

**รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ
กรณีปัญหาตะเฒ่ามืองแร่
เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย**



คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาตะเฒ่ามืองแร่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ กรณีปัญหาตาเหมืองแร่เพื่อจำกัดข้อสงสัยของประชาชน



**คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาตาเหมืองแร่
คณะกรรมาการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ**

รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผู้ศึกษา: ศศิน เฉลิมลาภ และน้ำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง

สงวนลิขสิทธิ์ © 2547 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน 2547

จำนวนพิมพ์ 1,500 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่.

โครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย.

กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2547.

216 หน้า.

1. สิทธิมนุษยชน 2. เหมืองแร่

I. ศศิน เฉลิมลาภ, ผู้ศึกษา. II. น้ำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง, ผู้ศึกษาร่วม.

III. ชื่อเรื่อง.

ISBN 974-92252-1-S

ผู้จัดทำโครงการ:

คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่ปรึกษา:

ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี นายวสันต์ พานิช นางสุนี ไชยรส
นางรตยา จันทระเกียรติ และนายหาญณรงค์ เยาวเลิศ

ผู้จัดพิมพ์:

คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
422 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์/ โทรสาร 0 2219 2961, 0 2219 2963 e-mail : mining@nhrc.or.th

พิสูจน์อักษร:

จันทรา ธนะวัฒนาวงศ์

ปก-รูปเล่ม:

chantoe & friends design e-mail : chantoe@ego.co.th

ประสานงานการจัดพิมพ์:

พยุงค์คิ์ คชสวัสดิ์

พิมพ์ที่:

ห้างหุ้นส่วนจำกัด นวสาส์นการพิมพ์ 14/83 ซอยจอมทอง เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150
โทร. 0 2476 4647, 0 2875 1524 โทรสาร 0 2476 4647



เจ้าของ:

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

คณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มีบทบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง และกำหนดมาตรการกลไกต่างๆ โดยเฉพาะการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อทำหน้าที่ในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ ให้มีการปฏิบัติที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

การดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีภารกิจหลักสามด้านคือ

- การตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเสนอแนะมาตรการแก้ไขที่เหมาะสม
- การเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- การรณรงค์สร้างเสริมวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคม

ทั้งนี้ มีแนวคิดสามประสานในการดำเนินงานด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการต่างๆ และการทำงานประสานเครือข่าย โดยเน้นความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม

ในสถานการณ์ปัจจุบัน มีความขัดแย้งด้านการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรต่างๆ และมีการร้องเรียนมาที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเหมืองแร่ เพราะในขณะที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ การใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน แต่นโยบาย กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติของภาค



รัฐในบางส่วน ยังไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ จึงก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติที่ตีความต่างกัน และยังเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง หลายหน่วยงาน ทำให้การปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาซับซ้อนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ประชาชนที่ร้องเรียนด้านเหมืองแร่ มีหลายกรณีที่ประสบปัญหาจากการถูกอิทธิพลข่มขู่ การกดดันให้ยุติการคัดค้าน และกระทำการลอบทำร้ายจนสูญเสียชีวิต จึงเป็นเรื่องที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ เป็นการเฉพาะขึ้น

คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการต่อเนื่องในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากประชาชน และร่วมประชุมหารือในระดับจังหวัด ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและเข้าพบหารือรัฐมนตรีกระทรวงที่เกี่ยวข้องในบางประเด็น รวมทั้งทำงานประสานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ ได้พบประเด็นในเบื้องต้นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลสืบเนื่องจากนโยบาย กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในบางประการ ทั้งในส่วนกลาง ภูมิภาค และองค์กรปกครองท้องถิ่น ที่ควรจะได้ศึกษาอย่างจริงจังเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ จึงได้จัดทำ “โครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่ เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย” ควบคู่กับการจัดเวทีรับฟังปัญหาและเสนอแนะวิถีแก้ไขจากภาคประชาสังคมทั้ง 4 ภาค โดยเน้นที่เหมืองหิน ซึ่งช่วยให้คณะกรรมการฯ ประมวลข้อเสนอแนะได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การจัดพิมพ์ “รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่ เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย” ในครั้งนี้ ต้องขอขอบคุณมูลนิธิเอเชีย (The Asia Foundation) ที่สนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์ และขอขอบคุณคณะผู้จัดทำ ซึ่งคณะกรรมการฯ หวังอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งภาคราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาคประชาชน

นอกจากนี้เป็นการจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่คณะกรรมการฯ จัดการประชุมสัมมนาจากทุกภูมิภาค ร่วมกันทั้งหน่วยราชการ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองหิน เพื่อนำเสนอรายงานการศึกษานี้ รวมทั้งนำเสนอกรณีศึกษาและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนจากเวที 4 ภาคที่ผ่านมา โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมต่อร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ที่คณะกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ จัดทำขึ้นจากการศึกษาดังกล่าว และจากการดำเนินงานที่ผ่านมาสองปีกว่า ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะได้ประมวลนำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และในระดับนโยบาย รวมทั้งรายงานต่อรัฐสภา และสาธารณชนต่อไป

การดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับความร่วมมือและน้ำใจจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้ประสานความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งในเชิงนโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นส่วนรวม

คณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่

5 มิถุนายน 2547

คำนำ

forword

คณะผู้ศึกษา

โครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ กรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย เป็นการรวบรวมข้อมูลที่สืบเนื่องมาจากปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในการดำเนินโครงการเหมืองแร่ต่างๆ และได้ร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยได้รับการศึกษาและตรวจสอบจากคณะกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ อันประกอบไปด้วย ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี เป็นประธานคณะกรรมการฯ คุณวสันต์ พานิช คุณสุณี ไชยรส ซึ่งทั้งสามท่านเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และอนุกรรมการฯ ท่านอื่นๆ ที่มีประสบการณ์จากหน่วยงานภายนอก อันประกอบไปด้วย อาจารย์รตยา จันทระเกียรติ ประธานมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร คุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ ผู้ช่วยเลขาธิการฝ่ายวิชาการ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย คุณสุธี ยืนยง จากสภาพนายความ และ ผู้วิจัยคือ นายศศิน เฉลิมลาภ อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งเป็นนักวิชาการทางธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในการทำงานของคณะกรรมการฯ ยังประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในงานเลขานุการ ได้แก่ คุณธิติมา รุญเจริญ คุณเพ็ญพรรณ อินทป็นตี และคุณวิภา แก้วแสงทอง ทั้งนี้ในโครงการศึกษาได้จัดจ้างเจ้าหน้าที่โครงการฯ เพื่อช่วยรวบรวมศึกษาข้อมูลได้แก่ นางสาวน้ำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง ซึ่งนับเป็นผู้ร่วมศึกษาที่สำคัญในครั้งนี้ด้วย

เหตุผลความเป็นมาของโครงการมีจุดเริ่มต้นจากการทำงานของคณะกรรมการฯ พบปัญหาสลับซับซ้อนโยงใยไปยังหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานอื่นๆ จำนวนมาก ซึ่งคณะกรรมการฯ รู้สึกว่ายังมีความไม่ชัดเจนในองค์ประกอบและเงื่อนงำของปัญหามากนัก จึงได้มอบหมายให้เกิดโครงการศึกษาครั้งนี้ขึ้นเพื่อสนับสนุนการทำงานต่อไป แต่ในระหว่างการศึกษาคณะกรรมการฯ ได้ร่วมทำงานศึกษาตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา และได้เกิดความเข้าใจในสภาพซับซ้อนดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น จนมีส่วนอย่างยิ่งในการเพิ่มเติมแนะนำให้การศึกษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากการศึกษาทำให้แน่ใจในสิ่งที่คาดไว้มากขึ้น นั่นคือการใช้ทรัพยากรธรณีในประเทศไทยยังมีปัญหากระทบต่อสิทธิของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากร และละเมิดการคุ้มครองสุขอนามัย ความปลอดภัย และความปกติสุขของชีวิต รวมถึงมีการ โยงใยถึงการใช้อิทธิพลข่มขู่ คุกคาม ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ จนถึงกระทั่งเกิดการทำร้าย



ให้ถึงแก่ชีวิตในหลายกรณี ทั้งหมดชี้ชัดว่าสาเหตุพื้นฐานเกิดจากการที่รัฐมีฐานคิดในการเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มนายทุน ทำกิจการเพื่อประโยชน์ในธุรกิจของตัวเอง และจ่ายค่าเอื้อประโยชน์แก่รัฐในรูปค่าภาคหลวง โดยอ้างประโยชน์การสร้างงานและกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่เคยคิดถึงการมีส่วนร่วมในการอยู่อาศัยและพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในความเป็นสิ่งแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีส่วนในการ ปกป้องผู้ประกอบการ จากทุกภาคส่วน รวมถึงพบความด้อยประสิทธิภาพในการคุ้มครองสวัสดิภาพและความปกติสุขของชุมชนจากผู้รับผิดชอบในทุกๆ กรณีปัญหา

ในการศึกษาโครงการยังเป็นเพียงการศึกษาในเบื้องต้น จากข้อมูลต่างๆ ไปวิเคราะห์ร่วมกับการทำงานตรวจสอบตามกรณีปัญหาต่างๆ เท่านั้น มิได้ศึกษาทดลองอย่างเต็มที่ทั้งในภาคสนามและห้องปฏิบัติการ เป็นการวิเคราะห์ตามหลักฐาน และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกรณีปัญหาต่างๆ โดยตรงเท่านั้น และคิดว่าประเทศไทยยังคงต้องการการศึกษาที่จะต้องเก็บรายละเอียดให้มากขึ้น เพื่อการนำไปสู่การตัดสินใจที่มีความเหมาะสม และความสมดุลในการแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่ลงรายละเอียดมากกว่านี้ได้

อย่างไรก็ตาม จากบทเรียนที่คณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการศึกษาตรวจสอบ และนำสิ่งที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในครั้งนี้ นับเป็นก้าวแรกที่มีความสำคัญ หากได้รับการปฏิบัติให้บรรลุความมุ่งหมาย เพราะนั่นย่อมหมายถึงการเริ่มต้นในการพัฒนาประเทศและเกิดการเปลี่ยนแปลงฐานคิดในระดับนโยบายจากหน่วยงานของรัฐ ในการยอมรับสิทธิของชุมชน และประชาชน ในการร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากร และเจ้าของประเทศที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้อ้างลอยๆ

คณะผู้ศึกษา ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ได้สนับสนุนเงินทุนในการจัดทำโครงการฯ คณะอนุกรรมการฯ ทุกท่านที่ได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะ ไปสู่ผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจน มีประโยชน์ ในการเสนอแนะเชิงนโยบาย โครงการยุทธศาสตร์ฐานทรัพยากร ที่เอื้อเพื่อพื้นที่ในการทำงานสำนักงาน ชาวบ้านในชุมชน กรณีปัญหาที่ร่วมมือให้ข้อมูล เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมมือในการชี้แจงในกรณีปัญหา เจ้าหน้าที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้การศึกษสำเร็จทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณยุพยงค์ สมหวัง และคุณนิรุทธ พิมล ที่นอกจากจะทำหน้าที่พนักงานขับรถที่มีประสิทธิภาพยิ่งแล้ว ยังได้ร่วมศึกษาและบันทึกภาพในภาคสนามอย่างตั้งใจยิ่ง

คณะผู้ศึกษา
โครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่
เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย
มิถุนายน 2547

สารบัญ

contents

คำนำ : คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่	ก
คำนำ : คณะผู้ศึกษา	ค
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	3
1. หลักการและเหตุผล	3
2. วัตถุประสงค์	4
3. ขอบเขตและรูปแบบการทำงาน	4
4. ขั้นตอนการดำเนินการ	5
บทที่ 2 นโยบายและขั้นตอนการใช้ทรัพยากรแร่	9
1. นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอดีต	12
2. นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปัจจุบัน และนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	16
3. บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	18
4. ขั้นตอนการขอและอนุมัติประทานบัตร	22
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรแร่	25
6. การใช้ทรัพยากรแร่และกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	31

บทที่ 3	กรณีศึกษาของคณะอนุกรรมการฯ	63
1.	โรงโม่หิน หจก. ภัคดิขอนแก่น ตำบลวังสาวบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น	63
2.	เหมืองหินปูน ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	71
3.	เหมืองแร่แคลไซต์ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี	80
4.	เหมืองหินปูน อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	84
5.	เหมืองแร่เค็ม โก่-คลิตี้ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	90
6.	เหมืองหินทรายแก้ว อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด	96
7.	โรงโม่หิน ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	98
8.	โรงโม่หิน ตำบลชมภู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก	103
9.	โรงโม่หิน ตำบลห้วยทับมอญ กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง	108
10.	โรงโม่หิน ตำบลลงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู	112
11.	เหมืองหินและโรงโม่หิน ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	120
12.	เหมืองลิกไนต์ ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	125
13.	กรณีปัญหาเหมืองแร่โปแตช จังหวัดอุดรธานี	129
14.	กรณีของตำบลเขาขี้ฝอย อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี	132
15.	เหมืองหินเทือกเขาแรด อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	132
16.	ข้อสรุปกรณีปัญหาเหมืองแร่	138
บทที่ 4	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทรัพยากรธรณีของประเทศไทย	143
บทที่ 5	การวิเคราะห์กรณีปัญหาในมิติสิทธิมนุษยชน	179
1.	วิเคราะห์ลักษณะปัญหาของการใช้ทรัพยากรธรณี	179
2.	วิเคราะห์การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการบังคับใช้กฎหมาย	181
3.	วิเคราะห์การทำงานของคณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่	184
4.	ปัญหานโยบายการใช้ทรัพยากรธรณี	186
บทที่ 6	ข้อเสนอเชิงนโยบาย	191
1.	นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ของรัฐ	191
2.	แนวทางการปฏิบัติงานของข้าราชการในบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	192
3.	การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	193
4.	กลไกการคุ้มครองสิทธิ	194
บรรณานุกรม		197
ภาคผนวก		203

ภาพ figures

ภาพที่ 1.1	ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	6
ภาพที่ 2.1	มูลค่าการผลิตแร่ดีบุก และมูลค่าการผลิตแร่รวมของประเทศไทย	11
ภาพที่ 2.2	มูลค่าการผลิต การส่งออก และการใช้แร่ของประเทศไทย	11
ภาพที่ 2.3	แสดงกรอบนโยบายที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน	17
ภาพที่ 2.4	โครงสร้างการบริหารจัดการภายในกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่	20
ภาพที่ 2.5	บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและการใช้ทรัพยากรแร่	22
ภาพที่ 2.6	ขั้นตอนดำเนินการเพื่อขออนุญาตประทานบัตร	26
ภาพที่ 2.7	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรแร่	34
ภาพที่ 2.8	องค์กรอิสระที่เป็นกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ	56
ภาพที่ 2.9	กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	57
ภาพที่ 2.10	สิทธิมนุษยชนในการใช้ทรัพยากรแร่	58
ภาพที่ 3.1	ลักษณะของผลกระทบที่ชาวบ้านวังผาคำได้รับ	69
ภาพที่ 3.2	แผนที่แสดงที่ตั้งกรณีศึกษาโรงโม่หิน หจก.ภักดีขอนแก่น (ภูผาคำ) อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น	69
ภาพที่ 3.3	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ขอประทานบัตรภูผาคำ อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น	70
ภาพที่ 3.4	ลักษณะพื้นที่และโรงโม่หินบริเวณคอยแม่ออกภู	77
ภาพที่ 3.5	แผนที่แสดงที่ตั้งกรณีศึกษาเหมืองหินปูน ต.ผางาม (คอยแม่ออกภู) อ.เวียงชัย จ.เชียงราย	77
ภาพที่ 3.6	ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเหมืองหินคอยแม่ออกภู อ.เวียงชัย จ.เชียงราย	78
ภาพที่ 3.7	เขามุงกะเชอร์ และสภาพพื้นที่โดยรอบ	81
ภาพที่ 3.8	ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเขามุงกะเชอร์ ต.น้ำรอบ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี	82
ภาพที่ 3.9	สภาพธรรมชาติในบริเวณเขาล้าแรด อ.ห้วยยอด จ.ตรัง	87
ภาพที่ 3.10	แผนที่แสดงที่ตั้งกรณีศึกษาเหมืองหินปูน (เขาควนเหมียง) อ.ห้วยยอด จ.ตรัง	87
ภาพที่ 3.11	ภาพถ่ายทางอากาศแสดงพื้นที่ประทานบัตรบริเวณเขาควนเหมียง	88
ภาพที่ 3.12	พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนของสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้	94
ภาพที่ 3.13	การลงพื้นที่กรณีปัญหาโรงโม่หิน ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ของคณะอนุกรรมการฯ	101

ภาพที่ 3.14	แผนที่แสดงที่ตั้งโรงโม่หิน ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	101
ภาพที่ 3.15	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ประทานบัตร ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	102
ภาพที่ 3.16	โรงโม่หินบริเวณตำบลชมพูและลักษณะผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ชาวบ้านได้รับ	105
ภาพที่ 3.17	แผนที่แสดงบริเวณประทานบัตรและโรงโม่หินเขาผาแดงร่างกาย อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก	105
ภาพที่ 3.18	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณ ต.ชมพู อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก	106
ภาพที่ 3.19	ลักษณะพื้นที่บริเวณเขาชะอางกลางทุ่งและโบราณวัตถุที่ค้นพบ	109
ภาพที่ 3.20	แผนที่แสดงที่ตั้งโรงโม่หิน ต.ห้วยทับมอญ กิ่ง อ.เขาชะเมา จ.ระยอง (เขาชะอางกลางทุ่ง)	109
ภาพที่ 3.21	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณขอประทานบัตร ต.ห้วยทับมอญ กิ่ง อ.เขาชะเมา จ.ระยอง	110
ภาพที่ 3.22	การลงพื้นที่ของคณะอนุกรรมการและการเรียกร้องของผู้คัดค้าน	117
ภาพที่ 3.23	แผนที่แสดงที่ตั้งโรงโม่หิน ต.ดงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	117
ภาพที่ 3.24	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณ ต.ดงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	118
ภาพที่ 3.25	ลักษณะการทำเหมืองบนภูเขาและพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	123
ภาพที่ 3.26	แผนที่แสดงที่ตั้งประทานบัตรเหมืองหินและโรงโม่หิน ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน (ดอยแก้วคอกหมา)	123
ภาพที่ 3.27	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ประทานบัตรดอยแก้วคอกหมา อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	124
ภาพที่ 3.28	สภาพพื้นที่ทั่วไปของอำเภอเวียงแหง	127
ภาพที่ 3.29	ขอบเขตการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเหมืองเวียงแหง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	128
ภาพที่ 3.30	ลักษณะการทำเหมืองบริเวณเทือกเขาแรดและริมแม่น้ำแม่กลอง จ.กาญจนบุรี	135
ภาพที่ 3.31	แผนที่แสดงที่ตั้งเทือกเขาแรด และบริเวณทำเหมืองหินอุตสาหกรรมและโรงโม่หิน จ.กาญจนบุรี	135
ภาพที่ 3.32	ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเทือกเขาแรด อ.เมือง จ.กาญจนบุรี	136
ภาพที่ 4.1	แผนที่แสดงตำแหน่งประทานบัตรเหมืองหินในประเทศไทย	147
ภาพที่ 4.2	จำนวนประทานบัตรหินอุตสาหกรรมจำแนกตามชนิดหิน	148
ภาพที่ 4.3	ปริมาณหินอุตสาหกรรมสำรองจำแนกตามแหล่งหินอุตสาหกรรม ราชอาณาจักรไทย	148
ภาพที่ 4.4	ประเภทของหินอุตสาหกรรมที่ได้รับประทานบัตรจำแนกตามกลุ่มพื้นที่	152
ภาพที่ 5.1	กระบวนการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ ต่อกรณีปัญหาต่างๆ	185

ตาราง

tables

ตารางที่ 2.1	สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	13
ตารางที่ 2.2	สาระสำคัญของนโยบายที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน	18
ตารางที่ 2.3	บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลและควบคุมการใช้ทรัพยากรแร่	23
ตารางที่ 2.4	จำนวนแหล่งหินอุตสาหกรรมและปริมาณสำรองรายภาค	32
ตารางที่ 2.5	สรุปสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	33
ตารางที่ 2.6	สรุปสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่างๆ	59
ตารางที่ 3.1	สรุปสถานการณ์ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีโรงโม่หินและเหมืองแร่ของคณะกรรมการเพื่อการศึกษากรณีปัญหาเหมืองแร่	64
ตารางที่ 4.1	สรุปจำนวนประทานบัตรเหมืองหินเพื่อการอุตสาหกรรมรายจังหวัด (สิงหาคม 2546)	144
ตารางที่ 4.2	สรุปปริมาณและพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรมสำรองรายจังหวัด	149
ตารางที่ 4.3	พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก	153
ตารางที่ 4.4	พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ	159
ตารางที่ 4.5	พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	165
ตารางที่ 4.6	พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคใต้	169
ตารางที่ 4.7	รายละเอียดประทานบัตรที่ขอเพิ่มชนิดแร่ ชนิดหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง	173
ตารางที่ 5.1	แสดงลักษณะเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของกรณีปัญหาต่างๆ	188

บทที่หนึ่ง





1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

การพัฒนาทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีอื่นๆ ที่ผ่านมาของประเทศไทย เป็นการพัฒนาจากฐานคิดของภาครัฐ ที่เอื้อให้นายทุนภาคเอกชนทำกิจการเพื่อประโยชน์ของตัวเองและจ่ายค่าการเอื้อประโยชน์จากรัฐในรูปค่าภาคหลวง โดยอ้างประโยชน์ในการสร้างงานและกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้อง โดยไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรของชุมชนตามหลักการที่ยอมรับกันในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาในเชิงการละเมิดและริดรอนสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต คุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงฐานทรัพยากรอื่นๆ ของชุมชนตลอดมา

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับข้อร้องเรียนในกรณีปัญหาจากการพัฒนาทรัพยากรดังกล่าวเป็นจำนวนมากจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เป็นที่รับรู้ของสาธารณะ ดังกรณีมลพิษจากเหมืองตะกั่วคลิตี้-เคม โก้ จังหวัดกาญจนบุรี กรณีเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี ที่เกี่ยวเนื่องถึงปัญหาพระราชบัญญัติแร่ฉบับใหม่อันเอื้อประโยชน์เฉพาะต่อกลุ่มทุนข้ามชาติและกลุ่มทุนขนาดใหญ่ หรือกรณีการพัฒนาแหล่งหินที่เป็นกรณีในระดับชุมชนท้องถิ่น แต่มีความรุนแรงในการข่มขู่ คุกคามต่อประชาชนที่คัดค้าน จนถึงขั้นการลอบสังหารแกนนำ เช่น กรณีโรงโม่หิน ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และกรณีโรงโม่หินที่เขาชะอางกลางทุ่ง กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นเหตุต่อการลอบสังหาร นายพิทักษ์ โตนวูธ และนาย นรินทร์ โพธิ์แดง ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีกรณีที่อยู่ในระหว่างการขอประทานบัตร

และการคัดค้านของชุมชน ดังเช่น โครงการเหมืองแร่แคลไซต์ที่เขาน้ำค้างเซอร์ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

หลังจากคณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณากรณีปัญหาต่างๆ พบว่าสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหามีความแตกต่างกันในรายละเอียดแต่ละกรณี ตั้งแต่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ข้อบกพร่องของระเบียบกฎหมาย และปัญหาอิทธิพลท้องถิ่น แต่กรณีปัญหาต่างๆ ล้วนมีฐานจากการแยกทรัพยากรธรณีจากสิทธิการเป็นเจ้าของและการร่วมตัดสินใจของชุมชน กับความล่าช้าของกฎหมาย รวมถึงทัศนคติของผู้ปฏิบัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังนั้นคณะอนุกรรมการฯ ได้มีมติจากที่ประชุมฯ เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดตั้งโครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในระยะเวลาสั้น เพื่อให้ได้ผลเชิงวิเคราะห์สภาพปัญหาและประมวลรวมเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการแก้ไขปัญหามาตรวม ทั้งในเชิงกฎหมาย วิถีปฏิบัติ และการเปลี่ยนฐานคิดในการจัดการทรัพยากรแร่ของประเทศใหม่ให้สอดคล้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประชาชน

โครงการศึกษาฯ มุ่งที่จะรวบรวมข้อมูลในสองลักษณะ คือข้อมูลภาพรวมนโยบายการกำหนดแหล่งทรัพยากรแร่ของประเทศไทยที่มีผู้เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสัมพันธ์กับข้อปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกมากมาย อาทิ กรมป่าไม้ กรมที่ดิน องค์การบริหารส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งคือข้อมูลกรณีปัญหาต่างๆ นำมาเป็นที่ปรึกษาแก่กลุ่มลักษณะปัญหา ซึ่งจะสรุปรวมถึงสภาพสาเหตุ ผลของปัญหา วิธีการแก้ไข ปัญหา และผลของการแก้ไขปัญหา สร้างเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรแร่ และทรัพยากรธรณีอื่นๆ ของชาติ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดกรณีปัญหาเหมืองแร่
- 2) เพื่อสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกรณีปัญหาเหมืองแร่

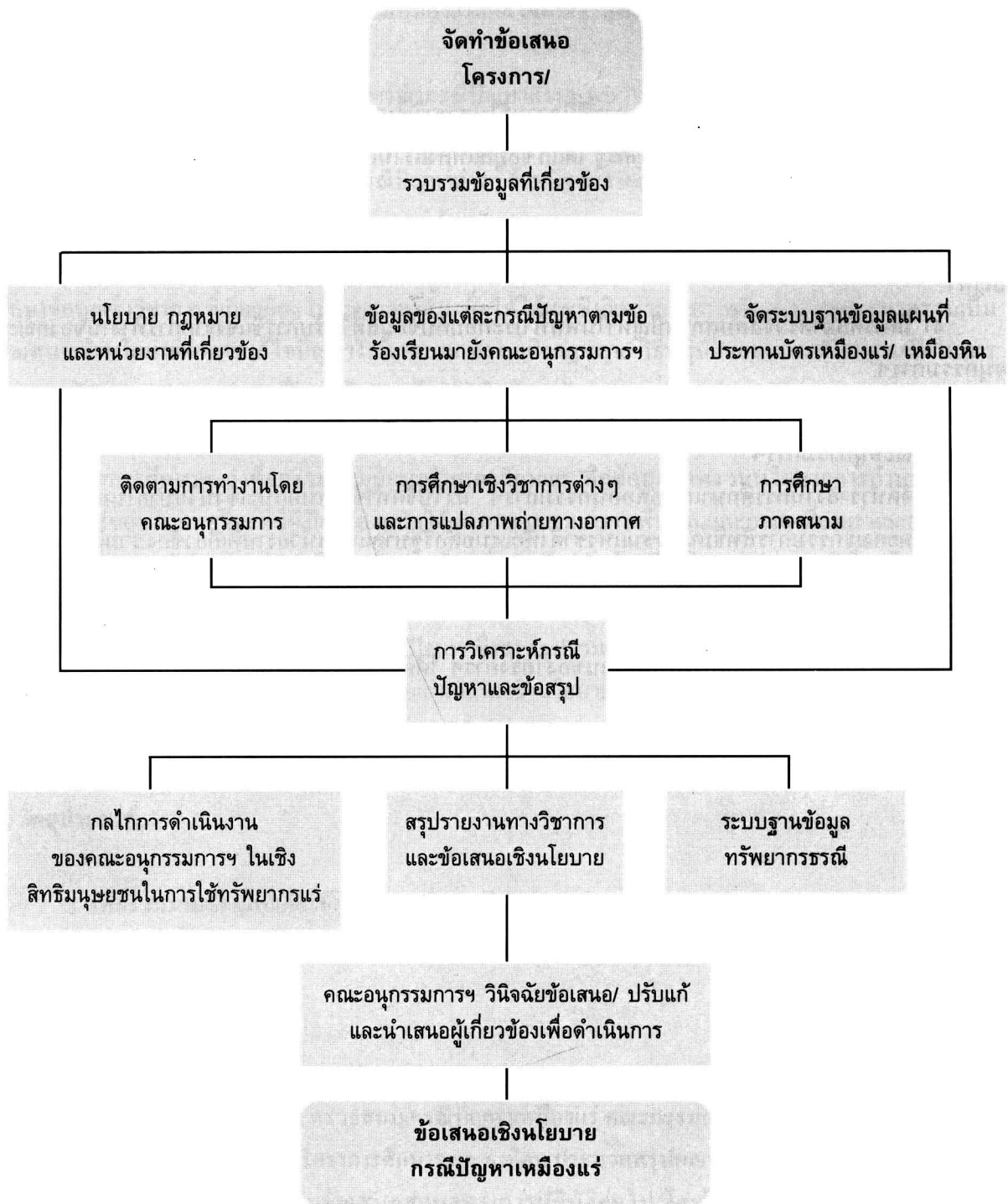
3. ขอบเขตและรูปแบบการทำงาน

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบ กรณีปัญหาเหมืองแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มอบหมายให้ตั้งคณะทำงานในลักษณะ โครงการศึกษาระยะ 6 เดือน ประมวลสรุปผลเป็นรายงานเบื้องต้น เพื่อนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการฯ ในการปรับข้อเสนอสู่แนวทางการปฏิบัติต่อไป โดยในการรวบรวมข้อมูลให้มีคณะอนุกรรมการฯ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานในโครงการฯ และจัดจ้างเจ้าหน้าที่โครงการฯ ในระยะสั้นทำหน้าที่ช่วยรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผล เสนอเป็นรายงานการศึกษา โดยข้อมูลที่จะรวบรวมมีข้อมูลหลักจากข้อมูลเชิงนโยบายในการกำหนดแหล่งแร่และศักยภาพแหล่งแร่ของกรมทรัพยากรธรณี โดยเปรียบเทียบกับกรณีปัญหาที่คณะอนุกรรมการฯ ได้รับข้อมูลการร้องเรียนร่วมกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ ข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ ขอบเขตการใช้ที่ดิน และลักษณะกรรมสิทธิ์ที่ดิน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ

4. ขั้นตอนการดำเนินการ

- 1) ดำเนินการจัดหาเจ้าหน้าที่โครงการที่มีความรู้ในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- 2) รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ข้อมูลแหล่งแร่ในเชิงนโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ และข้อมูลประกอบอื่นๆ
- 3) จัดระบบข้อมูลและเปรียบเทียบ วิเคราะห์กับข้อมูลที่อนุกรมการฯ ได้รับการร้องเรียนในแต่ละกรณีปัญหา
- 4) มีการศึกษาตรวจสอบสภาพปัญหาในพื้นที่ ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับการชี้แจงจากการทำงานของคณะอนุกรมการฯ
- 5) คณะทำงานโครงการฯ วินิจฉัยผลการวิเคราะห์และเสนอเป็นข้อสรุปในเรื่องต่างๆ โดยการปรึกษาหารือกับคณะอนุกรมการฯ
- 6) จัดทำรายงานการศึกษาเสนอต่ออนุกรมการฯ นำไปจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในกรณีปัญหาเหมืองแร่โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนำเสนอแนวคิดต่อสาธารณชน ต่อไป

ซึ่งสามารถแสดงขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการฯ ได้ดังแผนภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่ เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

บทที่สอง





2

นโยบาย และ ขั้นตอนการใช้ ทรัพยากรแร่

ทรัพยากรแร่จัดเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่เมื่อผลิตขึ้นมาใช้แล้วจะหมดไปจากแหล่งกำเนิด (Non-renewable resources) เนื่องจากการเกิดขึ้นของแร่จะใช้เวลายาวนานตามกระบวนการทางธรณีวิทยา ทั้งนี้ในอดีตประเทศไทยมีการขุดใช้แร่มาตั้งแต่โบราณ โดยถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีแหล่งแร่อุดมสมบูรณ์จนมีการเรียกขานว่าเป็นดินแดน “สุวรรณภูมิ” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา เริ่มต้นจากเหมืองทองคำ และดีบุกเพื่ออุตสาหกรรมสำริด ต่อมาเป็นการนำเหล็กมาเป็นอาวุธ การพัฒนาด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผา การนำแร่รัตนชาติมาเป็นเครื่องประดับ การหล่อโลหะเป็นพระพุทธรูป รวมถึงการสร้างเทวสถานและปูชนียสถานต่างๆ โดยใช้หินทราย สีลาแสง และอิฐเผา

ปัจจุบันการสำรวจและการทำเหมืองมีความซับซ้อนและต้องใช้เทคนิคและความรู้วิชาการเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันต้องพึ่งพาวิธีการผลิตที่ซับซ้อน ใช้เงินทุนมาก และมักขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่เพื่อให้คุ้มค่าการลงทุน และบางครั้งมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและชุมชนในด้านต่างๆ โดยภาพรวมแล้วการทำเหมืองแร่ของไทยจะมุ่งไปที่การผลิตแร่ 2 กลุ่มคือกลุ่มผลิตเพื่อการส่งออก และกลุ่มผลิตเพื่อเป็นแร่วัตถุดิบอุตสาหกรรมที่มีการแปรรูปวัตถุดิบเพื่อเพิ่มมูลค่าก่อนส่งออกและใช้ภายในประเทศ

แร่ที่ผลิตเพื่อการส่งออกซึ่งเป็นแร่ที่มีการบริโภคภายในประเทศน้อย การผลิตจะขึ้นกับสถานการณ์ในตลาดโลกอย่างมาก แร่กลุ่มนี้ เช่น พลวง (Antimony), ฟลูออไรด์ (Fluorite), ยิปซัม (Gypsum), ดีบุก (Tin), ทังสแตน (Tungsten) ส่วนแร่ที่ผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศ เช่น ถ่านหิน (Lignite), บอลล์เคลย์ (Ball Clay), ทรายแก้ว (Glass Sand), เหล็ก (Iron Ore), ดินขาว (Kaolin) หินปูน (Limestone) หินอ่อน (Marble), หินแกรนิต

(Granite), แมงกานีส (Manganese), ฟอสเฟต (phosphate), เกลือหิน (Rocksalt), หินดินดาน (Shale), สังกะสี (Zinc) เป็นต้น

แร่ที่มีความสำคัญที่สุดในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ไทยในอดีตคือ แร่ดีบุก ซึ่งถือเป็นแร่เพื่อการส่งออกที่สำคัญที่สุด มีการผลิตในประเทศไทยมากกว่า 100 ปี นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องล้วนเน้นหนักไปที่อุตสาหกรรมดีบุกเป็นส่วนใหญ่ โดยการผลิตแร่ตั้งแต่การก่อตั้งกรมทรัพยากรธรณี ในปี พ.ศ. 2434 (เริ่มก่อตั้งเป็นกรมราชโลหกิจและภูมิวิทยา) ในช่วง 50 ปีแรกเป็นการผลิตเพื่อส่งออกในรูปแร่ดิบและมีการใช้ภายในประเทศน้อยมาก ต่อมาเมื่อมีการสร้างโรงถลุงแร่ดีบุกขึ้นในปี พ.ศ. 2508 การส่งออกก็เปลี่ยนเป็นในรูปของโลหะดีบุกแทน ซึ่งแร่ดีบุกนี้เคยทำรายได้เข้าประเทศสูงเป็นอันดับ 4 ในปี พ.ศ.2522 รองจากข้าว มันสำปะหลัง และยางพารา (จิตติมา, 2542)

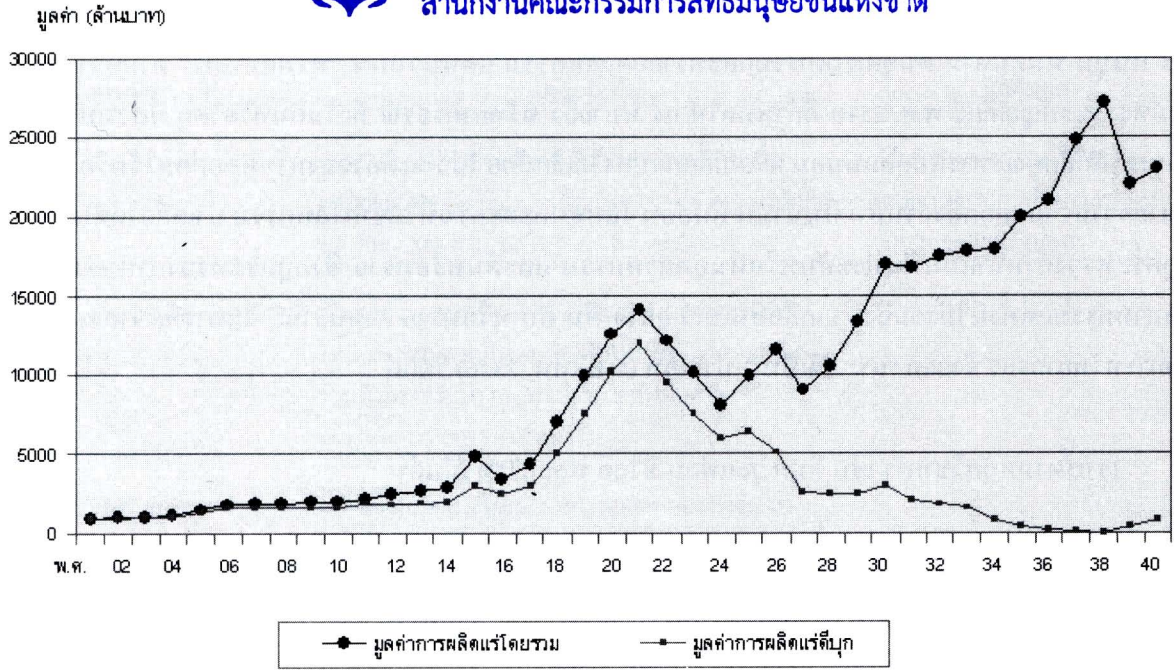
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI, 2535) มีรายงานการศึกษาว่าช่วงเวลาที่มีการพัฒนาเหมืองแร่ดีบุกเพื่อการส่งออกอย่างมากคือช่วง พ.ศ. 2518-2523 ในช่วงเวลาดังกล่าวราคาของแร่ดีบุกได้ขยับตัวเพิ่มสูงอย่างรวดเร็ว จากตันละ 109,820 บาทในปี 2518 มาเป็นตันละ 251,068 บาท ในปี 2523 ส่งผลให้ปริมาณการผลิตแร่ดีบุกเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงเวลาดังกล่าวปริมาณการผลิตแร่ดีบุกเพิ่มมากกว่าเท่าตัว จาก 22,397 ตัน เป็น 45,986 ตัน แต่หลังจากปี 2523 เป็นต้นมา อุปสงค์แร่ดีบุกในตลาดโลกได้ลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก ประกอบกับการพบปริมาณดีบุกสำรองเพิ่มขึ้นในประเทศบราซิล ส่งผลให้ราคาดีบุกตกลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ถึงแม้ว่ากองทุนมูลค่าหลักทรัพย์ที่ปรับตามความเสี่ยงระหว่างประเทศฉบับที่ 6 จะได้พยายามพยุงราคาแร่ดีบุกไม่ให้ตกต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยการเข้าซื้อแร่ดีบุกเก็บไว้ในรูปมูลค่าหลักทรัพย์ที่ปรับตามความเสี่ยงแร่ดีบุก แต่วิกฤติการณ์แร่ดีบุกก็ไม่ได้ดีขึ้นแต่อย่างใด และในที่สุดกองทุนมูลค่าหลักทรัพย์ที่ปรับตามความเสี่ยงระหว่างประเทศฉบับที่ 6 ก็เป็นอันต้องล้มเลิกไปในปี 2528 เมื่อราคาแร่ดีบุกโลกตกลงเหลือเพียงตันละ 127,240 บาท ส่งผลให้ตลาดการค้าดีบุกในกรุงลอนดอนและในกัวลาลัมเปอร์ ต้องล้มเลิกตามไปด้วย จากวิกฤตดังกล่าวมีผลให้การผลิตดีบุกของไทยลดลงมากจากที่เคยผลิตปีละ 33,058 ตัน ในปี 2522 เหลือเพียง 18,135 ตัน ในปี 2528 และทำให้มูลค่าการผลิตแร่ดีบุกของไทยลดลงเหลือไม่ถึง 3.5 % ของมูลค่าผลผลิตจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่และมีแนวโน้มต่ำลงตลอดมา (ภาพที่ 2.1)

นอกเหนือจากแร่ดีบุกที่มีการลดปริมาณการผลิต แร่อื่นๆ ที่มุ่งผลิตเพื่อการส่งออกของไทย เช่น ทังสแตน แบไรต์ ฟลูออไรต์ และพลวง ก็ได้รับผลจากภาวะการค้าแร่ในตลาดโลก และราคาตกต่ำ ทำให้ประเทศไทยเริ่มผลิตแร่ในกลุ่มอื่นมากขึ้น เช่น ตะกั่ว สังกะสี และลิกไนต์ นอกจากนี้การผลิตแร่เพื่อการอุตสาหกรรมได้เพิ่มปริมาณขึ้นตามการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และแร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมซีเมนต์และวัสดุก่อสร้าง เช่น หินปูน ยิปซัม หินดินดาน หินอ่อน และหินแกรนิต ได้มีการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามอัตราการขยายตัวของภาคการก่อสร้าง แร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมแก้วและเซรามิก เช่น ทราวยแก้ว ดินขาว เฟลด์สปาร์ และดินดำ ก็ได้มีการผลิตในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน อีกทั้งกระจกแผ่นเรียบและกระจกแก้วใส ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์วัสดุประดับและตกแต่งอาคาร ได้มีความต้องการสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในตลาดภายในประเทศและการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (ภาพที่ 2.2)

QH
76.5
.75
6A011
2019
C.1

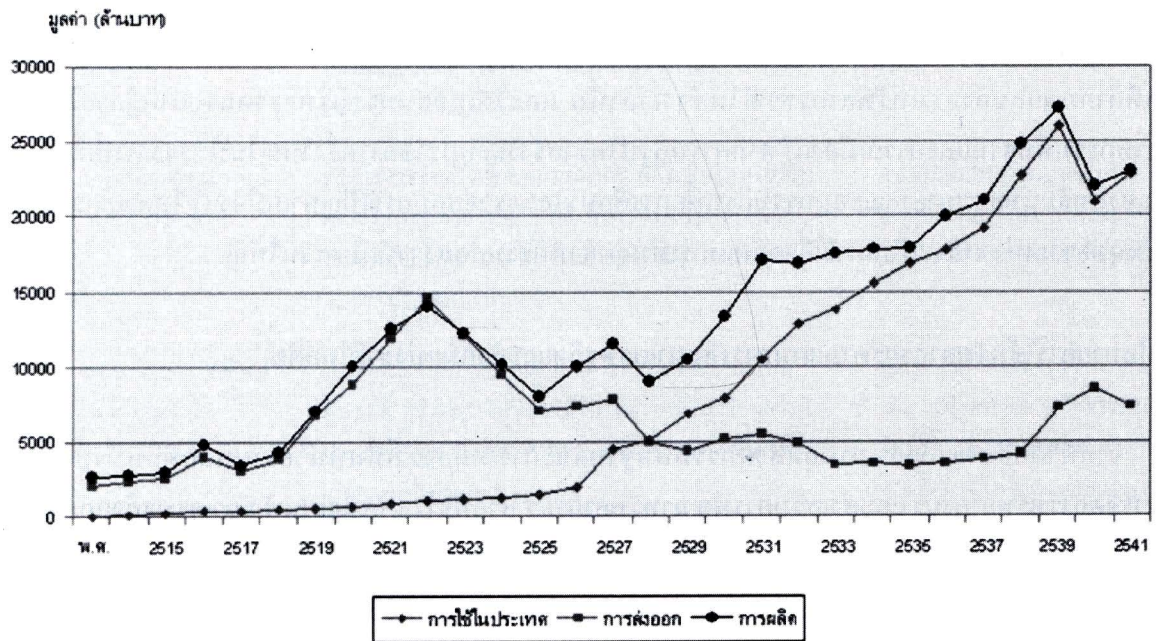


ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



ที่มา: จิตติมา (2543)

ภาพที่ 2.1 มูลค่าการผลิตแร่ดีบุก และมูลค่าการผลิตแร่รวมของประเทศไทย



ที่มา: จิตติมา (2543)

ตารางที่ 2.2 มูลค่าการผลิต การส่งออก และการใช้แร่ของประเทศไทย

ในทางวิชาการแล้วทรัพยากรธรณีบางชนิดที่ได้กล่าวมาจะไม่จัดเป็นแร่ทางวิชาการ เช่น ถ่านหิน หินประดับ หินปูน หินดินดาน ดินอุตสาหกรรมและทรายอุตสาหกรรม แต่นับว่าเป็น “ทรัพยากรแร่” ตามความหมายตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ที่กำหนดให้ แร่ หมายถึง ทรัพยากรธรณี ที่เป็นอินทรีย์วัตถุ มีส่วนประกอบทางเคมี กับลักษณะทางฟิสิกส์แน่นอน หรือเปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อย ไม่ว่าจะต้องถลุงหรือหล่อก่อนใช้หรือไม่และหมายความรวมถึงถ่านหิน หินน้ำมัน หินอ่อน โลหะ และตะกั่วที่ได้จากโลหกรรม น้ำเกลือใต้ดิน หินซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเป็นหินประดับหรือหินอุตสาหกรรม และดินหรือทราย ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเป็นดินอุตสาหกรรมแต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงน้ำ เกลือสินเธาว์ ลูกรัง หิน ดิน หรือทราย ตามนิยามนี้ ในการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรแร่ จึงแยก “แร่” ได้เป็น 2 ประเภท (พงษ์เทพ, 2546) ได้แก่

1) แร่ตามหลักวิชาการ เช่น ดีบุก วุลแฟลม ซีไลต์ ฟลูออไรต์ เป็นต้น

2) แร่สมมติ เช่น ถ่านหิน หินน้ำมัน หินอ่อน โลหะ และตะกั่วที่ได้จากโลหกรรม น้ำเกลือใต้ดิน เป็นต้นรวมทั้งหินประดับ หินอุตสาหกรรม ดินอุตสาหกรรม และทรายอุตสาหกรรม ซึ่งในนิยามศัพท์กำหนดว่า หิน ดิน ทรายดังกล่าวจะเป็นแร่ได้ต่อเมื่อ กฎกระทรวงได้กำหนดไว้

จากนิยามดังกล่าวทำให้ หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งเมื่อก่อน พ.ศ. 2539 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้มีประกาศเปลี่ยนแปลงให้มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 และตามกฎกระทรวงฉบับที่ 77 (15 มีนาคม 2539) กำหนดให้หินทุกชนิดเป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม จึงนับเป็น แร่ หรือ ทรัพยากรแร่ ตามนิยามที่กล่าวมาด้วย

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้การบริหารจัดการแหล่งหินอุตสาหกรรมก่อสร้างเปลี่ยนมาอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่กำกับดูแลของกรมทรัพยากรธรณีในช่วงเวลานั้น และได้เปลี่ยนการบริหารจัดการมาอยู่ภายใต้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ตามการปฏิรูปโครงสร้างระบบราชการครั้งใหญ่ในปี 2545 ทั้งนี้กรณีโรงเรียนเชิงสิทธิมนุษยชนมายังคณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นกรณีเกี่ยวกับแหล่งหินอุตสาหกรรมก่อสร้างนี้เป็นส่วนใหญ่

1. นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอดีต

จากที่ได้อธิบายแล้วว่า กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรแร่ และส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรแร่ หากพิจารณาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ.2504 จะเป็นช่วงซึ่งมีการทำเหมืองแร่ดีบุกเพื่อการส่งออกอย่างเฟื่องฟู และในแผนพัฒนาฉบับต่อๆ มามีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ โดยอาจจะแบ่งช่วงการเปลี่ยนนโยบายเหมืองแร่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ 3 ช่วง ได้แก่ นโยบายช่วงอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกเฟื่องฟู พ.ศ. 2504-2529 ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5, นโยบายช่วงปรับเปลี่ยนเป็นแร่อุตสาหกรรม และการปรับโครงสร้างการผลิตแร่ครั้งใหญ่ของไทย จนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2530-2544 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6-8, และนโยบายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 (ดัดแปลงจากจิตติมา, 2542) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

	แผนพัฒนาฯ	สาระสำคัญ	ข้อสังเกต
ช่วงอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดิบเพื่อฟูล	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2504-09	ส่งเสริมให้มีการสำรวจแหล่งแร่ และทำอุตสาหกรรมเหมืองแร่เพื่อนำรายได้เข้าประเทศ แร่ที่รัฐให้ความสำคัญคือ ดีบุก วุลแฟรม ลิกไนต์ ยิปซัม และตะกั่ว	เป็นการมุ่งทำการผลิตโดยขาดการวางแผนด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2510-14	ตั้งเป้าหมายการผลิตแร่ตามมูลค่าการส่งออก ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเหมืองแร่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งการปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เอกชนสนใจมาลงทุน	
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2515-19	ส่งเสริมให้มีการผลิตแร่เพื่อการส่งออก และเร่งรัดการสำรวจหาแหล่งแร่สำรอง และผลิตแร่เพื่อทดแทนการนำเข้า	
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-24	กำหนดนโยบายการใช้ที่ดินสำหรับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ มีการกระจายอุตสาหกรรมเหมืองแร่และอุตสาหกรรมต่อเนื่องไปยังส่วนภูมิภาค รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ให้เหมาะสม	ช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ราคาดีบุกสูงขึ้นมาก
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-29	เร่งให้มีการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งแร่ เพื่อส่งเสริมให้มีการทำเหมืองแร่ดิบมากขึ้น	เกิดวิกฤตการณ์ดีบุก ในช่วงปลายปี 2528
ช่วงปรับเปลี่ยนเป็นแร่อุตสาหกรรม	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-34	พัฒนาการใช้ทรัพยากรแร่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพิ่มมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์แร่เป็นวัตถุดิบ กระจายตลาดส่งออกสินค้าจากแร่ เร่งรัดสำรวจหาแหล่งแร่ใหม่ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ	เปลี่ยนนโยบายการใช้ประโยชน์แร่
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2535-39	บริการการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าแร่ และเป็นฐานรองรับอุตสาหกรรมภายในประเทศ มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	ขยายอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์มากขึ้น และเริ่มมีนโยบายดูแลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชัดเจนขึ้น
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-44	มีการกระจายการวางแผนจัดการทรัพยากรธรณีไปสู่ภูมิภาค สนับสนุนให้มีการนำทรัพยากรแร่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เร่งรัดการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งแร่ทั่วประเทศ	เข้าสู่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มีการพัฒนากฎหมายตามรัฐธรรมนูญใหม่ การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจได้รับความสนใจมากขึ้น
	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-49	เน้นการสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขัน ภายใต้การใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ	เป็นการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และการเข้ามามีบทบาทขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 นโยบายช่วงอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกเพื่อฟู พ.ศ. 2504-2529

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรณีในช่วงนี้ จะให้ความสำคัญกับแร่ดีบุก เนื่องจากเป็นเมืองแร่ที่ทำรายได้หลักให้ประเทศ ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง 5 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)

ส่งเสริมให้มีการสำรวจแหล่งแร่ในประเทศเพราะอุตสาหกรรมเหมืองแร่เป็นแหล่งสำคัญในการนำรายได้เข้าประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออกสูงถึงกว่า 200 ล้านบาท ในปี 2506 แร่ที่รัฐให้ความสำคัญในช่วงนี้คือ ดีบุก วุลแฟรม ลิกไนต์ ยิปซัม และตะกั่ว

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ มีการตั้งเป้าหมายการผลิตแร่ตามมูลค่าการส่งออก เนื่องจากแร่ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ (ยกเว้นยิปซัม และลิกไนต์) มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเหมืองแร่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เอกชนสนใจมาลงทุนในกิจการเหมืองแร่ แร่ที่รัฐให้ความสำคัญในช่วงนี้ยังคงเป็นดีบุก รองลงมาคือ วุลแฟรม แมงกานีส ยิปซัม ลิกไนต์ ฟลูออไรด์ พลวง เหล็ก โลหะพื้นฐาน และเกลือหิน

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

แร่ดีบุกยังคงเป็นแร่ที่สำคัญที่สุดสำหรับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ของไทย แม้ว่าราคาจะตกต่ำลงบ้างในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ก็ตาม ในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มีการส่งเสริมให้มีการผลิตแร่เพื่อการส่งออกและเร่งรัดการสำรวจหาแหล่งแร่สำรอง และผลิตแร่เพื่อทดแทนการนำเข้า มีการส่งเสริม การพัฒนาแร่โดยการเพิ่มผลผลิต และเพิ่มมูลค่าการส่งออก แร่เป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่ ดีบุก วุลแฟรม ฟลูออไรด์ ดินขาว และทรายแก้ว เป็นต้น

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 นี้ ได้เกิดภาวะผันผวนของระบบการเงินระหว่างประเทศ และวิกฤตการณ์น้ำมัน เศรษฐกิจจะงักงันทั่วโลกซึ่งส่งผลกระทบต่อ การส่งออกแร่ของไทยด้วย นอกจากนี้ยังมีความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศ มีการรวมตัวกันของพลังมวลชนเพื่อขับไล่รัฐบาล มีการรวมตัวกันของแรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การผลิตแร่ของไทย

4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

จากปัญหาที่สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ ตลอดจนปัญหาเรื่องเงินทุน ข้อมูลวิชาการ และโครงสร้างพื้นฐาน เป้าหมายของแผนฯ ฉบับนี้ จึงเน้นการสนับสนุนการทำเหมืองแร่ และการกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินสำหรับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ การกระจายอุตสาหกรรมเหมืองแร่และอุตสาหกรรมต่อเนื่องไปส่วนภูมิภาค สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเงินทุนและเทคโนโลยีอันทันสมัย เพื่อเพิ่มผลผลิตแร่ รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ให้เหมาะสม

5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

เนื่องจากในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ดีบุกมีราคาสูงมาก และมีอัตราการขยายตัวด้านเหมืองแร่สูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ ในแผนฯ ฉบับนี้ จึงมีนโยบายที่จะเร่งให้มีการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งแร่ เพื่อส่งเสริม

ให้มีการทำเหมืองแร่มากขึ้น ในช่วงปลายปี 2528 เกิดวิกฤตการณ์ดีบุก ซึ่งเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยก็ได้รับความกระทบกระเทือนด้วย แต่ก็ได้มีการสำรวจพบแหล่งแร่ใหม่ๆ ที่สำคัญขนาดใหญ่ ได้แก่ สังกะสี และโพแทช ซึ่งได้นำมาใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ ที่สำคัญและส่งออกด้วย

1.2 นโยบายช่วงปรับเปลี่ยนเป็นแร่อุตสาหกรรม และการปรับโครงสร้างการผลิตแร่ครั้งใหญ่ของไทยจนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ

หลังจากการล่มสลายของอุตสาหกรรมดีบุก แร่หลักของไทย ทำให้รัฐบาลหันมาให้ความสนใจกับแร่ชนิดอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะแร่ที่ใช้สำหรับอุตสาหกรรมภายในประเทศ เพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องและเป็นการเพิ่มมูลค่าแร่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตแร่ของไทยจากการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลักมาเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมภายในประเทศมากขึ้น ซึ่งพอจะสรุปสาระสำคัญของแต่ละแผนพัฒนาฯ ได้ดังนี้

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

เน้นการพัฒนาการใช้ทรัพยากรแร่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดการและบริหารทรัพยากรแร่และประสานการใช้ทรัพยากรธรณีกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ อย่างเหมาะสม การเพิ่มมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ใช้แร่เป็นวัตถุดิบ การกระจายตลาดส่งออกสินค้าจากแร่ เริงรัด สำรวจ หาดแร่ใหม่ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย แร่ที่รัฐให้ความสำคัญ ได้แก่ แร่เชื้อเพลิง และแร่ที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ได้แก่ ลิกไนต์ หินปูน สังกะสี ยิปซัม เฟลด์สปาร์ ดินขาว หินอ่อน ทราวยแก้ว เป็นต้น

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรณีเพื่อเพิ่มมูลค่า และเป็นฐานรองรับอุตสาหกรรมภายในประเทศ พร้อมทั้งกำหนดเขตการพัฒนาทรัพยากรแร่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตแร่ มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเร่งสำรวจและประเมินแหล่งแร่ทั้งในประเทศและประเทศใกล้เคียง เพื่อขยายการลงทุนในกิจการเหมืองแร่อุตสาหกรรมที่ใช้แร่เป็นวัตถุดิบสำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เป็นต้น

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

เน้นการพัฒนาคน โดยเน้นการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาที่สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างได้ผล มีการกระจายการวางแผนไปสู่ภูมิภาคในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรณี มีการสนับสนุนให้มีการนำทรัพยากรแร่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการด้านทรัพยากรแร่อย่างครบวงจร เริงรัดการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งแร่ทั่วประเทศและมีการวางแผนการพัฒนาที่ประสานสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยคำนึงถึง ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และสภาวะแวดล้อมเป็นสำคัญ

1.3 นโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน

ปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งส่วนหนึ่งยึดแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในเรื่องของการพัฒนาคน และเพิ่มการผสมผสานไปกับการสร้างให้เกิดสมดุล โดยการใช้ปรัชญา

“เศรษฐกิจเพียงพอ” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเน้นการเร่งรัดสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่าง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ ชายฝั่ง และ ทะเล นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก โดยให้การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่าง ภาคการเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และการบริการ โดยใช้ ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและมีเจตนาให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน

2. นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปัจจุบัน และนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

พงศเทพ จารุอำพรพรรณ (2545) ได้อธิบายภาพรวมการใช้นโยบายแร่ที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติว่าประกอบด้วยกรอบนโยบายหลักๆ จาก 3 หน่วยงานที่ประกาศใช้ คือ กรอบนโยบายในการบริหารจัดการตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรธรณี พ.ศ. 2539 (ของกรม ทรัพยากรธรณีเดิม), นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540–2559 และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

2.1 กรอบนโยบายด้านทรัพยากรแร่ตามแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรธรณี พ.ศ. 2539

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณีเดิม) ได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ทรัพยากรธรณี พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรณีของประเทศ โดยได้กำหนด กรอบนโยบายด้านทรัพยากรแร่ไว้ ดังนี้

- ปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่างๆ ตลอดจนกฎหมายระเบียบต่างๆ และวิธีปฏิบัติให้เอื้อ อำนวยและจูงใจต่อการลงทุนด้านอุตสาหกรรมแร่จากภาคเอกชน
- เตรียมความพร้อมและสนับสนุนด้านการจัดหาและสำรองวัตถุดิบทางด้านทรัพยากรแร่ ให้สอดคล้อง กับทิศทางการพัฒนาและความต้องการใช้ของประเทศ
- ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรแร่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงต้นทุนด้านสังคมและ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรแร่ให้เป็นระบบ และมีความสมบูรณ์ในอันที่จะนำไป ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรแร่ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน
- พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเชิงวิชาการ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา ทางทรัพยากรแร่ให้สูงขึ้น

2.2 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540–2559

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540–2559 ซึ่งจัดทำขึ้นตามบท บัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 13 (1) โดยได้รับความ เห็นชอบแล้วจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2539 ซึ่งได้กำหนดนโยบายทรัพยากรแร่ไว้ ดังนี้

- ประเมินประเภทและปริมาณทรัพยากรธรณีวัตถุดิบสำรองทั่วประเทศ และสงวนแหล่งแร่ในเขต อนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งสุดท้ายที่จะนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ในอนาคตเมื่อมีความจำเป็น
- ใช้ทรัพยากรแร่และทรัพยากรธรณีอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการอนุรักษ์ โดยคำนึงถึงความสมดุล

ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น

- การให้ประทานบัตรเหมืองแร่ควรอนุญาตเฉพาะแร่ที่มีความสำคัญ อยู่ในความต้องการของตลาด คู่มีค่ากับการลงทุนในเชิงพาณิชย์ และสามารถป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้
- เร่งรัดฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมอื่นตามศักยภาพของพื้นที่



ภาพที่ 2.3 แสดงกรอบนโยบายที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมถึงการใช้ทรัพยากรแร่ไว้อย่างกว้างขวาง สามารถสรุปได้ดังนี้

- ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการจัดการให้เกิดความสมดุล ระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรแร่
- เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งเน้นประสิทธิภาพการกำกับควบคุมที่มีประสิทธิผล
- เน้นการบริหารให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่เพื่อสนับสนุนภาคการผลิต โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่ในกระบวนการผลิตภาคอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการประเมินศักยภาพแหล่งแร่ นอกเขตอนุรักษ์
- ปรับปรุงกระบวนการทำเหมืองแร่ และควบคุมสัมปทานทรัพยากรแร่มิให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- การให้สัมปทานรายใหม่ ควรอนุญาตเฉพาะทรัพยากรที่มีการขาดแคลนเท่านั้น
- ให้มีการบังคับใช้กฎระเบียบเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแล้ว

- กำหนดมาตรการควบคุมการทำเหมืองที่ผิดกฎหมาย
- สนับสนุนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ประชาชน และอาสาสมัคร ให้สามารถเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบการทำเหมืองแร่

ซึ่งสามารถสรุปนโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน และนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ดังแผนภาพที่ 2.3 และตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สาระสำคัญของนโยบายที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน

แผนแม่บท	สาระสำคัญ
1. แผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรธรณี พ.ศ.2539	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้ออำนวยและสนใจสำหรับการลงทุนจากภาคเอกชน - สนับสนุนความต้องการใช้แร่ของประเทศ และส่งเสริมให้มีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ - จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ - พัฒนาบุคลากร
2. นโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2540-2549 ของ กพร.	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินประเภทและปริมาณทรัพยากรธรณี - ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรแร่อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการอนุรักษ์ - จะให้ประทานบัตรเฉพาะแร่ที่มีความสำคัญ เป็นที่ต้องการของตลาด และก่อให้เกิดผลกระทบต่อระดับที่ยอมรับได้ - ให้มีการฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองแล้ว
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2545-2549	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนภาคการผลิตโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม - สนับสนุนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ในการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบการทำเหมืองแร่

3. บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานของรัฐ ที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุม ดูแลการใช้ทรัพยากรแร่ของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม และกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การใช้ทรัพยากรแร่ยังเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นๆ อีกหลายหน่วยงาน อาทิ กรมโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นต้น

3.1 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.)

มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน และอุตสาหกรรมเหมืองแร่ โดยการกำกับ ดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบกิจการเหมืองแร่ โลหกรรม และอุตสาหกรรมพื้นฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและการแข่งขันภาคอุตสาหกรรม ตอบสนองความต้องการใช้อย่างยั่งยืน และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยแร่ในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบ กฎหมายว่าด้วยพิกัตอัตราค่าภาคหลวงแร่ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมสินแร่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการอนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่ หรือเหมืองหินเพื่อการอุตสาหกรรมโดยตรง โดยมีส่วนราชการ 4 หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการอนุญาตและกำกับดูแลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 1-3 มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม วิจัย พัฒนา เทคโนโลยี และการใช้ประโยชน์จากแร่และโลหกรรม ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการทำเหมือง ตรวจสอบแผนงานการขออนุญาตประกอบกิจการแร่ และกำกับ ดูแล การทำเหมือง วิเคราะห์พื้นที่ศักยภาพแร่เพื่อการพัฒนา และวิเคราะห์แร่ โลหะ และตัวอย่างสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- สำนักเหมืองแร่และสัมปทาน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอนุญาต กำกับ ดูแลการประกอบกิจการแร่ การไม่ บด และย่อยหิน โรงงานสูบน้ำเกลือและผลิตเกลือสินเธาว์ ตรวจสอบและควบคุมการจัดเก็บรายได้ของรัฐจากค่าภาคหลวง ศึกษา วิจัย พัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุน ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองแร่ รวมทั้งศึกษา วิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจแร่และพื้นที่ศักยภาพแร่เพื่อการพัฒนา

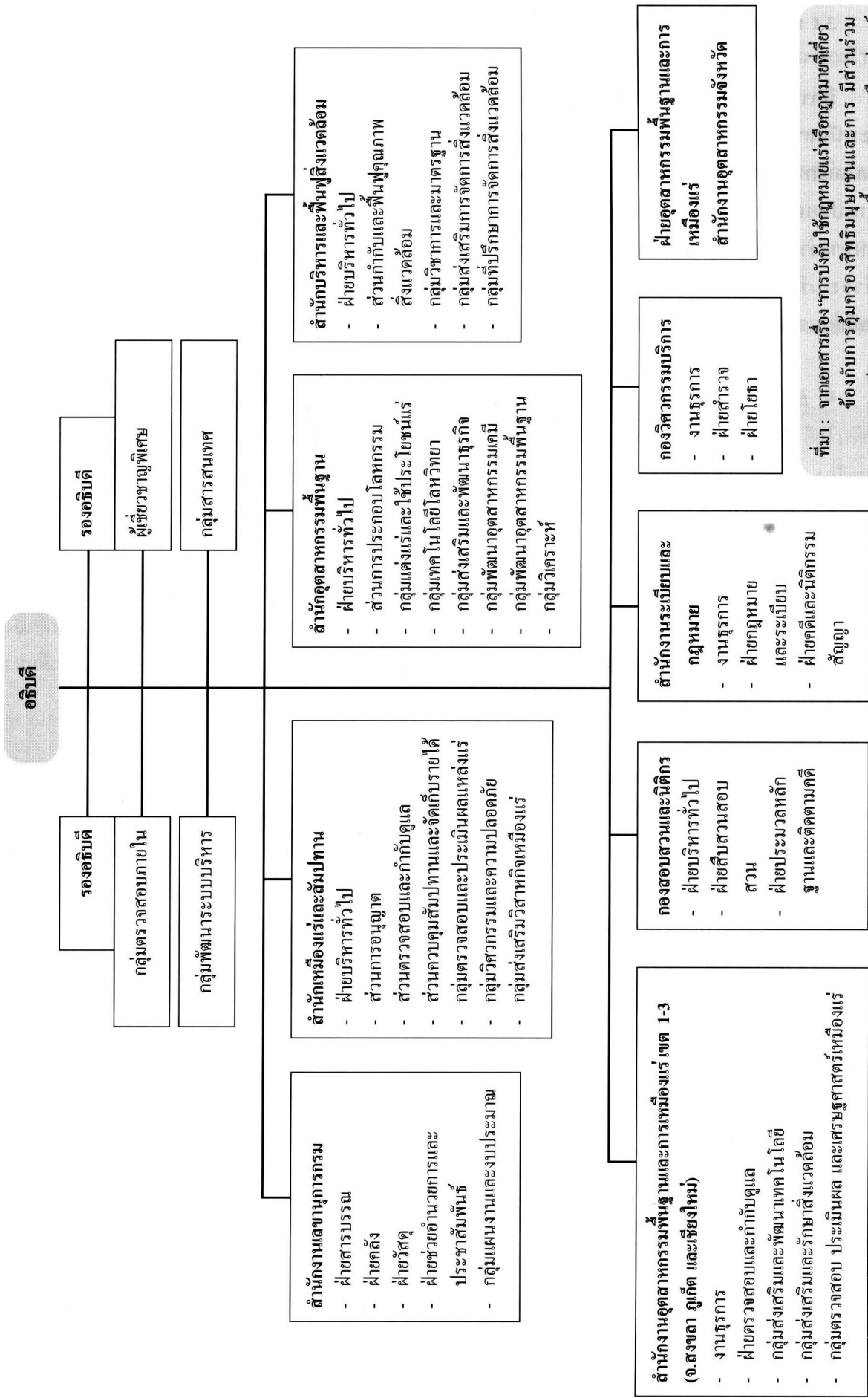
- สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานอนุญาต กำกับ ดูแลการประกอบกิจการแต่งแร่ และโลหกรรม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิต มูลค่าแร่ พัฒนาเทคโนโลยีในการประกอบกิจการ ส่งเสริม การใช้ประโยชน์แร่

- สำนักบริหารและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย มาตรการ และแผนการจัดการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการทำเหมือง รวมทั้งการติดตาม และประเมินผล ทำการศึกษาวิจัยและกำหนดมาตรการป้องกัน แก้ไข รวมทั้งการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการทำเหมือง และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมพื้นที่ที่ใช้ทำเหมือง

โครงสร้างการบริหารจัดการภายในกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ แสดงได้ดังภาพที่ 2.4

3.2 กรมทรัพยากรธรณี

มีภารกิจเกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี โดยการสำรวจตรวจสอบสภาพธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี การประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรธรณี การกำหนด และกำกับดูแลเขตพื้นที่สงวน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรณี เพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรณี คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมอย่างยั่งยืน



ที่มา : จากเอกสารเรื่อง “การบังคับใช้กฎหมายแร่หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน” กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (พจน. 2546)

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างการบริหารจัดการภายในกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

3.3 หน่วยงานอื่นๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรแร่ของประเทศไทย ได้แก่

กระทรวงอุตสาหกรรม

■ **กรมโรงงานอุตสาหกรรม** มีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม โดยการกำกับดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและการแข่งขันให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมทั้งควบคุมวัตถุอันตรายและสารเคมี เพื่อรักษาคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

■ **สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)** มีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเสนอแนะนโยบายและแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประสานการจัดการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบ มาตรการเฝ้าระวังการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อลงมติเห็นชอบและส่งผลให้ผู้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมสามารถประกอบกิจการนั้นๆ ได้

■ **กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช** มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุม ป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีอยู่เดิม และฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน ทั้งนี้หากมีการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อการทำเหมืองและโรงโม่หิน จะต้องดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์พื้นที่ตามระเบียบปฏิบัติของกรมฯ

■ **กรมควบคุมมลพิษ** มีภารกิจเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล อำนวยความสะดวก ประสานงาน ติดตาม และประเมินผลเกี่ยวกับการฟื้นฟู คุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

■ **กรมป่าไม้** มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลอง และพัฒนาวิชาการด้านการป่าไม้และสัตว์ป่า และวิชาการด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้หากมีการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในความดูแลของกรมป่าไม้เพื่อการทำเหมืองและโรงโม่หิน จะต้องดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์พื้นที่ตามระเบียบปฏิบัติของกรมฯ

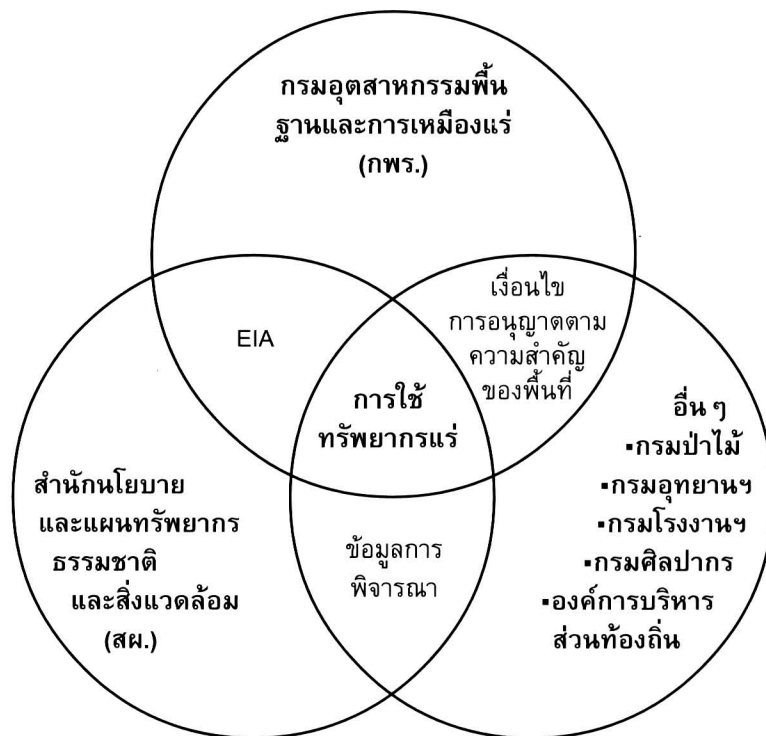
กระทรวงวัฒนธรรม

■ **กรมศิลปากร** มีบทบาทในการตรวจสอบพื้นที่ว่าเป็นแหล่งโบราณสถาน/โบราณวัตถุ หรือไม่ หากเป็นแหล่งโบราณสถาน/โบราณวัตถุ หรือพื้นที่นั้นมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แล้วจะไม่สามารถดำเนินการทำเหมืองแร่หรือกิจการอื่นใดอันจะก่อให้เกิดความเสียหายและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชั้นในบริเวณนั้น

กระทรวงมหาดไทย

■ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการอนุมัติขั้นต้นแรก ต่อคำขอประทานบัตร เพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาตประทานบัตรที่จะขอดำเนินการในพื้นที่นั้นๆ รวมทั้งการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการอนุมัติการใช้ระเบิดของกิจกรรมเหมืองหินอุตสาหกรรม และร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณากำหนดแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมระดับจังหวัด

ความเกี่ยวข้องในแต่ละบทบาทของหน่วยงาน อธิบายได้ดังแผนภูมิในภาพที่ 2.5 และสามารถสรุปภาระหน้าที่ได้ดังตารางที่ 2.3



ภาพที่ 2.5 บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและการใช้ทรัพยากรแร่

4. ขั้นตอนการขอและอนุมัติประทานบัตร

โดยทั่วไปบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการทำเหมือง สามารถยื่นขอประทานบัตรต่อเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ได้ และต้องแสดงหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าพบแร่หรือมีแร่ที่ทำการขอเปิดทำเหมืองอยู่ในเขตคำขอนั้น ถ้าหากพื้นที่ที่ขอประทานบัตรมีไซท์ที่ว่างเปล่า ผู้ยื่นคำขอต้องแสดงหลักฐานว่าเป็นผู้มีสิทธิทำเหมืองในเขตนั้นได้ ซึ่งคำขอประทานบัตรแต่ละคำขอจะขอได้เขตหนึ่งไม่เกิน 300 ไร่ เว้นแต่คำขอประทานบัตรทำเหมืองในทะเล (แต่ละรายขอได้ไม่เกิน 50,000 ไร่ เว้นแต่รัฐมนตรีเห็นสมควรให้ผู้ขอได้เกิน 50,000 ไร่) และคำขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดิน ซึ่งขอประทานบัตรได้รายละไม่เกิน 10,000 ไร่ ประทานบัตร

ตารางที่ 2.3 บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแล และควบคุมการใช้ทรัพยากรแร่

หน่วยงาน	บทบาทและหน้าที่
1. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐาน (กพร.)	- ดำเนินการรับคำขออนุญาตและพิจารณาสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ - ควบคุม ส่งเสริมการทำเหมืองแร่ และกิจกรรมต่อเนื่องให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายและวิชาการ
2. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)	- ดำเนินการกำกับดูแล และพิจารณาเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จากการทำเหมืองแร่ ในขั้นตอนการขออนุญาตประทานบัตร
3. กรมป่าไม้	- ดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุญาตใช้พื้นที่ และตรวจสอบการนำไม้และของป่าเคลื่อนที่ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	- ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุญาตขอใช้พื้นที่ การควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกัน การบุกรุกทำลายป่า และการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. กรมโรงงานอุตสาหกรรม	- กำกับดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม - ควบคุมวัตถุอันตรายและสารเคมี เพื่อรักษาคุณภาพคานสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
6. กรมควบคุมมลพิษ	- แก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดจากการทำเหมือง
7. กรมศิลปากร	- ตรวจสอบพื้นที่ว่าเป็นแหล่งโบราณสถาน/โบราณวัตถุ หรือไม่
8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- ให้ความเห็นชอบในขั้นตอนแรกของการพิจารณาอนุญาตขอประทานบัตร (ซึ่งถ้าไม่ผ่านขั้นตอนนี้จะมีผลยุติการดำเนินการขั้นต่อไป) - ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมือง และการเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม - การขอมิ และใช้วัตถุระเบิด - ร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณากำหนดแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมระดับจังหวัด

แต่ละใบมีกำหนดอายุสูงสุดไม่เกิน 25 ปี และประทานบัตรเป็นสิทธิเฉพาะตัวและให้คุ้มถึงลูกจ้างของผู้ถือประทานบัตรด้วย ซึ่งรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจออกประทานบัตรและกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาต โดยเอกสารประกอบคำขอประทานบัตร แบ่งออกเป็นกรณีบุคคลธรรมดา และกรณีนิติบุคคล ดังนี้

กรณีบุคคลธรรมดา

- 1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- 2) สำเนาทะเบียนบ้าน
- 3) สำเนาหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกสภาการเหมืองแร่
- 4) หลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าพบแร่หรือมีแร่ชนิดที่ประสงค์จะเปิดการทำเหมืองในเขตคำขอนั้น
- 5) สำเนาหนังสือมอบอำนาจที่ทำตามแบบที่อธิบดีกรมทรัพยากรธรณีกำหนด ในกรณีที่ได้มอบหมายให้บุคคลอื่นยื่นคำขอแทน

กรณีนิติบุคคล

- 1) สำเนาหนังสือบริษัทสนธิและข้อบังคับของบริษัท
- 2) สำเนาหนังสือสำคัญการจดทะเบียนนิติบุคคล
- 3) สำเนาหนังสือรับรองของนายทะเบียน หุ้นส่วนบริษัท แสดงรายชื่อกรรมการผู้มีอำนาจลงนาม (สำเนาหนังสือรับรองต้องไม่เกิน 6 เดือน ในกรณีต่างปี พ.ศ. กั้น)
- 4) สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทรับรอง
- 5) สำเนาหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกสภาการเหมืองแร่
- 6) หลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าพบแร่ หรือมีแร่ชนิดที่ประสงค์จะเปิดการทำเหมืองในเขตคำขอนั้น
- 7) สำเนาหนังสือมอบอำนาจที่ทำตามแบบที่อธิบดีกรมทรัพยากรธรณีกำหนด ในกรณีที่ได้มอบหมายให้บุคคลอื่นยื่นคำขอแทน

ภายหลังที่ยื่นคำขอประทานบัตรแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบคำขอและเอกสารประกอบคำขอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตรวจว่าพื้นที่ที่ยื่นคำขอนั้น เป็นพื้นที่ต้องห้ามขุดตามกฎหมายแร่หรือกฎหมายอื่นหรือไม่ และตรวจว่ามีการยื่นแผนที่แสดงเขตที่ขอทำเหมืองหรือไม่ พร้อมเรียกเก็บค่าคำขอ ค่าขอละ 20 บาท และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมล่วงหน้า ดังนี้

- ค่าประทานบัตร ฉบับละ 1,000 บาท
- ค่าใช้เนื้อที่เก็บตามเนื้อที่ประทานบัตรทุก 1 ไร่ หรือเศษของไร่ ปีละ 20 บาท (เก็บล่วงหน้าปีเดียว)
- ค่ารังวัดเก็บตามความยาวของระยะที่รังวัดทุก 40 เมตร หรือเศษของ 40 เมตร ช่วงละ 10 บาท
- ค่าได้สวนเรื่องละ 100 บาท
- ค่าหลักหมายเขตเหมืองแร่ หลักละ 100 บาท

ในกรณีที่ผู้ขอขออนุญาตในพื้นป่าไม้/ป่าสงวนแห่งชาติ ผู้ขอต้องมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ ไปยื่นคำขอเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในพื้นที่ป่าแทน และนำหนังสือค้ำประกันของธนาคารที่ค้ำประกันการชำระค่าธรรมเนียมป่าไม้ ตามระเบียบกรมป่าไม้ หรือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แล้วแต่กรณี มาวางกับเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ จากนั้นเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ จะนัดผู้ขอเพื่อนำรังวัดกำหนดเขต ส่งเจ้าหน้าที่ทำการรังวัดคำขอ จัดทำประกาศขอประทานบัตร และส่งผลงานรังวัดไปกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ซึ่งในการนี้เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ จะนำเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแหล่งแร่ที่ขอว่าชนิดแร่ที่ประสงค์จะทำเหมืองอยู่ในเขตคำขอจริง ซึ่งหากอยู่ในพื้นที่ป่าไม้/ป่าสงวนแห่งชาติ ผู้ขอจะต้องแจ้งปริมาณมูลค่าแร่และติดต่อกับทางกรมป่าไม้

เพื่อตรวจสอบสภาพป่า พร้อมทั้งยื่นแผนผังโครงการทำเหมือง และรายงานการคำนวณอายุประทานบัตร นำเจ้าหน้าที่ตรวจสอบสภาพภูมิประเทศประกอบการพิจารณาแผนผังโครงการทำเหมือง รวมไปถึงต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการทำเหมืองในพื้นที่นั้นๆ ส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพื่อขอความเห็นชอบ นอกจากนี้หากประสงค์จะทำเหมืองในหรือใกล้ทางหลวง/ทางน้ำสาธารณะในระยะ 50 เมตร ให้ทำการติดต่อนำแจ้งรายละเอียดและทำความเข้าใจกับส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลทางหลวงและทางน้ำสาธารณะ ทั้งนี้ทางเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ สามารถส่งดำเนินการตามความจำเป็นในการออกประทานบัตร ตามมาตรา 47 (2) (ถ้ามี) ซึ่งหากผู้ขอละเลยเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอาจถูกยกเลิกคำขอประทานบัตรได้

ภายหลังจากเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ ได้รับสำเนาหนังสือตอบไม่ขัดข้องของจังหวัด และหนังสืออนุญาตของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งได้ตรวจสอบเอกสารประกอบคำขอครบถ้วนแล้ว จะส่งคำขอและเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมถึงความเห็นของเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ และความเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัด ไปยังกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ซึ่งทาง กพร. จะส่งเรื่องให้สำนักเหมืองแร่และสัมปทานตรวจสอบหลักฐานเอกสารประกอบคำขอประทานบัตร แผนผังโครงการทำเหมืองและการคำนวณอายุประทานบัตร ตลอดจนการคำนวณผลประโยชน์พิเศษ เพื่อตอบแทนแก่รัฐในการออกประทานบัตร จากนั้นจะนำเสนอคำขอพร้อมด้วยหลักฐานเอกสารที่ตรวจถูกต้องแล้วเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติแร่ และเสนอคำขอที่คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติแร่เห็นชอบแล้วต่อรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ ซึ่งเมื่อรัฐมนตรีเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติแร่ ก็จะลงนามในประทานบัตรนั้น ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดขั้นตอนการขอและอนุมัติประทานบัตร (ภาพที่ 2.6)

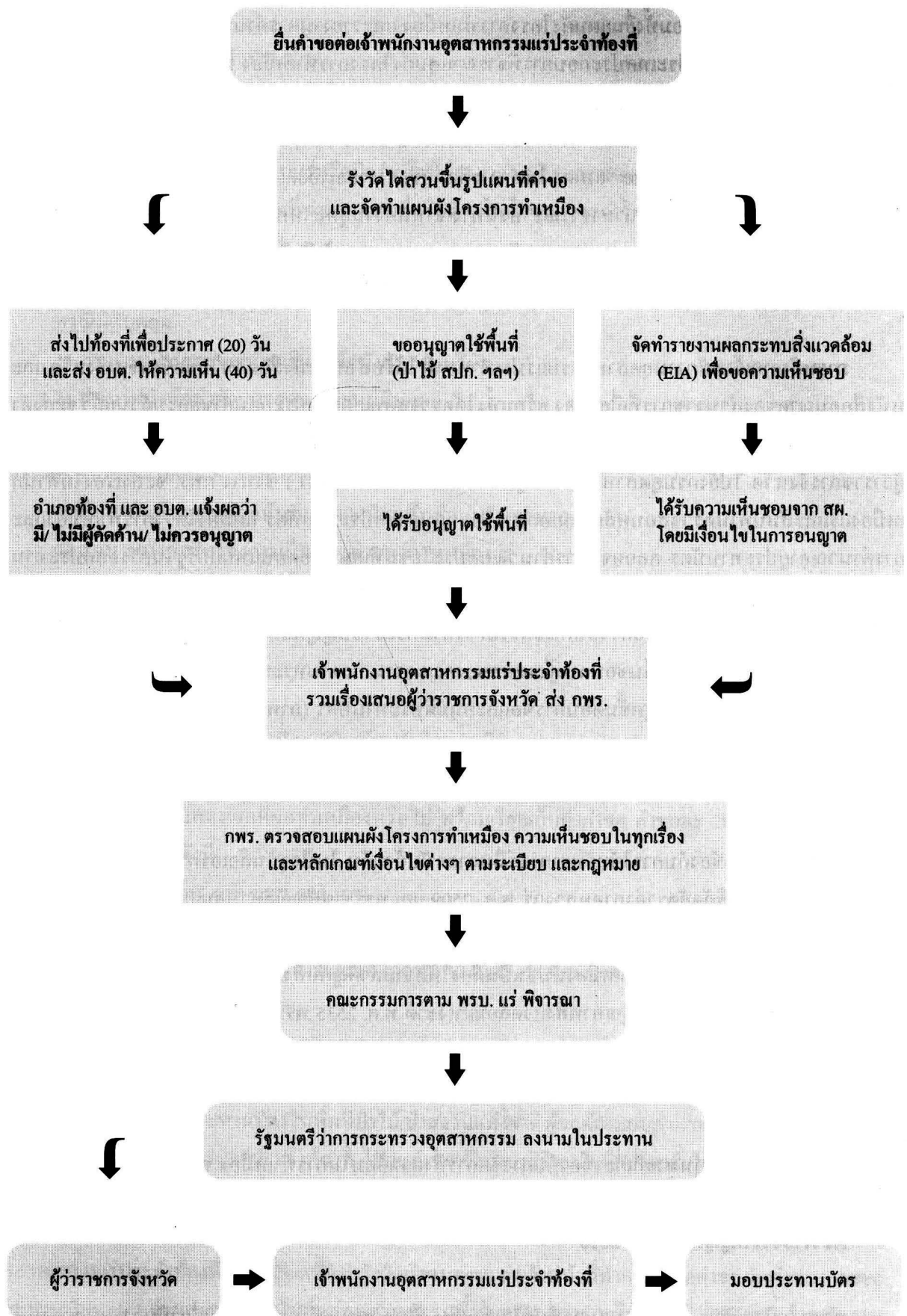
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรแร่

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรแร่มีหลายฉบับด้วยกัน ในปัจจุบันถือเอาพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ. 2509 และพระราชบัญญัติควบคุมแร่คิงก พ.ศ. 2514 เป็นหลัก ทั้งนี้หากการดำเนินการเป็นในรูปแบบของโรงงานอุตสาหกรรม ก็ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ด้วย นอกจากนี้ในการทำเหมืองนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมด้วยดังนั้นจึงเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และถ้าการดำเนินการเข้าไปใช้ประโยชน์ของพื้นที่ราชการใดๆ เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ก็ให้ถือระเบียบปฏิบัติตามหน่วยงานนั้นกำหนด

สาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในการทำเหมือง สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510

พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการอนุญาตสิทธิสำรวจแร่ ทำเหมืองแร่ หรือประกอบกิจการเกี่ยวกับแร่ รวมทั้งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุรักษ์แร่และสิ่งแวดล้อม และการป้องปรามการกระทำความผิด ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการทำเหมืองให้เป็นไปตามหลัก



ภาพที่ 2.6 ขั้นตอนดำเนินการเพื่อขออนุญาตประทานบัตร

เกณฑ์วิธีการ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย รวมทั้งมาตรการเพิ่มเติมที่กำหนดไว้ในการอนุญาตประทานบัตร โดยเฉพาะข้อกำหนดที่เกี่ยวกับงานด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งบทบัญญัติต่างๆ เป็น 15 หมวด ดังนี้

- หมวด 1 บททั่วไป
- หมวด 2 คณะกรรมการ
- หมวด 3 การสำรวจแร่และการผูกขาดสำรวจแร่
- หมวด 4 การทำเหมือง
- หมวด 4/1 การทำเหมืองใต้ดิน
- หมวด 5 การขุดหาแร่รายย่อยและการร่อนแร่
- หมวด 5 ทวิ การขุดเจาะน้ำเกลือใต้ดิน
- หมวด 6 การซื้อแร่ การขายแร่ และการเก็บแร่
- หมวด 7 การชำระค่าภาคหลวงแร่ การมีแร่ไว้ในครอบครอง และการขนแร่
- หมวด 8 การแต่งแร่
- หมวด 9 การประกอบโลหกรรม
- หมวด 10 การคืนค่าภาคหลวงแร่
- หมวด 11 การนำแร่เข้าหรือส่งแร่ออกนอกราชอาณาจักร
- หมวด 12 การกำหนดโทษ
- หมวด 13 บทเฉพาะกาล

นอกจากนี้ผู้ถือประทานบัตรยังต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่กำหนดบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมด้วย ได้แก่ กฎกระทรวงฉบับที่ 9 และกฎกระทรวงฉบับที่ 28 เป็นต้น ตั้งแต่ประกาศใช้บังคับมา พระราชบัญญัติแร่ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้ว 6 ครั้ง คือ

- 1) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516
- 2) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522
- 3) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พ.ศ. 2526
- 4) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พ.ศ. 2528
- 5) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2534
- 6) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

หนึ่งในพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 นั้นได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขประทานบัตรเหมืองใต้ดินและการทำเหมืองใต้ดิน โดยระบุถึงการคุ้มครองสิทธิมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจากการทำเหมือง ในมาตรา 88/9 มาตรา 88/10 และมาตรา 88/11 รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ในเขตเหมืองแร่ที่ถูกทำให้เสียหาย

5.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดให้โครงการเหมืองแร่ทุกขนาดต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เสนอในขั้นตอนการขออนุญาตประทานบัตร ทั้งนี้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ก่อน จึงจะสามารถอนุญาตประทานบัตรได้ ทั้งนี้การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือในการวางแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโครงการ โดยการประเมินและคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบของโครงการที่จะมีต่อสภาพแวดล้อมในทุกด้าน เพื่อให้สามารถวางแผนป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากโครงการ ได้ล่วงหน้า

นอกจากนั้นพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังให้อำนาจรัฐ ในการประกาศมาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน อากาศ ดิน และมาตรฐานความรุนแรงของผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆ และยังให้อำนาจในการควบคุมหรือห้ามให้มีการทำเหมืองแร่ในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม การดูแลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากมลภาวะของผู้ประกอบการ

5.3 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

เป็นกฎหมายเพื่อการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งการประกอบกิจการเหมืองแร่ในพื้นที่ป่า เป็นการดำเนินกิจกรรมซึ่งมีลักษณะที่จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ ดังนั้นผู้ขออนุญาตประกอบกิจการในพื้นที่ป่าไม้และแผ้วถางป่าเพื่อการทำเหมืองแร่หรือระเบิดและย่อยหินในพื้นที่ป่าธรรมชาติ ต้องทำการบำรุงป่าและปลูกป่าชดเชยตามหลักวิชาการป่าไม้ ในอัตราไร่ละ 1,200 บาท (ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2526) สำหรับกรณีการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อผู้ขออนุญาตได้รับหนังสืออนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อดำเนินกิจกรรมเหมืองแร่ จะต้องทำบันทึกว่าจะดำเนินการปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่าในจำนวนพื้นที่ที่มี โครงการจะทำเหมืองภายในระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตด้วยตนเอง หรือส่งมอบเงินค่าปลูกป่าชดเชยฯ ในอัตราที่กรมป่าไม้กำหนดให้เจ้าพนักงานดำเนินการแทน ซึ่งปัจจุบันกำหนดอัตราค่าปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า ไร่ละ 7,220 บาท และตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา กรมป่าไม้ได้กำหนดให้ผู้รับอนุญาตเสียค่าปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่าเพิ่มอีกเป็นจำนวน 2 เท่าของพื้นที่ที่มีโครงการจะทำเหมือง ทั้งนี้กำหนดให้ผู้ขออนุญาตทำเหมืองวางเงินมัดจำ หรือหนังสือค้ำประกันของธนาคารในอัตราค่าของละ 200,000 บาท เพื่อเป็นหลักประกันในการแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการ

5.4 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

เป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการประกอบกิจการ โรงงาน การควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความปลอดภัยในการประกอบกิจการด้วย ซึ่งผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่กำหนดบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ กฎกระทรวงฉบับที่ 2 เป็นต้น

5.5 ประกาศกรมทรัพยากรธรณี เรื่อง การประกอบกิจการโรงโม่หิน ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2539

ภายหลังที่กระทรวงอุตสาหกรรมมีนโยบายกำหนดให้การประกอบกิจการโรงโม่หิน ซึ่งเป็นกิจการต่อเนื่องจากการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานเดียวกัน คือกรมทรัพยากรธรณี (เดิม) ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ดังนั้นทางกรมฯ จึงได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตประกอบกิจการโรงโม่หิน เพื่อให้การประกอบกิจการโรงโม่หินเป็นไปโดย ความเรียบร้อย สะดวก และรวดเร็ว

ทั้งนี้ ตามประกาศได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการโรงโม่หิน ซึ่งผู้ประสงค์ขออนุญาต ให้ยื่นคำขอต่ออุตสาหกรรมจังหวัดท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของโรงโม่หิน โดยให้แนบแบบระบบป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์ที่กรมฯ กำหนด ซึ่งจะมีการตรวจสอบสถานที่ตั้งโรงโม่หินตามคำขอ รวมไปถึงรายละเอียดที่มาของวัตถุดิบ เมื่อตรวจสอบแล้วเสร็จจะทำหนังสือแจ้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผ่านจังหวัด เพื่อขอความเห็น จากนั้นจึงรวบรวมเรื่องทั้งหมดพร้อมเสนอความเห็นส่งกรมฯ เพื่อพิจารณาต่อไป

นอกจากนี้ ในประกาศยังกำหนดให้มีระบบป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการพิจารณาคำขออนุญาตประกอบกิจการหรือขยายโรงโม่หิน มาตรการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องดำเนินการ รวมทั้งมาตรการเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการประกอบกิจการโรงโม่หิน อาทิ ให้มีระบบกำจัดฝุ่น ถนนภายใน โรงโม่หินต้องเป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีต ให้มีการสร้างคูระบายน้ำและบ่อดักตะกอนโดยรอบโรงโม่หิน ต้องมีแนวกันชน (Buffer Zone) โดยรอบไม่น้อยกว่า 10 เมตร และให้มีรถบรรทุกน้ำและดำเนินการฉีดพรมน้ำในเขตโรงโม่หินตลอดเวลาทำการ เป็นต้น โดยกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการจัดสร้างระบบต่างๆ ตามมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ภายในระยะเวลา 6 เดือน

5.6 ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2544

โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 29 จากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึง มีมติให้มีการประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข อัตราการจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ซึ่งเป็นการกำหนดให้กรมทรัพยากรธรณีจัดสรรค่าภาคหลวงแร่ที่ผลิตได้จากประทานบัตรหรือสัมปทานแล้วแต่กรณีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายหลังจากหักส่งเป็นรายได้ของรัฐในอัตราร้อยละสี่สิบแล้ว ดังนี้

1) กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล

ก) องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตามประทานบัตร ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสี่สิบของค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขต

ข) องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลอื่น ที่อยู่ในจังหวัดที่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ตามประทาน

บัตรให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสิบของค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขต

ค) องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลในจังหวัดอื่น ให้ได้รับการจัดสรรในอัตราร้อยละสิบของค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขต

2) กรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้จัดสรรค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ในอัตราร้อยละสิบของค่าภาคหลวงแร่ที่จัดเก็บได้ภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น

5.7 กฎกระทรวง ฉบับที่ 77 การเปลี่ยนแหล่งหินเป็นทรัพยากรแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2538 เห็นชอบในหลักการแนวทางการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนแปลงการระเบิดและย่อยหิน ไปเป็นเทคโนโลยีการทำเหมืองหิน ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ซึ่งกำกับดูแลโดยกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรหิน ของประเทศ ให้อยู่ภายใต้หน่วยงานเดียวกัน การแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน โดยใช้เทคนิคทางวิศวกรรมเหมืองแร่ การแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้มีการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเหมาะสม

กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกรมทรัพยากรธรณี ได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี ดังกล่าว พร้อมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ รองรับและเตรียมการกำหนดนโยบายรองรับการเปลี่ยนแปลง การระเบิดและย่อยหินไปเป็นเหมืองหิน ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่

1) แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดแหล่งหิน เพื่อการทำเหมืองหิน อุตสาหกรรม ที่จะอนุญาต ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 โดยแต่งตั้ง คณะกรรมการ 2 ชุด ได้แก่

1.1) คณะกรรมการกำหนดแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม ประกอบด้วย หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมที่ดิน กรมป่าไม้ สำนักงานนโยบาย และแผนสิ่งแวดล้อม และกรมทรัพยากรธรณี มีหน้าที่พิจารณา กำหนดแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510

1.2) คณะกรรมการกำหนดแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดเป็นกรรมการ และทรัพยากรธรณีประจำท้องที่เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่พิจารณา กำหนดแหล่งหินภายในจังหวัด

2) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 77 (พ.ศ. 2539) กำหนดให้ หินทุกชนิด เป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2539 ซึ่งมีผลให้ การประกอบกิจการผลิตหินเพื่อการก่อสร้างทั้งหมดมาอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510

3) การดำเนินงาน ของกรมทรัพยากรธรณี เมื่อกฎกระทรวงฉบับที่ 77 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม 2539 กรมทรัพยากรธรณีได้เร่งรัดดำเนินการรองรับการเปลี่ยนแปลง การระเบิดและย่อยหิน มาเป็นการทำเหมืองหิน โดยใช้เทคโนโลยี ทั้งด้านการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เป็นธรรม และสอดคล้องกับสถานการณ์การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากการขาดแคลนหินเพื่อการก่อสร้าง อย่างรุนแรงในบางพื้นที่ และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินการ และอนุญาตประทาน

บัตรทำเหมืองหิน ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว การเร่งรัดกำหนดแหล่งหิน เพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม และ
ดำเนินการเกี่ยวกับการกำกับดูแลโรงโม่หิน ที่รับโอนจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

3.1) กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม กรมทรัพยากรธรณี กำหนดแนวทาง
ปฏิบัติ สำหรับการขอประทานบัตรเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง โดยมีประกาศ กรมทรัพยากรธรณี
เรื่องประทานบัตรหินอุตสาหกรรม ลงวันที่ 4 เมษายน 2539

3.2) เร่งรัดให้มีการกำหนดแหล่งหิน เพื่อการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม โดยใช้ข้อมูลการสำรวจธรณี
วิทยาของกรมทรัพยากรธรณี การกำหนดเขตระเบิดและย่อยหิน ของกระทรวงมหาดไทย ข้อมูลการวางแผนการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ดังนี้

- กำหนดพื้นที่ที่มีการระเบิดและย่อยหินอยู่แล้ว เป็นแหล่งหินเพื่อการทำเหมืองหิน
อุตสาหกรรม

- หากพื้นที่เดิมไม่เพียงพอจะพิจารณาแหล่งหินอื่นเพิ่มเติม จากข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงาน
ต่างๆ กำหนดแหล่งหินโดยคำนึงถึงความต้องการใช้หินและศักยภาพของแหล่งหินในพื้นที่นั้นๆ

- การกำหนดพื้นที่แต่ละจุดจะคำนึงถึงระยะทางขนส่งที่เหมาะสม โดยห่างกันไม่เกิน 100 กิโลเมตร

- การกำหนดแหล่งหินแต่ละแหล่งจะต้องได้รับความเห็นชอบในระดับจังหวัด ซึ่งจะต้องก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

- การกำหนดแหล่งหินจะกำหนดพื้นที่ให้น้อยที่สุด แต่มีปริมาณสำรองเพียงพอต่อความต้องการ
ใช้หินในระยะยาว การเปิดพื้นที่ในชั้นลุ่มน้ำที่ 1 จะต้องมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น ทั้งนี้ต้องมี
แผนการจัดการพื้นที่ทั้งระบบ (Management Plan) อย่างชัดเจน

- หากเป็นไปได้จะพยายามผลักดันให้มีการเปิดการทำเหมืองในพื้นที่ราบ (ได้พื้นดิน)

จากข้อมูลการประกาศพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรม ของกระทรวงอุตสาหกรรมตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่
17 (ปี 2539-2544) พบว่ามีพื้นที่ที่ประกาศเป็นแหล่งหินอุตสาหกรรมรวมทั้งสิ้น 52 จังหวัด 325 แหล่ง รวมปริมาณ
หินสำรอง 7,930.23 ล้านเมตริกตัน และอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือมากที่สุด จำนวน 120 แหล่ง (ตารางที่ 2.4) ส่วน
สาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรแร่สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.5 และภาพที่ 2.7

6. การใช้ทรัพยากรแร่และกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

เมื่อพิจารณาสิทธิตามกฎหมายของประชาชนและชุมชน ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การป้องกันผล
กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พบว่ามีกฎหมายซึ่งมีบทบัญญัติปรากฏอยู่ในอำนาจการบังคับใช้ของหน่วย
งานที่เกี่ยวข้องอยู่หลายบทบัญญัติ แต่หากพิจารณาในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ทรัพยากร
แร่จนถึงปัจจุบันเองก็ยังไม่พบบทบัญญัติในการปฏิบัติโดยตรงในส่วนนี้มากนัก แม้ว่าตั้งแต่ประเทศไทยประกาศ
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จะมีบทบัญญัติรับรองให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างๆ อย่างกว้าง
ขวางก็ตาม แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เป็นระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ ให้สอดคล้อง
กับสิทธิดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ทรัพยากรแร่ ดังนั้นจึงปรากฏกรณีปัญหาในการละเมิดสิทธิ
หรือเกิดความขัดแย้งในกรณีการใช้ทรัพยากรแร่ต่างๆ มากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 2.4 จำนวนแหล่งหินอุตสาหกรรมและปริมาณสำรองรายภาค

ลำดับ	ภาค	จำนวนแหล่งหิน	พื้นที่ (ไร่)	ปริมาณสำรอง	
				ล้านเมตริกตัน	ร้อยละ
1	กลาง	62	26,990	3,293.99	41.54
2	เหนือ	120	48,088	2,592.25	32.69
3	ตะวันออกเฉียงเหนือ	49	39,250	736.51	9.29
4	ใต้	81	22,153	1,075.64	13.56
5	ตะวันออก	13	5,661	231.84	2.92
รวม		325	142,142	7,930.23	100

ที่มา: กลุ่มวิศวกรรมและความปลอดภัย สำนักเหมืองแร่และสัมปทาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2546 (<http://www.dpim.go.th/qtr/>)

ปัจจุบันอาจพิจารณากฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรแร่ ได้แก่ กฎหมายและระเบียบปฏิบัติตามกฎหมายแร่ กฎระเบียบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประเทศได้ ดังนี้

6.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายแร่ พ.ศ. 2510

เมื่อพิจารณากฎหมายแร่ที่สำคัญ คือ พ.ร.บ. แร่ 2510 จะพบว่า ไม่มีมาตรการในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจอนุมัติใช้ทรัพยากรแร่ ยกเว้นในมาตรา 49 ที่ให้สิทธิคัดค้านการให้ประทานบัตร แต่ก็ไม่มีการระงับการร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่อไป อย่างไรก็ตามมาตรการคุ้มครองสภาพแวดล้อมและสุขอนามัยของชุมชนปรากฏอยู่ในการใช้ทรัพยากรแร่ และมาตราต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการขอประทานบัตร

กฎหมายว่าด้วยแร่ ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในขั้นตอนการขอประทานบัตร ดังนี้

มาตรา 6 ระบุเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ขอ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขออาชญาบัตรผูกขาด อาชญาบัตรพิเศษ ประทานบัตรชั่วคราว ประทานบัตรและใบอนุญาต ตลอดจนการต่ออายุอาชญาบัตรพิเศษ และใบอนุญาตประทานบัตร ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 6 ทวิ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสำรวจ การทดลอง การศึกษาหรือการวิจัยเกี่ยวกับแร่ ให้รัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดพื้นที่ใดๆ ให้เป็นเขตสำหรับ

ตารางที่ 2.5 สรุปสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมาย/ หน่วยงานรับผิดชอบ	สาระสำคัญ
1. พระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510/ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.)	มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการอนุญาตสำรวจและทำเหมืองแร่ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุรักษ์แร่และสิ่งแวดล้อม
2. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535/ กรมโรงงานอุตสาหกรรม	มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงงาน ในเรื่องที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคารและโรงงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมไปถึงสิ่งแวดล้อม
3. พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535/ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ศน.) และกรมควบคุมมลพิษ	กำหนดให้โครงการเหมืองแร่ทุกขนาดต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และต้องผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อน
4. พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507/ กรมป่าไม้ และกรมอุทยานฯ	เกี่ยวข้องกับ การขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าเพื่อการทำเหมืองแร่และข้อยกเว้น ซึ่งต้องทำการบำรุงป่าและปลูกสร้างสวนป่าตามหลัก วิชาการ
5. ประกาศกระทรวง ฉบับที่ 77 (พ.ศ.2539) การเปลี่ยนแปลงแหล่งหินเป็นทรัพยากรแร่นิวคลีอิดอุตสาหกรรม/ กพร.	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้หินทุกชนิดเป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลให้การประกอบกิจการผลิตหินเพื่อการ ก่อสร้างทั้งหมดมาอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510 - ได้โอนงานการกำกับดูแลโรงโม่บดและขยอหินให้มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมทรัพยากรธรณี (เคิม) ซึ่งได้กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับการขออนุญาตขาย เปลี่ยนแปลง และโอนกิจการโรงโม่หิน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการในการป้องกันผลกระทบ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในการทำงาน
6. ประกาศกรมทรัพยากรธรณี เรื่อง การประกอบกิจการโรงโม่หิน 11 มิถุนายน 2539/ กพร.	ระบุให้ยื่นขออนุญาตประกอบกิจการโรงโม่หิน ได้ที่สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่จังหวัด (อุตสาหกรรมจังหวัดเคิม) ในท้องที่ที่เป็นที่ตั้งโรงโม่ โดยต้องส่งแบบการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ที่ กพร. กำหนด
7. ประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การจัดสรรค่าภาคหลวงและค่าภาคหลวงปีโตเทียมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 สิงหาคม 2544	ให้มีการจัดสรรค่าภาคหลวงแร่ที่เกิดขึ้นแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รอยละ 20 ในจังหวัดรอยละ 10 และในจังหวัดอื่น อีกรอยละ 10
8. พระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 การทำเหมืองเคอสิม/ กพร.	<ul style="list-style-type: none"> - ให้มีการขอประทานบัตรทำเหมืองเคอสิมได้ไม่เกินรายละเอียดหนึ่งหมื่นไร่ โดยให้ทำในระดับความลึกที่ปลอดภัย - ให้ประชาชนในท้องถิ่นที่จะมีการทำเหมืองเคอสิมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรแร่
9. พระราชบัญญัติกำหนดแผนงานและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ อบต.	ให้ความเห็นชอบในขั้นตอนแรกของการอนุญาตประทานบัตร ก่อนดำเนินการในขั้นต่อไป และร่วมตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่กำหนดใน EIA

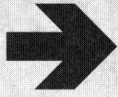
กฎกระทรวงฉบับที่ 77
การเปลี่ยนแปลงแหล่งหิน
เป็นทรัพยากรแร่ชนิดหิน
อุตสาหกรรม

พ.ร.บ. แร่ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2545



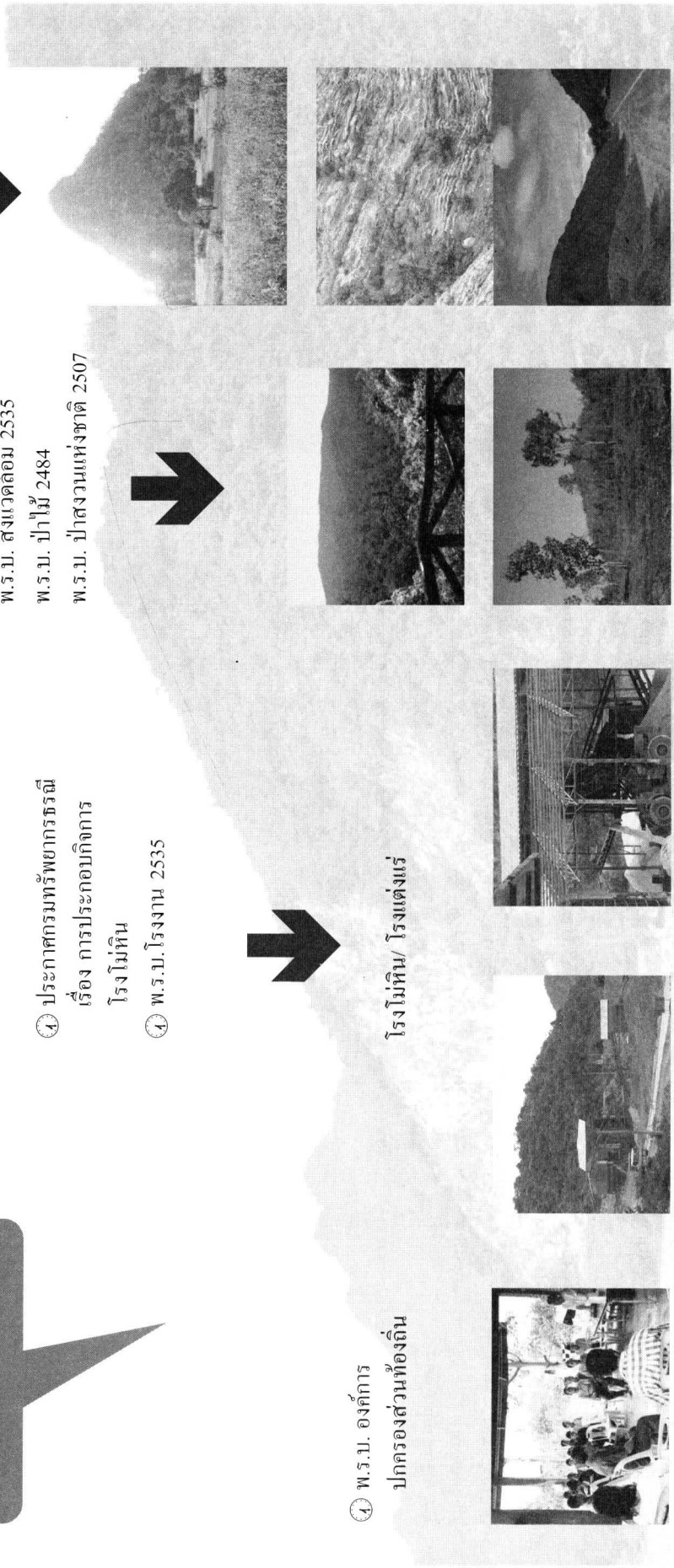
พ.ร.บ. แร่ 2510
พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม 2535
พ.ร.บ. ป่าไม้ 2484
พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

- ④ ประกาศกรมทรัพยากรธรณี เรื่อง การประกอบกิจการ โรงโม่หิน
- ④ พ.ร.บ. โรงงาน 2535



④ พ.ร.บ. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

โรงโม่หิน/ โรงแต่งแร่



ภาพที่ 2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรแร่

ดำเนินการสำรวจ การทดลอง การศึกษา หรือการวิจัยเกี่ยวกับแร่ได้

ภายในเขตที่กำหนดในวรรคหนึ่งผู้ใดจะยื่นคำขออาชญาบัตร ประทานบัตรชั่วคราว หรือประทานบัตรไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นสมควรให้ยื่นคำขอได้เป็นกรณีพิเศษโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และเมื่อหมดความจำเป็นจะใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์ดังกล่าว ให้รัฐมนตรีประกาศยกเลิกในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 6 ข้อ ๖ ได้กำหนดพื้นที่ใดที่มีไฮโดรคาร์บอนหรือแหล่งน้ำซับซึม ที่ได้ทำการสำรวจแล้วว่ามีแหล่งแร่อุดมสมบูรณ์ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง ให้เป็นเขตแหล่งแร่เพื่อออกประทานบัตรชั่วคราว หรือประทานบัตรได้เป็นอันดับแรกก่อนการสงวนหวงห้าม หรือใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้น แต่ทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา 47 เมื่อได้รับคำขอประทานบัตร พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้กำหนดเขตพื้นที่ประทานบัตร การกำหนดเขตพื้นที่ดังกล่าวจะกระทำโดยการรังวัดหรือวิธีอื่นก็ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 49 เมื่อได้กำหนดเขตแล้วให้ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ประกาศการขอประทานบัตรของผู้ยื่นคำขอ โดยปิดประกาศไว้ที่เปิดเผย ณ สำนักงานทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ (ปัจจุบันเป็นเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่) ที่ว่าการอำเภอหรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ และที่ทำการกำนันแห่งท้องที่ซึ่งขอประทานบัตรแห่งละหนึ่งฉบับ เมื่อไม่มีผู้โต้แย้งภายในยี่สิบวันนับแต่วันปิดประกาศ ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่จะได้ดำเนินการสำหรับคำขอนั้นต่อไป

มาตรา 50 ถ้าที่ซึ่งขอประทานบัตรเป็นที่อันมิใช่ที่ว่าง หรือมีที่อันมิใช่ที่ว่างรวมอยู่ในเขต ผู้ยื่นคำขอต้องแสดงหลักฐานให้เป็นที่พอใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ผู้ขอจะมีสิทธิทำเหมืองในเขตที่นั้นได้

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอนำหนังสืออนุญาตของผู้มีสิทธิในที่นั้นมาแสดงว่าผู้ขอจะมีสิทธิทำเหมืองได้ หนังสือนั้นต้องมีคำรับรองของนายอำเภอประจำท้องที่ประกอบด้วย

นอกจากนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมได้มีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพิจารณาให้ความเห็นต่อคำขอประทานบัตรที่ขอในเขตอำนาจของตน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 หากคำขอประทานบัตรแปลงใดไม่ได้รับความเห็นชอบหรือมีข้อโต้แย้งใดๆ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เดิม เป็นสภาตำบล ปัจจุบันเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบล) กพร. จะไม่ดำเนินการเพื่อพิจารณาอนุญาตประทานบัตรแปลงนั้น หรือปฏิเสธคำขอประทานบัตรดังกล่าว

2) ขั้นตอนการดำเนินการกิจการเหมืองแร่

กฎหมายแร่ได้มีบทบัญญัติกำหนดสิทธิให้ผู้ได้รับประทานบัตรทำเหมืองแร่หรือใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมเกี่ยวเนื่องจากการทำเหมืองแร่ได้เฉพาะในเขตประทานบัตร รวมทั้งจะต้องคุ้มครองรักษาสาธารณูปโภค ทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวมไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 57 ผู้ถือประทานบัตรจะต้องทำเหมืองตามวิธีการทำเหมือง แผนผัง โครงการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในการออกประทานบัตร และถ้าจะมีการเพิ่มเติมชนิดแร่ที่จะทำเหมืองหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเหมือง แผนผัง โครงการและเงื่อนไขดังกล่าว ผู้ถือประทานบัตรจะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีก่อนจึงจะทำได้

มาตรา 59 การปลูกสร้างอาคารเกี่ยวกับการทำเหมือง การจัดตั้งสถานที่เพื่อการแต่งแร่ หรือการเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายจะกระทำนอกเขตเหมืองแร่มิได้ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น

มาตรา 62 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรทำเหมืองใกล้ทางหลวงหรือทางน้ำสาธารณะภายในระยะห้าสิบลเมตร เว้นแต่ประทานบัตรกำหนดไว้ให้ทำได้ หรือได้รับใบอนุญาตจากทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น

มาตรา 63 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรปิดกั้น ทำลาย หรือกระทำด้วยประการใดให้เป็นการเสื่อมประโยชน์แก่ทางหลวงหรือทางน้ำสาธารณะเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น

มาตรา 64 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรทดน้ำ หรือชักน้ำจากทางน้ำสาธารณะไม่ว่าจะอยู่ภายในหรือภายนอกเขตเหมืองแร่ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตนั้น

มาตรา 67 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย อันเกิดจากการทำเหมืองออกนอกเขตเหมืองแร่ เว้นแต่น้ำนั้นจะมีความขุ่นหรือมูลดินทรายไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง
ในกรณีจำเป็น รัฐมนตรีมีอำนาจออกใบอนุญาตยกเว้นการบังคับตามวรรคหนึ่งได้ โดยกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร

มาตรา 68 น้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายที่ผู้ถือประทานบัตรปล่อยออกนอกเขตเหมืองแร่ แม้ได้ปฏิบัติตามมาตรา 67 แล้วก็ดี ผู้ถือประทานบัตรจะต้องจัดการป้องกันมิให้น้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนั้นไปทำให้น้ำสาธารณะตื้นเขินหรือเสื่อมประโยชน์แก่การใช้ทางน้ำนั้น

มาตรา 69 ในการทำเหมืองแร่หรือแต่งแร่ ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรกระทำหรือละเว้นกระทำการใดอันน่าจะเป็นเหตุให้แร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน

มาตรา 71 ในกรณีที่ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่เห็นว่าการทำเหมือง หรือการแต่งแร่จะเป็นอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือแก่ผู้ถือประทานบัตรให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขวิธีการทำเหมืองหรือแต่งแร่ตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายนั้นได้ และมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้หยุดการทำเหมืองหรือแต่งแร่เสียทั้งสิ้น หรือส่วนหนึ่งส่วนใดได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 116 ในการแต่งแร่ ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตแต่งแร่กระทำหรือละเว้นกระทำการใด อันน่าจะเป็นเหตุให้แร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน

มาตรา 117 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเขตแต่งแร่เพื่อตรวจการแต่งแร่ได้ตลอดเวลา ให้ผู้ครอบครองเขตแต่งแร่นั้นอำนวยความสะดวกตามควรแก่กรณี และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งผู้รับใบอนุญาตแต่งแร่ จัดการป้องกันอันตรายอันอาจเกิดจากการแต่งแร่ได้

มาตรา 118 ในกรณีที่ทรัพยากรประจำท้องถิ่นที่เห็นว่าการแต่งแร่จะเป็นอันตรายต่อบุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือแก่ผู้รับใบอนุญาตแต่งแร่ให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขวิธีการแต่งแร่ตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายนั้นได้ และมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้หยุดการแต่งแร่เสียทั้งสิ้นหรือส่วนหนึ่งส่วนใดได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 123 ในการประกอบโลหกรรม ห้ามมิให้ผู้ได้รับอนุญาตประกอบโลหกรรม กระทำหรือละเว้นกระทำการใดอันน่าจะเป็นเหตุให้แร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน

มาตรา 124 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเขตโลหกรรมเพื่อตรวจการประกอบโลหกรรมได้ตลอดเวลา และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบโลหกรรมจัดการป้องกันอันตรายอันอาจเกิดจากการประกอบโลหกรรมได้

มาตรา 125 ในกรณีที่ทรัพยากรประจำท้องถิ่นที่เห็นว่าการประกอบโลหกรรมจะเป็นอันตรายต่อบุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือแก่ผู้รับใบอนุญาตประกอบโลหกรรมให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขวิธีการประกอบโลหกรรมตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายนั้นได้ และมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้หยุดการประกอบโลหกรรมเสียทั้งสิ้นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร

อย่างไรก็ตามจากกระแสการเรียกร้องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ทำให้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณี ในตอนนั้น) กำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ได้แก่

1) การถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของ กพร. (กรมทรัพยากรธรณีเดิม) ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ดำเนินการตามกรอบแนวทางของแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ซึ่งอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนงานและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยให้มีการถ่ายโอนภารกิจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 2 ภารกิจ ในปี 2546 คือ

- การติดตามและตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการ และกิจกรรมต่อเนื่อง ตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 ได้แก่ การตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม การติดตามเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานโครงการป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและโครงการฟื้นฟูพื้นที่ที่ทำเหมืองแร่แล้ว
- การดำเนินการตามกฎหมาย มีขอบเขตการถ่ายโอน 2 เรื่อง คือ การมีส่วนร่วมให้ความเห็นในการพิจารณาอนุญาตประกอบกิจการ (การอนุญาตประทานบัตร) และ การให้ความเห็น/คำแนะนำ และการรายงานข้อเท็จจริงต่อผู้มีอำนาจตามกฎหมาย (กรณีปัญหาโรงเรียนเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่)

2) การเพิ่มมาตรการกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อมในการทำเหมืองแร่

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (พษ.ทพ, 2546) ได้สรุปมาตรการในการกำกับดูแลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในการทำเหมืองแร่ตามขั้นตอนการประกอบกิจการไว้ 3 ช่วง คือ ก่อนการอนุญาตประทานบัตร ในระหว่างการทำเหมือง และภายหลังประทานบัตรเหมืองแร่สิ้นอายุ ซึ่งสามารถแจกแจงรายละเอียด ได้ดังนี้

2.1) มาตรการในช่วงก่อนการอนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่

2.1.1) การกั้นกรองด้านคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่

กพร. จะต้องตรวจสอบก่อนว่าพื้นที่ที่จะอนุญาตให้ทำเหมืองไม่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครอง และพื้นที่หวงห้าม ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีต่างๆ เช่น พื้นที่อุทยานแห่งชาติ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น รวมทั้งให้ความสำคัญแก่พื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 พื้นที่ใกล้เคียงแหล่งโบราณคดี และแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ในการพิจารณาความเหมาะสมของโครงการ และการจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง

2.1.2) การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

ผู้ขอประทานบัตรจะต้องจัดทำรายงาน EIA เสนอให้ สผ. พิจารณาให้ความเห็นชอบ และกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินโครงการ ซึ่ง กพร. จะกำหนดเป็นเงื่อนไขแนบท้ายประทานบัตรที่ผู้ถือประทานบัตรจะต้องปฏิบัติตาม โดยเคร่งครัด

2.1.3) การขอความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดให้การขออนุญาตประทานบัตรต้องผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบรายละเอียดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการทำเหมืองที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และมีส่วนร่วมพิจารณาให้ความเห็นต่อโครงการ

2.1.4) การจัดให้มีการค้าประกันการทำเหมืองและสิ่งแวดล้อม

กพร. ได้ออกระเบียบว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับคำขอประทานบัตร การต่ออายุประทานบัตร และการโอนประทานบัตร กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรต้องทำสัญญาว่าด้วยการทำเหมืองตามประทานบัตร และจัดให้มีธนาคารหรือสถาบันการเงินค้าประกันการปฏิบัติตามสัญญา ภายในวงเงินที่กำหนดตั้งแต่ 200,000 ถึง 10,000,000 บาทต่อคำขอประทานบัตร ขึ้นกับวิธีการทำเหมืองเพื่อ กพร. จะได้นำเงินดังกล่าว ไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในกรณีที่ผู้ถือประทานบัตรก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือละเลยไม่กระทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแล้ว

2.2) มาตรการในระหว่างการทำเหมืองแร่

2.2.1) การติดตามตรวจสอบตามเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม

การติดตามตรวจสอบจะครอบคลุมทั้งการปฏิบัติตามเงื่อนไขทางด้านสิ่งแวดล้อม ที่เสนอไว้ในรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติตามเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมที่กำหนดเพิ่มเติมโดย กพร. เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการปนเปื้อนของสารมลพิษจากการประกอบกิจการออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก ตลอดระยะเวลาการทำเหมือง ซึ่งจะมีการตรวจสอบ โดยวิศวกรเหมืองแร่และ/หรือนักวิชาการสิ่งแวดล้อมของ กพร.

2.2.2) การเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กพร. ได้กำหนดให้มีโครงการศึกษาวิจัยในพื้นที่ที่พบว่าการทำเหมืองแร่และการแต่งแร่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและประชาชน โดยติดตามความรุนแรงของปัญหา สรุปรหาแหล่งที่มาของปัญหา เพื่อแก้ไขและวางแผนการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ และป้องกันไม่ให้ปัญหามีความรุนแรงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการติดตามสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่กลุ่มเหมืองและโรงแต่งแร่ เพื่อควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและประชาชน โดยรอบพื้นที่โครงการ

2.2.3) การพิจารณากำหนดมาตรการเพิ่มเติมทางด้านสิ่งแวดล้อม

ทาง กพร. จะกระทำการพิจารณากำหนดมาตรการเพิ่มเติมทางด้านสิ่งแวดล้อมในกรณีที่มีการขอเพิ่มชนิดแร่ การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเหมือง การเปลี่ยนแปลงแผนผังโครงการทำเหมือง และการต่ออายุประทานบัตร เพื่อให้การทำเหมืองมีความสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรืออยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2.2.4) การให้คำแนะนำปรึกษา

ทาง กพร. จะให้คำแนะนำปรึกษาด้านการปรับปรุงมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาทรัพยากรธรณีแก่ผู้ประกอบการ เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเหมืองแร่ในรูปแบบของการจัดการสัมมนาและ ฝึกอบรม เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเหมืองแร่ที่จะเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการเหมืองแร่อย่างเหมาะสมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2.5) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น กพร. ได้จัดสรรค่าภาคหลวงแร่ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของประทานบัตร ร้อยละ 20 องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่ตั้งของประทานบัตร ร้อยละ 20 องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลอื่นที่อยู่ภายในจังหวัด อันเป็นที่ตั้งของประทานบัตรเฉลี่ยตามสัดส่วนจำนวนราษฎร ร้อยละ 10 และองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล ในจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศเฉลี่ยตามสัดส่วนตามจำนวนราษฎรร้อยละ 10

2.3) มาตรการภายหลังจากประทานบัตรเหมืองแร่สิ้นอายุ

2.3.1) การตรวจสอบประทานบัตรสิ้นอายุและการเวนคืนประทานบัตร

กพร. จะดำเนินการพิจารณาตรวจสอบสภาพพื้นที่ก่อนการประกาศสิ้นอายุประทานบัตร กรณีการเวนคืนประทานบัตร ประทานบัตรสิ้นอายุ หรือเพิกถอนประทานบัตรเพื่อให้ผู้ถือประทานบัตรดำเนินการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วให้อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้วิศวกรเหมืองแร่และทรัพยากรธรณีประจำท้องที่เป็นผู้ตรวจสอบและสั่งการผู้ถือประทานบัตร

2.3.2) การฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้ใช้ทำเหมืองแร่แล้ว

ในอดีต กพร. ได้มีการจัดทำโครงการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วในพื้นที่ของรัฐ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน นอกจากนี้ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วโดยผู้ประกอบการ ในลักษณะการเชิญชวนเข้าร่วมโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติในเขตประทานบัตรภายหลังการทำเหมืองแร่แล้ว เป็นต้น

6.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายแร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

สำหรับใน พ.ร.บ. แร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมจาก พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 เพื่อปรับแก้กฎหมายและระเบียบการทำเหมืองแร่ได้ดินให้สามารถรองรับโครงการเหมืองแร่ได้ดินขนาดใหญ่ได้ พบว่ามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนมากขึ้น ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 หลายมาตราดังนี้

มาตรา 88/2 การทำเหมืองได้ดินต้องทำในระดับความลึกที่ปลอดภัย โดยพิจารณาจากโครงสร้างทางธรณีวิทยา รวมทั้งวิธีการทำเหมืองตามหลักวิศวกรรมเหมืองแร่ในแต่ละพื้นที่และความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิต

มาตรา 88/3 การทำเหมืองได้ดินผ่านได้ดินของที่ดินใดที่มีไร่ที่ว่าง หากอยู่ในระดับความลึกจากผิวดินไม่เกินหนึ่งร้อยเมตร ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรต้องแสดงหลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าผู้ขอมิสิทธิทำเหมืองในเขตที่ดินนั้นได้

มาตรา 88/4 เขตเหมืองแร่ตามประทานบัตรทำเหมืองได้ดินต้องไม่รुकล้ำเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ในกรณีที่พบว่าการทำเหมืองได้ดินบริเวณใดในเขตเหมืองแร่ จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่าง

สำคัญโดยมีอาจแก้ไขหรือฟื้นฟูได้ ให้รัฐมนตรีกำหนดเป็นเงื่อนไขในประธานบัตรมิให้ทำเหมืองใต้ดินในบริเวณนั้น

มาตรา 88/5 การออกประธานบัตรทำเหมืองใต้ดินจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้

- (1) ผู้ขอประธานบัตรเสนอคำขอโดยถูกต้องตามเงื่อนไขในมาตรา 88/6
- (2) รัฐมนตรีได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา 88/7 วรรคหนึ่ง โดยถูกต้อง
- (3) รัฐมนตรีได้กำหนดเงื่อนไขในประธานบัตรตามมาตรา 88/7 วรรคสอง โดยถูกต้อง

มาตรา 88/6 คำขอประธานบัตรทำเหมืองใต้ดิน ต้องประกอบด้วยรายละเอียดการทำเหมือง แผนผังโครงการที่ครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดในประกาศกระทรวง รวมไปถึงข้อเสนอเพื่อการมีส่วนร่วมตรวจสอบการทำเหมืองใต้ดินของตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9(2) และระเบียบการตรวจสอบการทำเหมืองที่ผู้ขอประธานบัตรจะเสนอให้ผู้มีสิทธิตรวจสอบการทำเหมืองได้เข้าร่วมตรวจสอบการทำเหมืองตามทีระบุไว้ในมาตรา 88/11 และข้อเสนอเอาประกันภัยความรับผิด ตามมาตรา 88/13 ที่ระบุถึงวงเงินและระยะเวลาเอาประกันไว้โดยชัดเจน

มาตรา 88/7 เมื่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประธานบัตรทำเหมืองใต้ดินรายได้ได้รับความเห็นชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว ให้รัฐมนตรีประมวลข้อมูลต่อไปนี้เข้าสู่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือระเบียบราชการที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี เพื่อประกอบการกำหนดเงื่อนไขอันจำเป็นในประธานบัตรต่อไป

- (1) ข้อมูลโครงการที่ยื่นคำขอประธานบัตร ตามมาตรา 88/6
- (2) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมประกอบกับความเห็นของผู้พิจารณารายงาน

เมื่อกระบวนการรับฟังความคิดเห็นสิ้นสุดลง และได้รับรายงานจากคณะกรรมการจัดการรับฟังแล้ว ให้รัฐมนตรีพิจารณารายงานนั้นแล้ววินิจฉัยกำหนดเงื่อนไขในประธานบัตรไว้ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

(1) เงื่อนไขในประธานบัตรต้องครอบคลุมโครงการอย่างน้อยในทุกรายการตามที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงที่ออกประกาศตามมาตรา 88/6

(2) ในกรณีที่ปรากฏความแตกต่างของข้อมูลหรือความเห็นในการรับฟังความคิดเห็นที่จัดขึ้นตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยให้เป็นที่ยุติ แต่หากพบว่ารายงานหรือข้อมูลในปัญหาใดยังไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจหรือการจัดการรับฟังไม่ถูกต้องหรือผิดพลาดในสาระสำคัญก็ให้สั่งการแก้ไขแล้วแต่กรณี เพื่อวินิจฉัยให้เป็นที่ยุติต่อไป

(3) นอกจากคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีตาม (1) แล้วเงื่อนไขในประธานบัตรต้องครอบคลุมถึงรายละเอียดในโครงการทั้งหมด ที่ผู้ขอประธานบัตรได้เสนอไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รายงานประกอบคำขอประธานบัตรตามมาตรา 88/6 และให้รวมถึงเงื่อนไขหรือมาตรการเพิ่มเติมในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วย

มาตรา 88/8 การแก้ไขเงื่อนไขในประธานบัตรทำเหมืองใต้ดินที่กำหนดขึ้นตามมาตรา 88/7 ให้นำบทบัญญัติในส่วนนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้ถือการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีสิทธิตรวจสอบการทำเหมืองตามมาตรา 88/11 วรรคหนึ่ง เป็นการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียโดยทั่วไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา

มาตรา 88/9 เมื่อผู้ประสงค์จะขอประธานบัตรทำเหมืองได้คืนรายใด เห็นสมควรให้มีการปรึกษาเบื้องต้นกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อพัฒนาโครงการทำเหมืองได้คืนของตน ให้ยื่นคำขอต่ออธิบดีเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการรับไปดำเนินการจัดประชุมปรึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดในประกาศกระทรวง โดยค่าใช้จ่ายของผู้ขอ

ประกาศกระทรวงตามวรรคหนึ่งให้ระบุถึงกฎเกณฑ์และขั้นตอนต่อไปนี้

(1) ความสมบูรณ์ของรายงานเบื้องต้นที่จะนำเข้าสู่การปรึกษาจะต้องประกอบด้วยข้อมูลอันจำเป็น และประเด็นปัญหาโดยชัดเจน

(2) หลักเกณฑ์รับรองกลุ่มหรือองค์กรอันเกิดจากการรวมตัวของผู้มีส่วนได้เสียและการได้มาซึ่งตัวแทนที่จะเข้าร่วมปรึกษา ที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มบริหารและสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้มีสิทธิในที่ดินหรืออยู่อาศัยในเขตเหมืองแร่

(3) องค์ประกอบของคณะกรรมการจัดการประชุมปรึกษาเบื้องต้นซึ่งจะต้องมีตัวแทนราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐร่วมอยู่ด้วย

(4) ขั้นตอนการประชุมปรึกษา รวมทั้งการประกาศเชิญโดยทั่วไปให้ผู้มีส่วนได้เสียส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม การลงทะเบียนเข้าร่วมประชุม และระยะเวลาล่วงหน้าที่จะให้ผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9(2) ศึกษาข้อมูลตามสมควร

มาตรา 88/11 ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ออกประธานบัตรทำเหมืองได้คืนรายใด ให้อธิบดีเรียกประชุมตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9(2) เพื่อตกลงกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิตรวจสอบการทำเหมืองตามระเบียบที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขประธานบัตร

ให้ผู้ถือประธานบัตรจัดสรรเงินกองทุนสนับสนุนการจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยเหลือผู้มีสิทธิตรวจสอบ เป็นอัตราตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขประธานบัตร ภายในสามสิบวันนับแต่ได้ผู้มีสิทธิตรวจสอบตามมาตรา 88/9(2)

เมื่อได้รับแจ้งสัญญาและรายละเอียดการจ้างผู้เชี่ยวชาญจากผู้มีสิทธิตรวจสอบแล้ว ให้อธิบดีจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้เชี่ยวชาญได้ ต่อเมื่อได้รับคำรับรองในรายงานจากผู้มีสิทธิตรวจสอบแล้ว

วาระการทำงานของผู้มีสิทธิตรวจสอบ เงื่อนไขและวิธีการเพิกถอนผู้มีสิทธิตรวจสอบที่ประพฤตินิยมชอบ โดยที่ประชุมตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 88/9(2) การเก็บรักษากองทุน คุณสมบัติ มาตรฐานของผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะสัญญาว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญ และระเบียบการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในประกาศกระทรวง

6.3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายของหน่วยงานอื่นๆ

สุรชัย ตรงงาม (2546) ได้อธิบายกฎหมาย ระเบียบของหน่วยงานรัฐบาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการใช้สิทธิของชุมชนในเชิงปฏิบัติ ดังนี้

1) **พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535** มีหลักการที่สำคัญ คือ

■ การร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยให้ประชาชนมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงมีสิทธิได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐในกรณีที่มีความเสียหายจากการแพร่กระจายของมลพิษ หรือภาวะมลพิษ

อันมีสาเหตุจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่มสนับสนุนหรือดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐ และยังมีสิทธิร้องเรียนกล่าวโทษ ผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่พบเห็นการกระทำผิดเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ในการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม
- กำหนดประเภท ขนาดของ โครงการหรือกิจการของหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วแต่กรณี ก่อนการดำเนินโครงการ
- กำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษ โดยยึดหลักว่า เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษต้องชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ยกเว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าเพราะเหตุสุดวิสัย หรือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ได้รับความเสียหาย

ในการคุ้มครองสภาพแวดล้อมและสุขอนามัย มีรายละเอียด ตามมาตราในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่สำคัญดังนี้

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) การได้รับข้อมูลและข่าวสารจากราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
- (2) การได้รับชดใช้ค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับความเสียหายจากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
- (3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- (4) การให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้

มาตรา 9 เมื่อมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณชน อันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ หรือภาวะมลพิษที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐเป็นอันมาก ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควรให้ส่วนราชการรัฐวิสาหกิจหรือบุคคลใดๆ รวมทั้งบุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับอันตรายหรือความเสียหายดังกล่าว กระทำหรือร่วมกันกระทำการใด อันจะมีผลเป็นการควบคุม ระงับ หรือบรรเทาผลร้ายจากอันตรายและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ได้อย่างทันที่ ในกรณีที่ทราบว่าบุคคลใดเป็น

ผู้ก่อให้เกิดภาวะมลพิษดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งบุคคลนั้นไม่ให้กระทำการใดอันจะมีผลเป็นการเพิ่มความรุนแรงแก่ภาวะมลพิษในระหว่างที่มีเหตุอันตรายดังกล่าวด้วย

อำนาจในการสั่งตามวรรคหนึ่ง นายกรัฐมนตรีจะมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการภายในเขตจังหวัดแทนนายกรัฐมนตรีได้ โดยให้ทำเป็นคำสั่งและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในการปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้สั่งตามวรรคสองแล้ว ให้ประกาศคำสั่งดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาโดยมิชักช้า

มาตรา 43 ในกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ดินน้ำลำธารหรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ได้โดยง่ายหรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศ กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด ให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 44 ในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 43 ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ไว้ในกฎกระทรวงด้วย

- (1) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ หรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- (2) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติหรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- (3) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้น ให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- (4) กำหนดวิธีจัดการ โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้นรวมทั้งการกำหนดขอบเขต หน้าที่ และความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น
- (5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพของพื้นที่นั้น

มาตรา 46 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้รัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอขอความเห็นชอบตามมาตรา 47 มาตรา 48 และมาตรา 49

ในการประกาศตามวรรคหนึ่งให้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการระเบียบปฏิบัติแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องเสนอพร้อมกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการหรือกิจการแต่ละประเภท และแต่ละขนาดด้วย

ในกรณีที่โครงการหรือกิจการประเภท หรือขนาดใด หรือที่จะจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ใด มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว และเป็นมาตรฐานที่สามารถใช้กับโครงการหรือกิจการประเภทหรือขนาดเดียวกัน

หรือในพื้นที่ลักษณะเดียวกันได้ รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้โครงการหรือกิจการในทำนองเดียวกันได้รับการยกเว้น ไม่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ได้ แต่ทั้งนี้ โครงการหรือกิจการนั้นจะต้อง แสดงความยินยอมปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้ใน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการนั้น ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 47 ในกรณีที่โครงการ หรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตาม มาตรา 46 เป็นโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือโครงการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องเสนอขอ รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการ ให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็น ผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจการนั้น จัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระยะเวลาการศึกษา ความเหมาะสมของโครงการเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อเสนอขอความเห็นประกอบการ พิจารณาของคณะรัฐมนตรี

ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอตามวรรคหนึ่ง คณะ รัฐมนตรีอาจขอให้บุคคลหรือสถาบันใด ซึ่งเป็นผู้ชำนาญการหรือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำการศึกษาและเสนอความเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาด้วยก็ได้

สำหรับโครงการหรือกิจการของส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามมาตรา 46 ซึ่งไม่จำเป็นต้องเสนอขอรับ ความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ หรือ กิจการนั้น จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอขอความเห็นชอบก่อนที่จะดำเนินการตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 48 และมาตรา 49

มาตรา 48 ในกรณีที่โครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 46 เป็นโครงการ หรือกิจการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมายก่อนเริ่มการก่อสร้าง หรือดำเนินการ ให้บุคคลผู้ขออนุญาตเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจ ตามกฎหมายนั้น และต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ในการเสนอรายงานดังกล่าวอาจจัดทำเป็น รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดตาม มาตรา 46 วรรคสอง ก็ได้

ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามกฎหมาย รอกการส่งอนุญาตสำหรับโครงการหรือกิจการตามวรรคหนึ่ง ไว้ก่อน จนกว่าจะทราบผลการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 49 จากสำนักงาน นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

ให้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและ เอกสารที่เกี่ยวข้องที่เสนอมา หากเห็นว่ารายงานที่เสนอมามีได้จัดทำให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กำหนดไว้ในมาตรา 46 วรรคสอง หรือมีเอกสารข้อมูลไม่ครบถ้วนให้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมแจ้ง ให้บุคคลผู้ขออนุญาตที่เสนอรายงานทราบภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับการเสนอรายงานนั้น

ในกรณีที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมพิจารณาเห็นว่า รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเอกสารที่เกี่ยวข้องที่เสนอมามีถูกต้องและมีข้อมูลครบถ้วนหรือ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามวรรคสามแล้วให้สำนักงาน นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม พิจารณาเสนอความเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับ รายงานดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับการเสนอรายงานนั้น เพื่อนำเสนอให้ คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาต่อไป

การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามวรรคสี่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด ซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมาย สำหรับโครงการหรือกิจการนั้น หรือผู้แทนร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย

มาตรา 49 การพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามมาตรา 48 ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการมิได้พิจารณาให้เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการเห็นชอบแล้ว

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบ หรือในกรณีที่ให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้ความเห็นชอบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายสั่งอนุญาตแก่นุคคลซึ่งขออนุญาตได้

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่ให้ความเห็นชอบ ให้เจ้าหน้าที่รอการสั่งอนุญาตแก่นุคคลผู้ขออนุญาตไว้ก่อน จนกว่าบุคคลดังกล่าวจะเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการสั่งให้ทำการแก้ไขเพิ่มเติม หรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับ ตามแนวทางหรือรายละเอียดที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการกำหนด

เมื่อบุคคลดังกล่าวได้เสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติม หรือได้จัดทำใหม่ทั้งฉบับแล้ว ให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการเสนอรายงานดังกล่าว แต่ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการมิได้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการเห็นชอบ และให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสั่งอนุญาตแก่นุคคลผู้ขออนุญาตได้

ในกรณีที่เห็นเป็นการสมควร รัฐมนตรีจะประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้โครงการหรือกิจการตามประเภทและขนาดที่ประกาศกำหนดตามมาตรา 46 ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการขอต่ออายุใบอนุญาตสำหรับโครงการ หรือกิจการนั้น ตามวิธีการเช่นเดียวกับการขออนุญาตด้วยก็ได้

มาตรา 50 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 48 และมาตรา 49 ให้กรรมการ ผู้ชำนาญการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ มีอำนาจตรวจสถานที่ซึ่งเป็นที่ตั้ง ของโครงการหรือกิจการที่เสนอขอรับความเห็นชอบในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ตามความเหมาะสม

เมื่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการได้ให้ความเห็นชอบในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 49 แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายในการพิจารณาสั่งอนุญาต หรือต่ออายุใบอนุญาต นำมาตรการตามที่เสนอไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการสั่งอนุญาต หรือต่อใบอนุญาต โดยให้ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่กำหนดตามกฎหมายในเรื่องนั้นด้วย

มาตรา 51 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามมาตรา 47 และมาตรา 48 รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ อาจกำหนดให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 46 ต้องจัดทำหรือได้รับการรับรองจากบุคคลซึ่งได้ รับอนุญาตให้เป็นผู้ชำนาญการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ได้ การขอ และการออกใบอนุญาตคุณสมบัติของผู้ชำนาญการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะมีสิทธิทำ

รายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมการควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ได้รับใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต การสั่งพักและการเพิกถอนการอนุญาต และการเสีค่าธรรมเนียมการขอและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 59 ในกรณีที่ปรากฏว่าห้องที่ใดมีปัญหามลพิษ ซึ่งมีแนวโน้มที่ร้ายแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้ห้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมมลพิษเพื่อดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษได้

มาตรา 78 การเก็บรวบรวมการขนส่งและการจัดการด้วยประการใดๆ เพื่อบำบัดและขจัดขยะมูลฝอยและของเสียอื่นที่อยู่ใน สภาพเป็นของแข็งการป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากการทำงานเหมืองแร่ ทั้งบนบกและในทะเล การป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากการทำงานสำรวจและขุดเจาะน้ำมันก๊าซธรรมชาติและสารไฮโดรคาร์บอนทุกชนิดทั้งบนบกและในทะเลหรือการป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากการทำงานปล่อยทิ้งน้ำมันและการทิ้งของเสียและวัตถุอื่นๆ จากเรือเดินทะเล เรือบรรทุกน้ำมัน และเรือประเภทอื่น ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 79 ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดและประเภทของของเสียอันตรายที่เกิดจากการผลิตการใช้สารเคมีหรือวัตถุดิบอันตรายในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมเกษตรกรรมการสาธารณสุข และกิจการอย่างอื่นให้อยู่ความควบคุมในการนี้ให้กำหนดหลักเกณฑ์มาตรการ และวิธีการเพื่อควบคุมการเก็บรวบรวมการรักษาความปลอดภัยการขนส่งเคลื่อนย้ายการนำเข้ามานิราชอาณาจักการส่งออกนอกราชอาณาจักร และการจัดการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายดังกล่าวด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา 83 ในกรณีที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติราชการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษอาจดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะการสั่งปิดหรือพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตหรือการสั่งให้หยุดใช้หรือทำประโยชน์ด้วยประการใดๆ เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 68 มาตรา 69 หรือ มาตรา 78 ที่ตั้งใจไม่ทำการบำบัดอากาศเสียน้ำเสียหรือของเสียอย่างอื่น และลักลอบปล่อยทิ้งอากาศเสียน้ำเสียหรือของเสียที่ยังไม่ได้ทำการบำบัดออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษ ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจควบคุมดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นตามกฎหมาย

(2) เสนอแนะให้มีการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อบังคับให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 หรือมาตรา 72 จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปทำการบำบัดหรือกำจัดตามพระราชบัญญัตินี้ต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น

(3) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินการและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย รวมระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือส่วนราชการนั้น

มาตรา 96 แหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ ชีวิตร่างกายหรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครอง แหล่งกำเนิดมลพิษนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ไม่ว่าจะการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษเช่นว่านั้นเกิดจาก

(1) เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม

(2) การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ

(3) การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

มาตรา 97 ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น

2) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารทางราชการ และเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการที่อยู่ในความครองและควบคุมดูแล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้การดำเนินการใดๆ ของรัฐที่อาจจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของตนเองและชุมชน และสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิในการรักษาผลประโยชน์ของตนและชุมชนให้ถูกต้องตามความเป็นจริง โดยมีหลักว่า หน่วยงานรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลทุกเรื่อง ยกเว้นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ หรือสิทธิส่วนบุคคลของประชาชน

3) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ.2539

การรับฟังความคิดเห็น หรือการประชาพิจารณ์โครงการที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ต้องเกิดขึ้นก่อนที่รัฐจะตัดสินใจดำเนิน โครงการ การรับฟังต้องมีลักษณะเป็นการไต่สวน โดยเที่ยงตรงเปิดเผยและเป็นธรรม โดยประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนิน โครงการใดๆ มีสิทธิยื่นคำร้องขอสอบถามหรือขอคำชี้แจงกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ

4) พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายกลางที่ใช้คู่กับกฎหมายต่างๆ ที่ให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจดำเนินการกับประชาชน โดยกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมปราศจากความลำเอียง ถูกต้องตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและชุมชน โดย

เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานกฎหมายฉบับนี้ แม้กฎหมายเฉพาะฉบับอื่นที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไม่กำหนดไว้

5) พระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดการละเมิดอันเป็นเหตุให้ประชาชน หรือชุมชน ได้รับความเสียหาย ประชาชนหรือชุมชนย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดได้ เช่น เจ้าหน้าที่รัฐปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมดูแลโรงงานอุตสาหกรรมตามอำนาจหน้าที่เป็นเหตุให้โรงงานปล่อยมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

สุรชัย (2546) ได้เรียบเรียงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ไว้ 3 เรื่อง ได้แก่

1) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

ประชาชน และชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้ตามสิทธิเสรีภาพที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญหลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกจากนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชน ในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วย

ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสองย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิในการรับทราบข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุง รักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขต

พื้นที่

(2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

2) เสรีภาพในการดำเนินการของประชาชนเพื่อคุ้มครองสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดหลักการให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินการของประชาชนเพื่อใช้สิทธิที่รับรองไว้ดังกล่าว ประชาชนมีเสรีภาพที่จะดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้ดังนี้

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อรื้อถอนเสรีภาพตามมาตรา นี้จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือ หน่วยงานอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

3) สิทธิสำคัญทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุผลความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 49 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดินหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าวต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หากประชาชนเห็นว่าโครงการใดจะมีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของทั้งตนเองและชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐทำไม่ถูกต้อง ประชาชนมีสิทธิร้องทุกข์และมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความคิดเห็นในการพิจารณาอนุญาตดำเนินโครงการของหน่วยงานรัฐ โดยหน่วยงานรัฐต้องแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอัน

มาตรา 62 สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นหลักการที่รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดรับรองคุ้มครองให้มีผลผูกพัน รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และหน่วยงานของรัฐทั้งหมดในการออกกฎหมาย ใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าว (รัฐธรรมนูญ มาตรา 27)

นอกจากนี้กฎหมายหรือกฎระเบียบของหน่วยงานรัฐใดขัดแย้งกับหลักการสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและชุมชนในการคุ้มครองสุขภาพ สิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ถือว่าไม่มีผลบังคับใช้หรือนำมาอ้างเพื่อรื้อถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 6)

6.5 กลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญ 2540

สุรชัย ตรงงาม (2546) ได้อธิบายช่องทางการใช้สิทธิในการคุ้มครองสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมของประชาชน และชุมชน ดังนี้

1) การร้องทุกข์ไปยังหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบตามกฎหมาย

การร้องทุกข์ ร้องเรียน ต่อหน่วยงานรัฐซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเป็นไปตามหลักการของกฎหมายที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เพื่อให้หน่วยงานรัฐพิจารณาทบทวนแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชนและชุมชน ซึ่งประชาชนผู้ร้องทุกข์ควรขอข้อมูลหรือสอบถามจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องตามสิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ เพื่อการเตรียมใช้สิทธิให้รวดเร็วและถูกต้อง

2) การร้องทุกข์ไปยังองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ หรือรัฐสภา

โดยการร้องเรียนผ่านบุคคลหรือหน่วยงานในรัฐสภา คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.), สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่ได้รับการเลือกตั้งในพื้นที่ เพื่อช่วยดำเนินการโดยวิธีการติดต่อสอบถามเรื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมาธิการที่เกี่ยวข้องของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ให้ช่วยดำเนินการเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงและขอไปดำเนินการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน

ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ยอมดำเนินการให้เป็นไปตามความประสงค์ของประชาชนผู้ร้องเรียน สส. หรือ สว. หรือกรรมาธิการสามารถแจ้งผลการพิจารณาและความเห็นให้ผู้บังคับบัญชา หรือรัฐบาลทราบ เพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาต่อไป โดยใช้วิธีกดดันทางการเมือง เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐบาลในสภา เป็นต้น แต่ไม่มีอำนาจสั่งการให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานรัฐปฏิบัติตามโดยตรง

3) การใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล

การขอรับการเยียวยาทุกข์โดยการฟ้องคดีต่อศาล เป็นขบวนการขั้นตอนที่สำคัญ เนื่องจากคำพิพากษาของศาลมีผลบังคับให้หน่วยงานรัฐ หรือเอกชนที่ถูกฟ้องร้อง ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษา ทั้งการชดเชยค่าเสียหาย การเพิกถอนการดำเนินการที่ละเมิดสิทธิ เป็นต้น โดยศาลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนที่สำคัญมีดังนี้

- **ศาลยุติธรรม** มีอำนาจพิจารณาคดีทั้งปวง ทั้งคดีแพ่ง เรียกค่าเสียหาย คดีอาญาให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ ปรับ จำคุก กักขัง ประหารชีวิต ริบทรัพย์สิน เป็นต้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาล

- **ศาลปกครอง** มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของทางราชการ เพื่อปกป้องสิทธิของประชาชนและคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวมให้ได้คุณภาพกัน ซึ่งจะพิจารณาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนกรณีหนึ่ง และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่างๆ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันอีกกรณีหนึ่ง อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นอกจากนี้ ประชาชนสามารถใช้มาตรา 28 วรรคสอง คือ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

4) การร้องเรียนไปยังองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ และเป็นองค์กรอิสระที่ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร มีหน้าที่พิจารณาตรวจสอบการกระทำที่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และชุมชน การกระทำที่ไม่เป็นธรรมและไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีองค์กรที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน การคุ้มครองสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

- **ศาลรัฐธรรมนูญ** มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีที่มีปัญหากฎหมายเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เมื่อประชาชนพบว่า กฎหมายที่นำมาบังคับใช้นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ สามารถเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยผ่านองค์กรและบุคคลได้ 3 ช่องทาง คือ

- (1) ศาล (ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลอื่นๆ) ตามมาตรา 264 เมื่อเป็นคู่ความในศาล แล้วพบว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็สามารถขอให้ศาลเสนอข้อโต้แย้งนี้ไปยังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

- (2) เสนอผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ตามมาตรา 198)

- (3) เสนอผ่าน ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือ ประธานรัฐสภา

- **ศาลปกครอง** มีอำนาจพิจารณาคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม โดยละเอียดการมีส่วนร่วมแสดง

ความคิดเห็นของประชาชน และละเลยความปลอดภัยของประชาชนตามกฎหมาย การละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกิน การกระทำละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่นอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย กฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น การละเลยหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าสัญญาทางปกครอง และคดีอื่นที่กฎหมายกำหนด

■ **ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา** มีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ทำให้ประชาชนเสียหาย หรือกระทำตามหน้าที่ โดยถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งมีอำนาจส่งเรื่องที่ร้องเรียนที่เห็นว่ากฎหมายระดับพระราชบัญญัติ หรือกฎระเบียบใดขัดต่อรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองวินิจฉัยได้

■ **คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ** มีอำนาจรับเรื่องร้องเรียน การกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่า ผู้กระทำจะเป็นหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือธุรกิจเอกชนหรือเอกชนคนใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม ไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ และละเมิดพันธกรณีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ยกเว้นเรื่องที่มีการพิจารณาในประเด็นเดียวกันเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว รวมทั้งการตรวจสอบในประเด็นการละเมิดสิทธิในการคุ้มครองสุขภาพ สิ่งแวดล้อมของประชาชนและชุมชน รวมทั้งสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

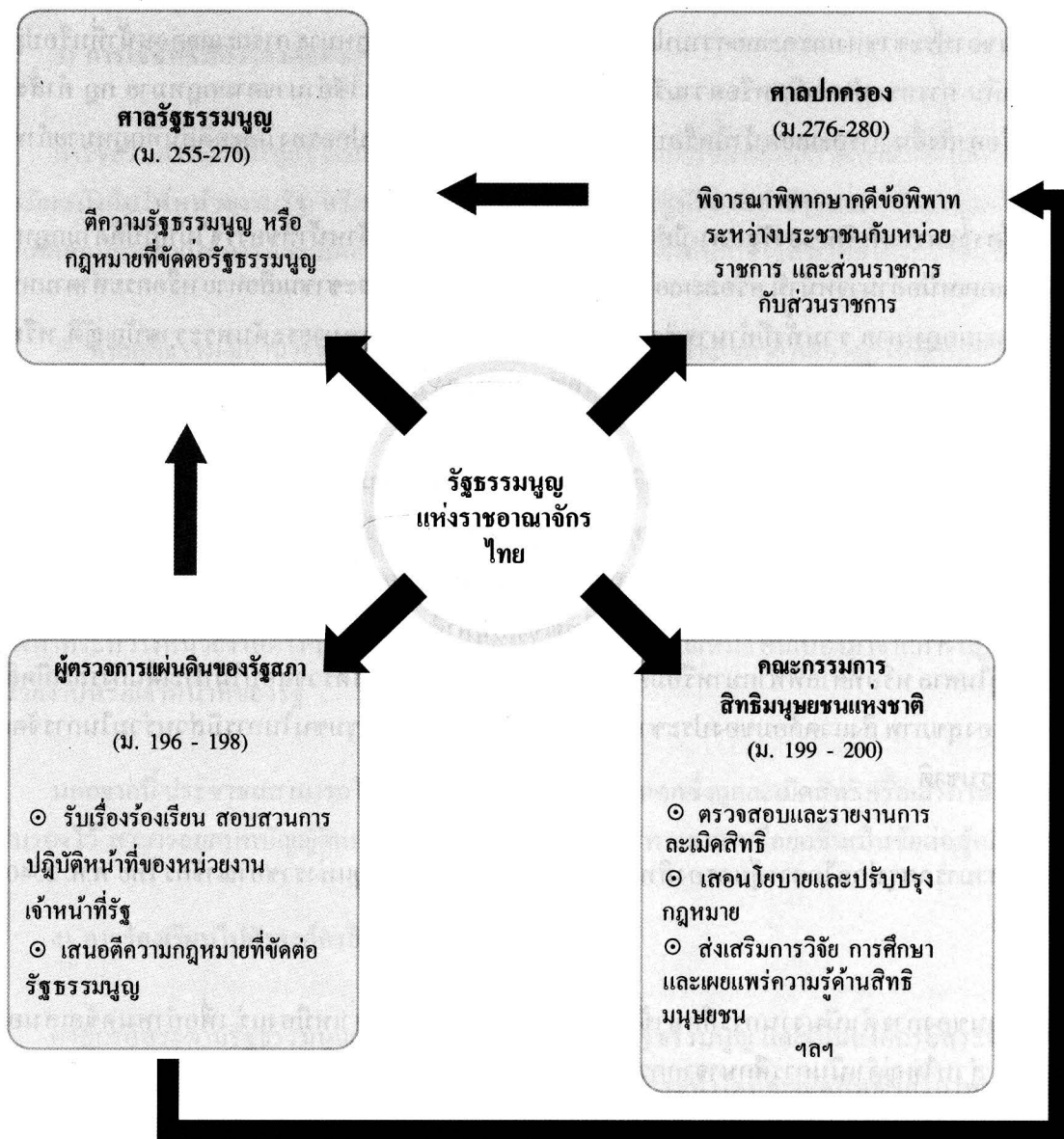
ทั้งนี้สามารถสรุปกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ดังภาพที่ 2.8

ในส่วนของการดำเนินงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่ เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายนั้น ส่วนใหญ่ดำเนินการศึกษาจากกรณีร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงจะขอกล่าวถึงองค์กรและการดำเนินงานโดยละเอียดอีกครั้ง ดังนี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 199 และมาตรา 200 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา มีภารกิจและหน้าที่คือการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เกิดการเคารพ และปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน การให้การคุ้มครอง และดำเนินการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการศึกษาวิจัยประเด็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ข้อเสนอแนะทางด้านนโยบาย กฎหมาย และมาตรการต่างๆ แก่ รัฐสภา รัฐบาล และหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดการเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้หลักสิทธิมนุษยชนนั้น ครอบคลุมทั้งกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพ ที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ในการปกป้อง คุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน มีดังนี้

(1) ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ



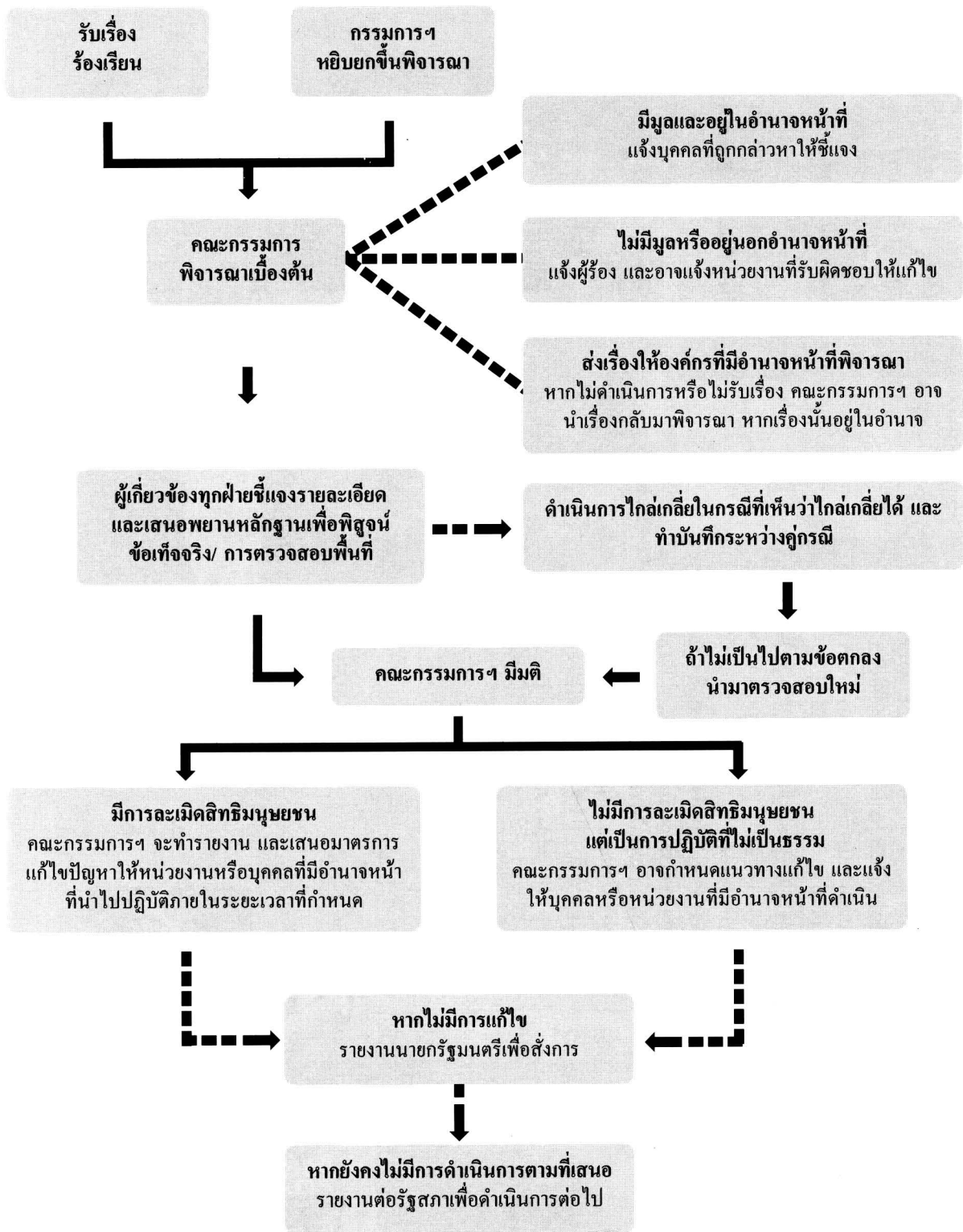
ที่มา : มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ (FES) และคณะกรรมการประสานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2544

ภาพที่ 2.8 องค์กรอิสระที่เป็นกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ

(2) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสม

(3) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแสดงได้ดังภาพที่ 2.9 และเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น จึงสรุปสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่างๆ ไว้ดังภาพที่ 2.10 และตารางที่ 2.6



ที่มา : รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545)

ภาพที่ 2.9 กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- ๑ พ.ร.บ. แร่ 2510 และ 2545
- ๑ พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม 2535

๑๓๑

เน้นเรื่อง

การดูแลสภาพแวดล้อมแต่ไม่คุ้มครองสิทธิ และไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540

- ๑ มาตรา 36, 46, 60, และ 290 สิทธิของบุคคลชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๑ มาตรา 39, 44, และ 45 กำหนดเสรีภาพในการดำเนินงานของประชาชนเพื่อคุ้มครองสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
- ๑ มาตรา 58 และ 59 สิทธิของบุคคลที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น
- ๑ ก่อนการอนุญาต โครงการ มาตรา 61 และ 62 สิทธิในการร้องทุกข์ และการฟ้องหน่วยงานให้รับผิด (ยังไม่มีกฎหมายลูก และมาตรการร้องรับการปฏิบัติที่ชัดเจน)

พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม 2535

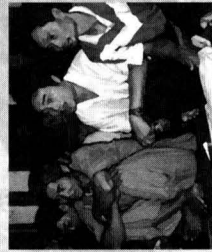
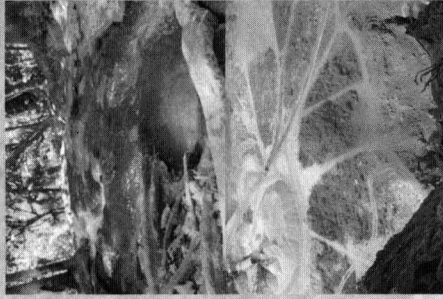
พ.ร.บ. ป่าไม้ 2484

พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

พ.ร.บ. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

๑๓๑

การปฏิบัติและการตีความระเบียบวิธีต่างๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ



ภาพที่ 2.10

สิทธิมนุษยชนในการใช้ทรัพยากรแร่

ตารางที่ 2.6 สรุปสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่างๆ

กฎหมาย	สาระสำคัญ
1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540	<ul style="list-style-type: none"> - มาตรา 36, 46, 56, 60, 60, 79 และ 290 สิทธิในการคุ้มครองสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของบุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - มาตรา 39, 44 และ 45 กำหนดเสรีภาพในการดำเนินการของประชาชนเพื่อคุ้มครองสุขภาพและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการมีส่วนร่วมในนโยบายและแผนงาน - มาตรา 58 และ 59 สิทธิของบุคคลในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นก่อนการอนุญาตโครงการใดๆ - มาตรา 61 และ 62 สิทธิในการร้องทุกข์ และการฟ้องร้องหน่วยงานให้รับผิดชอบ
2. พระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510	<ul style="list-style-type: none"> - มาตรา 6, 47, 49 และ 50 กำหนดเกี่ยวกับขั้นตอนการขอประทานบัตร - มาตรา 57, 59, 62, 64, 67-69, 71, 116-118 และ 123-125 กำหนดขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินกิจการเหมืองแร่
3. พระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545	<ul style="list-style-type: none"> - มาตรา 88/3 ถึง 88/11 ระบุถึงสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ตั้งแต่การปรึกษาเบื้องต้นก่อนเริ่มโครงการ การรับฟังความคิดเห็นที่มีต่อ การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการตรวจสอบการทำเหมืองต่อเนื่องจนถึงสิ้นสุดโครงการ - มาตรา 88/12 และ 88/13 ให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากการทำเหมืองได้คืนในรูปของการคุ้มครองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์
4. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2555	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ - การรับทราบข้อมูลข่าวสารทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม - การได้รับการชดเชยค่าเสียหายหรือค่าทดแทน ในกรณีที่ได้รับค่าเสียหายจากอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ - กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
5. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลทุกเรื่อง ยกเว้นข้อมูลข่าวสารที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ หรือสิทธิส่วนบุคคลของประชาชน
6. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นเห็นสาระณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ.2539	<ul style="list-style-type: none"> - การรับฟังความคิดเห็น หรือประชาพิจารณ์ โครงการที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนต้องเกิดขึ้นก่อนที่รัฐจะตัดสินใจดำเนินโครงการ และต้องมีลักษณะเป็นการโต้สวนโดยตรง และเป็นธรรม โดยประชาชนมีสิทธิยื่นคำร้องขอคำชี้แจงกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ
7. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539	<ul style="list-style-type: none"> - ให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจดำเนินการกับประชาชน โดยกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ปราศจากความลำเอียงถูกต้องตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและชุมชน
8. พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนหรือชุมชนย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ โดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดการละเมิดอันเป็นเหตุให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับความเสียหาย
9. พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการเคารพ และการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ - ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสม - เสนอแนะนโยบายและขอเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับกับรัฐวิสาหกิจและคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

บทที่สาม





3

กรณีศึกษาของ คณะกรรมการฯ

การร้องเรียนที่ในกรณีเหมืองแร่ที่มาถึงคณะกรรมการเพื่อการศึกษา และตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีกรณีที่น่าสนใจอยู่หลายกรณี อาทิเช่น การระเบิดหินที่ภูผาคำ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น การระเบิดหินที่ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก การคัดค้านการทำเหมืองแร่แคลไซต์ ที่เขาปู่กะเซออร์ จังหวัดอุทัยธานี การระเบิดหินที่คอยแม่ออกกู จังหวัดเชียงราย การเปลี่ยนเหมืองฟลูออไรต์เป็นหินอุตสาหกรรมที่อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน การคัดค้านประทานบัตรที่เขาชะอางกลางทุ่ง กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง กรณีการคัดค้านประทานบัตรที่ตำบลลงมะไฟ จังหวัดหนองบัวลำภู และที่เขาถ้ำแรด จังหวัดตรัง ตลอดจนกรณีการทำเหมืองโดโลไมต์และหินก่อสร้างที่เทือกเขาแรด ริมแม่น้ำแม่กลอง ตรงข้ามศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี ตลอดจนกรณีอื่นๆ อีกหลายกรณีที่กำลังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบและสรุปประเด็นปัญหา เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาล ดังสรุปข้อมูลเบื้องต้นในตารางที่ 3.1

1. โรงโม่หิน หจก. ภักดีขอนแก่น ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

1.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

กลุ่มอนุรักษ์ภูผาคำ กรรมการหมู่บ้านวังผาคำหมู่ที่ 2 บางส่วน และราษฎรในตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ได้ร้องเรียนว่าในปี 2538 ทางห้างหุ้นส่วนจำกัดภักดีแผ่นดินขอนแก่น ได้ยื่นคำขอประทานบัตร 2 คำขอ ในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น คือ คำขอที่ 29/2538 เนื้อที่ 166-1-68 ไร่ และคำขอที่ 34/2538 เนื้อที่ 153-2-28 ไร่ ซึ่งคำขอประทานบัตรดังกล่าวได้ผ่านการเห็นชอบ

ตารางที่ 3.1 สรุปสถานการณ์ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีโรงโม่งหินและเหมืองแร่ ของคณะกรรมการเพื่อการศึกษาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีโรงโม่งหินและเหมืองแร่ ของคณะกรรมการเพื่อการศึกษาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอของชาวบ้านที่คัดค้าน	สถานการณ์ปัจจุบัน	การทำงานของคณะกรรมการ
<p>1. เหมืองหินอำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากฝุ่น และแรงสั่นสะเทือนจากการระเบิดกระทบต่อแหล่งน้ำใต้ดิน 	<ul style="list-style-type: none"> - กำลังอยู่ในขั้นตอนศาลปกครอง - ขอให้ถอนประทานบัตร 	<ul style="list-style-type: none"> - พบปัญหาการทำ EIA ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เช่น การมีหมู่บ้านอยู่ติดกับแหล่งระเบิดเพียง 400 เมตร และการละเลยศึกษาผลกระทบต่อเนื่องน้ำใต้ดิน - ไม่ดำเนินการตามมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม
<p>2. เหมืองหินอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนหวาดเกรงว่าการระเบิดหินจะกระทบถ้าธารลอดใต้ภูเขาคอยเมอออกู ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลำเหมืองคอยแม่ออกูที่ใช้ในการเกษตร - คัดค้านการให้ประทานบัตรโรงโม่งหินเพิ่มเติม (กำลังขอ เพิ่มอีก 4 โรง) 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังคงมีการระเบิดหิน และมีประชาชนเสียชีวิตเนื่องจากการคัดค้านโรงโม่งหิน - มีการขอประทานบัตรเพิ่มอีกหลายแห่งในบริเวณเดียวกัน และชาวบ้านคัดค้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - พบว่าแรงสั่นสะเทือนจากการระเบิดหินทำให้เพดานถ้ำเริ่มถล่มลงมา และมีผลกระทบต่อแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม - ให้คำนึงถึงสิทธิชุมชนในการอนุญาตประทานบัตรแห่งใหม่ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม - เร่งรัดจับกุมผู้ลอบสังหารแกนนำชาวบ้าน - เสนอระงับประทานบัตรทั้งหมด
<p>3. เหมืองแร่แคลไซต์ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นการขอประทานบัตรทำเหมืองในภูเขาที่ชาวบ้านถือเป็นสวนสมุนไพร เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน และเป็นแหล่งน้ำซับที่อยู่ใกล้โรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - กำลังขอประทานบัตร - เสนอขอเป็นส่วนสมุนไพรในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้หยุดพื้นที่และเคาะการพิทักษ์ชุมชนในการตัดสินใจ - ไม่ควรอนุมัติประทานบัตร
<p>4. เหมืองหิน อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง</p> <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ป่าสมบูรณ์ใกล้ที่ทำกินของชาวบ้าน และเป็นพื้นที่รอยต่อของป่าอนุรักษ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำลังขอประทานบัตร - ชาวบ้านยื่นคัดค้านทันทีภายใน 20 วัน 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอว่าไม่ควรอนุมัติประทานบัตร
<p>5. เหมืองแร่เค็มโก-คิลิตี้ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีปัญหาการสะสมของสารตะกั่วในสิ่งแวดล้อม และเกิดผลกระทบต่อประชาชนในบริเวณนั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ประทานบัตรหมดอายุแล้ว แต่ยังไม่ได้รับรองและปรับปรุงพื้นที่ฟูสภาพพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้หยุดดำเนินการกิจกรรมแต่งแร่ และยุติการทำเหมืองแร่ในบริเวณนี้ - ให้ดำเนินการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในลำห้วย - ควรมีการตรวจเช็คค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน
<p>6. เหมืองหินทรายแก้ว อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด</p> <ul style="list-style-type: none"> - คัดค้านการให้ประทานบัตร เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดผลกระทบต่อราษฎร และทำลายแหล่งท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในกระบวนการขอประทานบัตร ขณะที่ชาวบ้านได้รวมตัวกันคัดค้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ - ควรมีการศึกษาผลกระทบอย่างละเอียด และเปิดเผยข้อมูลทุกด้านให้ประชาชนรับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

ตารางที่ 3.1 สรุปสถานการณ์ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีโรงโม่หินและเหมืองแร่ ของคณะกรรมการการศึกษากรณีปัญหาเหมืองแร่ (ต่อ)

ข้อเสนอของชาวบ้านที่คัดค้าน	สถานการณ์ปัจจุบัน	การทำงานของคณะกรรมการ
<p>7. โรงโม่หินอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เขตประทานบัตรอยู่ในบริเวณต้นน้ำสูงสุดของลำห้วย ชาวบ้านเชื่อว่าส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่เป็นพื้นที่ป่าและน้ำตก 	<p>ได้รับประทานบัตรแล้ว แต่ยังไม่มีการระเบิด เนื่องจากมีชาวบ้าน และ อบต.กัณฑ์ (ปัจจุบันถูกฟ้องคดีโดยกลุ่มนายทุน)</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำลังมีการจัดกลุ่มผู้สนับสนุนคัดค้านให้จังหวัดอนุญาตต่อไป 	<p>พบว่าแหล่งระเบิดอยู่ใกล้ถนนและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้ยกเลิกประทานบัตร แต่ขณะนี้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานฯ เสนอต่อ สผ. ให้บริษัทยา EIA เพิ่มเติม คณะอนุกรรมการฯ ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่จึงเสนอให้แต่งตั้งประชาชน นักวิชาการ และองค์กรเอกชนเข้าร่วมกำหนดประเด็นศึกษาเพิ่มเติมด้วย
<p>8. โรงโม่หินอำเภอเหมืองปราง จังหวัดพิษณุโลก</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการประกอบกิจการนอกพื้นที่ประทานบัตร แต่กลุ่มอนุรักษ์กัมกัณฑ์ค้ำ และอภยภาให้ยกเลิกประทานบัตร ขณะที่กรมป่าไม้มีคำสั่งให้โรงโม่รื้อถอนอุปกรณ์ แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการให้เสร็จสิ้น - พบแหล่งโบราณคดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ยกเลิกประทานบัตรแล้ว - มีประชาชนเสียชีวิตจากการกัณฑ์ค้ำ และสามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ แต่ศาลชั้นต้นตัดสินยกฟ้องเนื่องจากหลักฐานอ่อน 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ ติดตามผลการรื้อถอนโรงโม่ ซึ่งหมดยุการอนุญาตในพื้นที่ป่าสงวนแล้ว และให้พื้นที่พื้นที่ป่า
<p>9. โรงโม่หินคลองอ่างเขาชะเมา จังหวัดระยอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เขตประทานบัตรอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน และพบแหล่งโบราณคดีที่ผ่านการรับรองของกรมศิลปากร แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับประทานบัตรแล้ว แต่มีชาวบ้าน และมติ อบต. กัณฑ์ค้ำ - มีผู้เสียชีวิต - บริษัทเสนอให้ทุนสำรวจแหล่งโบราณคดีใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - คกรยกเลิกประทานบัตร เนื่องจาก EIA มีข้อผิดพลาดในสาระสำคัญ - ติดตามให้ยกเลิกประทานบัตร เพราะมีแหล่งโบราณคดีอยู่ในบริเวณประทานบัตร - เสนอกรมศิลปากรไม่ให้มีการสำรวจใหม่
<p>10. โรงโม่หินอำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู</p> <ul style="list-style-type: none"> - เขตประทานบัตรอยู่ในบริเวณผาจันใด ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน - คาดว่าจะมีผลกระทบต่อชุมชน และแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ "ผาตา" - คัดค้านทันภายใน 20 วัน ตามกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - มีประชาชนเสียชีวิตจากการกัณฑ์ค้ำในปี 2537 ถึง 4 คน ถูกจับ 6 คน (ศาลยกฟ้อง แต่ด้วยการยื่นอุทธรณ์) ถูกจับเพิ่มอีก 1 คน และมอบตัวอีก 6 คน - ยกเลิกการใช้บัตรระเบิด - อยู่ในขั้นตอนศาลปกครอง มีคำสั่งศาลปกครองให้ระงับการระเบิดหินชั่วคราว 	<ul style="list-style-type: none"> - ขอให้ ปปช. ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รายงานเท็จ และ ปปช. สอบกรณีทุจริต - เสนอให้เพิกถอนประทานบัตร - ส่งรายงานการตรวจสอบศาลปกครอง

ตารางที่ 3.1 สรุปสถานการณ์ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีโรงโม่หิน และเหมืองแร่ ของคณะกรรมการเพื่อการศึกษากรณีปัญหาเหมืองแร่ (ต่อ)

ข้อเสนอของชาวบ้านที่คัดค้าน	สถานการณ์ปัจจุบัน	การทำงานของคณะกรรมการ
<p>11. โรงโม่หินอำเภอแม่อาย จังหวัดแม่อาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการขอเปลี่ยนชนิดแร่จากฟลูออไรต์เป็นหินอุตสาหกรรม ทำให้มีการระเบิดมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อทั้งกินของชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนทำให้เกิดตะกอนไหลลงลำห้วย ส่งผลให้เกิดการตื่นเงิน และเกิดน้ำท่วม - เขตประทานบัตรที่เหลือมีอาณาเขตติดกับชุมชนมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบอนุญาตใช้พื้นที่ป่าหมดอายุในเดือน พฤษภาคม 2546 - ชาวบ้านคัดค้านการต่ออายุประทานบัตร - อบต. คัดค้านการต่ออนุญาตใช้พื้นที่ป่าไม่ และโรงโม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - พบว่า เมื่อเปลี่ยนเป็นเหมืองหินเพื่อการก่อสร้าง ทำให้ราษฎรเริ่มได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนในช่วงประมาณ 6 ปีที่ผ่านมา - เสนอให้มีการทำ EIA ใหม่ และให้เริ่มต้นกระบวนการขออนุญาตใหม่ ในกรณีมีการเปลี่ยนแปลง - เสนอให้ไม่อนุญาตต่ออายุประทานบัตร
<p>12. เหมืองแร่ลิกไนต์ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ กำลังจะดำเนินการสำรวจ และศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับการทำเหมืองถ่านหิน เพื่อนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า 	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในระหว่างการเตรียมการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ - เสนอให้กระทรวงทรัพยากร EIA และรอระเบียบใหม่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กำลังยกร่าง
<p>13. เหมืองโม่แทช จังหวัดอุดรธานี</p> <ul style="list-style-type: none"> - คัดค้านการให้ประทานบัตร เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดผลกระทบในวงกว้าง - พบว่ามีการทำผิดกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในระหว่างการทบทวน EIA และการขอประทานบัตร - กำลังจะมีการประกาศกฎกระทรวงตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2545 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในรายงาน EIA - ผลักดันให้มีการแก้ไขร่าง พ.ร.บ.แร่ พ.ศ.2510 และ 2545 ให้ครอบคลุมทุกกรณีปัญหา
<p>14. โรงโม่หินตำบลเขาชีฝ้าย อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <ul style="list-style-type: none"> - คัดค้านการตั้งโรงโม่ และขอให้ยกเลิกแหล่งหินอุตสาหกรรมเขานาค 	<ul style="list-style-type: none"> - ยุติการให้ประทานบัตร และอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งโบราณคดีของจังหวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - ถือเป็นกรณีตัวอย่างที่มีการแก้ไขปัญหาโดยรับฟังความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และถือได้ว่าเป็นการดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง
<p>15. เหมืองหินและโรงโม่หิน อำเภอเมือง และอำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการเพิ่มชนิดแร่จากโคโลไนต์เป็นหินอุตสาหกรรม และขาดการจัดการเรื่องฝุ่นและเสียงดังจากกระเบิดหิน - การทำลายภูมิทัศน์ และพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดลี้ลี้ระงับการประกอบกิจการเหมืองชั่วคราวจำนวน 4 แปลง และโรงโม่หินจำนวน 3 โรง เพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม - ปัจจุบันยังคงมีการระเบิดหิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบพื้นที่ และตรวจสอบประเด็นกฎหมาย - จัดประชุมหารือหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจังหวัดกาญจนบุรี - เสนอให้มีการจัดทำ EIA ใหม่ และเริ่มต้นกระบวนการขออนุญาตใหม่ ในกรณีมีการเปลี่ยนแปลง

ข้อมูล : ฝ่ายเลขานุการ อนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ (กุมภาพันธ์ 2547)

ของสภาตำบลวังสวาบ โดยไม่ได้มีการเรียกประชุมทำความเข้าใจกับชาวบ้านก่อน และต่อมาในปี 2542 องค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบได้มีมติเห็นชอบการขออนุญาตประทานบัตร ก่อนที่ราษฎรจะทราบเรื่องและรวมตัวกันคัดค้านการอนุญาตดังกล่าว

คำขอประทานบัตรต่ออุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น และนายรัฐมนตรี โดยมีคำร้องเรียนคัดค้าน ดังนี้

- 1) การไม่แจ้งและปิดประกาศให้ราษฎรในพื้นที่รับทราบคำขอประทานบัตร
- 2) สภาตำบล และ อบต. วังสวาบ ไม่แจ้งให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ก่อนการพิจารณาอนุญาต
- 3) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และชาวบ้านได้รับผลกระทบและความเดือดร้อนจากการทำเหมืองของ หจก. ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม คำขอประทานบัตรก็ได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในเดือน ธันวาคม 2543 ตัวแทนผู้คัดค้านจึงได้มีหนังสือขอรับทราบเหตุผลการพิจารณา ซึ่งต่อมาในเดือน มิถุนายน 2544 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือแจ้งตัวแทนกลุ่มผู้คัดค้านว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการประสานงานและตรวจสอบข้อเท็จจริง ตามที่ราษฎรในพื้นที่ได้ร้องเรียนมาแล้ว และเห็นควรอนุญาตคำขอประทานบัตรดังกล่าว

จึงมีการร้องเรียนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อีกในเดือนพฤศจิกายน 2544 และร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544 (เลขรับที่ 160/2544) โดยมีประเด็นการร้องเรียนที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ในการขอประทานบัตร ในปี 2539 นั้น ไม่ได้มีการปิดประกาศ หรือแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับทราบ
- 2) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง มีการบิดเบือนข้อมูล
- 3) ภูผาคำ เป็นแหล่งอาหารยังชีพของประชาชนหลายหมู่บ้าน และเป็นแหล่งต้นน้ำผุดน้ำซับของห้วยสังขวน เมื่อมีการระเบิดหิน แรงสั่นสะเทือนจะทำให้ทางน้ำอุดตันได้
- 4) ภูผาคำเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งหนึ่งของอำเภอภูผาม่าน
- 5) เกิดผลกระทบจากฝุ่นละออง และเสียงดังรบกวน จากกิจกรรมการทำเหมืองหินปูน

1.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐาน และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

- 1) ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหนังสือร้องเรียน แบบบันทึกเรื่องร้องเรียน และเอกสารประกอบการร้องเรียน รวมไปถึงเอกสารชี้แจงจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) รับฟังการชี้แจงของหน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ อุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น กรมทรัพยากรธรณี

3) เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่บริเวณหมู่บ้านวังผาคำ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น และรับฟังข้อมูลชี้แจงเพิ่มเติมจากกลุ่มราษฎรผู้คัดค้าน

1.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

หมู่บ้านวังผาคำซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงโม่หินเทพประทานพร โดย หจก. ภัคดีแผ่นดินขอนแก่น มีนายเสงทอง แห่งไทย เป็นเจ้าของ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลวังสาว มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 50 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา, ทำไร่ อ้อย) มีแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคจากห้วยสังขวน และน้ำผุดตาเต่า ซึ่งชาวบ้านให้ข้อมูลว่าเกิดจากดินน้ำซึ่งเป็นถ้ำน้ำมุดบนภูผาคำที่ปัจจุบันถูกกลบไปแล้วจากโรงโม่หิน ซึ่งมีหมู่บ้านที่ได้รับความเดือดร้อนโดยตรงจากโรงโม่หินและการระเบิดหิน คือ หมู่บ้านวังผาคำ เป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ที่ตั้งอยู่ห่างจากโรงโม่หินประมาณ 2 กิโลเมตร แต่มีพื้นที่อยู่ใกล้กับภูผาคำที่มีพื้นที่ระเบิดหินมีเพียงถนนลาดยางสายหนองเขียด-วังสาว คั่นกลางระหว่างหมู่บ้านกับภูผาคำ นอกจากนี้มีหมู่บ้านอื่นที่ได้รับผลกระทบ คือ หมู่บ้านวังใหม่ และหมู่บ้านฝายตาสวน โดยผลกระทบต่อหมู่บ้านโดยตรง คือเกิดแรงสั่นสะเทือนจากการระเบิด บ้านเรือนทรุดและแตกร้าว ส่วนผลกระทบอื่นที่สำคัญคือดินน้ำบนภูผาคำถูกทำลายทำให้น้ำผุดตาเต่าและห้วยสังขวนมีน้ำลดลง

จากการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ พบว่า รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ มีความคลาดเคลื่อนในสาระสำคัญ คือ การระบุตำแหน่งหมู่บ้านวังผาคำที่อยู่ห่างจากจุดแปลงขอประทานบัตรในระยะ 800 เมตร แต่กลับระบุตำแหน่งหมู่บ้านไปอีกตำแหน่งหนึ่งที่ไกลกว่านั้น ซึ่งจากการตรวจสอบพื้นที่ของคณะอนุกรรมการฯ พบว่าแปลงประทานบัตรอยู่ใกล้หมู่บ้านและทางสัญจรหลักของหมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีความไม่ชัดเจนในขั้นตอนการขออนุญาตจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ซึ่งกลุ่มผู้ร้องเรียนยืนยันว่ากรณีการอนุมัติประทานบัตรของสภาตำบลในปี 2538 นั้น ได้มีราษฎรคัดค้านมาโดยตลอดแต่ไม่มีหลักฐานเนื่องจากแกนนำในการคัดค้านเป็นผู้เก็บหลักฐานการลงชื่อในครั้งนั้นได้เปลี่ยนไปสนับสนุนทางผู้ประกอบการแล้ว อย่างไรก็ตามทางผู้คัดค้านได้แสดงหลักฐานสำเนาการตีประกาศให้ชาวบ้านคัดค้านในระดับตำบลว่าไม่มีการเซ็นชื่อรับรองการตีประกาศ ซึ่งจะสอดคล้องกับการร้องเรียนว่าไม่ทราบเรื่องการประกาศครั้งนี้ และเชื่อว่าอาจไม่มีการปิดประกาศตามกฎหมาย

คณะอนุกรรมการฯ ได้ทราบข้อมูลการแจกสิ่งของ เช่น โองาน้ำขนาดใหญ่ ให้กับชาวบ้าน และมีขบวนการโต้แย้งข้อคัดค้านจากผู้ประกอบการ และในการตรวจสอบพบกระบวนการแบ่งกลุ่มชาวบ้านในการสนับสนุนและคัดค้านที่จะก่อให้เกิดการเผชิญหน้า และมีแนวโน้มนำไปสู่ความรุนแรง ปัจจุบันกลุ่มผู้คัดค้านได้ทำการฟ้องร้องต่อศาลปกครองเพื่อให้ยกเลิกประทานบัตร

1.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ศึกษารายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องตามความเป็นจริง โดยเฉพาะประเด็นที่ตั้งชุมชนวังผาคำ และข้อเท็จจริงของความสัมพันธ์ถ้ำน้ำบนภูเขาคำที่ถูกทับทำลายและน้ำผุดตาเต่า รวมถึงความสำคัญของปริมาณน้ำในน้ำผุดตาเต่า และ

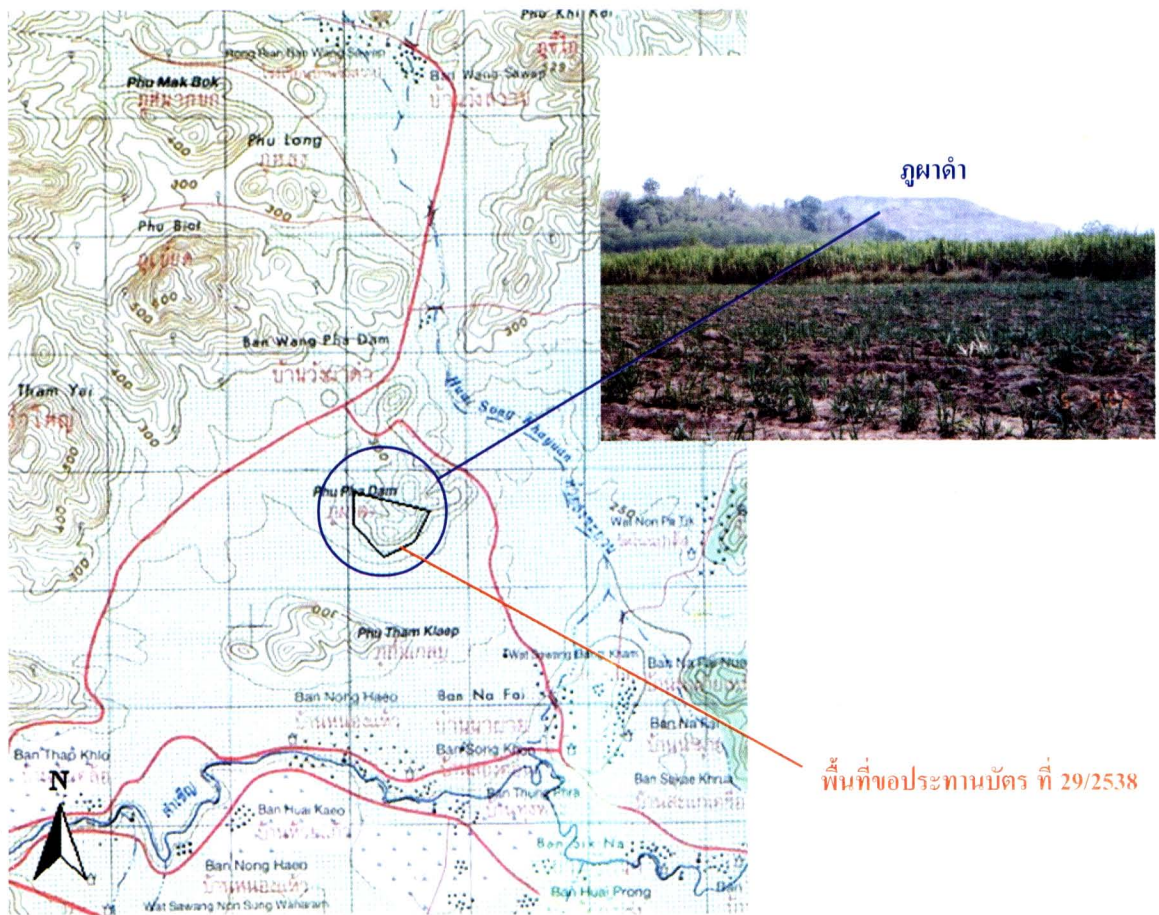


น้ำซึมน้ำซึมที่ถูกทำลาย



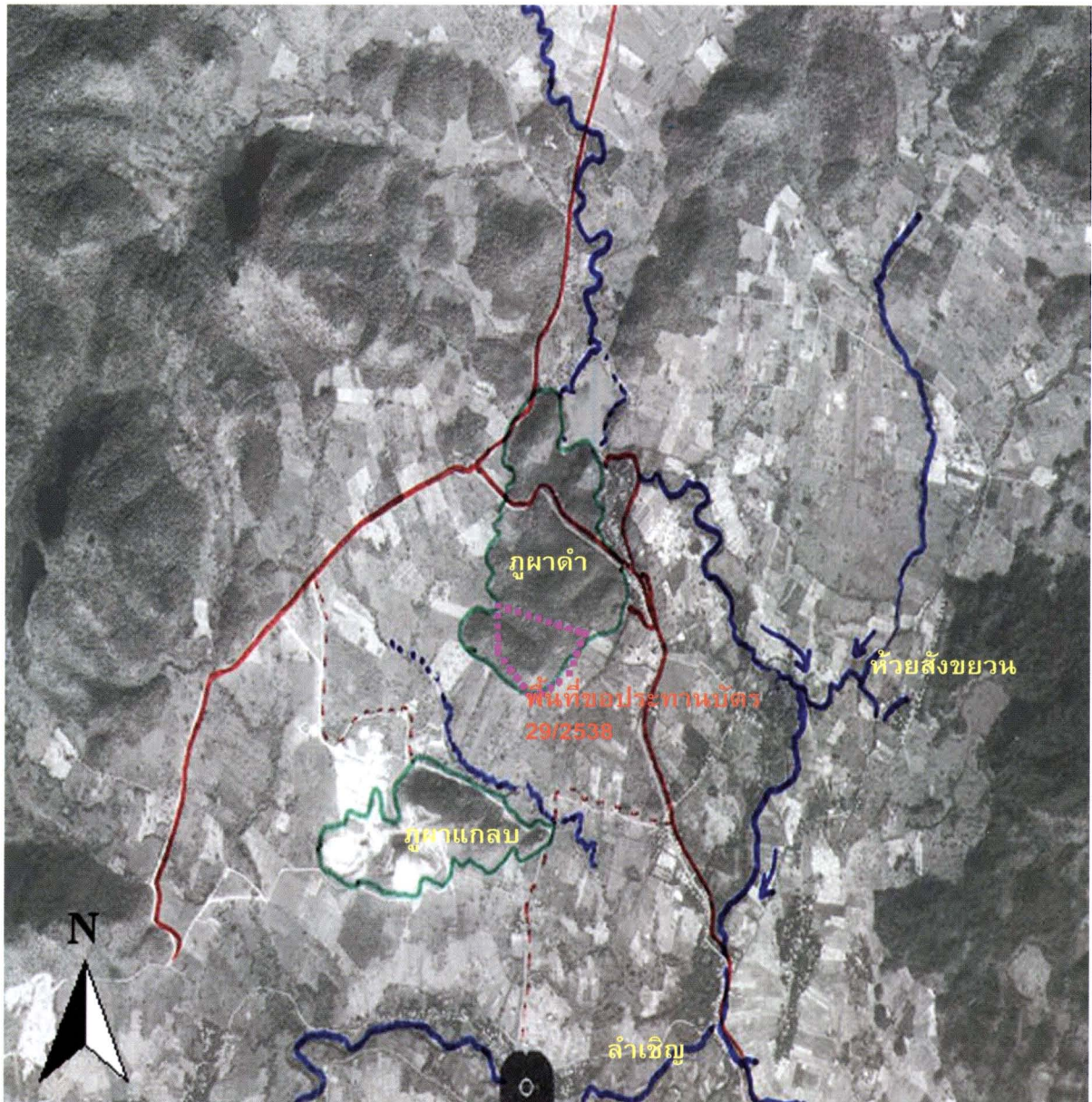
รอยแตกร้าวของผนังบ้าน

ภาพที่ 3.1 แสดงลักษณะของผลกระทบที่ชาวบ้านวังผาดำได้รับ



แผนที่ลำดับชุด L7017 ระวัง 5342II มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.2 แผนที่แสดงที่ตั้งกรณีศึกษาโรงโม่หิน หจก.ภักดีขอนแก่น (ภูผาดำ) อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น



ภาพที่ 3.3 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ขอประทานบัตรภูผาดำ อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น

ห้วยสังขยาน ตลอดจนและทำการประเมินผลกระทบ รวมถึงกำหนดมาตรการดูแลสิ่งแวดล้อมและคุ้มครองสภาพปกติสุขของชุมชนใหม่ หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ชุมชนได้ ก็สมควรยกเลิกรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า ในกรณีที่ EIA ผิดพลาดในสาระสำคัญควรถือเป็นเหตุการยกเลิก EIA และประทานบัตรได้หรือไม่

2) ในระหว่างการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ ให้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ใช้กฎหมาย พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 69 และ 71 ในการระงับการทำเหมืองหินจนกว่าจะทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้อง

2. เหมืองหินปูน ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

2.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับคำร้องเรียนของกลุ่มประชาชนในพื้นที่ หมู่ที่ 1, 9, และ 11 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นหนังสือลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2545 เกี่ยวกับการร้องเรียนและคัดค้านการให้ประทานบัตรเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างบริเวณดอยแม่เออกรูว่าประชาชนบริเวณตำบลผางาม ได้รับความเดือดร้อนจากการระเบิดและโมหิน บริเวณดอยแม่เออกรู ของโรงโมหิน บริษัท เวียงชัย ผางามธนะวงศ์ จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ที่ บ้านผางาม หมู่ที่ 9 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ซึ่งประเด็นสำคัญของการร้องเรียนมี ดังนี้

- 1) กระทบแหล่งน้ำธรรมชาติที่ประชาชนใช้น้ำทำเกษตรกรรม และเป็นแหล่งต้นน้ำที่ไหลต่อไปสู่ลำห้วยอื่นๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะห้วยแม่ต๋าก
- 2) ทำให้ธรรมชาติต้องสูญสิ้นไป หมดความเงียบสงบ และทำลายทัศนียภาพที่สวยงาม
- 3) ทำเสียงดังรบกวน สร้างความรำคาญแก่ชุมชน และก่อให้เกิดมลพิษ เช่น ฝุ่นละออง
- 4) ต้องการให้ยุติการระเบิดหินบนดอยแม่เออกรูที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อถ้ำและตาน้ำยกเลิกโรงโมหิน และงดให้ประทานบัตรบริเวณนี้ทั้งหมด

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวได้มีการร้องเรียนมาตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ในนามของกลุ่มอนุรักษ์ขุนน้ำเออกรู และได้ส่งหนังสือคัดค้านไปยังหน่วยงานต่างๆ ประมาณ 20 แห่ง แต่ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาแก้ไข ต่อมากลุ่มผู้คัดค้านได้ทำหนังสือถึง รัฐมนตรีว่าการ (รมว.) กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (เดิม) เรื่องขอความอนุเคราะห์ให้พิจารณาคัดค้านการทำเหมืองหินเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งทางงานเลขานุการ รมว.วิทยาศาสตร์ฯ (เดิม) ได้ส่งเรื่องให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ดำเนินการ ดังหนังสือแจ้งกลุ่มผู้คัดค้านลงวันที่ 8 มีนาคม 2544 จากนั้นวันที่ 6 มิถุนายน 2544 ทาง สผ. ได้แจ้งผลการสำรวจข้อเท็จจริงให้ทราบว่า มีผู้ประกอบการ 3 กลุ่มดำเนินการขอประทานบัตร แต่ได้รับความเห็นชอบ EIA เพียงรายเดียว ได้แก่ กลุ่มบริษัทเวียงชัยผางามก่อสร้าง จำกัด และ หจก. เชียงรายธนะวงศ์ ตามคำขอประทานบัตรที่ 47/2540 และ 1/2541

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ได้มีการเรียกประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ รวมทั้งรับฟังคำร้องเรียนจากชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งได้มีการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ทั้งสิ้น 4 ครั้ง แต่ภายหลังจากการสำรวจสภาพถ้ำในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ครั้งที่ 2 นั้น ได้มีชาวบ้านถูกคุกคามและหนึ่งในแกนนำผู้คัดค้าน คือ นายบุญยง อินตะวงค์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านร่องห้า ถูกยิงเสียชีวิต ในวันที่ 20 ธันวาคม 2545

2.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ

1) ดำเนินการตรวจสอบประเด็นการร้องเรียนจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- สำเนาหนังสือร้องเรียนจากประชาชนชาวบ้านร่องห้า หมู่ 1, บ้านผางาม หมู่ 9, และบ้านร่องเจริญ หมู่ 11 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย วันที่ 29 กรกฎาคม 2545
- สำเนาหนังสือเรื่องการคัดค้านการทำเหมืองหินขุด ของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม วันที่ 8 มีนาคม 2544
- สำเนาหนังสือเรื่องการคัดค้านการทำเหมืองหินขุด ของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (เดิม) วันที่ 6 มิถุนายน 2544
- สำเนาหนังสือเรื่อง รายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริง ของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2545
- เอกสารชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีคัดค้านประทานบัตรเหมืองหิน ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ หนังสือลงวันที่ 17 ธันวาคม 2545 ซึ่งประกอบไปด้วย
 - (1) สำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการกำหนดแหล่งหิน สำหรับการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ครั้งที่ 3/2538 วันที่ 7 ธันวาคม 2538
 - (2) สำเนาประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องกำหนดพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรม ฉบับที่ 8
 - (3) สำเนาหนังสือสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ที่ วว 0804/13713 ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2544
 - (4) สำเนามาตรการป้องกันแก้ไขและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างของ บริษัท เวียงชัยผางามก่อสร้าง จำกัด และ หจก. เชียงรายชนะวงส์ คำขอประทานบัตรที่ 47/2540 และ 1/2541 ตั้งอยู่ที่ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
 - (5) สำเนาหนังสือคัดค้านของนายจันทร์ เมืองใจ ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2544
 - (6) สำเนาหนังสือตอบชี้แจง (จากกลุ่มราษฎรผู้คัดค้าน ถึง ผู้จัดการ บริษัท เวียงชัยผางาม จำกัด) ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2544
 - (7) สำเนาหนังสืออำเภอเวียงชัย ที่ ชร 0718.1/3855 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2545.
- โทรพิมพ์ จากผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย วันที่ 23 ธันวาคม 2545 กรณีแกนนำโรงโม่เชียงรายถูกยิงเสียชีวิต
- รายงานการสำรวจถ้ำบริเวณคอกแม่ออกกู ท้องที่ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย วันที่ 12 มกราคม 2546 โดยกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (มีนาคม 2546)
- รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่อ

อุตสาหกรรมก่อสร้าง บริษัท เวียงชัยผางามก่อสร้าง จำกัด (คำขอประทานบัตรที่ 47/2540) ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงรายธนะวงศ์ (คำขอประทานบัตรที่ 1/2541) ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย (มิถุนายน 2542)

- รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัดหาญกิติชัย คำขอประทานบัตรที่ 1/2533 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย (มิถุนายน 2543)

- รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง คำขอประทานบัตรที่ 45/2540 บริษัทเบิร์ตคอย จำกัด ร่วมแผนผังโครงการทำเหมืองเดียวกับ คำขอประทานบัตรที่ 46/2540 บริษัท สโตนวิลล์ จำกัด ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย (กุมภาพันธ์ 2545)

- สำเนาหนังสือเรื่อง การร้องเรียนคัดค้านการทำเหมืองหินและโรงโม่หิน ของกระทรวงอุตสาหกรรม วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2546 สรุปข้อเท็จจริงและแนวทางการแก้ไขปัญหาการร้องเรียนคัดค้านการทำเหมืองหินของบริษัท เวียงชัยผางามก่อสร้าง จำกัด จังหวัดเชียงราย

2) ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการเรียกประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ รวมทั้งรับฟังคำร้องเรียนจากชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งได้มีการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ ดังนี้

- ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2545 ซึ่งเป็นการตรวจสอบสภาพและลักษณะพื้นที่เบื้องต้น เกี่ยวกับที่ตั้งของคอยแม่ออกฐ ลักษณะการทำเหมืองหินอุตสาหกรรม และสำรวจสภาพปัญหาที่ชาวบ้านประสบ

- ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 ปรีกษาหรือกรณีปัญหาดังกล่าว กับผู้ว่าราชการจังหวัดผู้แทนสำนักงานจังหวัด นายอำเภอเวียงชัย ตัวแทนชาวบ้านที่เป็นผู้ร้องเรียน 5 คน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2545 เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เพื่อรับฟังความคืบหน้าและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเข้าสำรวจสภาพถ้ำของคอยแม่ออกฐเพื่อศึกษาลักษณะทางธรณีและลุ่มน้ำ พบว่าภายในถ้ำเป็นลักษณะธารลอดส่งน้ำออกมภายนอกจริงดังที่กลุ่มผู้ร้องเรียนระบุ และจากแรงระเบิดของโรงโม่หินในปัจจุบันทำให้ผนังถ้ำบางส่วนได้ถล่มลงมาแต่ภายหลังจากการสำรวจสภาพถ้ำในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ครั้งนี้ ได้มีชาวบ้านถูกคุกคาม และหนึ่งในแกนนำผู้คัดค้าน คือ นายบุญยง อินตะวงค์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านร่องห้า ได้ถูกยิงเสียชีวิต

- ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2545 เข้าพบรองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เพื่อร่วมประชุมกรณีปัญหาของโรงโม่หิน หจก. เวียงชัยผางามก่อสร้าง ซึ่งมีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อตรวจสอบและแก้ไข

ปัญหาในพื้นที่

- ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2546 เป็นการเข้าร่วมตรวจสอบพื้นที่กับคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงฯ เขมืองหินคอยแม่เออกรู จังหวัดเชียงราย โดยทำการตรวจสอบขอบเขตพื้นที่ประทานบัตร และตรวจสอบเส้นทางกรไหลและปริมาณน้ำที่ไหลเข้าออกจากคอยแม่เออกรู

- ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2546 เป็นการรับฟังข้อมูลเพิ่มเติมจากประชาชนผู้ร้องเรียนในพื้นที่ตำบลผางาม

- ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 เป็นการเข้าร่วมกับทางจังหวัด อำเภอ อปต. และโรงโม่หินสำรวจหลักเขตประทานบัตร ทั้งในที่ราบและบนยอดเขา เพื่อตรวจสอบเขตและจัดทำหลักที่แน่นอน

3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- เชิญอธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐาน และการเหมืองแร่ ประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กรณีการให้ประทานบัตรการทำเหมืองหิน ในพื้นที่ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ในวันที่ 13 มกราคม 2546

- เชิญเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริง กรณีการให้ประทานบัตรการทำเหมืองหิน ในพื้นที่ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ในวันที่ 13 มกราคม 2546

- ร่วมประชุมเพื่อหาข้อสรุปในการแก้ไขปัญหา กับคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาการเรียนคัดค้านการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในพื้นที่แหล่งหินคอยแม่เออกรู ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีการประชุม 2 ครั้ง ณ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ คือ ครั้งที่ 1/2546 วันที่ 27 มีนาคม 2546 และครั้งที่ 2/2546 วันที่ 21 พฤษภาคม 2546

- ข้อเสนอแนะล่าสุดเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2547 คือ ให้ยุติการอนุมัติแปลงประทานบัตรใหม่

2.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

คณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการตรวจสอบเอกสาร บุคคลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบสภาพพื้นที่ พบว่าแหล่งหินคอยแม่เออกรู ในพื้นที่ตำบลผางาม มีการดำเนินการในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของภูเขา โดยเว้นด้านที่เห็นจากถนนไว้บางส่วน ห่างจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1152 บริเวณกิโลเมตรที่ 26 ทางด้านทิศตะวันออกของถนนประมาณ 500 เมตร ห่างหมู่บ้านร่องห้า ทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร

พื้นที่โครงการมีลักษณะเป็นเขาโดดหินปูนสูงชันมีพื้นที่ประมาณ 0.5 ตารางกิโลเมตร มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณและป่าเขาหินปูน โดยทั้งหมดถูกประกาศเป็นพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร โดยรอบภูเขาเป็นพื้นที่

ทำนาเป็นส่วนใหญ่ ในฤดูฝนจะมีน้ำท่วมขัง โดยมีพื้นที่ทำไร่และทำสวนอยู่เล็กน้อยทางทิศตะวันตกของภูเขาที่เป็นเนินสูงพื้นระดับน้ำท่วม จากการตรวจสอบในพื้นที่พบตาน้ำไหลจากภูเขาทางฝั่งตะวันออกในระดับเดียวกับพื้นที่ทุ่งนามีน้ำมากพอที่ชาวบ้านสามารถขุดลำเหมืองต่อเนื่องเป็นระบบมายังที่นาและห้วยแม่ตึก ทำให้ปริมาณน้ำในห้วยเพิ่มขึ้นมากเมื่อได้รับน้ำจากลำเหมืองนี้ ลักษณะเช่นนี้เป็นน้ำใต้ดินที่เกิดจากการสะสมน้ำในระบบลำห้วยปุนที่เป็นโพรงต่อเนื่องในภูเขา และค่อยๆ ปล่อยน้ำออกจากภูเขาในลักษณะของถ้ำธารลอด

ข้อมูลจากชาวบ้านในพื้นที่ไม่พบตาน้ำในลักษณะนี้ในภูเขาหินปูนลูกอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่ คอยผางาม ที่เป็นที่ตั้งของถ้ำผางามและสำนักสงฆ์ขนาดใหญ่ และคอยผากวักใกล้ที่มีการระเบิดหินจากบริษัทเซียงรายแลนด์ ไปเกือบหมดลูกแล้วแต่ไม่ได้รับการคัดค้านจากชาวบ้าน เนื่องจากไม่มีลักษณะเป็นตาน้ำเช่นที่คอยแม่ออกกรูนี้

เมื่อพิจารณาจากแผนที่ภูมิประเทศ และภาพถ่ายทางอากาศ พบว่าระบบลำเหมืองดังกล่าวต่อเนื่องไปสู่การใช้ น้ำของพื้นที่เกษตรกรรมและบ้านเรือนรวมทั้งสิ้นประมาณ 5-7 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีการระเบิดหินและตั้งโรงม่อยู่ทางฝั่งตะวันตก โดยระเบิดภูเขาหินพื้นที่เข้าไปในภูเขาประมาณ 200-300 เมตร และมีรถขนหินวิ่งเข้าออกตลอดเวลา มีถนนลาดยางต่อเนื่องจากเหมืองที่ผากวักใกล้ต่อเนื่องมายังคอยแม่ออกกรู สภาพถนนเสียหายจากการชนหินมาก และพบว่าทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1152 ก็มีความเสียหายจากการชนสิ่งหินนี้เช่นกัน

จากการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ พบประเด็นปัญหาที่สำคัญ ที่ราษฎรและหน่วยงานรับผิดชอบคือ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ตลอดจนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีความเห็นขัดแย้งกัน ได้แก่ ความรู้ของชาวบ้านที่เชื่อว่าแหล่งน้ำคอยแม่ออกกรูเป็นแหล่งน้ำจากภูเขา ไม่ได้เป็นเพียงทางน้ำไหลผ่านดังที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้พยายามอธิบาย และมีความสำคัญต่อพื้นที่การเกษตร และห้วยแม่ตึกซึ่งเป็นลำน้ำสายหลักในพื้นที่ ซึ่งในกรณีนี้มีความขัดแย้งว่าแหล่งน้ำนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบลุ่มน้ำเท่านั้น และไม่น่ามีความสำคัญมากมายอะไร โดยหากเสียหายก็น่าที่จะชดเชยได้จากระบบชลประทานต่างๆ นอกจากนี้การระเบิดหินในแปลงประทานบัตรปัจจุบันก็ไม่น่ามีผลกระทบต่อทางน้ำได้ภูเขาเนื่องจากใช้แรงระเบิดไม่เกินค่ามาตรฐาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวคณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการตรวจสอบประเด็นปัญหา ได้ผลดังต่อไปนี้

1) ประเด็นความสำคัญของแหล่งน้ำคอยแม่ออกกรู

ระบบทางน้ำบริเวณพื้นที่ปัญหา มีห้วยแม่ตึกเป็นทางน้ำสายหลัก ไหลจากทิศใต้ฝ่ายฝั่งตะวันตกของชุมชนบ้านร่องห้า และฝั่งทิศเหนือของชุมชนร่องเจริญ มีฝายยาว 10 เมตรกั้นลำน้ำบริเวณใกล้วัดร่องห้า ทำให้ระดับน้ำในลำห้วยแม่ตึกมีระดับน้ำลึก ประมาณ 1.8-2.5 เมตร ในระยะจากฝายมายังทิศต้นน้ำประมาณ 1 กิโลเมตร จึงเป็นแหล่งน้ำสำคัญของชุมชนทั้งจากน้ำผิวดินจากฝายซึ่งใช้ในการเกษตร และส่งผลถึงปริมาณน้ำบ่อในบ้านของชาวบ้านที่มีระดับสูงพอใช้จากการที่ระดับน้ำในลำห้วยแม่ตึกมีมากดังกล่าว

แต่โดยทั่วไปเมื่อพ้นจากระยะใกล้ฝายไปทางต้นน้ำ ลำห้วยจะมีน้ำน้อยลงมาก ดังเช่น บริเวณสะพานของถนนสาย 1152 ที่ข้ามลำห้วยแม่ตึก มีระดับน้ำลึกเพียง 20-30 เซนติเมตรเท่านั้น จากการตรวจสอบในภาคสนามเมื่อเดือนเมษายน 2546 พบว่าน้ำจากคอยแม่ออกกรู (ห้วยแม่ออกกรู) ที่ไหลลงห้วยแม่ตึกก่อนกั้นฝายประมาณ 0.5 กิโลเมตร เป็นลำน้ำสายเดียวที่มีปริมาณน้ำไหลลงห้วยแม่ตึกในฤดูแล้ง ทำให้ฝายแม่ตึกมีปริมาณน้ำมากดังกล่าว

ซึ่งในปัจจุบัน ลำห้วยแม่เอกรูนี้มีการกั้นฝายเพื่อยกระดับน้ำใช้สำหรับพื้นที่การเกษตร ในพื้นที่ 2 ฝายห้วยประมาณพื้นที่หลายร้อยไร่ เช่นกัน ทำให้พื้นที่บริเวณนี้สามารถทำการเกษตรในฤดูแล้งได้เช่น การทำไร่ถั่ว (ในภาพจากดาวเทียมสามารถสังเกตการใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณนี้ทางการเกษตรแตกต่างจากบริเวณแห้งแล้งอื่นๆ ได้ชัดเจน) โดยสามารถประมาณปริมาณน้ำ จากลำห้วยแม่เอกรูจากฝายที่ไหลลงห้วยแม่ตึก ได้ถึง 20 ลิตร/วินาที สำหรับทางน้ำอื่นๆ ที่ทำการตรวจสอบพบว่าลำน้ำสายหลักๆ ได้แก่ ห้วยขี้เหล็ก และคลองชลประทานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มีสภาพแห้ง ไม่สามารถเป็นแหล่งเพิ่มปริมาณน้ำได้ คณะอนุกรรมการฯ จึงสรุปว่าแหล่งน้ำดังกล่าวมีความสำคัญทั้งการเป็นแหล่งเพิ่มน้ำให้ลำห้วยแม่ตึก และใช้ในการเกษตรในฤดูแล้ง

2) ประเด็นเรื่องที่มาของแหล่งน้ำคอยแม่เอกรู

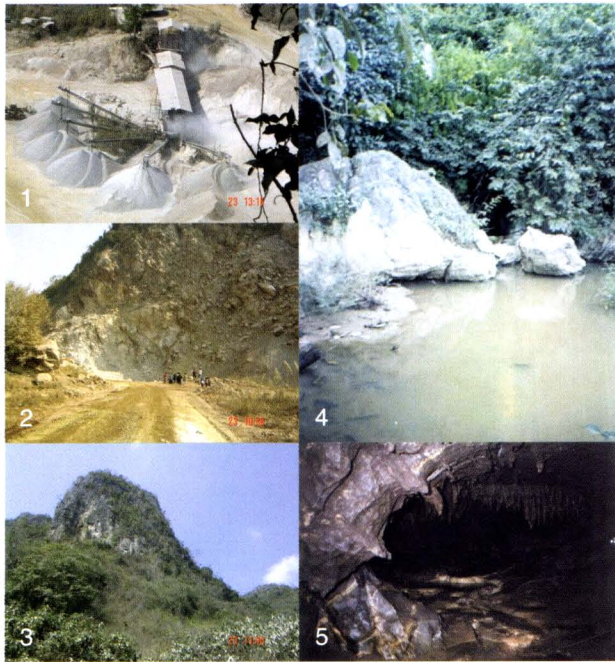
จากข้อมูลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่ามีทางน้ำเข้าในถ้ำ 2 ทางคือ ทางปากถ้ำด้านทิศใต้ และรูใต้ภูเขาทางทิศเหนือซึ่งจะไหลรวมกันในถ้ำลอดออกทางรูน้ำออกฝั่งทิศตะวันตกของภูเขา จากการตรวจสอบในเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงแห้งแล้งที่สุดพบว่าทางน้ำเข้ามีปริมาณน้ำน้อยมาก สามารถประมาณปริมาณน้ำเข้าทางฝั่งทิศใต้ได้ 1 ลิตร/วินาที ส่วนทางฝั่งเหนือมีสภาพเป็นเพียงดินและชุ่ม เท่านั้น ส่วนปริมาณน้ำไหลออกมีประมาณ 35 ลิตร/วินาที ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่หากนำข้อมูลนี้พิจารณาเทียบกับในช่วงเวลาฤดูฝนที่มีน้ำจากทุ่งนาไหลเข้าถ้ำ จะทำให้อัตราน้ำไหลออกที่เพิ่มจากน้ำไหลเข้ามีน้อยมากทำให้ ผู้ประเมินอาจไม่เห็นความสำคัญของแหล่งน้ำในบริเวณนี้

คณะอนุกรรมการฯ จึงมีความเห็นว่า แหล่งน้ำห้วยแม่เอกรู มีที่มาจากแหล่งน้ำใต้ดินจากระบบถ้ำของคอยแม่เอกรู โดยอาจจะต่อเนื่องจากระบบถ้ำน้ำใต้ดินจากภูเขาอื่นๆ เช่นจากใต้คอยผางาม หรือจากชั้นหินอุ้มน้ำชนิดอื่นทางภูเขาด้านตะวันตกของคอยแม่เอกรูก็เป็นได้

เมื่อพิจารณาจากการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมในบริเวณนี้ พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นที่ทำกินของราษฎรในหมู่บ้านร่องห้าและหมู่บ้านร่องเจริญ ดังนั้นการพิจารณาแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ประกอบไปด้วยกรรมการจากสิบกว่าหมู่บ้านในตำบลผางาม จึงอาจมองความวิตกกังวลของประชาชน ในสองหมู่บ้านนี้เป็นเสียงส่วนน้อย

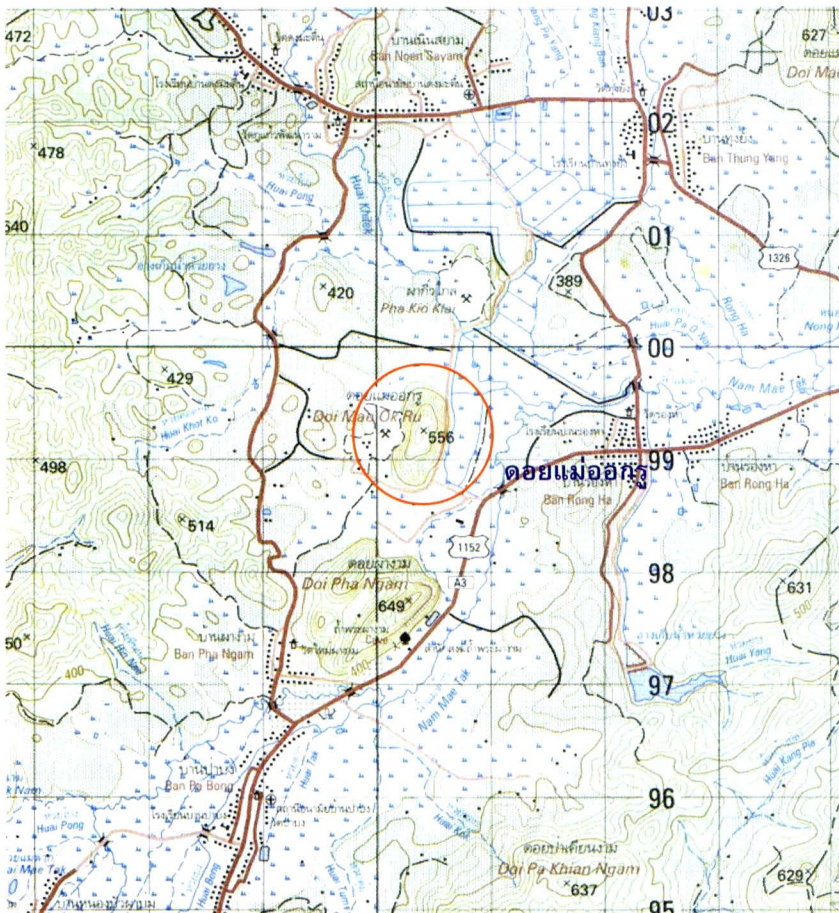
3) ประเด็นเรื่องผลกระทบจากการระเบิดหินของบริษัทเวียงชัยผางามธนะวงศ์ ต่อแหล่งน้ำคอยแม่เอกรู

คณะอนุกรรมการฯ ได้สำรวจถ้ำใต้ภูเขาของคอยแม่เอกรู พบว่า มีลักษณะเป็นถ้ำธารลอด กว้างประมาณ 3 เมตร มีความสูงของเพดานถ้ำประมาณ 2-3 เมตร บางช่วงเพดานต่ำลงมาประมาณ 1.5 เมตร และบางช่วงเป็นโถงถ้ำกว้าง โพรงถ้ำมีเส้นทางหลักๆ ทอดยาวตามภูเขาในทิศเหนือ-ใต้ ระยะทางคดโค้งในภูเขาประมาณ 2-3 กิโลเมตร สามารถเห็นน้ำไหลเข้าในถ้ำจากปากถ้ำทางทิศใต้ และมีทางออกที่ปากถ้ำทางทิศเหนือ นอกจากนี้ยังมีทางแยกย่อยภายในถ้ำมากมาย มีน้ำที่ไหลหยดจากรอยชั้นหิน (bedding) และรอยแยก (joint) ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบการไหลของน้ำจากโพรงถ้ำสาขาต่างๆ ลงมายังโพรงถ้ำใหญ่ ที่พื้นถ้ำมีโคลนหนาประมาณ 20-50 เซนติเมตร และมีน้ำในระดับความสูงจากพื้นถ้ำ ประมาณ 0.5 -1 เมตร ตามระดับพื้นความสูงต่ำของพื้นถ้ำ เพดานถ้ำปรากฏลักษณะของหินงอกหินย้อยตามการไหลหยดลงของน้ำมากพอสมควร



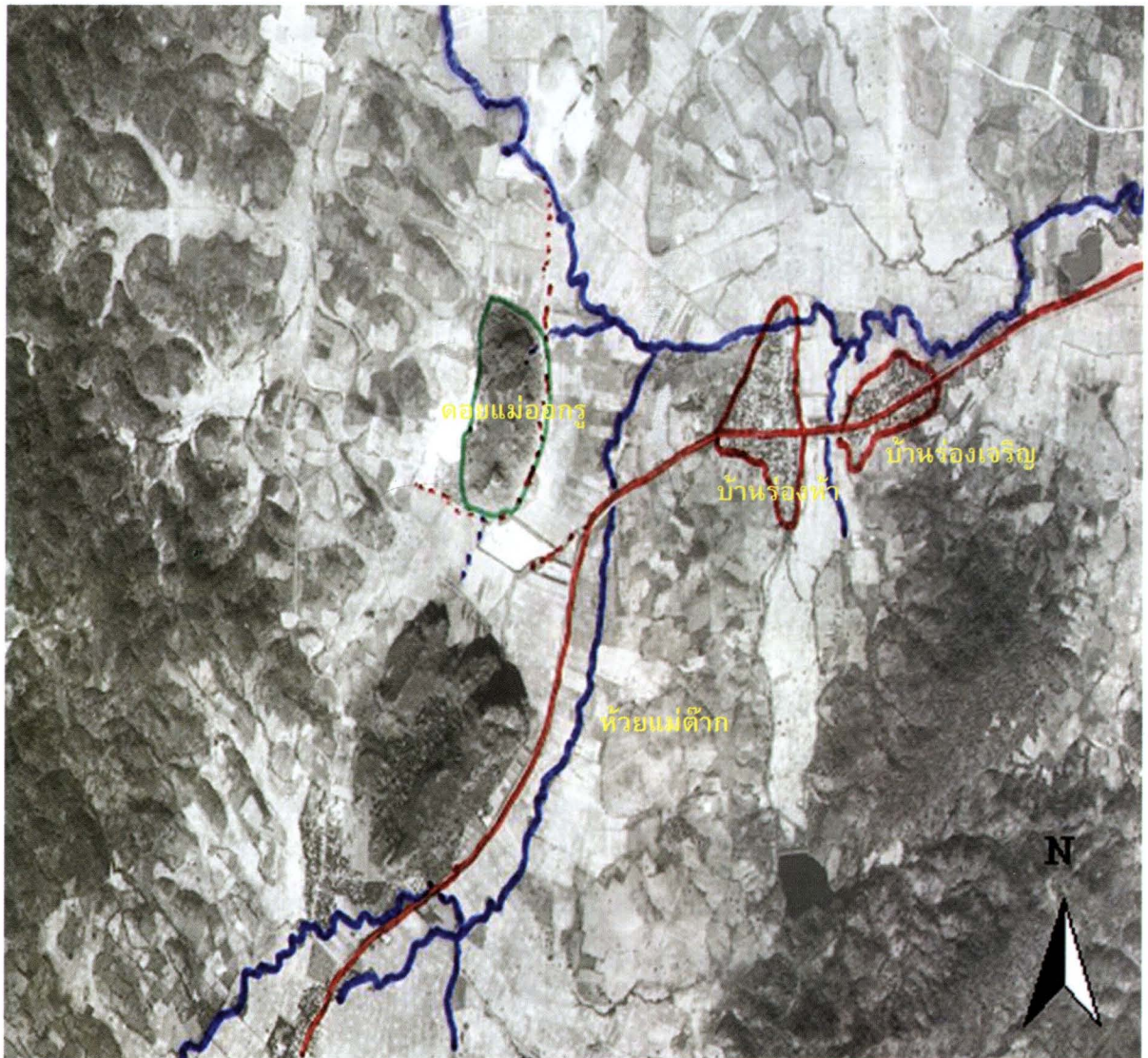
- 1 และ 2 ลักษณะการทำเหมืองบริเวณคอยแม่ออกกู
- 3 คอยแม่ออกกูด้านหลังโรงโม่
- 4 ลักษณะน้ำที่ไหลออกจากคอยแม่ออกกู
- 5 ลักษณะทางน้ำภายในถ้ำคอยแม่ออกกู

ภาพที่ 3.4 ลักษณะพื้นที่และโรงโม่หินบริเวณคอยแม่ออกกู



แผนที่ลำดับชุด L7018ระหว่าง 5048 II มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.5 แผนที่แสดงที่ตั้งกรณีศึกษาเหมืองหินปูน ต.ผางาม (คอยแม่ออกกู) อ.เวียงชัย จ.เชียงราย



ภาพที่ 3.6 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงพื้นที่ตั้งเหมืองหินคอกแม่เออกรู อ.เวียงชัย จ.เชียงราย

เมื่อพิจารณาจากระดับน้ำภายในถ้ำแสดงว่าน้ำในถ้ำอยู่ในระดับเดียวกับน้ำใต้ดิน มีการไหลเข้ามาของน้ำผิวดินภายนอกและเพิ่มเติมน้ำจากระบบรอยชั้นไม่ต่อเนื่อง ต่างจากพื้นที่รับน้ำบนภูเขาที่ไหลสู่เพดานถ้ำทะเลสูงมายังธารน้ำ นอกจากนี้อาจสันนิษฐานได้ว่าน้ำจะมีการไหลต่อเนื่องของน้ำใต้ดินมาจากชั้นหินอุ้มน้ำอื่นที่ต่อเนื่องมาจากฝั่งตะวันตกอีก ลักษณะเช่นนี้จะถือเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญต่อการใช้ของท้องถิ่น มีการเก็บน้ำไว้ในถ้ำได้ตลอดเวลาแม้ในฤดูแล้งที่ไม่มีน้ำจากทุ่งนาโดยรอบก็สามารถกักเก็บและค่อยๆ ปล่อยไหลออกมาได้ตลอด ดังนั้น การระเบิดหินอาจก่อให้เกิดแรงสั่นสะเทือนทำให้เพดานถ้ำถล่มลงมามากกว่านี้ จะเป็นการถล่มกั้นทางน้ำและน้ำที่จะส่งผลให้ทางน้ำมีการเปลี่ยนแปลงการไหลออกจากช่องทางน้ำออกได้

ตำแหน่งที่พบการแตกหักของเพดานถ้ำมีสองบริเวณ ได้แก่ ตำแหน่งที่ใช้เวลาเดินจากปากถ้ำที่สีได้ประมาณ 15 นาที (ประมาณ 200 เมตรจากปากถ้ำ) มีหินแตกหักทางฝั่งเดียวกับที่มีการระเบิดหินและมีเศษหินแตกหักอยู่ตามพื้นถ้ำ อีกบริเวณหนึ่งจะอยู่ประมาณ กึ่งกลางเส้นทางใช้เวลาเดินประมาณ 1.30 ชั่วโมง (ประมาณ 1

กิโหลเมตรจากปากถ้ำ) มีลักษณะเป็นการแตกหักของหินงอกหินย้อยถล่มลงมาจากเพดานถ้ำและมีรอยแตกร้าวบนเพดานถ้ำ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเป็นการแตกหักใหม่ ไม่มีการลบเหลี่ยมมุมจากขบวนการชะละลายของหินปูนเหมือนบริเวณอื่นๆ

ในกรณีโรงโม่หินที่คอยแม่ออกกรูนี้ มีข้อสังเกตที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ความขัดแย้งเชิงข้อมูลในรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความสำคัญในการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของคอยแม่ออกกรู
- 2) มีความเข้าใจผิดในรายละเอียดการขอประทานบัตรต่อเนื้อของผู้ประกอบการ และการคัดค้านต่อผู้ขอทำประโยชน์รายอื่นๆ
- 3) ความวิตกกังวลของผลกระทบต่อแหล่งน้ำจากการประกอบการระเบิดหินในปัจจุบัน
- 4) เกิดกรณีสังหารประชาชนที่คัดค้านการระเบิดหิน

2.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

- 1) เขาคอยแม่ออกกรูนี้มีลักษณะเป็นต้นน้ำที่สำคัญ แต่ลักษณะเช่นนี้จะไม่ปรากฏในการพิจารณาทางวิชาการจากกรมทรัพยากรธรณี และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเท่าใดนัก ทั้งนี้แม้จะไม่ถูกจัดอยู่ในชั้นความสำคัญเป็นลุ่มน้ำ ชั้น 1 เอ ที่ห้ามทำเหมืองแร่ แต่นับว่าอยู่ในเขตที่น้ำซับซึม ตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 6 จัตุวา ดังนั้นอาจต้องพิจารณาการอนุมัติประทานบัตรใหม่ และต้องไม่อนุมัติประทานบัตรในแปลงที่ยังไม่ดำเนินการโดยเด็ดขาด
- 2) ควรรีบตรวจสอบขอบเขตพื้นที่ประทานบัตร โดยหากมีการประกอบการสุดขอบเขตแปลงปัจจุบัน จะต้องยุติการทำเหมืองในทันที แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาตามประทานบัตร เนื่องจากหมดขอบเขตเชิงพื้นที่แล้ว
- 3) หากการดำเนินการยังอยู่ในขอบเขตประทานบัตร ให้อ่างเครื่องหมายแนวเขตให้ ชัดเจน และให้เจ้าหน้าที่ควบคุมไม่ให้เกินขอบเขต นอกจากนี้ยังควรให้มีการบังคับวิธีการทำเหมืองให้เป็นขั้นบันไดตามเทคโนโลยีการทำเหมืองที่ปลอดภัย
- 4) ให้มีการตรวจสอบข้อตกลง โดยตัวแทนชาวบ้าน ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุตสาหกรรมจังหวัด หากมีสิ่งบ่งชี้ใดที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งน้ำในถ้ำไค้คอย แม่ออกกรู ต้องยุติการทำเหมืองแร่ทันที
- 5) การทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดบ่อหรือหลุมในระดับต่ำกว่าระดับน้ำใต้ดิน อาจส่งผลให้น้ำใต้ดินในถ้ำไหลออกตามรอยแตกของหิน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางน้ำไหลออกจากถ้ำไค้
- 6) สนับสนุนให้เกิดการศึกษาข้อมูลอุทกวิทยาและอุทกธรณีวิทยาโดยละเอียด เพื่อสร้างแนวปฏิบัติ ในการพิจารณาปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ในกรณีอื่นๆ ที่น่าจะมีอีกมาก

7) ควรสำรวจถ้ำเพื่อหาทางอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

8) อาจสนับสนุนให้ประกาศเป็นวนอุทยานแห่งชาติหรือป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืนในการรักษาสภาพธรรมชาติต่อไป

3. เหมืองแร่แคลไซต์ อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี

3.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

ราษฎรตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี ได้ร้องเรียนว่ามีการขออนุญาตประทานบัตรทำเหมืองในบริเวณเขาบุงกะเซอร์ ตำบลน้ำรอบ มาตั้งแต่ปี 2534 ซึ่งได้ทำตามขั้นตอนการขอประทานบัตร แต่เนื่องจากต่อมาพื้นที่บริเวณนี้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1เอ ทำให้อยู่ในเงื่อนไขห้ามมิให้มีการใช้พื้นที่ในทุกกรณี ยกเว้นกรณีที่เป็นพื้นที่ศักยภาพแร่ ซึ่งต้องพิจารณาร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นรายๆ ไป จึงยังไม่มีบริษัทใดได้สัมปทานเหมืองแร่บริเวณนี้ ประกอบกับได้มีการคัดค้านของราษฎรและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นระยะๆ ที่มีการปิดประกาศในพื้นที่ตามขั้นตอนการขออนุญาตประทานบัตร

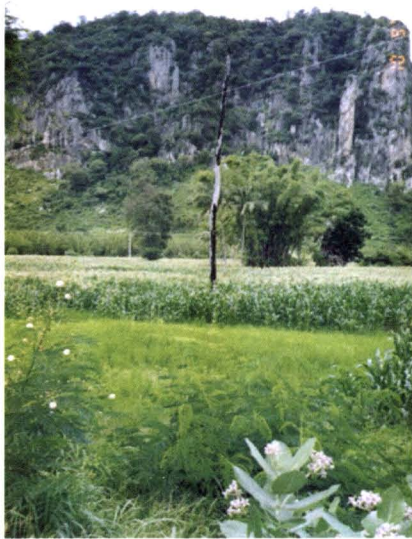
บริษัท ร็อคไมน์นิ่ง จำกัด ได้จดทะเบียนคำขอประทานบัตรเลขที่ 1/2544 ทำเหมืองแร่แคลไซต์ ซึ่งได้ปิดประกาศในพื้นที่เมื่อ 29 เมษายน 2545 ครอบคลุมเนื้อที่ 32-1-40 ไร่ และราษฎรในพื้นที่ได้มีมติคัดค้านเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2545 ด้วยเหตุว่ารายละเอียดในการได้สวนที่แจ้งมาไม่ตรงกับข้อเท็จจริง

แม้ว่าราษฎรจะคัดค้านการขอประทานบัตรทันในระยะเวลา 20 วัน นับจากวันปิดประกาศ แต่สภาพเหตุการณ์ก็ยังไม่ได้คลี่คลายกระจ่างชัด ดังนั้น ราษฎรจึงรวมกลุ่มกันร้องเรียนเรื่องนี้มายังสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังหนังสือลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2545 เลขรับที่ 391 และได้มีการชี้แจงข้อมูลเพิ่มเติมในการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2545 เกี่ยวกับการขอประทานบัตร ทั้งนี้ทางผู้คัดค้านต้องการรักษาพื้นที่เขาบุงกะเซอร์ให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ตามแนวพระราชดำริ อีกทั้งเขาบุงกะเซอร์นั้นเป็นแหล่งน้ำและแหล่งอาหารของชาวบ้านด้วย

3.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐาน และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

- 1) ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหนังสือร้องเรียน แบบบันทึกเรื่องร้องเรียน และเอกสารประกอบการร้องเรียน
- 2) เอกสารชี้แจงจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมทรัพยากรธรณี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุทัยธานี กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ฯลฯ
- 3) เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่บริเวณภูเขาบุงกะเซอร์ ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสั๊ก และรับฟังข้อมูล



ภาพที่ 3.7 เขาบุงกะเซอร์ และสภาพพื้นที่โดยรอบ

ชี้แจงเพิ่มเติมจากกลุ่มราษฎรผู้คัดค้าน

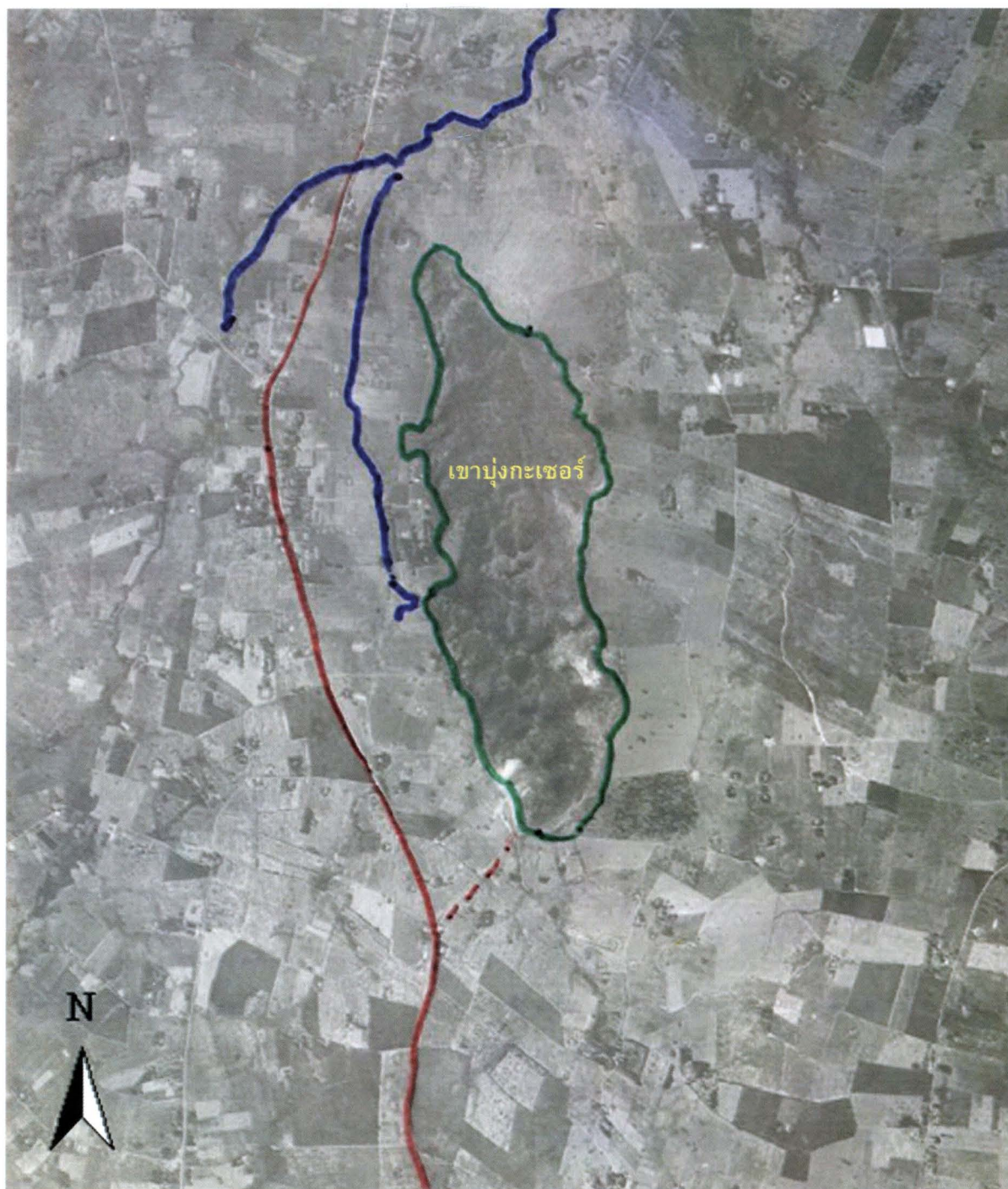
3.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

เขาบุงกะเซอร์ ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสกก อยู่ทางฝั่งตะวันตกของถนนสายลานสกก-สว่างอารมณ์ มีระยะทางห่างจากถนน 200-300 เมตร โดยรอบมีถนนลาดยางและถนนดินรอบพื้นที่ สภาพธรณีวิทยาเป็นภูเขาหินปูนที่ถูกแปรสภาพโดยขบวนการแปรสัณพัลกับมวลหินอัคนีที่แทรกซ้อน โดยรอบ ทำให้หินปูนถูกแปรสภาพเป็นหินอ่อน ซึ่งส่วนใหญ่แสดงลักษณะเป็นผลึกแร่แคลไซต์อย่างชัดเจน โดยสภาพของแหล่งแร่สามารถใช้ประโยชน์เป็นหินประดับประเภทหินอ่อน หรือ ทำเหมืองแร่แคลไซต์ ในอุตสาหกรรมเคมีต่างๆ ได้

เขาบุงกะเซอร์เป็นภูเขาที่วางตัวในแนวเหนือ - ใต้ มีความยาวประมาณ 2.5 กิโลเมตร และมีส่วนกว้างประมาณ 500 เมตร บนภูเขามีสภาพป่าอยู่ตามธรรมชาติ ในอดีตพื้นที่ทั้งหมดถูกแบ่งสรรเป็นแปลงเพื่อขอประทาน

บัตร แต่ภายหลังพื้นที่บนภูเขาส่วนใหญ่ถูกประกาศเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 เอ จึงยังไม่สามารถอนุมัติประทานบัตรได้

ในแปลงกรณีปัญหานั้น ผู้ประกอบการเลือกขอประทานบัตรในพื้นที่เพียง 32 ไร่เศษ บริเวณฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของภูเขาและส่วนหนึ่งอยู่ในที่ราบเป็นเขตปฏิรูปที่ดินส่วนบุคคล บางส่วนเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 และบางส่วนของแปลงขอประทานบัตรทับบนทางสาธารณะประโยชน์



ภาพที่ 3.8 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเขามุ่งกะเชอร์ ต.น้ำรอบ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี

จากการตรวจสอบภาคสนาม พบว่าโดยรอบภูเขาเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรมทำไร่ และสวนป่า พบร่องน้ำลำธารที่มีต้นน้ำจากภูเขาลงมายังพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน และยังพบว่าในบริเวณรอบภูเขาจะสามารถขุดน้ำบ่อตื้นใช้ในระดับความลึกเพียง 2-3 เมตร

บริเวณทิศใต้ของภูเขาเป็นถนนลาดยางตัดกับถนนสายลานสัก- สว่างอารมณ์ห่างจากภูเขาประมาณ 300 เมตร มีบ้านเรือนอยู่ 2 ฝั่ง เป็นจำนวนมากและเป็นที่ตั้งของ อบต. น้ำรอบ และ โรงเรียนบ้านบึงกะเชอร์ โดยมีระยะห่างจากพื้นที่ประทานบัตรประมาณ 2 กิโลเมตร จากการรับฟังปัญหาของชาวบ้าน พบว่ามีความประสงค์ที่จะอนุรักษ์ภูเขาบึงกะเชอร์ไว้ให้ยังคงความสมบูรณ์ และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เนื่องจากเป็นภูมิประเทศที่เด่นชัด เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ก่อปรกับเขาบึงกะเชอร์และบริเวณเทือกเขาใกล้เคียง ได้แก่ เขาปลาร้า เขาแรด เขาหม้อซัย มีทิวทัศน์สวยงาม ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์มีการขึ้นเก็บหาของป่าและมีการสำรวจพบพันธุ์ไม้หายากรวมถึงสมุนไพรต่างๆ หลายชนิด อีกทั้งยังพบร่องรอยของสัตว์ป่าด้วย เช่น ลิง และเสียด

โรงเรียนบึงกะเชอร์เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนประมาณ 200 คน ครูและนักเรียน โรงเรียนนี้เป็นกำลังสำคัญในการร่วมกับชาวบ้านดูแลเขาบึงกะเชอร์ที่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 300 เมตร มีกิจกรรมป้องกันไฟป่า และป้องกันการลักลอบตัดไม้

โรงเรียนบึงกะเชอร์ใช้เขาบึงกะเชอร์เป็นที่ศึกษาธรรมชาติวิทยา โดยได้จัดทำเป็นสวนพฤกษศาสตร์ธรรมชาติของโรงเรียน ความทราบฝ่าละอองพระบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ดร. พิสิษฐ์ วรอุไร เดินทางไปสำรวจ ซึ่งได้กรุณาให้ความเห็นแก่อาจารย์ทัตยา สำราญ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านบึงกะเชอร์ว่าเทือกเขาทั้งหมดนี้ควรได้รับการสงวนไว้ในโครงการสวนพฤกษศาสตร์ ซึ่งจะให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาของนักเรียน โรงเรียนบ้านบึงกะเชอร์และโรงเรียนห้วยทรายซึ่งอยู่ห่างออกไปเพียง 2 กิโลเมตร แม้ว่าชาวบ้านจะทราบว่าพื้นที่ประทานบัตรจะเป็นบริเวณไม่มากนัก แต่ก็สร้างความกังวลว่าจะนำไปสู่การขอประทานบัตรในแปลงอื่นๆ ต่อไป

3.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ต้องยอมรับการคัดค้านของชาวบ้านตาม พ.ร.บ.แร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 49

2) ชุมชนรอบเขาบึงกะเชอร์ย่อมมีสิทธิที่จะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 46 และ 59 ร่วมตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

3) ไม่สมควรอนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่บนเขาบึงกะเชอร์ และควรมีนโยบายที่จะสงวนรักษาเขาบึงกะเชอร์ไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร (ชั้น 1 เอ) โดยพิจารณารักษาในภาพรวมทั้งภูเขาเพื่อรักษาลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของโรงเรียนและสาธารณชนต่อไป

4. กรณีเหมืองหินปูน อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

4.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับคำร้องเรียนของราษฎรในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เป็นหนังสือลงวันที่ 31 สิงหาคม 2545 ดังเลขรับที่ 490/45 ลงวันที่ 5 กันยายน 2545 หลังจากพิจารณาเอกสารของผู้ร้องเรียนแล้วได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ดำเนินการตรวจสอบตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2545

ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม 2545 ได้มีการเรียกประชุมลูกบ้านหมู่ที่ 1 กวาร์้อยคน เพื่อชี้แจงรายละเอียดเรื่องการขอประทานบัตรเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมค่าขอที่ 1/2545 ของนายบุญทิพย์ สุนาเสวรินทร์ บริเวณเทือกเขาถ้ำแรด ในพื้นที่หมู่ 1 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยมีเจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรณีจังหวัดตรังเป็นผู้ชี้แจง ผลการลงมติราษฎรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการให้ประทานบัตร ต่อมาในวันที่ 18 กรกฎาคม 2545 ได้มีการเรียกประชุมอีกครั้ง แต่ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นคนละกลุ่มกับครั้งแรก เมื่อให้ลงมติใหม่ ผลออกมาไม่เห็นด้วยเพียง 9 เสียง ซึ่งชาวบ้านบางส่วนแจ้งว่ามีกรซื้อเสียงให้ลงมติเห็นชอบกับโครงการฯ

ต่อมาเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ได้มีการปิดประกาศการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ ค่าขอที่ 1/2545 ณ ที่ทำการกำนันตำบลปากแจ่ม (แต่ไม่ได้มีการแจ้งให้ลูกบ้านทราบ) ซึ่งได้มีชาวบ้านหมู่ 1 ไปเห็นเข้าเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2545 จึงได้ทำหนังสือคัดค้านของราษฎรหมู่ที่ 1 (มีราษฎรร่วมลงชื่อ 64 คน) ถึงฝ่ายทรัพยากรธรณีสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2545 ซึ่งส่งถึงทรัพยากรธรณีจังหวัด ตามเลขรับที่ 2414 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2545 โดยกลุ่มราษฎรได้ทำการคัดค้านภายในระยะเวลา 20 วัน ที่ทรัพยากรธรณีจังหวัดทำการปิดประกาศตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 แต่กลับได้รับแจ้งว่าผลการพิจารณาพื้นที่บริเวณเทือกเขาควนเหมียงนี้ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการระดับจังหวัดให้เป็นแหล่งแร่หินอุตสาหกรรมของจังหวัดแล้ว นอกจากนี้ยังมีหนังสือแจ้งจากที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ว่าเห็นชอบให้ประทานบัตรเหมืองแร่อุตสาหกรรมในพื้นที่หมู่ 1 ตำบลปากแจ่ม

จึงเป็นเหตุให้ราษฎรยื่นหนังสือร้องเรียนคัดค้านในภายหลังอีก 4 ครั้ง ได้แก่วันที่ 5 สิงหาคม 2545 ยื่นกับนายอำเภอห้วยยอด วันที่ 6 สิงหาคม 2545 ยื่นต่อนายเจริญ มะลูสิม ประธานคณะกรรมการติดตามการปฏิบัติราชการประจำพื้นที่เขต 12 และยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรังด้วย ซึ่งมีผลให้หน่วยงานราชการจัดประชุมชี้แจงและให้ทาง อบต. ทำการประชุมชาวบ้านเพื่อขอมติใหม่อีกครั้ง โดยทางอำเภอห้วยยอดได้ทำหนังสือแจ้งจังหวัดตรัง ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2545 ว่าได้มีการจัดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในวันที่ 1 สิงหาคม 2545 มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมครบทั้ง 14 คน และมีมติเห็นชอบให้มีการขอสัมปทาน ได้ แต่ได้มีตัวแทนราษฎรในพื้นที่ตำบลปากแจ่มยื่นหนังสือคัดค้านต่อนายอำเภอห้วยยอดในวันที่ 5 สิงหาคมที่ผ่านมาด้วย

จากนั้นวันที่ 31 สิงหาคม 2545 กลุ่มราษฎรได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีประเด็นสำคัญของการร้องเรียนดังนี้

1) คัดค้านการให้ประทานบัตรเหมืองหินบริเวณเขาถ้ำแรด เนื่องจากบริเวณนั้นยังเป็นป่าที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยพืชสมุนไพร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อีกทั้งการดำเนินโครงการไม่โปร่งใส อาจจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและก่อให้เกิดความแตกแยกของชุมชน รวมไปถึงการเกิดผลกระทบต่างๆ จากการทำเหมืองกับชุมชน เนื่องจากชุมชนที่อยู่ใกล้สุด อยู่ห่างเพียง 600 เมตร เท่านั้น

2) ยกเลิกประกาศจังหวัดที่ได้ประกาศให้พื้นที่เทือกเขาถ้ำแรด (ควนเหมียง) เป็นแหล่งย่อยหินของจังหวัดตรัง

3) ให้ประกาศพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งควอรูร์ักษ์ ศึกษาวิจัย และท่องเที่ยวันทนาการเชิงนิเวศ โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนในการคิด ทำ และตัดสินใจ

4.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

1) ดำเนินการตรวจสอบประเด็นการร้องเรียนจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- สำเนาหนังสือร้องเรียนตัวแทนกลุ่มผู้คัดค้าน เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการให้ประทานบัตรทำเหมืองหินตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เรียนเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2545

- สำเนาหนังสือร้องเรียนราษฎรหมู่ 1 ตำบลปากแจ่ม เรื่องคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองหินอุตสาหกรรม เรียนฝ่ายทรัพยากรธรณี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2545

- สำเนาประกาศกรมทรัพยากรธรณี เรื่องขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ ณ วันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ของนายบุญทิพย์ สุนาเสวรินทร์ คำขอเลขที่ 1/2545 เนื้อที่ประมาณ 95 ไร่ 1 งาน 66 ตารางวา ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง (บริเวณเขาควนเหมียง)

- หนังสือแจ้งจากที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาคำขอประทานบัตร

- สำเนาหนังสือกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ที่ ออก 0508/767 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2545 ซึ่งประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขอ และอนุมัติประทานบัตร

- สำเนาหนังสือตัวแทนกลุ่มผู้คัดค้าน เรื่องชี้แจงความเป็นมาการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองหินอุตสาหกรรมของราษฎรตำบลปากแจ่ม เรียนนายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงวันที่ 24 มกราคม 2546

- สำเนาหนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส 1009/1280

ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2546 เรื่องขอเอกสารรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมกรณีการขอประทานบัตรเหมืองหิน อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เรียนประธานคณะกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่

- รายงานการศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืชและชนิดพันธุ์สัตว์ป่า บริเวณเทือกเขาหินปูนถ้ำแรด ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยโครงการช่วยเหลือสัตว์ป่า มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (สิงหาคม 2545)

- สำเนาหนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ทส 0908.4/5734 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2546

- รายละเอียดและผลการตรวจสอบสภาพป่าไม้ในบริเวณที่นายบุญทิพย์ สุนาเสวีนนท์ ขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาน้ำพราย ป่าเขาหน้าแดง ป่าควนยาง และป่าควนเหมียง เพื่อทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างของสำนักงานป่าไม้เขตสงขลา ซึ่งมีมติเห็นควรอนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ โดย สผ. ต้องให้ความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมก่อน (พฤษภาคม 2546)

- เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงข้อเท็จจริงคำขอประทานบัตรที่ 1/2545 ในพื้นที่เขาควนเหมียง หมู่ที่ 1 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

2) ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

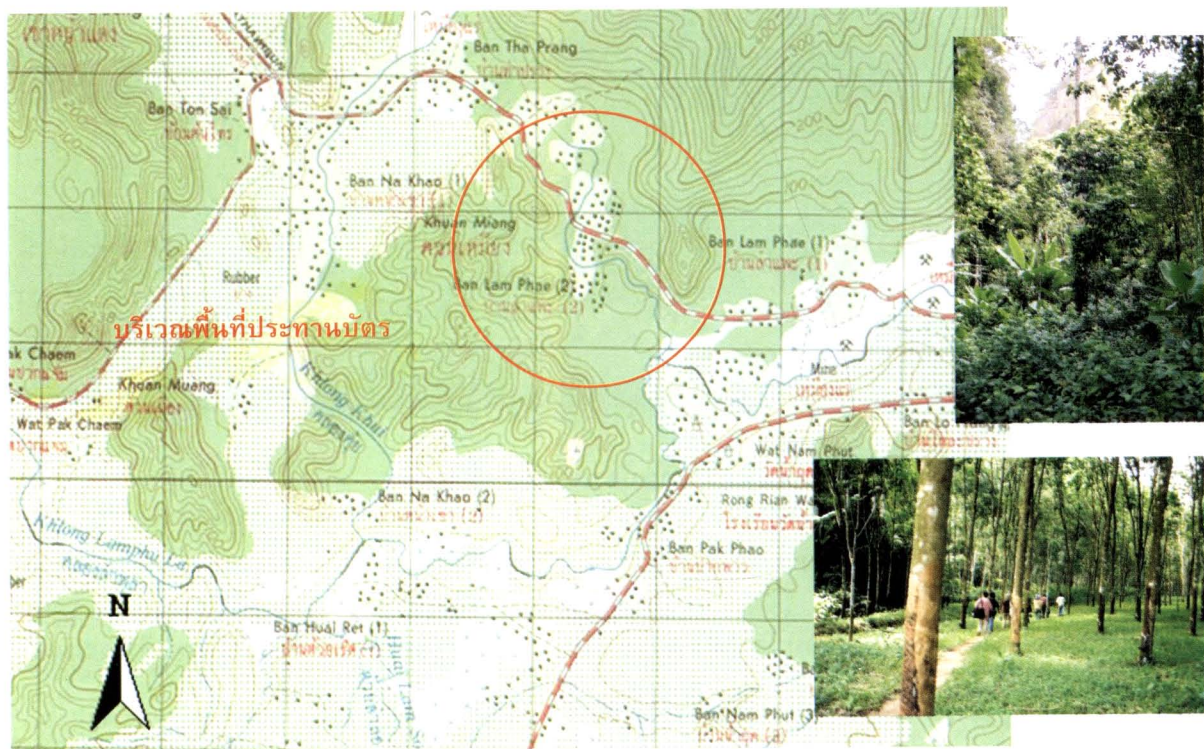
- วันที่ 21 ตุลาคม 2545 สำรวจสภาพพื้นที่ที่ถูกคัดค้านการทำเหมือง เนื่องจากราษฎรในพื้นที่ได้รวมตัวกันคัดค้านการให้ประทานบัตรแก่ บริษัท โคมทองศิลา จำกัด โดยอ้างว่าหากมีการระเบิดหินจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนโดยรอบ เป็นการทำลายสภาพภูมิทัศน์ และป่าไม้ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจากการสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้นพบว่า ราษฎรตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่โดยรอบภูเขาซึ่งเป็นที่ตั้งประทานบัตร และพื้นที่โดยรอบเป็นสวนยางพารา ส่วนสภาพป่าด้านในยังคงสภาพสมบูรณ์จริงตามที่กล่าวอ้าง

- รับฟังการชี้แจงจากราษฎรที่ร้องเรียนและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ กรณีคัดค้านการให้ประทานบัตรเหมืองหินในบริเวณเขาควนเหมียง ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2546 พบว่าหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้มีการเรียกประชุมราษฎรบ่อยครั้งเพื่อขอมติการให้ประทานบัตร และการลงมติเห็นชอบนั้นยังเป็นที่เคลือบแคลงของกลุ่มผู้คัดค้านอยู่ ส่วนสภาพพื้นที่ป่าด้านใน พบว่ามีสภาพสมบูรณ์ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้หนุ่ม และไม้พื้นล่างตามลักษณะระบบนิเวศของป่าดิบชื้น ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลที่ทางกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กล่าวอ้างว่าสภาพป่าในบริเวณเขาควนเหมียงเป็นป่าเสื่อมโทรม

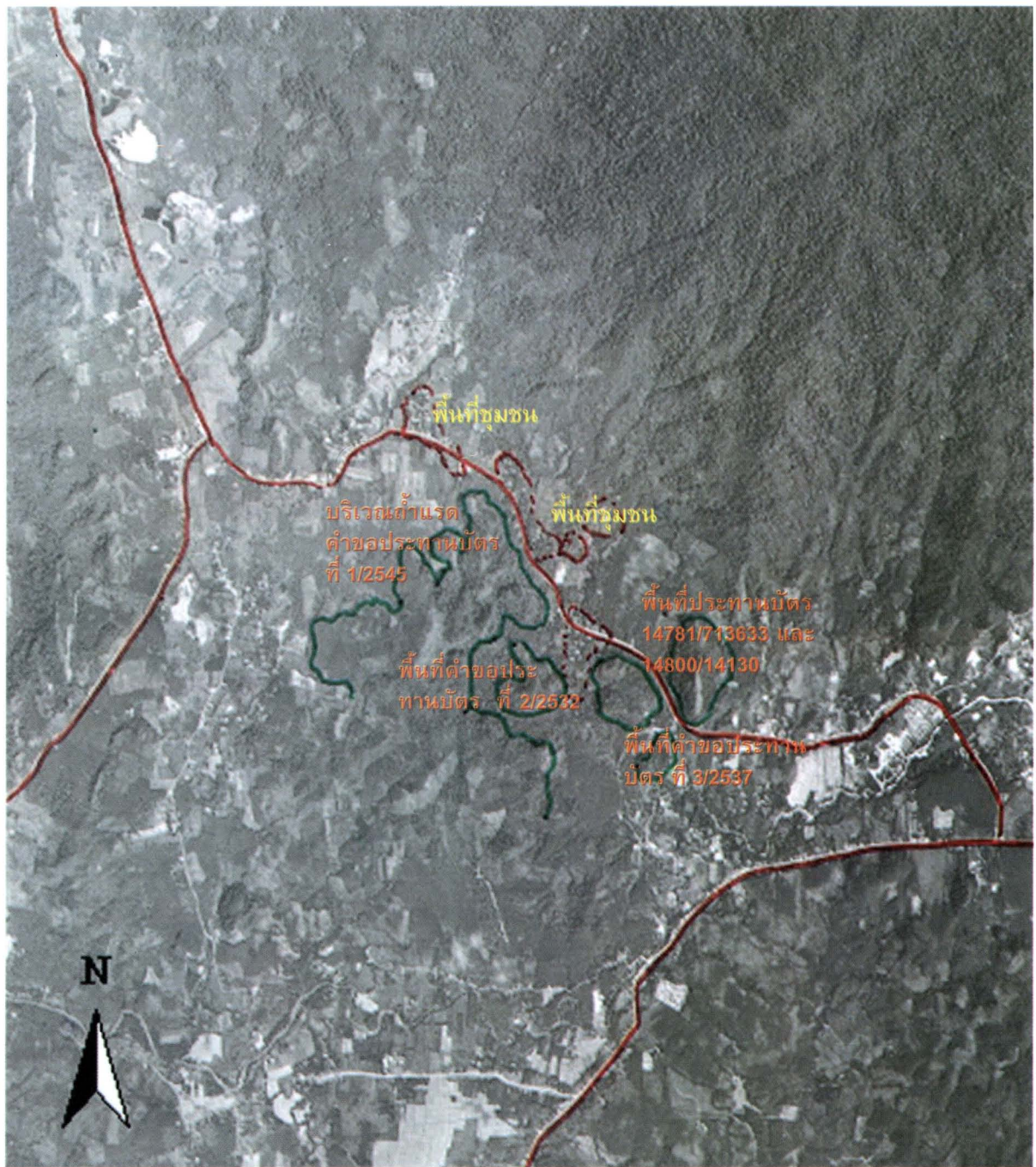
- เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ในวันที่ 26 พฤษภาคม 2546 ณ ศาลากลางจังหวัดตรัง รวมทั้งขอรับฟังข้อเท็จจริงจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ อุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่จังหวัดตรัง นายอำเภอห้วยยอด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแจ่ม สำนักบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 20 พบว่า หน่วยงาน



ภาพที่ 3.9 สภาพธรรมชาติในบริเวณเขาค้อแรด อ.ห้วยยอด จ.ตรัง



ภาพที่ 3.10 แผนที่แสดงที่ตั้งกรณีศึกษาเหมืองหินปูน (เขาควนเหมียง) อ.ห้วยยอด จ.ตรัง



ภาพที่ 3.11 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงพื้นที่ประทานบัตรเขาควนเหมียง

ราชการส่วนท้องถิ่นได้มีมติให้ประทานบัตรแล้ว ส่วนการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่านั้นต้องรอให้ สผ. พิจารณาเห็นชอบรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ก่อนที่กรมอุทยานฯ จะอนุญาตให้ใช้พื้นที่ได้

4.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

จากการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ พบว่า พื้นที่ประทานบัตรตามแผนที่ตั้งอยู่ในบริเวณเขาควน

เหมียง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเขาถ้ำแรด แม่น้ำในแผนที่อาจพิจารณาได้ว่าเป็นบริเวณภูเขาที่แยกออกจากเทือกเขาใหญ่ได้แก่เขาน้ำพรายและเขาถ้ำพะอะ (ดูแผนที่ประกอบ) แต่พื้นที่เขาควนเหมียงยังคงเป็นบริเวณต่อเนื่องกันประมาณ 4 ตารางกิโลเมตร โดยเมื่อพิจารณาจากพื้นราบจะมีลักษณะเป็นเทือกเขาต่อเนื่องกันและไม่ใช้ภูเขาซึ่งเป็นเขาลูกโดดได้เช่นกัน ดังนั้นการพิจารณาความสำคัญของการเป็นต้นน้ำลำธารจึงอาจมีนัยยะการให้ความสำคัญที่แตกต่างกันระหว่างการพิจารณาของภาครัฐที่มักจะพิจารณาภาพรวมของพื้นที่ทั้งจังหวัดกับนัยยะการเห็นความสำคัญในการใช้เป็นแหล่งต้นน้ำและทรัพยากรในท้องถิ่นของชุมชนที่ปรากฏอยู่โดยรอบ

นอกจากนี้หากพิจารณาจากการใช้ที่ดินที่เป็นสวนยางพารารอบๆ เขาควนเหมียง จะเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านมีการเข้าทำประโยชน์และใช้เป็นพื้นที่สัญจรผ่านไปมาอย่างสงบสุขโดยตลอด ดังนั้นการดำเนินโครงการระเบิดย่อยหินย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตโดยปกติของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกระบวนการขนส่งอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง และเมื่อพิจารณาจากสภาพป่าไม้บนเขาควนเหมียงนับว่ามีสภาพป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์มากและมีลักษณะเป็นต้นน้ำลำธาร ทำหน้าที่เก็บน้ำเพื่อเป็นแหล่งน้ำซับซึมยังพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบได้อย่างดี

จากการรับฟังข้อมูลจากชุมชน และสอบถามแนวทางดำเนินการจากหน่วยงานรับผิดชอบ พบปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐที่มุ่งอนุญาตประทานบัตร และชุมชนที่คัดค้านโครงการ โดยมีประเด็นที่ชัดเจนในเรื่องที่ชุมชนไม่ทราบข้อมูลการประกาศแหล่งหินอุตสาหกรรม และการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามผลักดันโครงการผ่านมติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยใช้เงื่อนไขความคลุมเคลือในการตั้งกรอบกำหนดให้ยอมรับชุมชนที่มีส่วนได้เสียเพียงบางหมู่บ้าน ไม่ครอบคลุมชุมชนที่คัดค้าน

นอกจากนี้ การดำเนินการแก้ไขปัญหของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมจังหวัด มุ่งวิธีการแก้ไขปัญหาไปในการชี้แจงข้อโต้แย้งในเชิงเทคนิคการทำเหมือง โดยไม่มีท่าทีที่จะยอมรับและหาทางแก้ไขปัญหาข้อวิตกกังวลของประชาชนที่คัดค้านอย่างจริงจัง

4.4 ข้อเสนอแนะต่อกรณีปัญหา

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดควรรับฟัง และยอมรับข้อคัดค้านของประชาชนตาม พ.ร.บ. แร่ 2510 มาตรา 49 และตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีการสอบถามความคิดเห็นของชุมชนแต่ละหมู่บ้าน

2) ชุมชนรอบเขาควนเหมียงย่อมมีสิทธิที่จะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 49 และ 59 ในการร่วมตัดสินใจจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งในกรณีการใช้ที่ดินรอบพื้นที่ต้องถูกตีความเป็นผู้ได้รับผลกระทบที่ต้องรับฟังความคิดเห็นด้วย

3) กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต้องร่วมกันตรวจสอบข้อมูลสภาพป่าบนพื้นที่ใหม่ และหากเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ หรือมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์เหมาะสมอาจพิจารณาหาทางใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศและทรัพยากรอย่างเหมาะสมยั่งยืนให้เป็นพื้นที่เชื่อมต่อระบบนิเวศในพื้นที่อนุรักษ์โดยรอบ

5. เหมืองแร่เค็มโก้-คิลี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

5.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

เหมืองคิลี เป็นเหมืองแร่ตะกั่ว ของบริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าน้ำโจน ท้องที่ตำบลชะแล อำเภอลำทะเมนชัย 2 พื้นที่ด้วยกันคือพื้นที่คำขอประทานบัตรเพื่อทำเหมืองตะกั่ว (เหมืองแร่บ่องาม) เนื้อที่ 144-80 ไร่ ประทานบัตรที่ 15877/13649 มีอายุการอนุญาตจนถึงวันที่ 26 กรกฎาคม 2552 และพื้นที่เพื่อจัดตั้งสถานที่แต่งแร่นอกเขตประทานบัตรเหมืองแร่ (โรงแต่งแร่คิลี) เนื้อที่ 78-3-99 ไร่ ตามคำขอที่ 1/2526 ซึ่งหมดอายุลงแล้วเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2543 และได้มีการขออนุญาตต่ออายุหนังสืออนุญาตแต่ไม่ได้รับการพิจารณาอนุญาตจากกรมป่าไม้ ดังนั้นจึงอยู่ในกระบวนการรื้อย้ายเครื่องจักรและอุปกรณ์ออกจากพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นไปตามมติที่ประชุมหารือของรัฐมนตรีว่าการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการ 4 กระทรวง เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2544 ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาการรื้อถอน 120 วัน (1 พ.ย. 45 ถึง 28 ก.พ. 46) และให้ดำเนินการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายและฟื้นฟูสภาพพื้นที่เก็บมูลดินทรายและพื้นที่โรงลอยแร่คิลี ซึ่งมีการปนเปื้อนของตะกั่วสูง

บริษัท กาฬสินธุ์ เอ็กส์โพลเรชั่น แอนด์ไมนิ่ง จำกัด (เค็มโก้) เป็นเจ้าของเหมืองแร่ตะกั่ว ที่ได้รับโอนประทานบัตรที่ 14576/11997 และ 14577/11998 เนื้อที่ 285-2-93 ไร่ และ 295-1-10 ไร่ ตามลำดับ จากบริษัท ผลแอนด์ซัน จำกัด เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2521 ซึ่งประทานบัตรมีกำหนดอายุ 25 ปี จะหมดอายุวันที่ 14 ธันวาคม 2545 ซึ่งปัจจุบันได้หมดอายุลงแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการรื้อถอนและปรับปรุงสภาพพื้นที่แต่อย่างใด

จากรายงานของสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษของสารตะกั่ว ณ บ้านคิลีล่าง ในปี 2541-45 พบว่า ประชากรในช่วงอายุแรกเกิดถึง 15 ปี กว่าร้อยละ 60 มีระดับสารตะกั่วในเลือดสูง และร้อยละ 80 พบภาวะผิดปกติ ทั้งยังตรวจพบปริมาณสารตะกั่วเกินค่ามาตรฐานในลำห้วยคิลีและลำน้ำ

5.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ

หลังจากได้รับการร้องเรียนจากประชาชนในพื้นที่ ว่าได้รับผลกระทบจากสารตะกั่ว ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำเหมืองแร่ไม่ถูกต้อง ทางคณะกรรมการสิทธิฯ ได้ลงพื้นที่ และจัดแถลงข่าวขึ้นในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 ซึ่งมีข้อเสนอ ดังนี้

- 1) ขอให้ยุติการทำเหมืองแร่ทั้งหมดในพื้นที่ป่าโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร
- 2) ให้หน่วยงานของรัฐเข้าควบคุมตรวจสอบพื้นที่และดำเนินคดีแก่ผู้ประกอบการที่กระทำผิดกฎหมาย
- 3) ให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่และโรงแต่งแร่ทั้งสองแห่งเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์ และบ้านพักออก พร้อมทั้งฟื้นฟูระบบน้ำและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหายให้กลับสู่สภาพเดิม
- 4) ให้หน่วยงานรัฐเข้าไปดูแลให้การรักษาพยาบาลชาวบ้านในฐานะผู้ได้รับพิษจากสารตะกั่ว

5) ในอนาคตก่อนการอนุญาตให้ประทานบัตรเหมืองแร่และใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับระบบการทำแร่และร่างรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นให้สาธารณชนรับรู้และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

หลังจากนั้น ทางคณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบ และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

1) เอกสารสรุปรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับกรณี บริษัท กาญจนบุรี เอ็กซ์โพลเรชันแอนด์ ไมนิ่ง จำกัด (เค็มโก้) เพื่อประกอบการชี้แจงต่อคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา 14 พฤษภาคม 2545

2) เข้าสำรวจสภาพพื้นที่เหมืองคลิตี้ บ่องาม และเค็มโก้ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2545

3) สำเนาหนังสือกรมป่าไม้ ที่ กษ 0702.4/28736 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2545 เรื่องขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและส่งเอกสาร ซึ่งระบุถึงการตรวจสอบการเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ของบริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด

4) สำเนาหนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ทส 0908.4/1586 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546 เรื่องขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและส่งเอกสาร ซึ่งระบุถึงการตรวจสอบการเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของ บริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด

5) เอกสารประกอบการชี้แจงข้อเท็จจริง ในวันที่ 12 มีนาคม 2546 ของกรมควบคุมมลพิษ เรื่องการจัดการปัญหาการปนเปื้อนของสารตะกั่วบริเวณห้วยคลิตี้ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

6) สำเนาหนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ทส 0913.5/14542 ลงวันที่ 3 กันยายน 2546 เรื่องขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริง ซึ่งระบุถึงการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูป่า กรณี โรงแต่งแร่บ่องามและเหมืองแร่บ่องาม และกรณีเหมืองแร่เค็มโก้

5.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

บริเวณภาคตะวันตกของประเทศไทยในพื้นที่ส่วนหนึ่งของอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นบริเวณที่มีศักยภาพในการทำเหมืองแร่ตะกั่ว และมีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรแร่มาอย่างต่อเนื่องในราว 40 ปีที่ผ่านมา และมีข่าวออกสู่สาธารณะมาตลอด 4-5 ปีนี้ว่าส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษการปนเปื้อนของตะกั่วออกสู่สิ่งแวดล้อม มีการทำโครงการศึกษาภาวะการปนเปื้อนในพื้นที่ของหลายหน่วยงาน ทั้งกรมทรัพยากรธรณี กรมควบคุมมลพิษ และสถาบันการศึกษาหลายแห่ง

การปนเปื้อนตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ บริเวณลำห้วยระหว่างหมู่บ้านคลิตี้บนถึงหมู่บ้านคลิตี้ล่าง และไหลต่อมาลงยังลำคลองงู ที่ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี (ทางตอนบนของอ่างเก็บน้ำเขื่อน

ศรีนครินทร์) มีหลักฐานว่า เกิดจากการปล่อยน้ำเสียจากกระบวนการแต่งแร่โดยวิธีการลอยแร่ของโรงแต่งแร่ คลิตี้ใกล้กับหมู่บ้านคลิตี้บน ซึ่งเป็นกิจการของ บริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ จำกัด โดยเป็นโรงแต่งแร่หรือ สิ้นแร่ตะกั่วประเภทตะกั่วคาร์บอนเนต หรือแร่ cerrussite (PbCO₃) ที่ได้จากการทำเหมืองแบบเหมืองเปิด ที่เหมืองบ่องาม ที่ตั้งอยู่ห่างจากโรงแต่งแร่ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 6 กิโลเมตร เหมืองบ่องามและ โรงแต่งแร่ตะกั่วคลิตี้ ได้ดำเนินกิจการมาเป็นระยะเวลาประมาณ 20 ปี จนกระทั่งกรมทรัพยากรธรณีมีประกาศ ให้โรงแต่งแร่หยุดทำการเนื่องจากตรวจสอบพบว่ามีการปล่อยน้ำจากบ่อเก็บกักตะกอนหางแร่ (Tailing pond) ลง ห้วยคลิตี้ ตามคำประกาศของทรัพยากรธรณีจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2542 และเหมืองบ่องามได้ หยุดดำเนินการเนื่องจากหมดอายุประทานบัตรตั้งแต่ 3 ตุลาคม 2543 (ตามใบอนุญาตแต่งแร่ เลขที่ 2/2537)

นอกจากโรงแต่งแร่คลิตี้และเหมืองแร่บ่องามแล้ว ในพื้นที่ด้านตะวันตกของห้วยคลิตี้ยังเป็นที่ตั้งของ เหมืองสองท่อ หรือเหมืองเค็มโก้ ซึ่งเป็นเหมืองแร่ตะกั่วซึ่งดำเนินการในรูปของเหมืองใต้ดินที่มีขนาดใหญ่มาก มีกิจกรรมการแต่งแร่ในบริเวณเหมืองแห่งนี้ด้วย โดยส่วนใหญ่มีการทำแร่ตะกั่วจำพวก Galena (PbS) จากการศึกษาจากกรมทรัพยากรธรณีในปี 2538 ถึงระดับตะกั่วในน้ำจากกระบวนการแต่งแร่เกินค่ามาตรฐานน้ำทิ้ง แต่ ยังไม่มีข้อร้องเรียนความเดือดร้อนของชาวบ้าน เนื่องจากไม่มีชุมชนที่ใช้น้ำจากลำห้วยที่ผ่านกิจกรรมแต่งแร่ แต่ อย่งไรก็ตามน้ำจากกระบวนการแต่งแร่ของเหมืองนี้จะระบายลงลำห้วย และไหลลงลำคลองซึ่งเป็นลำห้วย ขนาดใหญ่ที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ต่อไป ในพื้นที่รับน้ำลำคลองนี้มีลักษณะธรณีวิทยาเป็นหินปูน รองรับ จึงเกิดภูมิประเทศแบบคาสต์ที่ปรากฏถ้ำและธารน้ำมดลงใต้ดินอยู่ทั่วไป ดังนั้นหากตะกั่วมีการปนเปื้อน ออกสู่ลำห้วยในบริเวณนี้จึงยากที่จะตรวจสอบและอาจจะไหลออกสู่เขื่อนศรีนครินทร์ได้

จากการศึกษาข้อมูลจากรายงานและเอกสาร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของคณะอนุกรรมการฯ พบว่า ปัจจุบันคุณภาพน้ำในห้วยคลิตี้มีปริมาณตะกั่วลดลงจากที่เคยปนเปื้อนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ อยู่ในช่วงใกล้เคียง 0.05 ส่วนในพันล้านส่วน (ppm) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่ามาตรฐานน้ำผิวดิน (ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, 2538) แต่ตะกอนในธารน้ำยังคงมีค่าสูงช่วง 20,000-49,000 ส่วนในพันล้านส่วน (ppm) และค่า ปริมาณตะกั่วที่สกัดได้จากตะกอนดินในช่วง 7.4-23.00 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งเกินค่ามาตรฐานและจัดอยู่ในเกณฑ์ ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และจัดเป็นวัสดุมีพิษที่ต้องบำบัดตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2540

สำหรับการศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองงู พบว่า ในปัจจุบันคุณภาพน้ำในห้วยต่างๆ มีปริมาณตะกั่วอยู่ในช่วง 0.002-0.033 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่ามาตรฐานน้ำผิวดิน ส่วนตะกอนในธารน้ำส่วนใหญ่มีค่าสูงกว่าค่า เฉลี่ยในดินทั่วไปมากแต่น้อยกว่าค่าการปนเปื้อนในห้วยคลิตี้มาก และค่าปริมาณตะกั่วที่สกัดได้จากตะกอนดินไม่ เกินเกณฑ์มาตรฐานประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

แต่อย่างไรก็ตามกรณีปัญหานี้ยังคงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไป ได้แก่

- 1) แม้ว่าปัจจุบันค่าตะกั่วในน้ำในลำห้วยคลิตี้ได้ลดลงมาก จนใกล้สู่ระดับค่าไม่เกินค่ามาตรฐานน้ำผิวดิน แต่ตะกอนตะกั่วในธารน้ำเกือบทั้งหมดยังไม่มีการดำเนินการขุดหรือสูบออกไปแต่อย่างใด ดังนั้นพีชน้ำและสัตว์ น้ำย่อยอมสะสมตะกั่วตามห่วงโซ่อาหารอยู่ตลอดเวลาและอาจมีปริมาณการชะละลายออกสู่น้ำได้ในระดับอันตราย ดังนั้นจึงยังมีปัญหาภาวะการใช้น้ำและการบริโภคสัตว์น้ำของชาวบ้านหมู่บ้านคลิตี้

2) ผลการวิเคราะห์ปริมาณตะกั่วในดินบริเวณใกล้ลำห้วยคลิตี้พบว่ามีความแตกต่างกันหลายร้อยเท่า ซึ่งชี้ชัดว่าการปนเปื้อนของสารตะกั่วในธารน้ำนั้นจะมีสาเหตุมาจากกิจกรรมการแต่งแร่ของโรงแต่งแร่คลิตี้ มากกว่าที่จะเป็นการปนเปื้อนจากแหล่งแร่ตามธรรมชาติ

3) การสร้างเขื่อนดักตะกอน โดยกรมควบคุมมลพิษสามารถดักตะกอนตะกั่วไว้ที่หน้าเขื่อนได้ในปริมาณมาก แต่ก็ยังไม่มีการดำเนินการในขั้นต่อไป ทำให้ตะกอนทั้งหน้าและหลังเขื่อนคงมีปริมาณตะกั่วสูง

4) แม้ว่าในปัจจุบันค่าการปนเปื้อนในน้ำและในดินบริเวณลุ่มน้ำคลองงูซึ่งผ่านกิจกรรมเหมืองแร่เคมโก้จะยังอยู่ในเกณฑ์ไม่เกินค่ามาตรฐานต่างๆ แต่มีแนวโน้มว่ามีการปนเปื้อนในน้ำและดินในธารน้ำที่ผ่านกิจกรรมเหมืองแร่อยู่พอสมควร โดยเฉพาะในห้วยชะนีหลังผ่านบ่อกักเก็บตะกอนของเหมืองเคมโก้ (เหมืองเคมโก้ใช้วิธีการระบายน้ำและตะกอนลงสู่ห้วยชะนีและสร้างคันดินกั้นลำห้วยเป็นบ่อกักเก็บตะกอนของเหมืองก่อนปล่อยน้ำส่วนบนออกไปสู่ลำคลองงูและเขื่อนศรีนครินทร์)

จากการตรวจสอบในพื้นที่ของคณะกรรมการยังมีข้อสังเกตต่อสภาพปัญหาอื่นๆ อีก ได้แก่

1) ไม่ปรากฏว่าโรงแต่งแร่คลิตี้ และเหมืองแร่บ่องาม มีระบบบำบัดน้ำเสียจากกระบวนการต่างๆ ยกเว้นการกักเก็บน้ำจากกระบวนการในบ่อดินเสริมคันดินถมกัน กักเก็บน้ำในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อให้ตกตะกอนและระบายน้ำส่วนบนออกสู่ลำห้วยโดยตรง

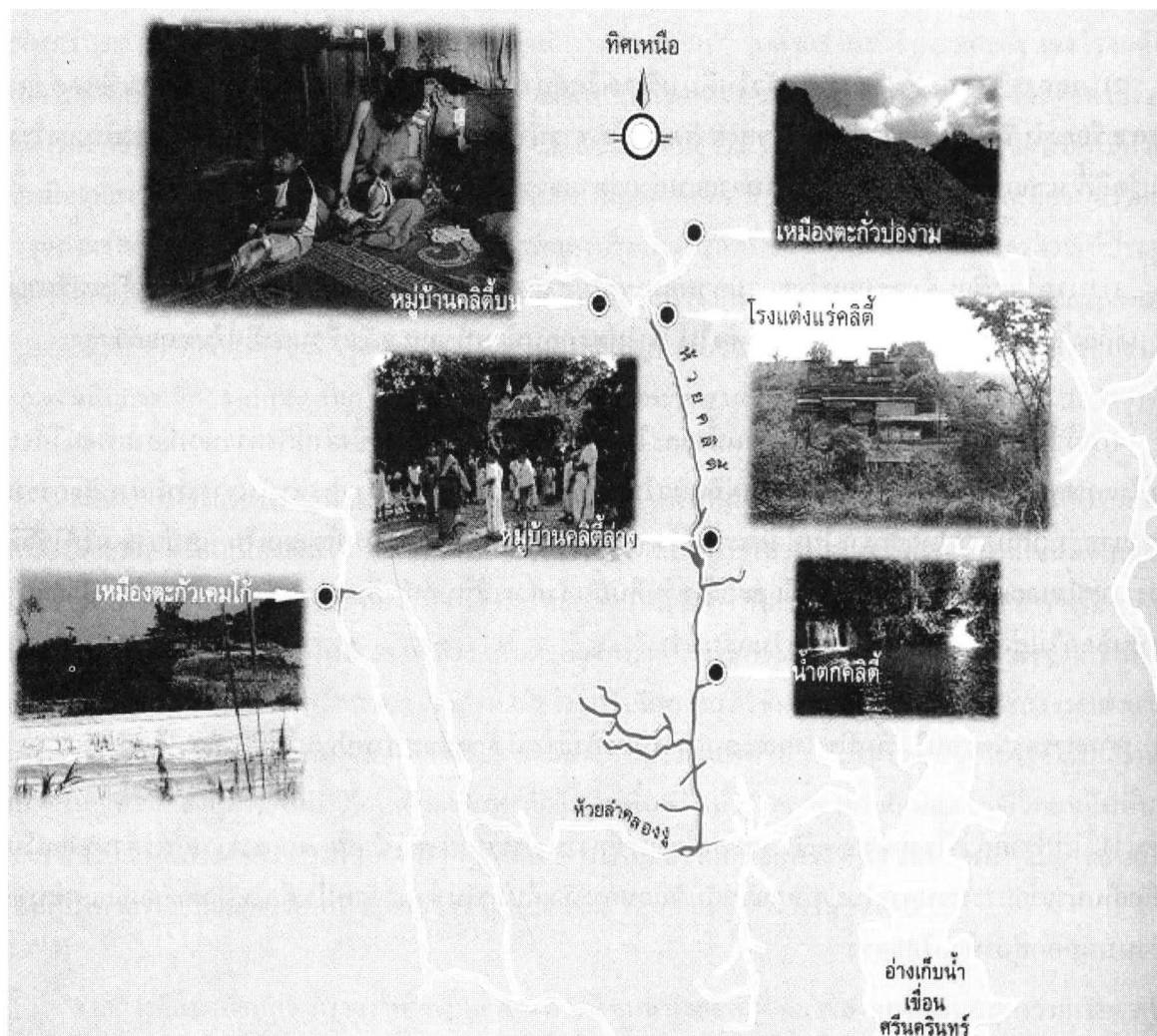
2) สภาพบ่อกักเก็บตะกอนของโรงแต่งแร่มีลักษณะไม่ปลอดภัยเนื่องจากเป็นบ่อดินธรรมดาไม่มีการปูลาดด้วยวัสดุกันซึมประกอบกับตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งมีสภาพธรณีวิทยารองรับด้วยหินปูน และหินทรายที่มีความซึมน้ำได้ง่าย โดยเฉพาะการไหลลงใต้ดินผ่านหลุมยุบและทางน้ำใต้ดินในหินปูน

3) มีรายงานของหน่วยราชการ (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2532) และจากสื่ออื่นๆ ที่แสดงว่าเคยมีการต่อท่อน้ำทิ้งออกจากบ่อกักเก็บตะกอนลงสู่ลำห้วยคลิตี้โดยตรง และจากการสอบถามชาวบ้านพบว่าทางโรงแต่งแร่มีการปล่อยน้ำเสียลงตามลำห้วยมาเป็นเวลานานก่อนที่จะมีข่าวแพร่กระจาย และไม่ปรากฏหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเคยมีเหตุการณ์ที่คันบ่อกักเก็บพังจากพายุฝนในปี 2542 ดังรายงานของกรมทรัพยากรธรณี

4) มีรายงานจากหน่วยงานรัฐถึงค่าตะกั่วที่ปนเปื้อนในตะกอนได้อย่างเกินน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ ตั้งแต่ปี 2532 (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ) แต่ไม่มีการศึกษาถึงแหล่งที่มาและหาแนวทางการแก้ไขตลอดมา

5) มีความขัดแย้งในเรื่องวิธีการนำตะกอนขึ้นจากลำน้ำ เนื่องจากเกรงจะทำให้ตะกอนฟุ้งกระจายและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของลำน้ำ แม้มีความคิดจะทำฝายดักกั้นตะกอนเป็นระยะและใช้วิธีสูบน้ำขึ้นในลักษณะของการดูดทราย ซึ่งได้รับการยอมรับทางวิชาการ แต่จนถึงบัดนี้ก็ยังไม่มีการดำเนินการที่แน่ชัด

6) จนถึงปัจจุบันยังไม่มีความชัดเจนว่าการขุดตะกอนขึ้นจะทำตลอดลำน้ำหรือไม่ โดยอ้างสาเหตุของความลำบากในการทำงานและเกรงที่จะกระทบพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติสองฝั่งน้ำ



ภาพจากนิตยสารสารคดี ปีที่ 18 ฉบับที่ 209 กรกฎาคม 2545

ภาพที่ 3.12 พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนของสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้

7) ในกรณีการฝังกบตะกอนปนเปื้อนตะกั่วในลำห้วยที่นำขึ้นมาแล้วยังมีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องตำแหน่ง วิธีการ และพื้นที่ฝังกบ เนื่องจากพื้นที่ 2 ฝังกำน้ำเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งยังไม่มีข้อสรุปชัดเจนในการอนุญาตให้ใช้พื้นที่และวิธีการฝังกบที่ไม่ได้ออกแบบสำหรับกรณีการเป็นวัศคูมีพิษ นอกจากนี้ตามแผนการฝังกบของกรมควบคุมมลพิษยังออกแบบหลุมไว้ไม่เพียงพอหากขุดลอกตะกอนออกตลอดลำน้ำ

คณะอนุกรรมการฯ ได้รับฟังข้อมูลจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่อชุมชนในปัจจุบันได้ดังนี้

1) แม้ว่าปัจจุบัน โรงแต่งแร่ได้หยุดดำเนินการแล้ว และสภาพน้ำเริ่มมีค่าตะกั่วเจือจางลงแต่ชาวบ้านคลิตี้ยังไม่พ้นจากสภาพปัญหาจากมลพิษ เนื่องจากทุกคนต่างได้รับสารตะกั่วสะสมในร่างกายในปริมาณมากเป็นเวลานาน สัตว์เลี้ยงที่เป็นทรัพย์สินหลักของหมู่บ้านคือควายตายลงไปทั้งหมด ปัญหาเรื่องน้ำใช้และแหล่งอาหาร

ยังไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ ประการสำคัญที่สุดคือยังมีการเจ็บป่วยจากโรคพิษตะกั่วเรื้อรัง

2) สภาพหมู่บ้านคลิตี้เป็นหมู่บ้านห่างไกล เกือบทั้งหมดมีเชื้อสายกะเหรี่ยง มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติทำการเกษตรเพื่อการยังชีพ การคมนาคมสู่ตัวเมืองหรือชุมชนทำได้ลำบากมาก มีลำห้วยคลิตี้เป็นแหล่งน้ำหลัก และใช้สัตว์น้ำในลำห้วยเป็นแหล่งอาหารหลักเช่นกัน

3) เมื่อข่าวเรื่องนี้เป็นที่รับรู้ของสาธารณะชน หน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านสาธารณสุขได้เข้ามาตรวจวัดระดับตะกั่วในเลือดของชาวบ้านคลิตี้ล่างหลายครั้ง พบว่า ชาวบ้านทุกคนที่ใช้น้ำและจับปลา มีสารตะกั่วในเลือดในปริมาณสูงมาก โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 30 - 50 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร แต่ก็ไม่มีการให้การช่วยเหลือรักษาชาวบ้าน ทั้งๆ ที่ค่าตะกั่วที่เป็นอันตรายอยู่ในระดับ 40 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร

4) พื้นที่บริเวณนี้ถูกจัดเป็นแหล่งศึกษาตะกั่วแหล่งใหญ่ของประเทศ และมีกลุ่มเหมืองอื่นๆ ดำเนินการอยู่ได้แก่ กลุ่มเหมืองทางฝั่งตะวันออกของเขื่อนศรีนครินทร์ เหมืองบ่อใหญ่-บ่อน้อยทางด้านใต้ ซึ่งมีลำห้วยไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลมทางด้านทิศตะวันตก จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีปัญหาคะกั่วปนเปื้อนเช่นกัน

5) การมีกิจกรรมด้านแร่ในพื้นที่ป่าตะวันตกที่มีความสำคัญในระดับโลกนี้ ถือเป็นความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรอย่างชัดเจน เนื่องจากการนำชุมชนคนงานจำนวนมากเข้ามาอยู่ในพื้นที่ย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่าและเพิ่มปัญหาการทำลายป่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6) สินแร่ตะกั่วในบริเวณนี้เป็นสินแร่ที่ถูกส่งขายต่างประเทศในลักษณะของแร่ดิบเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่มีการนำแร่มาถลุงเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยตรง จึงนับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรแร่ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ อย่างไม่คุ้มค่า ในขณะที่ประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศไปมากแล้ว จึงควรพิจารณาทบทวนเนื่องจากไม่มีความจำเป็นในการส่งแร่ดิบไปจำหน่าย ควรเก็บแหล่งแร่เป็นทรัพยากรสำรองภายในประเทศ เมื่อมีเทคโนโลยีที่เพียงพอในการถลุงแร่ และสามารถจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้แล้ว จึงค่อยพิจารณาใช้ทรัพยากรในส่วนนี้ต่อไป

7) พื้นที่ป่าตะวันตกและชีวิตของประชาชนควรได้รับความคุ้มครองและรับผิดชอบจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ความขัดแย้งเชิงนโยบายในการใช้ทรัพยากรในบริเวณนี้ต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขอย่างเร่งด่วน

5.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) ผู้ประกอบการทำผิด พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 116 โดยก่อกมลพิษต่อลำห้วยสาธารณะ และ การที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการลงโทษและสั่งให้หยุดการดำเนินกิจกรรมแต่แรกเป็นสิ่งที่ถูกต้องตาม พ.ร.บ. แร่ มาตรา 118 แล้ว

2) กรมควบคุมมลพิษควรเข้ามาดำเนินการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในลำห้วย ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96, 97 หรือ หากมีความจำเป็นให้ประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 59

3) ชุมชนควรได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

6. เหมืองหินทรายแก้ว อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

6.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

ราษฎรในเขตตำบลไม้รุ่ด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ได้รวมตัวกันคัดค้านการให้อนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่ทรายแก้ว ที่ขอสัมปทาน โดย บริษัท ธรรมชาติทรายแก้ว จำกัด ในเขตตำบลไม้รุ่ด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มาตั้งแต่ปี 2544

ต่อมาในเดือนเมษายน 2545 ราษฎรในเขตตำบลไม้รุ่ด ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนมายังกรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่องให้คัดค้าน ยับยั้ง และยกเลิกการให้สัมปทานเหมืองแร่ซิลิกา ของบริษัทธรรมชาติทรายแก้ว จำกัด ในเขตตำบลไม้รุ่ด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด (หนังสือที่ 170/45) ด้วยเกรงว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ดังนี้

- 1) การถล่มทลายของพื้นที่ และบ้านเรือนราษฎรจากการขุดทราย
- 2) การเกิดภาวะดินเค็มเพราะน้ำทะเลหนุน ทำให้การสูญเสียสภาพแวดล้อมดั้งเดิมไป ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรได้อย่างเดิม และทำให้ความสมดุลย์ของสภาพแวดล้อมเสียไป
- 3) อาจเกิดการพังทลายของชายฝั่งได้โดยง่าย
- 4) พื้นที่ภูเขาอาจถูกทำลาย เพราะถูกขุดนำมาถมทดแทนทรายที่ถูกขุดออกไป
- 5) ป่าไม้ถูกทำลายเนื่องจากภูเขาถล่ม และในระยะยาวอาจทำให้ไม่มีป่าไม้หลงเหลืออยู่เลยในบริเวณเขาบรรทัด
- 6) เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริเวณชายทะเลในเขตตำบลไม้รุ่ดที่มีหาดทรายที่สวยงาม
- 7) อาจเป็นข้ออ้างของบริษัทรายอื่นๆ ในการขอเข้ามาทำสัมปทานในบริเวณนี้

จากการเคลื่อนไหวคัดค้านของกลุ่มราษฎรในพื้นที่ ทำให้มีการเรียกประชุมสมาชิก อบต. และมีมติให้ทำการประชาพิจารณ์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของราษฎรในพื้นที่ทั้งหมดต่อการขอประทานบัตร

6.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐาน และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

- 1) ดำเนินการตรวจสอบประเด็นการร้องเรียน พยานหลักฐาน และเอกสารต่างๆ
 - ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหนังสือร้องเรียน แบบบันทึกเรื่องร้องเรียน และเอกสารประกอบการร้องเรียน

- เอกสารชี้แจงจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

2) ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่

■ คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่บริเวณชายทะเลบ้านห้วยโสม ตำบลไม้รูด พื้นที่ประมาณ 200 ไร่ และบริเวณก่อนถึงอำเภอลองใหญ่ 9 กิโลเมตร ตามทางแยกฝั่งใต้ของถนนประมาณ 400 เมตร ห่างจากชายทะเลประมาณ 100 เมตร

6.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

ที่ดินใกล้ชายทะเลบริเวณบ้านห้วยโสม ตำบลไม้รูด ในพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ ห่างจากทางหลวงจังหวัดสาย 328 (ตราด-คลองใหญ่) บริเวณก่อนถึงอำเภอลองใหญ่ 9 กิโลเมตรตามทางแยกฝั่งใต้ของถนนประมาณ 400 เมตร ห่างจากชายทะเลประมาณ 200 เมตรพื้นที่โครงการมีลักษณะเป็นเนินทรายจากลมและบริเวณที่เป็นหาดทรายเก่าซึ่งเกิดจากการลดระดับลงของน้ำทะเลในอ่าวไทย มีสภาพบางส่วนเป็นป่าชายหาด และทุ่งหญ้าเลี้ยงวัวควาย บริเวณใกล้เคียงหลายแห่งมีสภาพเป็นป่าเสม็ดที่สมบูรณ์ดี

ลักษณะเนินทรายที่พบเกิดจากการสะสมตัวเนื่องจากกระแสลมเมื่อหลายพันปีก่อน โดยทรายในบริเวณนี้เป็นทรายจากการกัดเซาะหินทรายในหมวดพระวิหารซึ่งเป็นชั้นหินในแนวเขาบรรทัดที่เป็นแนวเขตแดนไทยกัมพูชาทางทิศเหนือ ทำให้ได้ทรายแก้วที่มีองค์ประกอบของแร่ควอตซ์ (SiO_2) ที่สมบูรณ์ มีศักยภาพในการนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ใช้ซิลิกาเป็นอย่างยิ่ง โดยนอกจากบริเวณที่ดินดังกล่าวแล้วยังพบแหล่งทรายลักษณะนี้อยู่เกือบทั่วทุกบริเวณในตำบลไม้รูดและตำบลใกล้เคียง โดยมีความหนาของชั้นทรายอยู่ประมาณ 20 เมตร

ชาวบ้านห้วยโสมและหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลไม้รูดได้ร่วมกันคัดค้านโครงการขุดทรายแก้วที่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินโครงการ โดยเกรงว่าจะเกิดผลกระทบต่อสภาพที่ราบชายฝั่งทะเลโดยรอบ จะทำให้เกิดการไหลของทรายจากบริเวณใกล้เคียง และเกรงว่าเมื่อมีการเริ่มกิจการในบริเวณหนึ่งก็จะเกิดการขุดตามกันจนทั่วพื้นที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง เนื่องจากได้มีบริษัทหลายแห่งที่ได้มาซื้อที่ดินในบริเวณนี้ไว้หลายแปลงแล้ว ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อทำบ่อทรายแก้ว ชาวบ้านได้รับแจ้งจากบริษัทว่าจะมีการนำดินลูกรังมาถมแทนทรายที่ขุดออกไปชุมชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการขุดทรายแต่การรวมตัวของชุมชนไม่เข้มแข็งนัก

นอกจากปัญหาจากการขุดทรายแล้วยังพบการใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในกรณีการนำขยะจากเทศบาลคลองใหญ่มาทำการฝังกลบในบริเวณนี้ ซึ่งผิดหลักการทางสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทรายในบริเวณนี้มีคุณสมบัติซึมน้ำดี จึงทำให้มลพิษจากขยะกระจายไปยังบ่อน้ำดื่มของชาวบ้านได้ง่าย

การตรวจสอบในภาคสนามสามารถวินิจฉัยได้ว่าการขุดทรายในบริเวณนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่อย่างสิ้นเชิง การนำดินลูกรังมาถมไม่น่าจะมีความเป็นไปได้ หรือหากทำได้ก็จะมีผลกระทบในเรื่องการไหลของน้ำใต้ดิน นอกจากนี้การขุดทรายทำให้เกิดบ่อขนาดใหญ่ซึ่งหากมีการปนเปื้อนของมลพิษจะทำให้กระจายสู่แหล่งน้ำโดยรอบได้ง่ายโดยเฉพาะต่อบ่อน้ำดื่มในหมู่บ้าน สำหรับในประเด็นของการใช้ทรัพยากรพบว่าทรายในบริเวณนี้เป็นทรายคุณภาพดีมาก จึงควรทบทวนเกี่ยวกับนโยบายการนำทรัพยากรไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์คุ้มค่าที่สุดต่อประเทศชาติ ในเวลาที่เหมาะสมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

- 1) ผู้คัดค้านควรใช้สิทธิความเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตามรัฐธรรมนูญ รวมกลุ่มเสนอความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เสนอประชาคมตีผ่านองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจพัฒนาทรัพยากร
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และชี้แจงข้อมูลตามความเป็นจริง เพื่อให้ชุมชนมีโอกาสร่วมตัดสินใจ

7. โรงโม่หินตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

7.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

ราษฎรตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้คัดค้านการตั้งโรงโม่หินของนายคะแนน สุภา (ในนามนายราม สุภา) มาตั้งแต่ปี 2542 ทั้งได้เคยร้องเรียนผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจในการแก้ปัญหาให้กับราษฎรในตำบลแม่หอพระแต่อย่างใด การที่ประธานบัตรของนายราม สุภา ได้รับอนุมัติโดยสภาตำบลแม่หอพระ เมื่อปี 2542 นั้น ทางราษฎรตำบลแม่หอพระ ไม่เคยได้รับทราบข้อมูลหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่อย่างใด ประมาณเดือนสิงหาคม 2542 ราษฎรตำบลแม่หอพระได้ชุมนุมกันเรียกร้องให้ออบต.แม่หอพระชี้แจงเหตุผล โดยมีผู้ประกอบการโรงโม่หิน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงใหม่เข้าร่วมประชุมชี้แจงด้วยแต่ไม่สามารถชี้แจงให้เหตุผลที่ชัดเจนได้ จากนั้นปลายปี 2542 ราษฎรได้ชุมนุมเพื่อขับไล่สมาชิก ออบต.แม่หอพระ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ให้ออกจากตำแหน่งทั้งหมด และได้มีการเลือกสมาชิก ออบต.ชุดใหม่ โดยคณะกรรมการการบริหารส่วนตำบล (อบต.) แม่หอพระชุดใหม่นี้ ได้มีมติให้ยกเลิกมติเดิมที่สภานุมัติไป แต่ก็ยังมีได้มีการดำเนินการใดๆ ซึ่งในปี 2543 ราษฎรได้รวมกันคัดค้านเป็นระยะๆ

ต่อมาในปี 2545 ผู้ประกอบการได้พยายามดำเนินการต่อโดยใช้อิทธิพลกดดัน และบีบบังคับให้ ออบต.ลงมติเห็นชอบการซื้อ มิ ไซ้ และการขนย้ายวัตถุระเบิดเข้ามาในพื้นที่หมู่ 8 ตำบลแม่หอพระ และในปี 2546 ได้มีการซื้อเสียงราษฎรมิให้ลงนามคัดค้านการตั้งโรงโม่หินในบางหมู่บ้าน เพื่อนำไปเป็นหลักฐานประกอบให้ออบต.มีมติเห็นชอบ ทั้งนี้ราษฎรกลุ่มผู้คัดค้านได้ร้องเรียนต่อนายอำเภอแม่แตง และผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีการสอบสวนกรณีการจ่ายเงินซื้อลายเซ็นและคัดค้านโครงการ โดยให้ผู้ประกอบการขนย้ายเครื่องมือ เครื่องจักรออกจากพื้นที่ แต่ปรากฏว่าได้มีการข่มขู่สนับสนุนผู้ประกอบการให้มีการจัดตั้งโรงโม่หินขึ้นในพื้นที่ด้วย

ดังนั้น ราษฎรจึงทำเรื่องร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อคัดค้านการตั้งโรงโม่หินของ บริษัท ชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด และขอให้อัยกเลิกประธานบัตรเลขที่ 31239/15238 ของนายราม สุภา เนื่องจากจะทำให้เกิดเหตุเดือดร้อน ดังนี้

- 1) แหล่งน้ำที่ราษฎรตำบลแม่หอพระใช้เพื่อการเกษตรจะลดน้อยลง และไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค
- 2) แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ คือ น้ำพุเจ็ดสี-น้ำตกบัวตอง จะได้รับความเสียหาย เช่น ปริมาณน้ำจะลดน้อยลง เศรษฐกิจทางด้านการท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริห้วยแม่ป้อนที่รับน้ำโดยตรงจากน้ำตก บัวตอง และส่งน้ำไปใช้ในการเกษตรกรรมหลายหมู่บ้านในตำบลแม่หอพระ
- 3) สูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร
- 4) การขนส่งทำให้ปริมาณการจราจรมากขึ้น ความปลอดภัยน้อยลง และสร้างความเสียหายให้กับถนน
- 5) ผู้คนละอองที่เกิดขึ้นจากการโรมินจะทำให้เกิดฝนกรดได้ ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ตลอดจนเกิดผลกระทบต่อสุขภาพพลานามัยของราษฎร
- 6) สูญเสียทัศนียภาพและเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ตลอดจนเกิดผลกระทบทางด้านสังคมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร
- 7) รายงาน EIA ไม่ถูกต้อง มีการบิดเบือนข้อมูล ขาดการนำเสนอข้อมูลพื้นที่ธรรมชาติในหลายประเด็น ทำให้การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ครอบคลุมทุกด้าน

7.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้มีการรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังนี้

- 1) การรับฟังพยานบุคคล
 - รับฟังการชี้แจงข้อเท็จจริง ในประเด็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวนอุทยานน้ำตกบัวตองน้ำพุเจ็ดสีจากนายดำรงรักษ์ จำเดิม รองหัวหน้าวนอุทยาน และนายอาทิตย์ กองริม หัวหน้าคนงาน
 - รับฟังการชี้แจงจาก นายดี สุนทร ผู้ดูแลพื้นที่ให้กับผู้ประกอบการ และนายสกล กระทะ คนงานเฝ้าพื้นที่
 - รับฟังการชี้แจงและหารือเรื่องร้องเรียนดังกล่าวกับหน่วยราชการในระดับจังหวัด และผู้แทนสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ
- 2) การตรวจสอบพยานหลักฐาน เอกสาร และตรวจสอบพื้นที่
 - ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหนังสือร้องเรียน บันทึกการให้ข้อมูลเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายผู้นำท้องถิ่น เครือข่ายข้าราชการครู และเครือข่ายสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ เอกสารชี้แจงข้อเท็จจริงจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และพยานหลักฐาน เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - คณะอนุกรรมการฯ เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่ ประทานบัตรโรมินของนายราม สุภา

ที่ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง และตรวจสอบบริเวณรอบๆ พื้นที่ประทานบัตร รวมทั้งพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติ น้ำตกบัวตอง น้ำพุเจ็ดสี ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ประทานบัตรประมาณ 1.5 กิโลเมตร

7.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

คณะอนุกรรมการฯ ได้ตรวจสอบเอกสาร บุคคลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบสภาพพื้นที่ พบว่า คำขอประทานบัตรที่ 2/2542 ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 8 (บ้านป่าไม้) ตำบลแม่หอพระ มีพื้นที่ดำเนินการ 270 ไร่ 3 งาน 6 ตารางวา ห่างจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2002 บริเวณ กม.ที่ 52+300 เมตร ตามทางลูกรังฝั่งทิศใต้ของถนนไปประมาณ 500 เมตร โดยชุมชนตำบลแม่หอพระมีประเด็นคัดค้านหลัก คือ เกรงผลกระทบต่อสภาพต้นน้ำลำธาร ห้วยแม่เป๊ก และห้วยน้ำแม่จาง ตลอดจนผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณใกล้เคียง (ฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของโครงการ)

บริเวณพื้นที่โครงการมีลักษณะเป็นเขาหินปูนต่อเนื่องกัน 4 ลูก มีสภาพป่าเบญจพรรณที่กำลังฟื้นตัวทับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่แตง โดยรอบเป็นพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และพื้นที่ทำไร่ของชาวบ้าน เขาหินปูนในโครงการเป็นเขตต้นน้ำของลำธารหลายสายคือน้ำแม่จาง ห้วยคัง ห้วยลึก และเป็นต้นน้ำลำธารของอ่างเก็บน้ำหนองปลิง และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ป้อน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากแผนที่ภูมิประเทศพบว่า บริเวณพื้นที่โครงการอยู่ในตำแหน่งใกล้เคียงกับระดับสูงสุดของพื้นที่รับน้ำสามลุ่มน้ำ ได้แก่ พื้นที่รับน้ำ อำเภอแม่แตง, อำเภอพร้าว, และอำเภอเวียงป่าเป้า ดังนั้น การดำเนินโครงการอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเป็นต้นน้ำของพื้นที่รับน้ำ 3 พื้นที่ดังกล่าวด้วย

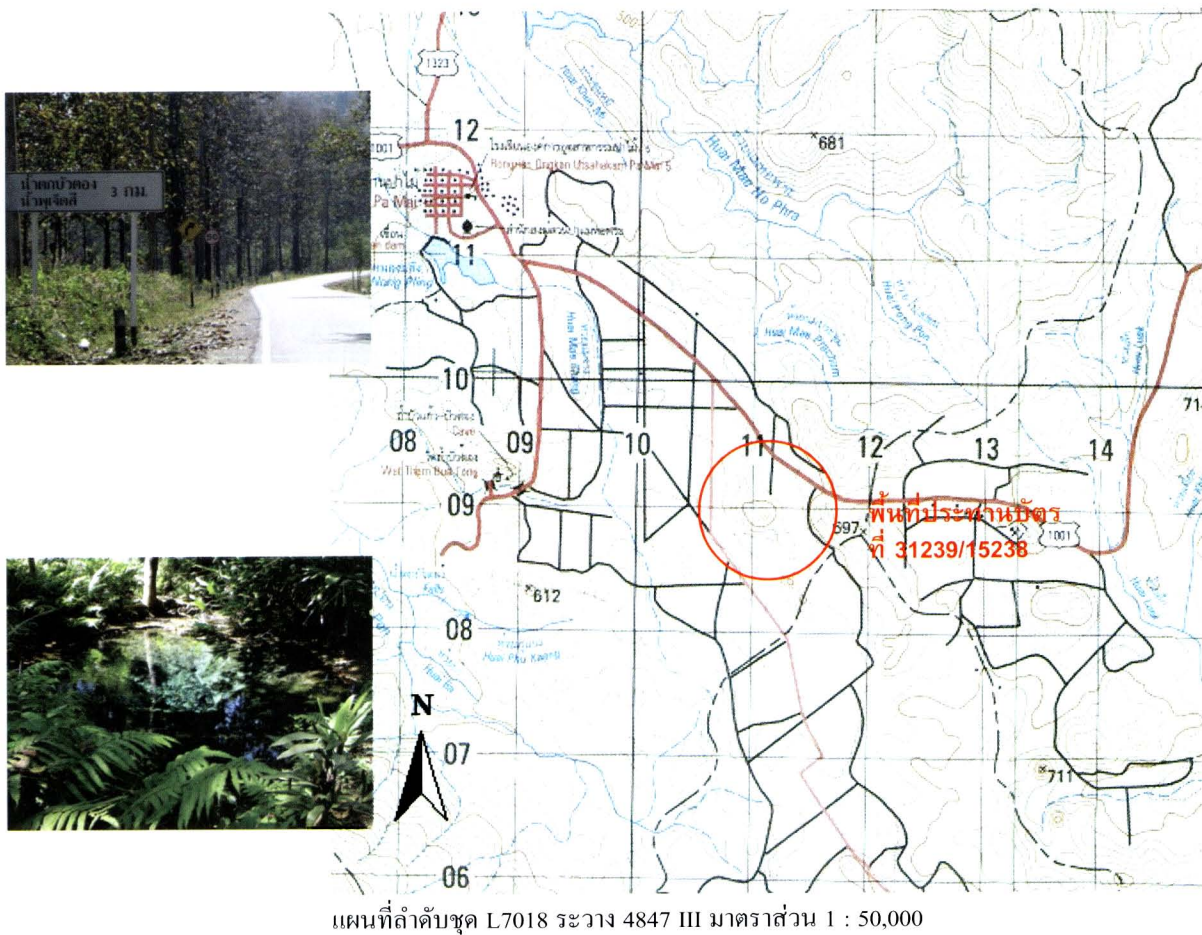
นอกจากนี้ พื้นที่บริเวณโครงการยังมีศักยภาพในการฟื้นฟูเป็นป่าต้นน้ำผืนใหญ่ให้เป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างอุทยานแห่งชาติศรีลานนาทางด้านทิศเหนือ (ห่างจากเขตประทานบัตรประมาณ 200 ม.) และวนอุทยานน้ำตกบัวตองด้านทิศใต้

ข้อวิตกกังวลของชาวบ้านอีกประการหนึ่ง คือ ผลกระทบต่อวนอุทยานน้ำตกบัวตองและน้ำพุเจ็ดสีและถ้ำคูหาสวรรค์บัวตอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการจำนวนมาก และห่างจากพื้นที่โครงการตามระยะขจัดในแผนที่ประมาณ 2.5-3 กิโลเมตร ชาวบ้านเชื่อว่าลักษณะน้ำซับของน้ำพุเจ็ดสี ซึ่งเป็นต้นน้ำของน้ำตกบัวตองน่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับบริเวณพื้นที่โครงการ เช่น ทางโพรงถ้ำใต้ดิน แต่จากการตรวจสอบไม่สามารถระบุได้ว่าบริเวณโครงการมีทางน้ำใต้ดินเชื่อมต่อถึงน้ำพุหรือไม่ และเมื่อพิจารณาจากแผนที่ภูมิประเทศพบว่าระบบทางน้ำบริเวณพื้นที่โครงการอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยต่างหากจากน้ำตกบัวตอง แต่อย่างไรก็ตามบริเวณทางเข้านวนอุทยานฯ ดังกล่าวมีตำแหน่งอยู่ใกล้ทางเข้าสู่พื้นที่ประทานบัตร ซึ่งเป็นเส้นทางขึ้นเขาที่สูงชัน และในเส้นทางที่ผ่านวนอุทยานฯ ยังเป็นเส้นทางหลักไปอำเภอพร้าว ดังนั้นในการขนส่งหินของโครงการย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพการจราจรและการเกิดอุบัติเหตุในเส้นทางดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ในการตรวจสอบรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ ยังพบการลงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวคลาดเคลื่อนไป ทำให้มีระยะไกลเกินกว่าขอบเขตที่บริษัทที่ปรึกษาจะทำการประเมินผลกระทบ

ในการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ ยังพบประเด็นที่นำวิตกกังวล ได้แก่ ผลกระทบต่อเส้นทางคมนาคมที่เป็นทางลาดยางไปหมู่บ้านป่าสักงามที่อยู่ห่างจากพื้นที่ระเบิดในระยะทางไม่เกิน 200 เมตร และยัง

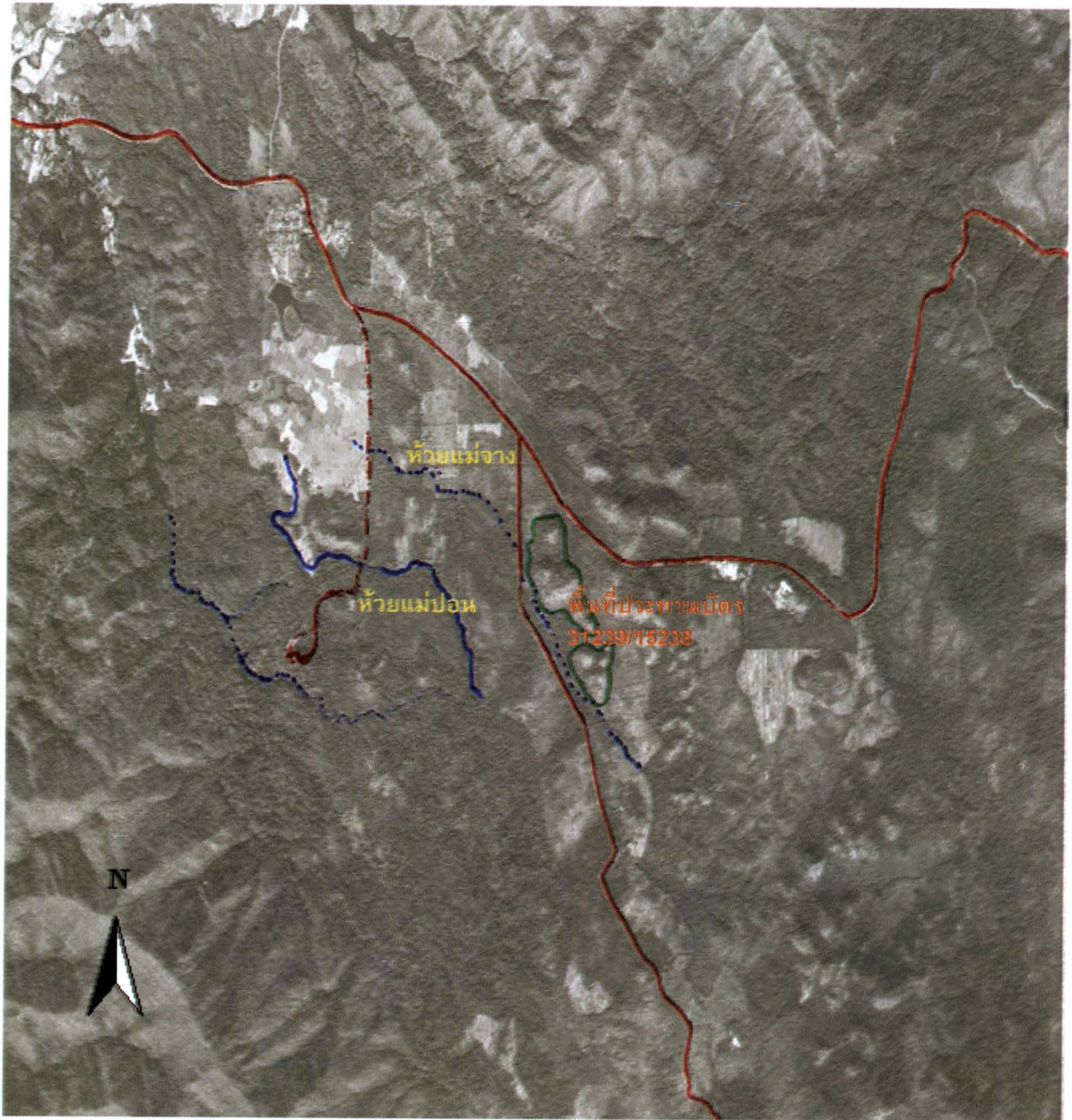


ภาพที่ 3.13 การลงพื้นที่กรณีปัญหาโรงไม้หิน ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ของคณะอนุกรรมการฯ



แผนที่ลำดับชุด L7018 ระวัง 4847 III มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.14 แผนที่แสดงที่ตั้งโรงไม้หิน ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่



ภาพที่ 3.15 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ประทานบัตร ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

พบว่า รายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน คลาดเคลื่อนจากข้อมูลในพื้นที่จริง

นอกจากนี้ ในการร้องเรียนถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีการโยนโยนสภาพปัญหาถึงการถูกกล่าวหา โดยนายก อบต. ปลัด อบต. และสมาชิก อบต. ถูกฟ้องร่วมกัน ในข้อหาร่วมกันจ้างวานและสนับสนุน นำนายวิภาค สุวรรณคุณ จากการสร้างหลักฐานของกลุ่มผู้ประกอบการโรงโม่หิน ให้ผู้คัดค้านโครงการยุติการคัดค้าน ซึ่งมีข้อสังเกตในช่วงแรกที่คณะกรรมการสิทธิฯ ได้รับเรื่องร้องเรียน พบว่า อบต. และชุมชนแม่หอพระ มีความเห็นตรงกันในการคัดค้านกิจกรรมเหมืองแร่ครั้งนี้อย่างเข้มแข็ง โดยให้ข้อมูลว่า อบต. ชุดเก่าเป็นผู้สนับสนุนการทำเหมืองแร่จนชาวบ้านไม่ให้การสนับสนุนและนำมาสู่การเปลี่ยนคณะกรรมการ อบต. ในที่สุด แต่

อย่างไรก็ตามในระหว่างการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ ได้พบปัญหาที่ผู้ร้องได้ยุติบทบาทการร้องเรียนไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีการนำเรื่องร้องเรียนเข้ามาอีกครั้ง จากเหตุผลที่มีแกนนำการคัดค้านบางคนที่ถูกจับถูกฟ้อง ถูกอิทธิพลในท้องถิ่นบีบบังคับให้ยุติการคัดค้าน จากการประมวลเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้คณะกรรมการฯ เชื่อว่าในกรณีปัญหานี้มีความซับซ้อน และโยงไปสู่ปัญหาของการใช้อิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถระบุรายละเอียดได้ชัดเจน

7.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) หน่วยงานระดับจังหวัดต้องหาข้อเท็จจริงในกรณีการใช้อิทธิพลท้องถิ่น ตามนโยบายของรัฐบาลอย่างถูกต้องเป็นธรรม

2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องศึกษาประเด็นผลกระทบในการดำเนินกิจกรรมเหมืองแร่ในบริเวณต้นน้ำลำธารของตำแหน่งสูงสุดของสันปันน้ำ 3 กลุ่มน้ำ และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม รวมถึงศึกษาผลกระทบที่มีความคลาดเคลื่อนในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในส่วน of ผลกระทบในทุกด้านต่อวนอุทยานน้ำตกบัวตอง และการจราจรในทุกเส้นทางหากมีการดำเนินกิจกรรมเหมืองแร่

3) ตามความเห็นของคณะกรรมการฯ เห็นว่าบริเวณนี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำ ลำธาร และเชื่อมโยงผืนป่าในเขตวนอุทยานน้ำตกบัวตองและอุทยานแห่งชาติศรีลานนา

8. โรงโม่หินตำบลชมภู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

8.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

ห้างหุ้นส่วนจำกัดรีออคแอนด์สโตน (โรงงานชื่อ บริษัทศิลาชมภู) ได้รับใบอนุญาตให้ทำการระเบิดและขุดหินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าลุ่มน้ำวังทองฝั่งซ้าย ในเขตพื้นที่ตำบลชมภู มาตั้งแต่ปี 2536 ซึ่งจะต้องต่ออายุสัมปทานในปี 2540 และที่ประชุม อบต. ชมภู มีมติไม่เห็นชอบ ส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัดคอนกรีตศิลาเริ่มดำเนินการปี 2538 โดยให้อุญญาตครั้งละ 5 ปี

ต่อมาในเดือนมกราคม 2541 ซึ่งเป็นช่วงการขอต่ออายุประทานบัตร ประชาชนในพื้นที่ได้มีการรวมกลุ่มชุมนุมคัดค้าน นำโดยคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำชมภู (คอถ.) ได้ร้องเรียนว่าการดำเนินการโรงโม่หินทั้งสองแห่งมีผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม ทั้งจากฝุ่นละอองเสียงดังและทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งทางผู้ว่าราชการจังหวัดได้พยายามแก้ไขปัญหา และอุตสาหกรรมจังหวัดได้ดำเนินการตรวจสอบและแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไขแต่ทางโรงโม่ไม่ได้ปฏิบัติตาม จึงเห็นควรให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

นอกจากนี้ คอลก. ยังได้ถวายฎีการ้องเรียนว่า หจก. ร็อคแอนด์สโตน ระเบิดหินนอกเขตพื้นที่ประทานบัตร และใบอนุญาตของโรงโม่นี้หมดอายุตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2540 แล้วแต่ยังดำเนินการระเบิดอยู่ ทั้งๆ ที่ทาง อบต. มีมติไม่เห็นชอบกับการต่ออายุ ต่อมาทางอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี ได้มีคำสั่งให้บริษัทศิลาชนภูมิ และ หจก. อนุมัติ การศิลา หยุดประกอบกิจการ โรงงานทั้งหมดเป็นการชั่วคราวและให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงาน ภายในระยะเวลา 60 วัน เมื่อ 25 มกราคม 2541 และได้มีการพบว่ามีการระเบิดหินนอกเขตประทานบัตร ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวได้มีการค้น พบวัตถุโบราณเป็นจำนวนมาก ทางกรมทรัพยากรธรณีได้ขอให้กรมศิลปากรเข้ามาตรวจสอบพื้นที่ เมื่อ 26 พฤษภาคม 2541

ต่อมาในเดือนกรกฎาคม 2543 ได้มีหนังสือแจ้งจากผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัด อนุญาตให้ หจก. อนุมัติการ ศิลา เปิดดำเนินการทำเหมืองในเขตประทานบัตรต่อไปได้ ทางกลุ่มราษฎรจึงได้รวมตัวกันชุมนุมคัดค้านอีก และเป็นปัญหาที่รุนแรงขึ้น โดยมีทั้งกลุ่มผู้คัดค้านและสนับสนุนโรงโม่ จวบจนทางจังหวัด ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ บริหารและจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมของจังหวัดพิษณุโลกขึ้นมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ภายหลังจากตรวจสอบ คณะกรรมการมีความเห็นว่าไม่ควรต่อใบอนุญาตให้กับผู้ประกอบการ โรงโม่หินทั้งสองโรง และได้มีประกาศ จังหวัดยกเลิกประกอบกิจการ โรงโม่ทั้งสองแห่งในวันที่ 4 และ 5 มกราคม 2544 โดยให้โรงโม่หินทั้งสองโรง ขนย้ายเครื่องจักรออกจากพื้นที่ดำเนินการภายใน 60 วัน นับจากวันที่ประกาศ อย่างไรก็ตามประกาศจังหวัดดังกล่าวมีสถานะเป็นเพียงการแจ้งเตือนไปยังผู้ประกอบการเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ดำเนินการอยู่ในเขตป่าสงวน แห่งชาติ และได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องโดยกรมป่าไม้ การเพิกถอนจึงอยู่ในอำนาจของกรมป่าไม้เท่านั้น ซึ่งการ ดำเนินการให้ผู้ประกอบการรื้อถอนออกจากพื้นที่นั้นล่วงเลยมาจนถึงเดือนตุลาคม 2545 โดยกรมป่าไม้ได้มี หนังสือถึงผู้ประกอบการทั้งสองแห่ง ให้ดำเนินการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและขนย้ายทรัพย์สินออกจากพื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติภายใน 30 วัน นับจากวันที่ได้รับหนังสือ

จากการร้องเรียนคัดค้านต่างๆ ของตัวแทนประชาชนส่งผลให้ นายพิทักษ์ โตนวูช ที่ปรึกษา คอลก. และ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถูกลอบยิงเสียชีวิต ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2544 และในปัจจุบันยังไม่สามารถจับตัวคนร้ายได้

8.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐาน และ รับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

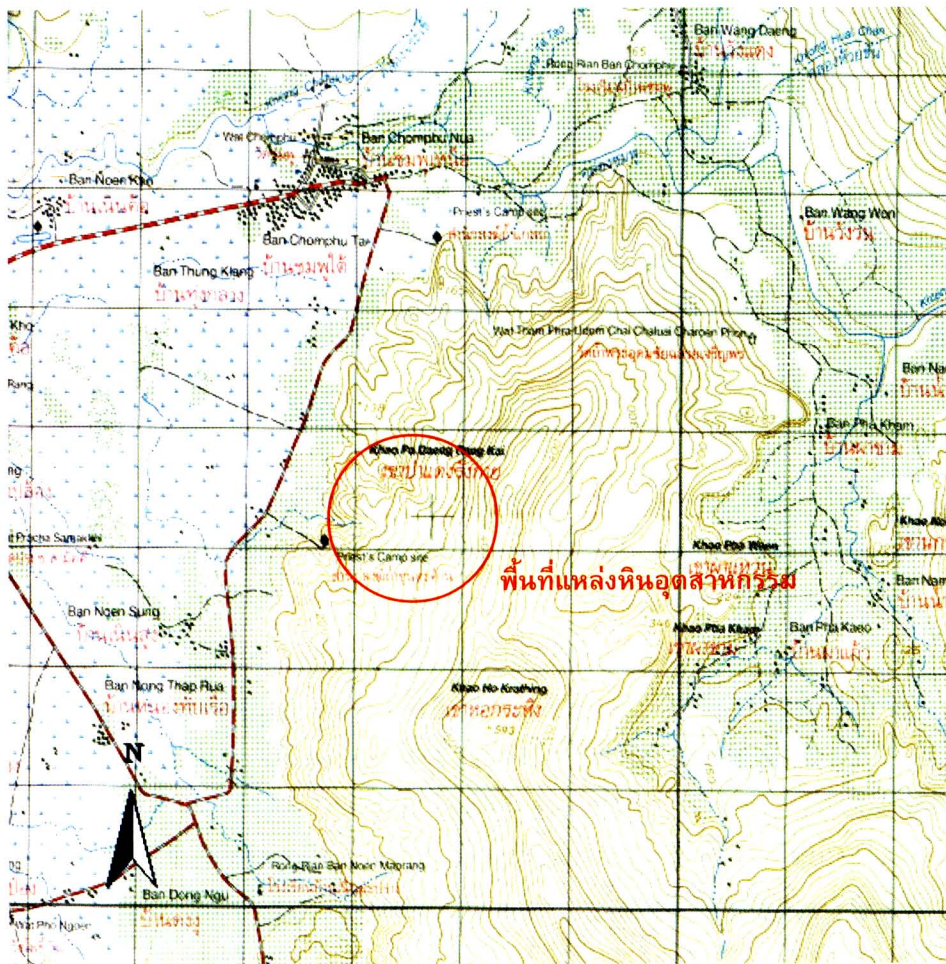
1) ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหนังสือร้องเรียน และเอกสารประกอบการร้องเรียน รวมไปถึงเอกสารชี้แจง จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ

- หนังสือกระทรวงอุตสาหกรรม ลงวันที่ 27 มกราคม 2541 แจ้งสั่งการให้ โรงงานทั้ง 2 แห่งหยุดการ ประกอบกิจการชั่วคราว และให้ปรับปรุงแก้ไขภายใน 60 วัน

- หนังสือกรมทรัพยากรธรณี ที่ อก 0304/5664 ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2541 ขอให้กรมศิลปากรตรวจสอบพื้นที่แหล่งหินเขาผาแดงรังกาย ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

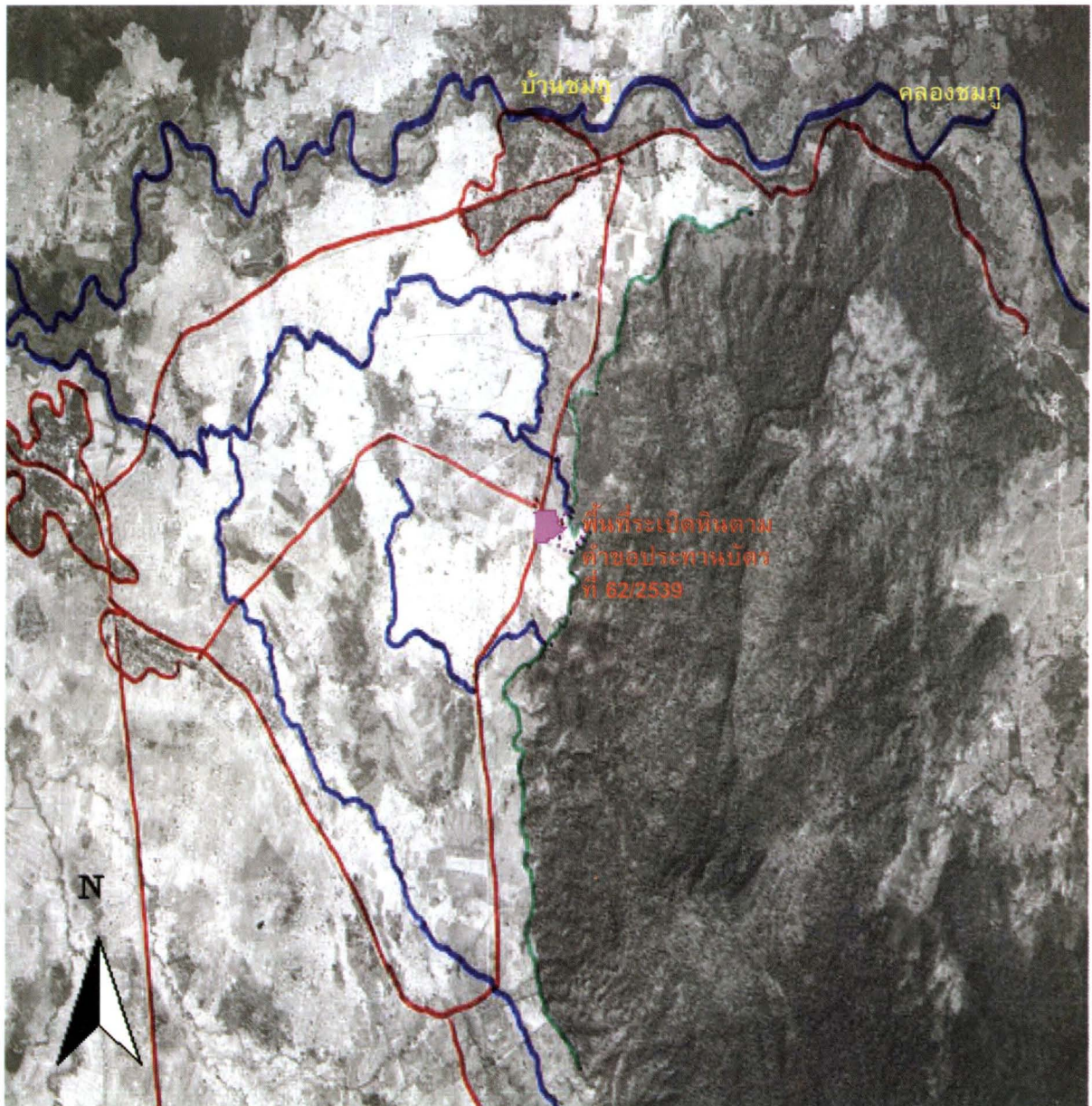


ภาพที่ 3.16 โรงไม้หินบริเวณตำบลหมุก และลักษณะผลกระทบที่ชาวบ้านได้รับ



แผนที่ลำดับชุด L7017 ราววง 5142 III มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.17 แผนที่แสดงบริเวณประทานบัตร และโรงไม้หินเขาแดงรังกาย อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก



ภาพที่ 3.18 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณ ต.ขมภู อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก

- หนังสือกรมป่าไม้ ที่ กษ 0704.5/26409 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2545 เรื่อง ขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและส่งเอกสาร ระบุว่าทางกรมป่าไม้ได้มีหนังสือแจ้งให้นางสาว นริฎา สิ้นค้างาม (หจก. อนุมติการศิลา) และหจก. ร็อคแอนด์สโตนส์ (บริษัท ศิลาขมภู จำกัด) รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและขนย้ายทรัพย์สินออกจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแล้ว ภายในระยะเวลา 30 วัน

2) เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่และรับฟังข้อมูลชี้แจงเพิ่มเติมจากกลุ่มราษฎรผู้คัดค้าน พร้อมทั้งร่วมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2545 เพื่อปรึกษาหารือ โดยขอให้พิจารณาสั่งการไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการทั้ง 2 โรงโม้ และให้ขนย้ายอุปกรณ์ต่างๆ ออก

จากพื้นที่

- ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ และรับฟังข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 4-5 สิงหาคม 2545 พบว่าข้อร้องเรียนต่างๆ ของราษฎรยังได้รับการตอบสนอง
- เชิญกรมป่าไม้ และจังหวัดพิษณุโลก ชี้แจงข้อเท็จจริงและส่งเอกสาร ในวันที่ 19 กันยายน 2545

8.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

คณะอนุกรรมการฯ พบว่า หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และมีความล่าช้าในการดำเนินมาตรการทางกฎหมาย ต่อกรณีที่โรงโม่หินของบริษัท ศิลาชมภู จำกัด และ หจก. อนุมัติการศิลา กระทำผิดกฎหมายอย่างชัดเจน ดังนี้

1) กรณีโรงโม่หิน บริษัท ศิลาชมภู จำกัด

■ ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงโม่หินหมดอายุตั้งแต่ 31 ธันวาคม 2540 และระยะเวลาอนุญาตเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนหมดอายุลงเมื่อ 26 เมษายน 2541 แต่ผู้ประกอบการไม่ได้อื่นขอต่ออายุใบประกอบกิจการต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด โรงโม่หินของบริษัทศิลาชมภูจึงไม่สามารถประกอบกิจการต่อได้

■ จังหวัดพิษณุโลกได้มีหนังสือด่วนที่สุด ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2544 แจ้งให้บริษัทดำเนินการรื้อถอนอุปกรณ์โรงโม่หินออกจากเขตพื้นที่ป่าไม้ภายใน 60 วัน ซึ่งหลังจากครบกำหนดแล้วพบว่า ยังเหลือโครงสร้างที่เป็นเหล็กอยู่ในพื้นที่ โดยอ้างว่าเป็นเพียงโครงสร้างบางส่วน ไม่สามารถที่จะประกอบกิจการได้และการรื้อถอนต้องใช้ช่างผู้ชำนาญและเครื่องมือโดยเฉพาะ

2) กรณีโรงโม่หิน หจก. อนุมัติการศิลา

■ ระยะเวลาการอนุญาตเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนหมดอายุลงเมื่อ 30 สิงหาคม 2543 ประทานบัตรเหมืองหินหมดอายุเมื่อ 23 ตุลาคม 2543 และใบอนุญาตประกอบกิจการโรงโม่หินหมดอายุในวันที่ 31 ธันวาคม 2543 ซึ่งทางจังหวัดได้มีประกาศ ณ วันที่ 4 มกราคม 2544 ว่าไม่สามารถประกอบกิจการโรงโม่หินได้

■ ทางจังหวัดพิษณุโลกได้มีหนังสือด่วนที่สุด ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544 แจ้งให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดดำเนินการรื้อถอนอุปกรณ์โรงโม่หินออกจากเขตพื้นที่ป่าไม้ภายใน 60 วัน แต่หลังจากครบกำหนดแล้วพบว่า ยังไม่ได้ดำเนินการรื้อถอน โดยอ้างว่าที่ตั้งโรงโม่มีเอกสาร ส.ค. 1 และได้ซื้อสิทธิการครอบครองจากนายเปล่ง นางม่วง น้อยทอง ซึ่งจากการตรวจสอบรังวัดที่ดินของทางจังหวัด ในเดือนกรกฎาคม 2544 พบว่า เอกสาร ส.ค.1 ที่นำมากล่าวอ้างไม่ใช่ตำแหน่งเดียวกันกับที่ตั้งโรงโม่หิน

3) ในระหว่างที่ผู้ประกอบการทั้งสองยังไม่ดำเนินการรื้อถอน โครงสร้างต่างๆ ออกจากพื้นที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด 60 วัน ตามประกาศจังหวัดนั้น ทางสำนักงานป่าไม้จังหวัดพิษณุโลก ได้ทำหนังสือหรือแนวปฏิบัติไปยังกรมป่าไม้ เนื่องจากจังหวัดเห็นว่าโรงโม่หินทั้ง 2 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งอยู่ในอำนาจการดูแลของกรมป่าไม้ ซึ่งการหารื้อดังกล่าวใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2545

4) แม้ในปัจจุบันทางกรมป่าไม้จะดำเนินการให้ทางผู้ประกอบการทำการรื้อถอนโครงสร้างต่างๆ ออกไปจากพื้นที่ แต่ยังไม่มียผลในทางปฏิบัติ และอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

8.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

- 1) กระบวนการในการดูแลรักษาพื้นที่ภายหลังผ่านการทำเหมือง ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมป่าไม้ควรดำเนินการฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและขนย้ายทรัพย์สินออกจากพื้นที่ให้สำเร็จ และดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ให้กลับเป็นป่าสงวนตามแนวทางการดำเนินการของกรมป่าไม้ และตามระเบียบการฟื้นฟูพื้นที่ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
- 2) คณะอนุกรรมการฯ มีความเห็นว่าควรให้ยุติการให้ประทานบัตรใหม่ในบริเวณนี้ และยกเลิกประทานบัตรของผู้ประกอบการที่ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข
- 3) คณะอนุกรรมการฯ เห็นควรให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง กำหนดมาตรการต่อผู้ประกอบการที่มีการทำผิดกฎหมาย

9. โรงโม่หิน ตำบลห้วยทับมอญ กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

9.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

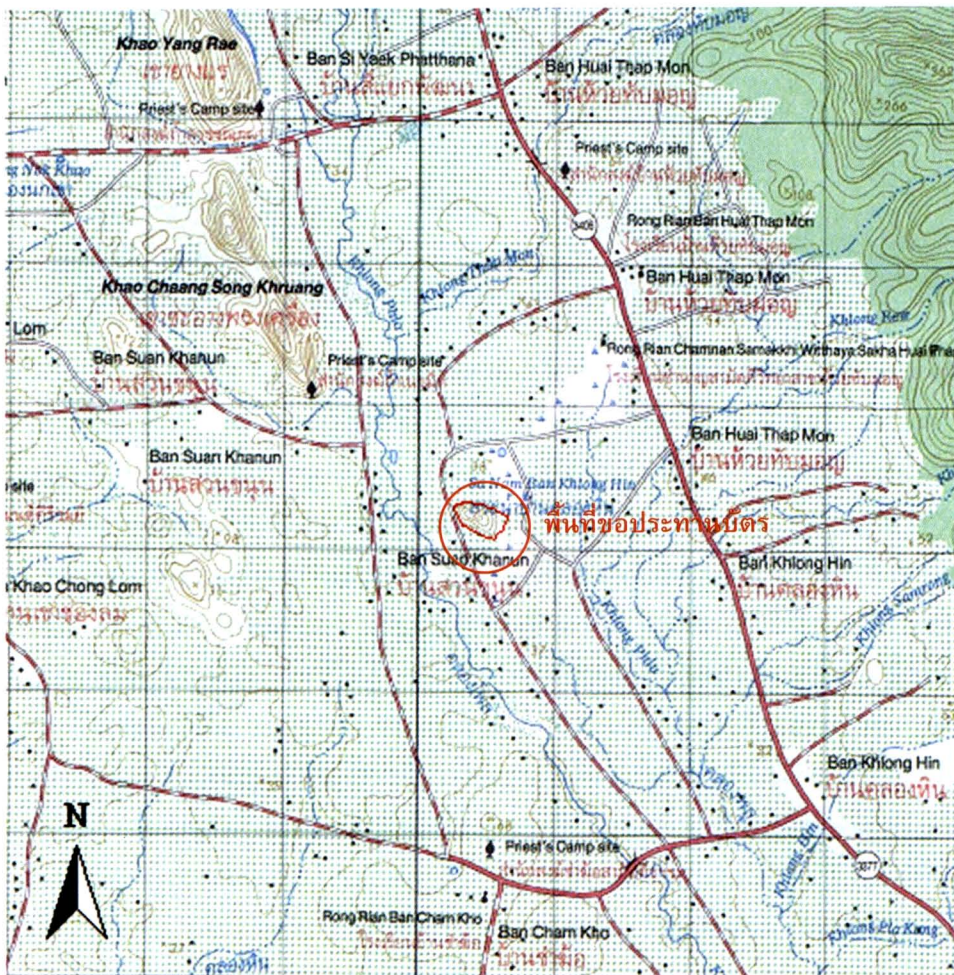
ราษฎรหมู่ที่ 2 บ้านห้วยทับมอญ ตำบลห้วยทับมอญ กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ได้ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอพระราชทานความช่วยเหลือกรณีมีการอนุญาตออกประทานบัตรระเบิดหินที่ภูเขาชะเอากลางทุ่ง ซึ่งราชอาณาจักรในพระองค์ฯ ได้มีหนังสือควนมากถึงกรมทรัพยากรธรณี ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2541 ขอให้พิจารณาทบทวนคำขอประทานบัตรในบริเวณเขาชะเอากลางทุ่ง

ต่อมาในเดือนธันวาคม 2541 กลุ่มคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยนายรินทร์โพธิ์แดง เป็นประธาน ได้ทูลเกล้าถวายฎีกาต่อสำนักพระราชเลขฯ คัดค้านการอนุญาตคำขอประทานบัตรทำเหมืองหินปูนเพื่อการอุตสาหกรรมก่อสร้าง และ โรงโม่ ของ หจก. หาญกิตติชัย บริเวณเขาชะเอากลางทุ่ง หมู่ 1 ตำบลห้วยทับมอญ กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ด้วยเหตุว่า กิ่งอำเภอเขาชะเมาเป็นที่ป่าต้นน้ำ ราษฎรส่วนใหญ่ทำสวนทุเรียนและยางพารา หากทำการระเบิดหินจะเกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำและผลผลิตทางการเกษตร และเขาชะเอากลางทุ่งยังเป็นภูเขาที่มีความสวยงาม มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และอยู่ใกล้แนวเขตโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่รอยต่อ 5 จังหวัด จนเป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนฯ ดังกล่าวถอนคำขอใบอนุญาตออกไป เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2543 และได้ทำการคัดค้าน โรงโม่หินของ บริษัทระยองศิลาเพชร จำกัด ที่ขอประทานบัตรต่อในพื้นที่เดิม จนเป็นเหตุให้ถูกกลบฝังหารเสียชีวิตเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2544

จากนั้น กลุ่มคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้มีการยื่นหนังสือคัดค้านการประกอบกิจการ โรงโม่ ของ หจก. หาญกิตติชัย และบริษัทระยองศิลาเพชร จำกัด เป็นระยะๆ ถึงหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งได้มีการทูลเกล้าถวายฎีกาต่อสำนักพระราชเลขฯ อีกครั้งเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2544 แต่ยังคงมีการดำเนินโครงการฯ อย่างต่อเนื่องเรื่อยมา โดยทางบริษัทฯ ได้เข้าไปจัดตั้งโรงงานและ โรงโม่หิน รวมทั้งการโม่หินในพื้นที่

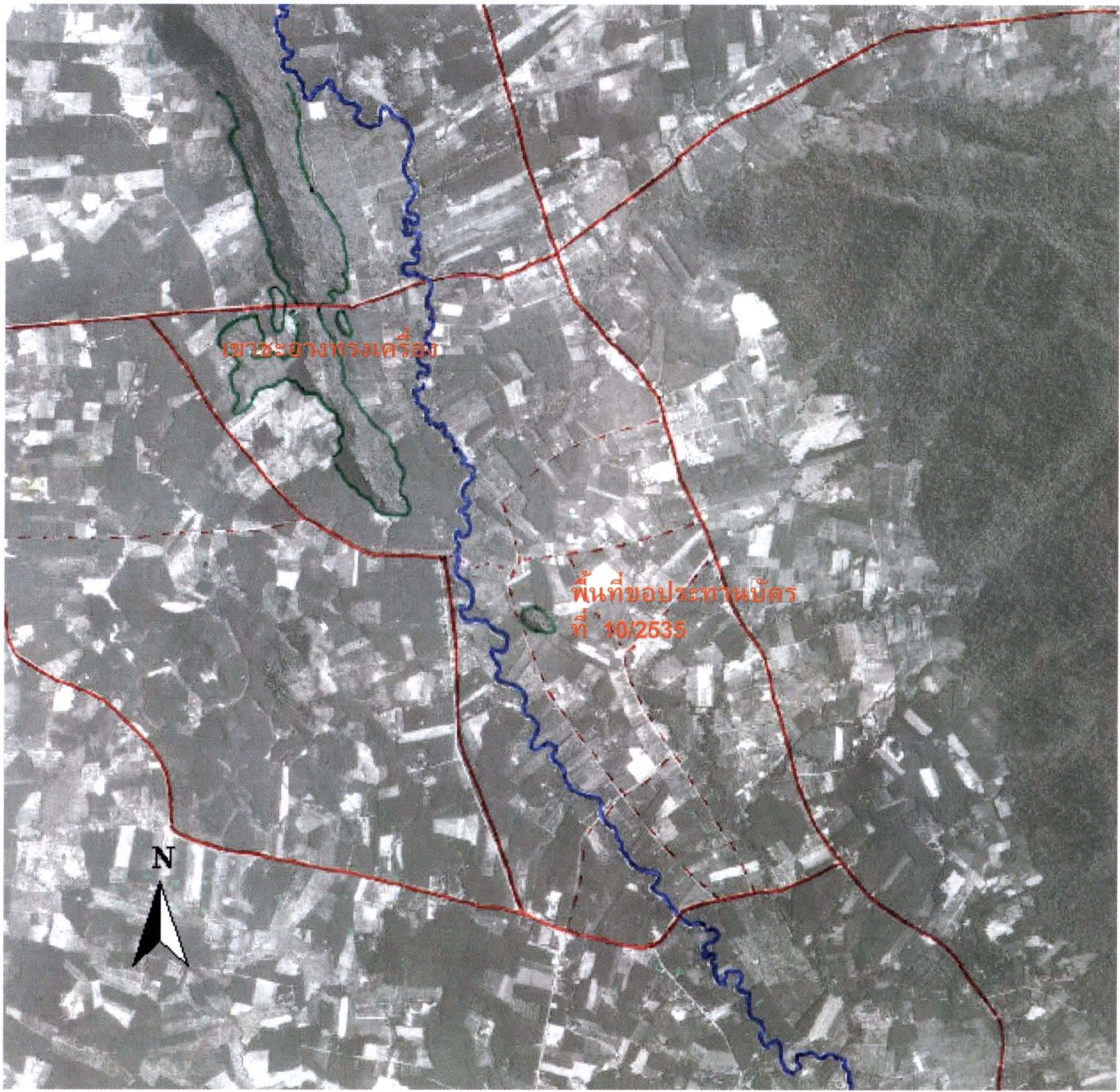


ภาพที่ 3.19 ลักษณะพื้นที่บริเวณเขาชะอางกลางทุ่งที่ตั้งโรงโม่หิน และลักษณะโบราณวัตถุที่ค้นพบ



แผนที่ลำดับชุด L7017 ระวาง 5334 IV มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.20 แผนที่แสดงที่ตั้งโรงโม่หิน ต.ห้วยทับมอญ กิ่ง อ.เขาชะเมา จ.ระยอง (เขาชะอางกลางทุ่ง)



ภาพที่ 3.21 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณขอประทานบัตร ต.ห้วยทับมอญ กิ่ง อ.เขาชะเมา จ.ระยอง

ปลายปี 2544 กลุ่มผู้คัดค้านได้ค้นพบว่าเขาชะเอมกลางทุ่งอาจเป็นแหล่งโบราณคดีและทางกรมศิลปากรได้เข้าสำรวจพื้นที่ โดยมีหนังสือที่ ศธ 0708/3806 ลงวันที่ 6 กันยายน 2544 ถึงกรมทรัพยากรธรณี เรื่องเห็นควรให้นุรักษ์เทือกเขาชะเอม เนื่องจากมีความสำคัญเกี่ยวกับสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานในยุคแรกๆ ของมนุษย์บริเวณภาคตะวันออก ซึ่งจากการค้นพบดังกล่าวทำให้ทางจังหวัดระยองมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาประทานบัตรเหมืองหิน และการขออนุญาตโรงโม่หิน โดยได้มีการดำเนินงานตรวจสอบและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อกำหนดด้านกฎหมาย

9.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐานและรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

- 1) ดำเนินการตรวจสอบประเด็นการร้องเรียน พยานหลักฐาน และเอกสารต่างๆ
 - ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหนังสือร้องเรียน แบบบันทึกเรื่องร้องเรียน และเอกสารประกอบการร้องเรียน
 - เอกสารการพบแหล่งหินโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ในเขตประตานบัตรเขาชะอางของกรมศิลปากร
 - เอกสารชี้แจงจากกรมทรัพยากรธรณี กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) และกรมศิลปากร
 - เอกสารสรุปความคืบหน้าในการแก้ปัญหาการคัดค้านการทำเหมืองหิน และ โรงโม่หิน หจก.หาญกิติชัย จังหวัดระยอง ของกระทรวงอุตสาหกรรม

- 2) ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ และรับฟังพยานบุคคล
 - คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่ประตานบัตรบริเวณเขาชะอางรวมพื้นที่ประมาณ 60 ไร่ สภาพถ้ำบนเขา บริเวณที่ได้รับรายงานว่าเป็นแหล่งโบราณคดี และพื้นที่โดยรอบ
 - รับฟังข้อมูลการร้องเรียนจากประชาชนผู้คัดค้าน หมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลห้วยทับมอญ กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

9.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

คณะอนุกรรมการฯ ได้ตรวจสอบเอกสาร บุคคลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่ได้รับข้อมูลประตานบัตรที่ตั้งอยู่ที่ภูเขาหินปูนลูกโดดชื่อเขาชะอางกลางทุ่ง อยู่ในพื้นที่หมู่ 1 ตำบลห้วยทับมอญ โดยรอบภูเขา ลูกนี้เป็นสวนผลไม้ของประชาชน และมีถนนที่ชุมชนใช้สัญจรภายในเลียบบ้านภูเขา ปัจจุบันยังมีอาคาร และรั้วที่เตรียมดำเนินกิจการ โรงโม่ตั้งอยู่แต่ยังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากมีปัญหาการคัดค้านของชุมชน จากการประมวลข้อมูลต่างๆ พบว่าปัญหาความขัดแย้งประการหนึ่งเนื่องจากความล่าช้าของขั้นตอนการขอประตานบัตรที่เริ่มตั้งแต่ปี 2535 โดยขอประตานบัตรเพื่อทำเหมืองแร่หินปูนสำหรับอุตสาหกรรมฟอกรน้ำตาล และได้ขอเปลี่ยนชนิดแร่เป็นการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมก่อสร้างในภายหลัง แต่เนื่องจากในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน ในช่วงเวลาเดียวกันได้มีการขยายชุมชนเข้าใกล้ตามการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขึ้นต่ออำเภอแกลง กล่าวคือ ได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเขาชะเมา ซึ่งที่ว่าการกิ่งอำเภอมิระยะไม่ไกลจากเขตประตานบัตรนี้ โดยมีข้อสรุปจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยืนยันถึงระดับผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นจากเดิมหากยังคงดำเนินโครงการ

การคัดค้านโครงการในกรณีนี้ได้มีการทูลเกล้าถวายฎีกาต่อองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และมีหนังสือจากสำนักราชเลขาฯ ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ทบทวนระงับการให้ประตานบัตร และในระหว่างช่วงเวลาที่มีการคัดค้านดังกล่าว แกนนำนการคัดค้าน คือ นายนรินทร์ โพธิ์แดง ถูกยิงเสียชีวิต และความขัดแย้งในกรณีนี้เป็นข่าวครึกโครมในระดับชาติ นอกจากนี้ยังได้พบหลักฐานว่าเขาชะอางกลางทุ่งเป็นแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์จากกรมศิลปากร และเป็นแหล่งโบราณคดีที่เป็นกลุ่มเดียวกับแหล่งโบราณคดีที่พบในเทือกเขาชะอางคล่อมคลอง ซึ่งเป็นแนวเขาหินปูนแนวต่อเนื่องกันมาในพื้นที่ และยังพบถ้ำเป็นจำนวนมาก แต่แหล่งโบราณคดี

ดังกล่าวยังไม่ได้ทำการขึ้นทะเบียน โดยกรมศิลปากร อย่างไรก็ตามแหล่งโบราณคดีนี้ได้รับการยืนยันจากกรมศิลปากรว่าได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเช่นเดียวกัน

9.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ควรดำเนินการยกเลิกประทานบัตร และประสานงานกับกรมโรงงาน ตลอดจนกรมป่าไม้ เพื่อหาทางยกเลิกการดำเนินกิจการเหมืองแร่ในบริเวณนี้ทุกกรณี เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) กรมศิลปากรต้องดำเนินการเพื่อรักษามรดกและองค์ความรู้ของแหล่งโบราณคดีให้มีความสมบูรณ์ และมีการศึกษาเชื่อมโยงกับแหล่งโบราณคดีในแนวเทือกเขาอื่นๆเพื่อเป็นประโยชน์ของชาติ รวมถึงเร่งดำเนินการขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณคดีในบริเวณนี้ด้วย

3) ทางบริษัทฯ พยายามขอให้มีการสำรวจแหล่งโบราณคดีอีกครั้งหนึ่ง โดยทำเรื่องถึงรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2546 ซึ่งต่อมากรมศิลปากรได้สั่งการเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2546 ให้สำนักศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี ดำเนินการประสานการขุดค้นทางโบราณคดี เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งโบราณคดีในเขตสัมปทานใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยทางบริษัทออกเงินทุนให้

ต่อกรณีที่กระทรวงฯ มีคำสั่งให้ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดีใหม่โดยบริษัทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายนั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2547 และทำหนังสือเสนอแนะล่าสุดเมื่อ 19 มีนาคม 2547 ขอให้กรมศิลปากรยับยั้งการสำรวจแหล่งโบราณคดีใหม่โดยเด็ดขาด

10. โรงโม่หินตำบลดงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

10.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

ได้เริ่มมีกระแสข่าวการขอประทานบัตรเหมืองแร่บริเวณภูผา ภูผาโงง ตำบลดงมะไฟ ตั้งแต่ปี 2536 ซึ่งชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงไม่เห็นด้วยและเริ่มรวบรวมรายชื่อเพื่อคัดค้าน แต่เพียงไม่กี่วันแกนนำคือ นายหลอด ดวงภูตะ และนายนั้น สุวรรณ ผู้รวบรวมรายชื่อคัดค้านถูกลอบยิงเสียชีวิต (ปัจจุบันยังจับคนร้ายไม่ได้)

จากนั้นในช่วงปลายปี 2537 นายคุณิต ตรีวัฒน์สุวรรณ บริษัทศิลาโชคชัยภัทร ได้ยื่นคำขอประทานบัตรเหมืองแร่โดโลไมต์กิล์มสโตน คำขอประทานบัตรที่ 11/2537 ในบริเวณเนื้อที่ 175-3-65 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแก่งลอย และป่ากลาง บริเวณตำบลดงมะไฟ ซึ่งต่อมาขอเปลี่ยนเป็นเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง และภายหลังทางกระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศกำหนดให้พื้นที่ตำบลดงมะไฟ เป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม (พื้นที่แหล่งหินเขาผาจันไค) ในประกาศกระทรวงฯ ฉบับที่ 12 วันที่ 3 กันยายน 2541 แล้วในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน ได้มีหนังสือจากชาวบ้านคัดค้านการขอสัมปทานในเขตพื้นที่นี้

ในวันที่ 20 มกราคม 2542 ทางทรัพยากรธรณีประจำท้องถิ่น ได้ส่งประกาศการขอประทานบัตรเพื่อเปิดประกาศการขอประทานบัตรที่ 11/2537 ณ ที่ว่าการอำเภอสุวรรณคูหา และที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลดงมะไฟ เพื่อให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสีย ได้โต้แย้งคำขอแปลงนี้ภายในเวลา 20 วัน ซึ่งในวันที่ 27 มกราคม 2542 ทางนายสมพงษ์ ชินแสง ประธานชมรมอนุรักษ์ภูผาป่าไม้ อำเภอสุวรรณคูหา ได้ส่งรายชื่อผู้คัดค้านการตั้งโรงโม่หินบริเวณนี้ และจากนั้นเป็นต้นมาก็ได้มีผู้คัดค้านการขอประทานบัตรและโรงโม่ในพื้นที่นี้รวมหลายกลุ่ม ได้แก่ สำนักงานสมาชิกเกษตรรายย่อยภาคอีสาน ชมรมอนุรักษ์ภูผาป่าไม้ กำนันดงมะไฟ (นายทองม้วน คำแจ่ม ซึ่งถูกลอบยิงเสียชีวิตภายหลังจากส่งเรื่องคัดค้าน 1 เดือน) กลุ่มพิทักษ์ผลประโยชน์ประชาชน กลุ่มตัวแทนพ่อแม่พี่น้องประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู และนายเอกชัย ศรีพุทธา ราษฎรหมู่ 4 ตำบลดงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยได้ทำการร้องเรียนไปยังหน่วยงานราชการในจังหวัด หน่วยงานราชการส่วนกลาง สำนักพระราชพิธีการ คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ปลายปี 2542 บริษัทได้ขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนซึ่งเป็นที่ตั้งคำขอประทานบัตร และยังขอใช้พื้นที่เพิ่มอีก 50 ไร่ เพื่อเป็นที่กองเก็บแร่ โรงโม่ และอื่นๆ ซึ่งก็ยังมีกรคัดค้านของราษฎรอย่างต่อเนื่อง แต่ในเดือนสิงหาคม 2543 ทางบริษัทได้รับอนุมัติให้เข้าทำประโยชน์ได้ในพื้นที่คำขอประทานบัตร ส่วนในพื้นที่ที่ขอเพิ่มเติมอีก 50 ไร่นั้น ยังไม่ได้รับอนุมัติ และแม้ว่าจะมีการคัดค้านของกลุ่มราษฎรในพื้นที่ตลอดมาแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ก็ได้ออกประทานบัตรให้นายดุสิต ศรีวัฒน์สุวรรณ ในวันที่ 25 กันยายน 2543 (ประทานบัตรเลขที่ 27221/15393 มีอายุ 10 ปี ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543)

ดังนั้น จึงได้มีการร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2544 โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) การอนุมัติคำขอประทานบัตรดังกล่าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการดำเนินการโดยไม่รับฟังความคิดเห็นและคำคัดค้านจากประชาชนจำนวนมาก และในการนี้ประชาชนมีการคัดค้านทันเวลาปิดประกาศ 20 วัน ตามระเบียบของการขอประทานบัตร
- 2) เกรงว่าเกิดผลกระทบต่อชุมชน สูญเสียมรดกอันล้ำค่าของท้องถิ่น ทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร สูญเสียประโยชน์และทรัพย์สินทางการเกษตรกรรม
- 3) ข้อมูลใน EIA คลาดเคลื่อน โดยเฉพาะบริเวณผาซึ่งมีภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์กว่า 4,000 ปี และจะได้รับผลกระทบจากแรงระเบิด เนื่องจากอยู่ห่างจากบริเวณระเบิดประมาณ 500 เมตร แต่ในรายงานระบุว่าอยู่ห่างออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร
- 4) เสียงดังจากการระเบิดจะรบกวนการเรียนการสอน และผลกระทบจากฝุ่นละอองจะเกิดอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจ
- 5) ผลิตผลจากป่าธรรมชาติ เช่น เห็ด หน่อไม้ ที่เคยนำมาบริโภคและนำไปขายจะหมดไป อีกทั้ง ต้นน้ำป่าไม้ที่เป็นยาสมุนไพร ป่าธรรมชาติที่เคยอาศัยทำประโยชน์จะหมดไปด้วย

ต่อมา นายสมพงษ์ ชินแสง (ประธานชมรมอนุรักษ์ภูผาป่าไม้ อำเภอสุวรรณคูหา) กับพวก 3 คน ได้ดำเนินการฟ้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมต่อศาลปกครองนครราชสีมา ตามคดีหมายเลขคำที่ 97/2544 ทั้งนี้ในวันที่ 17 มกราคม 2545 ศาลปกครองได้มีคำสั่งกำหนดมาตรการเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาตามที่ผู้ฟ้องคดีมีคำขอ คือ ให้ผู้รับประทานบัตรเลขที่ 27221/15393 ลงวันที่ 25 กันยายน 2543 หยุดการทำเหมืองไว้จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นอย่างอื่น และปัจจุบันยังอยู่ในกระบวนการของศาลปกครอง

10.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐาน และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

1) ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหนังสือร้องเรียน และเอกสารประกอบการร้องเรียน รวมไปถึงเอกสารชี้แจงจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ

- หนังสือกรมทรัพยากรธรณี ที่ ออก 0304/22193 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2544 คำชี้แจงกรณีการคัดค้านโรงโม่หิน ตำบลดงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
- หนังสือกรมทรัพยากรธรณี ที่ ออก 0304/22271 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2544
- หนังสือกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ ออก 0508/321 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2546
- หนังสือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส 0908.4/1571 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2546

2) เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่ และรับฟังข้อมูลชี้แจงเพิ่มเติมจากกลุ่มราษฎรผู้คัดค้าน พร้อมทั้งร่วมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

■ ประชุมหารือร่วมกับจังหวัด และประชาชน 4 หมู่บ้านที่อยู่บริเวณรอบภูเขาในตำบลดงมะไฟ เพื่อรับฟังข้อเท็จจริงและดูพื้นที่ เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2544 พบว่าได้มีการดำเนินการถางป่าเคลียร์พื้นที่บริเวณประทานบัตร ซึ่งอยู่ในเขตอนุรักษ์ต้นน้ำ

■ วันที่ 25 ตุลาคม 2544 ร่วมกับคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน และกรมการสิ่งแวดล้อมของวุฒิสภา เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะ และราษฎรในพื้นที่ พร้อมทั้งดูพื้นที่ พบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจริงในกระบวนการอนุมัติประทานบัตร

■ เข้าพบหารือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอให้ชะลอการอนุญาตใช้พื้นที่ป่า 50 ไร่ เพื่อเก็บกองแร่ วัตถุประสงค์เพิ่มเติม ซึ่งจนบัดนี้ก็ยังไม่อนุมัติ

■ ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย ให้ทบทวนการอนุมัติใช้ระเบิด ตามหนังสือที่ 027/44 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2544 ซึ่งทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และคณะ ได้เดินทางไปดูพื้นที่และพบราษฎร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2544 พร้อมทั้งสั่งการให้ระงับการใช้วัตถุระเบิด

■ ทางคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนวุฒิสภา ได้มีหนังสือลงวันที่ 2 มกราคม 2545 ถึงสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการที่เกี่ยวข้องในกระบวนการอนุมัติประทานบัตรให้แก่ นายดุสิต ศรีวัฒน์สุวรรณ นอกจากนี้ได้มีหนังสือที่ 252/2545 ลงวันที่ 17 มกราคม 2545 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ขอให้หยุดทำการระเบิดหินบริเวณโรงโม่หินของ

นายคูสิต ตรีวัฒน์สุวรรณ

■ คณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกับกรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภาโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรมศิลปากร ราษฎรที่คัดค้าน ในที่สุด คณะอนุกรรมการฯ เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2545 เพื่อปรึกษาหารือ โดยขอให้พิจารณาสั่งการโดยด่วน เรื่องการทบทวนการให้ประทานบัตร เนื่องจากอนุกรรมการฯ พบว่าทางผู้ประกอบการฝากวัตถุประสงค์เปิดจำนวนมากไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอสุวรรณคูหา

ในระหว่างการคัดค้านโครงการนี้ชาวบ้านจำนวน 12 คน ถูกออกหมายจับ และ 5 คน ถูกจับในข้อหาทำลายทรัพย์สิน ตามการแจ้งความของเจ้าของโรงโม่หินเมื่อ 24 เมษายน 2544 ซึ่งทางอนุกรรมการฯ ได้ประสานงานกับสภาพนาความให้เข้าช่วยเหลือ ปัจจุบันอยู่ในชั้นศาลอุทธรณ์ หลังจากศาลชั้นต้นพิจารณายกฟ้อง และต่อมา มีการจับกุมเพิ่มอีก 1 คน ชาวบ้านที่เหลือทั้งหมดอีก 6 คน จึงเข้ามาอบตัว เพื่อดำเนินคดีพร้อมๆ กัน

9.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง ทั้งจากหลักฐานเอกสาร การให้ถ้อยคำของผู้ร้อง และผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่หลายครั้ง คณะอนุกรรมการฯ มีความเห็นว่า การอนุมัติประทานบัตรให้แก่โรงโม่หินที่ตำบลดงมะไฟ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีการละเมิดสิทธิประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างชัดเจน ในด้านสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาคุณภาพชีวิต และละเมิดต่อสิทธิในการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ ทั้งที่ประชาชนใช้สิทธิอย่างถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยทางราชการได้รับทราบตั้งแต่ต้น แต่กลับมีการปกปิดข้อเท็จจริง มีความพยายามใช้อำนาจหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรมต่อชาวบ้าน และมีการกระทำที่ส่อในทางทุจริต อันมีผลให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ผู้นำการคัดค้านมีการถูกลอบยิงเสียชีวิต และถูกจับกุมหลายคน รวมทั้งหมายจับอยู่อีกจำนวนมาก ซึ่งอาจจะมีผลทำให้เกิดความรุนแรงต่อเนื่องต่อไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ข้อกฎหมาย

■ ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 บัญญัติไว้ชัดเจนว่าต้องมีการปิดประกาศคำขอประทานบัตร ณ ที่ว่าการอำเภอ และที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อย 20 วัน เพื่อให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียได้แย้งคำขอประทานบัตร ถ้าไม่มีการคัดค้านจึงจะดำเนินการต่อไปได้

■ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สั่งการผ่านอธิบดีกรมป่าไม้ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้เอกชนเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พื้นที่อนุญาตต้องไม่มีปัญหาเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง”

■ มีหนังสือสั่งการชัดเจนจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กำหนดให้การพิจารณาคำขอประทานบัตร ต้องผ่านความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบล และต้องตรวจสอบคำขอประทานบัตรว่ามีประชาชนคัดค้านหรือไม่

2) ข้อเท็จจริง

■ มีการปิดประกาศคำขอประทานบัตรเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2542 และมีการคัดค้านจากชมรมอนุรักษ์

ฎาปาไม้ อำเภอสวรรคภูหา ในวันที่ 27 มกราคม 2542 ซึ่งคัดค้านทันตามเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยมีรายชื่อและที่อยู่อย่างเปิดเผย ส่งถึงนายอำเภอสวรรคภูหา ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู มีหนังสือตอบรับทราบคำคัดค้านดังกล่าว และสั่งการให้อุตสาหกรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ตรวจสอบขั้นตอนการขอประทานบัตร

■ ได้มีการยื่นคัดค้านคำขอประทานบัตรจากชาวบ้าน และพระสงฆ์อีกหลายกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งก้านตำบลลงมะไฟ ซึ่งเป็นประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย (แต่ต่อมาเพียง 1 เดือน ก้านก็ถูกลอบยิงเสียชีวิตพร้อมผู้ร่วมคัดค้านอีก 1 คน) หลังจากนั้นได้มีการประชุมคัดค้านอย่างเปิดเผยที่ศาลากลางจังหวัดหนองบัวลำภู มีจดหมายร้องเรียนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ฯลฯ รวมถึงการถวายฎีกาแสดงถึงเจตนาที่คัดค้านอย่างจริงจังและไม่ได้อยู่ดีแต่ไม่มีหลักฐานการประชุมของหน่วยราชการใดๆ ร่วมกับกลุ่มที่คัดค้านแม้แต่ครั้งเดียว คงมีเพียงหลักฐานที่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่หน่วยราชการหลายแห่งใช้วิธีไปพบรายบุคคลเพื่อให้ผู้คัดค้านบางคนถอนเรื่อง หรือมีการให้ข้อมูลที่ผิดข้อเท็จจริงแก่พระสงฆ์ผู้คัดค้าน ทำให้ยอมถอนเรื่องโดยเข้าใจว่า พื้นที่ขอประทานบัตรไม่เกี่ยวกับบริเวณวัดแต่อย่างไรก็ยังคงมีผู้คัดค้านจำนวนมากและต่อเนื่องตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

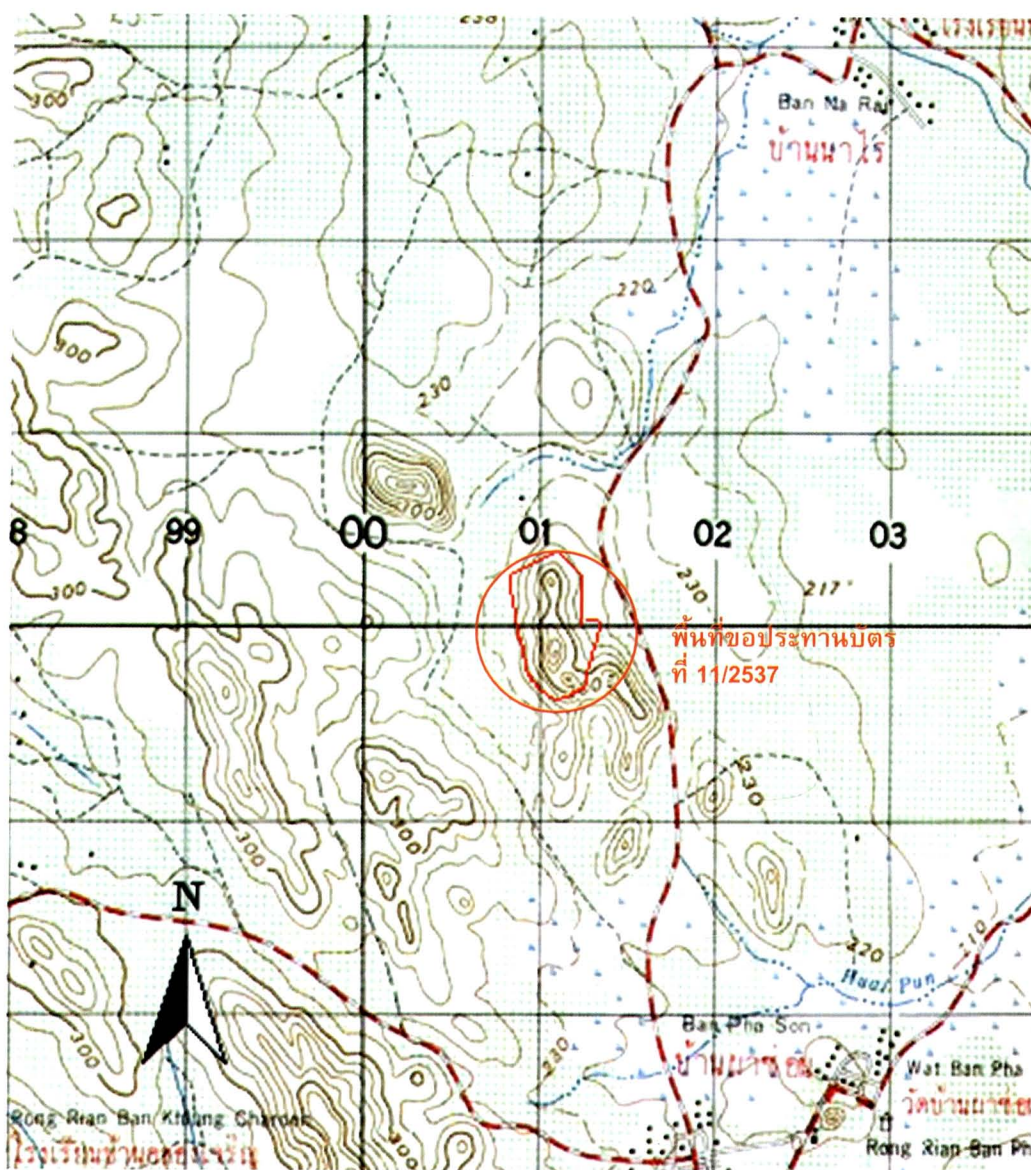
เมื่อมีการสอบถามข้อเท็จจริงมาจากทางกระทรวง หรือจากหน่วยงานที่ราษฎรไปร้องเรียน หรือแม้แต่สำนักเลขาธิการพระราชวัง ทางจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะยืนยันตลอดมาว่า ผู้คัดค้านได้ถอนเรื่องไปแล้ว หรืออ้างแต่หลักฐานคำรายงานจากผู้นขอประทานบัตรว่าตกลงกับผู้คัดค้านได้แล้ว และรายงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลว่าไม่มีการคัดค้านอีกต่อไป ทั้งนี้จังหวัดมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อร้องเรียนหลายครั้ง แต่ไม่มีตัวแทนของฝ่ายคัดค้านแม้แต่ครั้งเดียว และไม่เคยมีการประชุมอย่างเป็นทางการกับผู้คัดค้าน มีแต่การรายงานว่ามีปัญหาใดๆ และยืนยันไปที่การตั้งคณะกรรมการไปสืบสวนและทำงานว่า ผู้คัดค้านมีประวัติไม่ดีต่างๆ นานา แม้จะมีหน่วยงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของรัฐหลายหน่วย ได้ทักท้วงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ขอให้มีการทำประชาคมติดตามรัฐธรรมนูญใหม่ แต่ทางจังหวัดชี้แจงว่า มีการสำรวจความคิดเห็นของราษฎรหลายครั้งแล้วและไม่ขัดข้อง แต่ที่มีผู้คัดค้านส่วนใหญ่มาจากที่อื่น กระบวนการปกปิดข้อเท็จจริงและขัดขวางการคัดค้านและการร้องทุกข์เช่นนี้ ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของการอนุมัติประทานบัตรในปี 2543 ซึ่งถือว่าเป็นธรรมต่อชาวบ้านและกลุ่มคัดค้านอย่างยิ่ง โดยเป็นการละเมิดสิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอย่างชัดเจน

■ มีการใช้กระบวนการปกปิดข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน เมื่อทางผู้นขอประทานบัตร ขอใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และทางคณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในป่าสงวนแห่งชาติ โดยให้ใช้พื้นที่ป่าสงวน จำนวน 175-3-65 ไร่ ตามที่ป่าไม้จังหวัดหนองบัวลำภู และผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ โดยยืนยันว่า “ไม่มีปัญหาที่ราษฎรในพื้นที่หรือท้องที่ใกล้เคียงแต่อย่างใด” และหากมีปัญหาในพื้นที่ที่ขออนุญาตไม่ว่ากรณีใดๆ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ผู้ขออนุญาตยินดีที่จะให้ทางราชการยกเลิกการขออนุญาตในครั้งนี้อย่างนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ลงนามอนุมัติ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2543

■ กองสัมปทาน กรมทรัพยากรธรณี ได้เสนอรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเห็นควรให้ออกประทานบัตร โดยกำหนดอายุประทานบัตร 10 ปี เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2543 โดยมีเหตุผลว่า “ได้ประกาศให้ราษฎรทราบตามกฎหมายแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน และอบต.พิจารณาให้ความเห็นชอบในการออกประทานบัตรแล้ว” อนึ่ง ราษฎรที่คัดค้านไม่ทราบว่ามีกรอนุมัติประทานบัตรแล้ว เนื่องจากไม่มีการแจ้งผู้คัดค้านจากทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนทางโรงโม่หินจะเปิดทำการและมีหนังสือแจ้งชาวบ้านเมื่อ 10 ตุลาคม 2544 พร้อมกับขอกำลังตำรวจคุ้มกัน ชาวบ้านก็ยังไม่เชื่อว่ามีกรอนุมัติจริงจึงพากันไปชุมนุมคัดค้านการระเบิดหิน และเป็นความขัดแย้งรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อทางโรงโม่หินแจ้งจับผู้นำการคัดค้านจำนวน 6 คน โดยตั้งข้อหาร้ายแรง วงเงิน

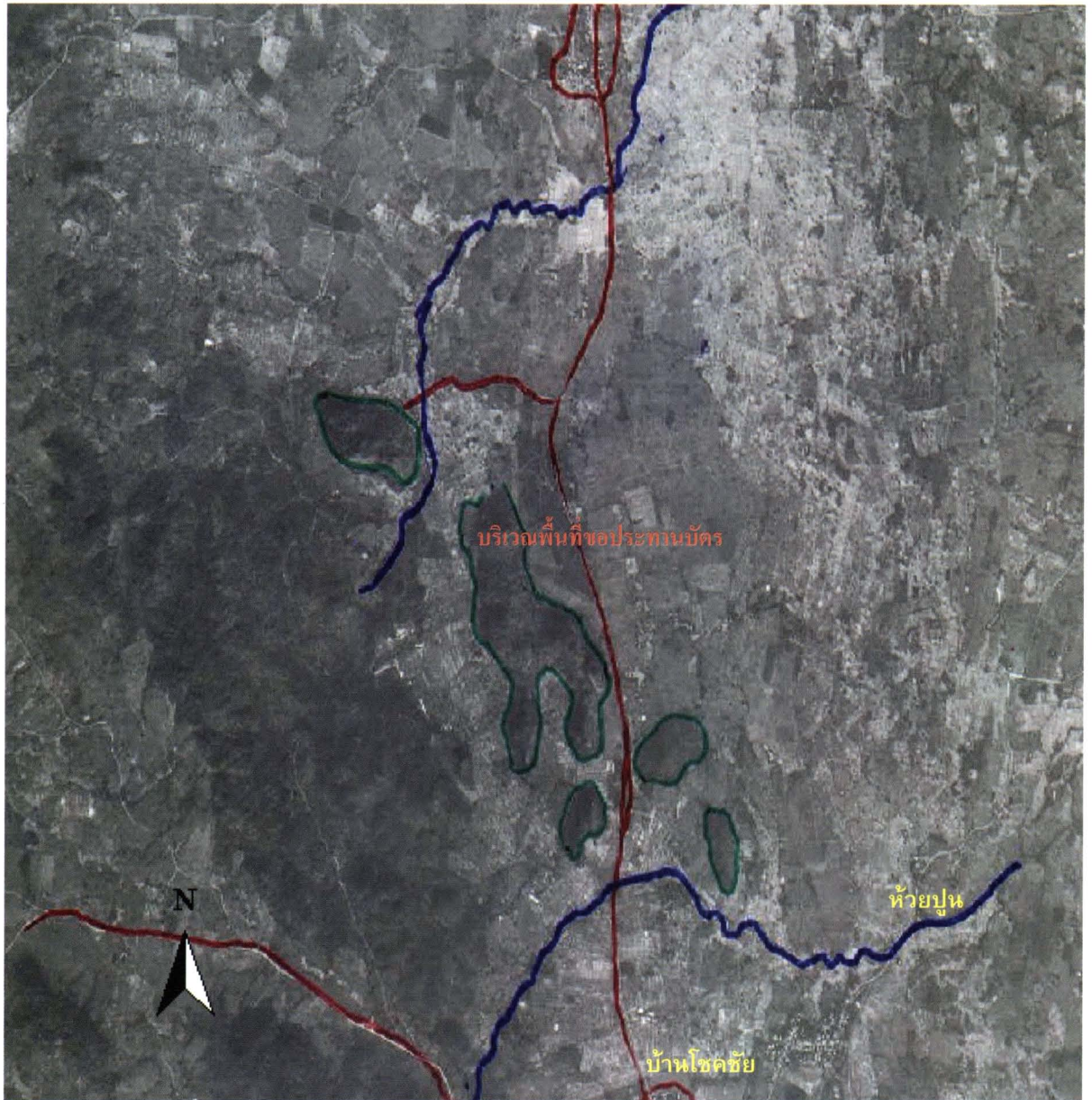


ภาพที่ 3.22 การลงพื้นที่ของคณะอนุกรรมการฯ และการเรียกร้องของผู้คัดค้าน



แผนที่ลำดับชุด L7017 ระวาง 5444 III มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.23 แผนที่แสดงที่ตั้งโรงโม่หิน ต.ดงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู



ภาพที่ 3.24 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณ ต.ดงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู

ประกันตัวสูงถึงคนละ 250,000 บาท และยังเป็นคดีความอยู่ในศาลอุทธรณ์ในขณะนี้ ซึ่งทางคณะอนุกรรมการฯ ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และขอให้พิจารณาสั่งการ โดยเร่งด่วน ให้เพิกถอนประทานบัตร เนื่องจากมีข้อเท็จจริงชัดเจนว่ากระบวนการพิจารณาคำขอประทานบัตรผิดพลาดในสาระสำคัญ

■ ยังคงมีการปกปิดข้อเท็จจริงเรื่องการคัดค้านของราษฎรต่อไป เมื่อโรงโม่หินได้ยื่นคำขอใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มเติมอีก 50 ไร่ ชาวบ้านถวายฎีกาคัดค้าน แต่ทางจังหวัดหนองบัวลำภู ได้รายงานอธิบดีกรมป่าไม้ เมื่อ 6 มิถุนายน 2544 เสนอว่าเห็นควรระงับเรื่อง โดยระบุว่า “ได้สอบสวนและบันทึกความคิดเห็นจากบุคคลต่างๆ บางส่วนในพื้นที่ตำบลดงมะไฟ ไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบสนับสนุนการก่อสร้างโรงโม่” และยังมีกรอ้างอิงรายงานฉบับนี้อีกหลายครั้งเมื่อมีการสอบถามถึงการคัดค้านของชาวบ้าน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของรายงานที่ชี้แจงต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย เมื่อคณะอนุกรรมการฯ ตรวจสอบรายละเอียดรายงานฉบับนี้พบว่า เป็น

รายงานที่ไม่มีความถูกต้องในการนำมาอ้างอิง เพราะไม่มีการประชุมผู้คัดค้าน เพียงอ้างการสอบถามจากประชาชนประมาณร้อยกว่าคนจากทั้งตำบล ซึ่งส่วนใหญ่มาจากหมู่บ้านห่างไกลจากบริเวณที่จะระเบิดหิน และทางราชการเป็นผู้คัดเลือกมาเอง จึงเป็นหลักฐานที่เจตนาให้ข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดอย่างมาก และในที่สุดคณะกรรมการกลั่นกรองการใช้ทรัพยากรธรรมชาติระดับจังหวัด ก็มีมติเห็นชอบให้ใช้พื้นที่ป่าสงวนเพิ่มเติมอีก 50 ไร่ เมื่อ 17 สิงหาคม 2544 โดยเสนอให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อนุมัติ ซึ่งทางคณะอนุกรรมการฯ ได้มีหนังสือชี้แจงปัญหาและข้อเท็จจริงโดยเร่งด่วนต่อรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่รับผิดชอบกรมป่าไม้ ขอให้ตรวจสอบและระงับการอนุมัติไว้ก่อนเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2544 เรื่องนี้ยังไม่มีการอนุมัติเพิ่มเติม แต่ก็ยังไม่มีการเพิกถอนการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าสงวน 175 ไร่ตามประธานบัตรดังกล่าว

■ แม้การขอใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนฯ เพื่อจัดเก็บวัตถุระเบิดและก่อสร้างโรงโม่อีก 50 ไร่ ยังไม่ได้รับการอนุมัติ และยังไม่มีการก่อสร้างอาคารใดๆ แต่คณะกรรมการกลั่นกรองการใช้ทรัพยากรธรรมชาติระดับจังหวัด กลับเห็นชอบการขออนุญาต ชื้อ มีใช้ และขนย้ายวัตถุระเบิดจำนวนมาก โดยนำมาฝากเก็บไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ตั้งอยู่กลางชุมชน ทางคณะอนุกรรมการฯ จึงได้ทำเรื่องชี้แจงปัญหาและข้อเท็จจริงโดยเร่งด่วน ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อ 16 ตุลาคม 2544 ขอให้สั่งการให้ระงับการระเบิดหินชั่วคราว ซึ่งรัฐมนตรีฯ ได้มาตรวจสอบพื้นที่และสั่งการห้ามมิและใช้วัตถุระเบิดแล้วตั้งแต่วันที่ พฤศจิกายน 2544

10.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

- 1) กระบวนการปิดประกาศคำขอประธานบัตร 20 วัน เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับรู้ และผู้มีส่วนได้เสียมักไม่มีโอกาสได้โต้แย้งในระยะเวลาที่กำหนด
- 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ใส่ใจกับคำคัดค้านของราษฎร ซึ่งในกรณีนี้เป็นกรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน
- 3) ในกรณีที่ชุมชนเข้ามาปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเอง ยังขาดกลไกที่กระบวนการยุติธรรมจะเอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองประชาชน และเป็นช่องว่างให้กลุ่มผู้ประกอบการใช้กระบวนการนี้มาข่มขู่ให้ประชาชนยกเลิกการคัดค้าน เช่น มีการตั้งวงเงินประกันตัว ที่สูงถึงคนละ 2.5 แสนบาท และมีการเสียชีวิตที่ยังไม่สามารถจับคนร้ายได้
- 4) ให้มีการขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณคดีภูผาโดยเร่งด่วน

11. เหมืองหินและโรงโม่หิน ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

11.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

ราษฎรหมู่ 1 หมู่ 2 และหมู่ 14 ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมตัวกันร้องเรียน การทำเหมืองระเบิดและย่อยหินของบริษัทโรงโม่หิน พี. วี. ศิลาทิพย์ จำกัด ซึ่งแต่เดิมได้มีการขอประทานบัตร เพื่อทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์ จำนวน 3 ประทานบัตร ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ยวมฝั่งซ้าย ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประทานบัตรเหมืองแร่ ทั้ง 3 ประทานบัตรนั้น ได้ขออนุญาตเพื่อทำเหมือง แร่ฟลูออไรด์ แบบเหมืองขุดมา 30 กว่าปีแล้ว ได้เริ่มทำเหมืองหินและโรงโม่เมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว มีการระเบิด เปิดเป็นเหมืองหินอย่างชัดเจนก่อความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก อาทิ

- 1) เศษฝุ่นละอองและหินปลิวลงสู่ลำห้วยแม่ลาน้อย ซึ่งเป็นลำน้ำหลักที่ใช้เพื่อการเกษตรกรรมของหมู่บ้าน ดินเงิน และเคยเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ในฤดูน้ำไหลบ่าด้วย
- 2) ชาวบ้านป่าหมาก ได้รับความเดือดร้อนเรื่องน้ำประปาหมู่บ้านที่ต่อท่อมาจากภูเขา (ด้านที่ทำเหมืองแร่) แห่งลง ทำให้ไม่มีน้ำใช้ น้ำบ่อตื้นเงิน ซึ่งคาดว่าน่าจะเกิดจากการระเบิดหินทำให้ทิศทางการไหลของน้ำใต้ดิน เปลี่ยนไป
- 3) ที่ตั้งโรงโม่หิน อยู่บริเวณฝายน้ำล้นของหมู่บ้าน ทำให้มีการชะล้างฝุ่นละออง ดิน และหิน ลงไปในเหมืองฝายของหมู่บ้าน
- 4) ผลกระทบจากฝุ่นละอองที่เกิดจากรถหินโดยเฉพาะในหน้าแล้ง ซึ่งโดยปกติจะทำการขนหินวันละ ประมาณ 40-50 เที่ยว เนื่องจากทางผู้ประกอบการไม่ได้มีการฉีดพรมน้ำบนถนนเลย ทั้งยังมีฝุ่นจากโรงโม่หินลง มาที่หมู่บ้านด้วย นอกจากนี้ยังมีเสียงจากการระเบิดหินและ โม่หินดังรบกวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของ ประชาชนในหมู่บ้าน
- 5) ข้อมูลจากโรงพยาบาลแม่ลาน้อยระบุสถิติผู้ป่วยโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจสูงขึ้นทุกปี ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งชาวบ้านเองได้ทำการร้องเรียน ไปยังหน่วยงานราชการท้องถิ่นแต่ไม่ได้ผล
- 6) มีสะเก็ดหินและฝุ่นละอองปลิวตกลงมายังที่นา ซึ่งส่งผลให้ผลิตผลทางการเกษตรลดลง
- 7) ปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวชาวพม่าที่ถูกจ้างแรงงานและเข้ามาพักอาศัยในพื้นที่บริเวณ โรงโม่หินมีการ ตั้งชุมชนขนาดย่อมขึ้น ก่อปัญหาหลักขโมยในชุมชน ปัญหายาเสพติด การพนัน มีการระบาดของโรคไทฟอยด์และ มาลาเรีย และไม่ได้มีการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมด้วย
- 8) บ้านห้วยริน ได้รับแรงสั่นสะเทือน หลังคาแตกร้าว บ้านที่เป็นปูนเกิดรอยร้าว และปัญหาฝุ่นละออง ส่งผลกระทบต่อที่ทำกินด้วย

9) พื้นที่ดำเนินการอยู่ใกล้กับ “ถ้ำแก้ว โคมล” อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามควรค่าแก่การอนุรักษ์

11.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐาน และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

1) หนังสือร้องเรียนและคำชี้แจงจากตัวแทนกลุ่มผู้คัดค้าน ตามเลขรับที่ 373/2546วันที่ 6 พฤษภาคม 2546

2) หนังสือสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส 1009/5471 ลงวันที่ 5 มิถุนายน 2546 เรื่องขอให้ส่งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อขอประทานบัตรการทำเหมืองหินของบริษัท พี.วี. ซัพพลาย ซิลาทิพย์ จำกัด ในพื้นที่ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุว่า การดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนฯ ดังกล่าว อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งหากอายุหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนฯ สิ้นสุดลง แต่อายุประทานบัตรเหมืองแร่ยังคงอยู่เห็นควรให้ต่ออายุหนังสืออนุญาตเข้าทำประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนฯ จนกระทั่งสิ้นสุดอายุประทานบัตรได้ โดยผู้ประกอบการต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการทำเหมืองแร่แล้ว (Post Evaluation) เสนอต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความเห็นในการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติก่อนผันการต่ออายุหนังสืออนุญาต ซึ่งขณะนี้ผู้ประกอบการยังมีได้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการทำเหมืองแร่แล้วแต่อย่างไร

3) หนังสือกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ที่ อก 0508/2773 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2546 เรื่อง ร้องเรียนคัดค้านการต่ออายุประทานบัตร ในพื้นที่ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งระบุว่า บริษัท โรงไม้หิน พี.วี. ซิลาทิพย์ จำกัด เป็นผู้รับช่วงการทำเหมืองตามประทานบัตรของ หจก. พี.วี. ซัพพลายส์ (ไทยแลนด์) จำนวน 3 แปลง

- ประทานบัตรที่ 12627/13903 ชนิดฟลูออไรด์ เนื้อที่ 141 ไร่ 52 ตารางวา มีอายุประทานบัตร 24 ปี คือตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2529 ถึง 6 กรกฎาคม 2553

- ประทานบัตรที่ 12628/13902 ชนิดฟลูออไรด์และหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง เนื้อที่ 61 ไร่ 3 งาน 74 ตารางวา มีอายุประทานบัตร 22 ปี คือตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2529 ถึง 26 มิถุนายน 2551

- ประทานบัตรที่ 12624/13904 ชนิดฟลูออไรด์และหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง เนื้อที่ 214 ไร่ 2 งาน 78 ตารางวา มีอายุประทานบัตร 25 ปี คือตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2529 ถึง 26 มิถุนายน 2554

4) หนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ทส.0908.4/8331 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2546 เรื่อง ขอส่งเอกสารและชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีการขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อทำเหมืองหินในพื้นที่ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุว่าปัจจุบันทางกรมฯ ยังมิได้รับเรื่องราวการขอต่ออายุหนังสือ

อนุญาตแต่อย่างไร

5) คณะอนุกรรมการฯ ได้เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่และรับฟังข้อมูลชี้แจงเพิ่มเติมจากกลุ่มราษฎรผู้คัดค้าน ในพื้นที่ตำบลแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2546

6) คณะอนุกรรมการฯ ได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงและส่งเอกสาร ในวันที่ 1 และ 22 กรกฎาคม 2546 ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน อุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

7) หนังสือกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ที่ อก 0508/3835 ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2546 เรื่อง การตรวจสอบผลกระทบและความเดือดร้อนของราษฎรจากการทำเหมืองหินและการประกอบกิจการโรงโม่หิน ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระบุว่า กรมฯ ได้สั่งการให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3 เชียงใหม่ ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการตรวจสอบ และกำกับดูแลการทำเหมืองและโรงโม่ดังกล่าว เพื่อมิให้สร้างความเดือดร้อนแก่ราษฎร และก่อให้เกิดผลกระทบต่อถ้ำแก้วโกมล และลำห้วยแม่ลาน้อย

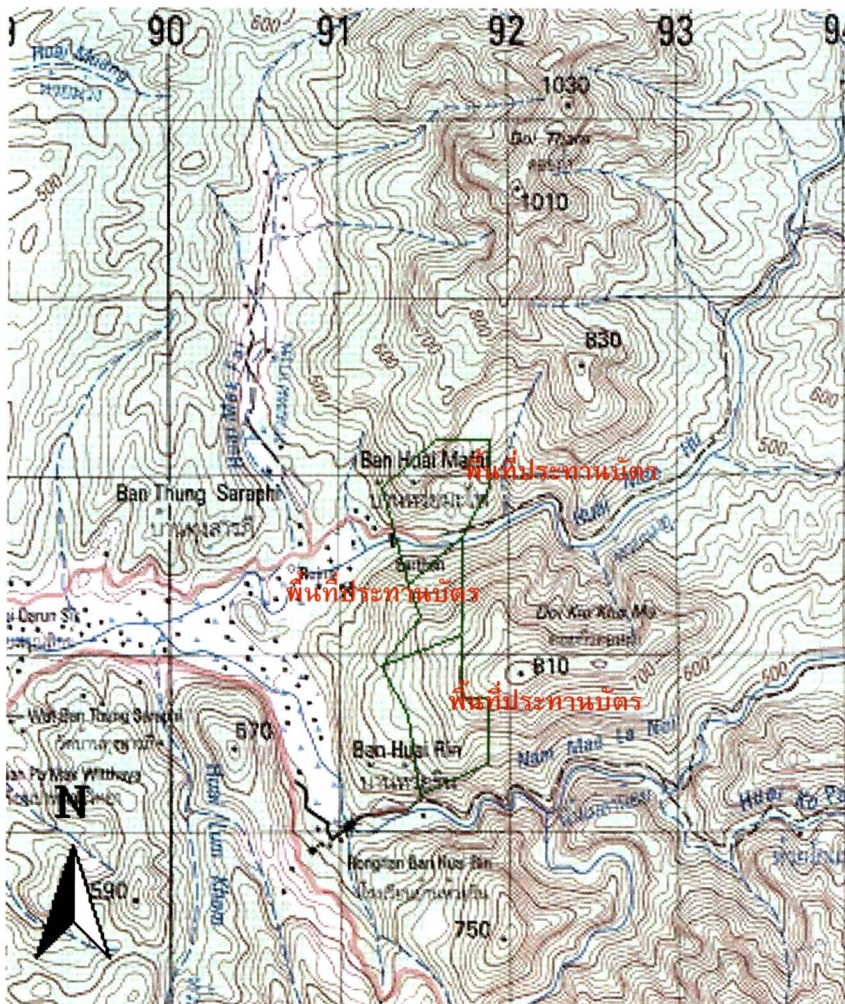
11.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

คณะอนุกรรมการฯ ได้ตรวจสอบเอกสาร บุคคลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบสภาพพื้นที่ พบว่าพื้นที่ประทานบัตรทั้ง 3 แปลงได้รับอนุญาตให้ดำเนินการระเบิดหินในพื้นที่บนเทือกเขาที่มีชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมบ้านป่าหมาก บ้านห้วยริน และบ้านห้วยมะไฟอยู่บริเวณเชิงเขา และที่ราบประชิดภูเขา โดยการเปลี่ยนแปลงชนิดแร่จากฟลูออไรต์มาเป็นเหมืองหินอุตสาหกรรมตามมาตรา 57 ในพระราชบัญญัติแร่ ในประทานบัตร 2 ใน 3 แปลงนั้น ชุมชนไม่ทราบเรื่องแต่อย่างใด โดยประทานบัตรที่ขอทำเหมืองฟลูออไรต์เมื่อกว่า 30 ปีไม่มีผลกระทบต่อชุมชน แต่ในการทำเหมืองหินที่ดำเนินการมา 5 ปีนั้น ชุมชนได้รับผลกระทบจากแรงสั่นสะเทือน หลังคาแตก ร้าว และเศษหินกระเด็นตก ผ่นจากการระเบิด และจากการขนส่ง สำหรับในลำห้วยแม่ลาน้อยมีลักษณะ ต้นเงิน และมีทางน้ำที่ไหลจากหน้าเหมืองและโรงโม่ที่ไม่มีสิ่งป้องกันตะกอนจากกองหิน และหน้าเหมือง นอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบข้อมูลผลกระทบจากการลดลงของแหล่งน้ำประปาภูเขา และเห็นความเสียหายของถนนอย่างชัดเจน จากการตรวจสอบพื้นที่ประทานบัตร พบว่าขอบเขตในแปลงประทานบัตรแปลงที่ 12624/13904 มีขอบเขตติดกับชุมชนบ้านห้วยริน ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่มีการระเบิดหินแต่จะเป็นปัญหารุนแรงในอนาคตเมื่อขยายหน้าเหมืองอย่างแน่นอน

ในการตรวจสอบเอกสารพบกรณีการหมดอายุประทานบัตรของโรงโม่หิน และใบอนุญาตให้โรงโม่ใช้พื้นที่ป่า ซึ่งจนถึงในปัจจุบันก็ยังไม่ได้รับความเห็นชอบในการต่ออายุจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ทางจังหวัดจะเห็นควรให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการต่ออายุก่อนก็ตาม แต่การดำเนินการของโรงโม่ก็ยังสามารถดำเนินการต่อได้ตามปกติเนื่องจากโรงโม่ได้ขยับยื่นต่ออายุแล้วทำให้สามารถดำเนินการต่อเนื่องได้ตามพระราชบัญญัติโรงงาน นอกจากนี้ยังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสรรค่าภาคหลวงให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในปีที่

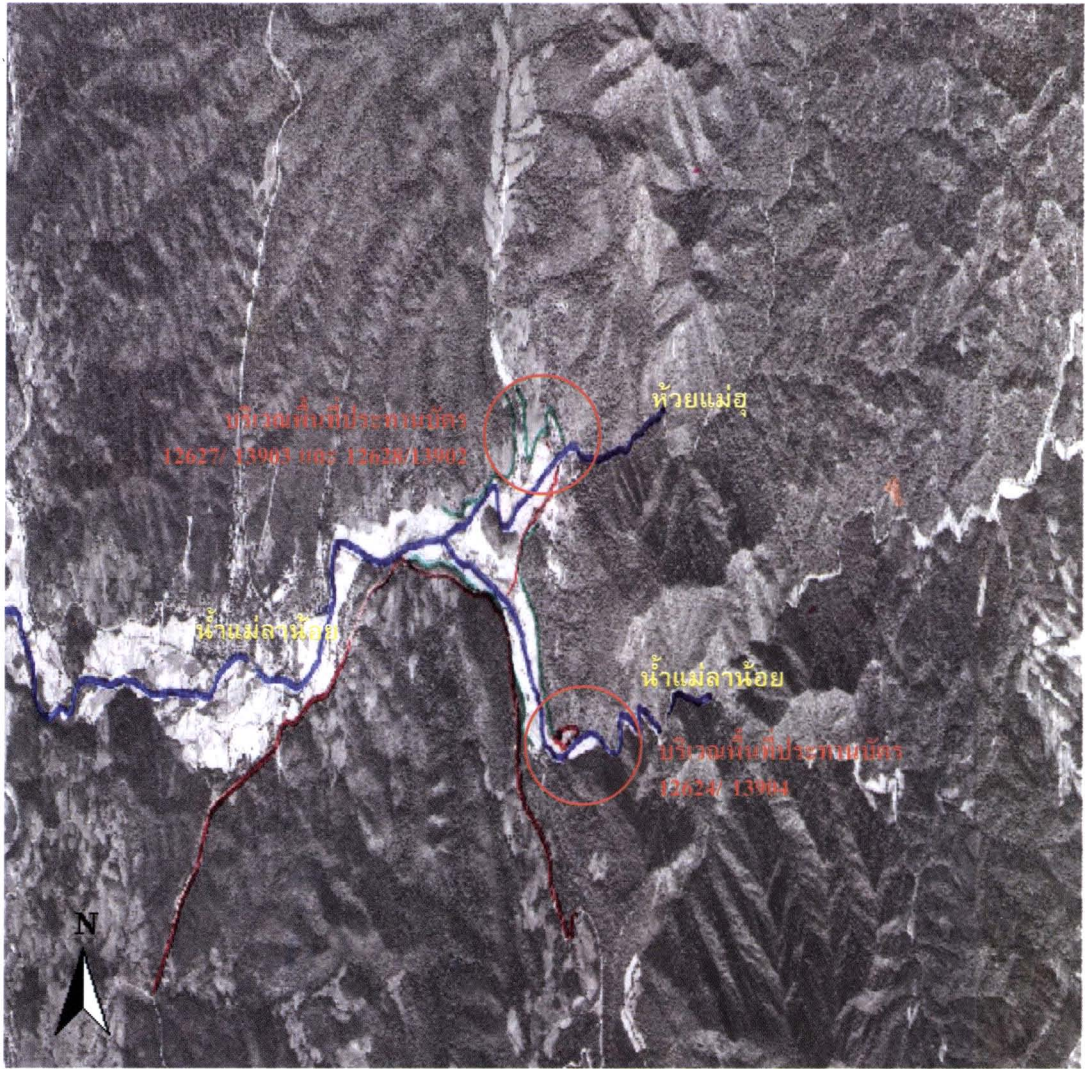


ภาพที่ 3.25 ลักษณะการทำเหมืองบนภูเขาและลักษณะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน



แผนที่ลำดับชุด L7018 ระวาง 4545 I มาตรการส่วน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.26 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่ประทานบัตรเหมืองหิน และ โรงโม่หิน ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน (ดอยกิวคอกหมา)



ภาพที่ 3.27 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ประมาณบัตร์คอกหมา อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน

ผ่านมา คือ 20,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยจนน่าจะมีคามผิดปกติ

11.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องดำเนินการในกระบวนการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในกรณีที่เหมาะสมให้สำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางและบรรทัดฐานการดำเนินงานที่ถูกต้องตามหลักวิชาการต่อไป

2) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ต้องระงับการประกอบการเหมืองแร่จนกว่าจะแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด

3) กรณีนี้เป็นตัวอย่างของผลเสียหายในการอนุญาตให้มีการเพิ่มชนิดแร่ตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 ในมาตรา 57 โดยอาศัยเพียงอำนาจของอธิบดีเพียงอย่างเดียวและไม่มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ เนื่องจากผิดเจตนารมณ์การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามหลักวิชาการ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการทำเหมืองอย่างชัดเจน

4) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ต้องทบทวนความเหมาะสมของการอนุมัติประทานบัตรและการอนุญาตให้ระเบิดหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยเฉพาะในแปลงที่อยู่ติดกับชุมชน โดยด่วน

5) กรมควบคุมมลพิษต้องเร่งประสานงานในการตรวจสอบแก้ไขความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ด้าน

6) ในแนวปฏิบัติของกรมโรงงานกรณีการอนุญาตให้ผู้ประกอบการดำเนินการไม่หินในโรงไม่หิน ในระหว่างการยื่นเรื่องขอต่ออายุใบอนุญาตได้ เมื่อใบอนุญาตเต็มหมดอายุลง เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทบทวนถึงความเหมาะสม และหาทางปรับปรุงการตรวจสอบและดำเนินการให้รอบคอบ ยุติธรรม ทั้งต่อผู้ประกอบการและมีประสิทธิภาพพอที่จะควบคุมผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและชุมชนด้วย

12. เหมืองลิกไนต์ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

12.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

กฟผ. เริ่มดำเนินการสำรวจแหล่งถ่านหินเวียงแหงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2526 และสำรวจชั้นรายละเอียดอีกครั้งในปี พ.ศ. 2530 โดยร่วมกับกรมทรัพยากรธรณี ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2531 ให้กันพื้นที่อำเภอเวียงแหงให้กับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเพื่อพัฒนาผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งในขณะนั้นพบว่ายังไม่คุ้มค่าแก่การลงทุนเปิดเหมืองจึงได้ระงับโครงการไว้ก่อน ต่อมาช่วงต้นปี 2541 กฟผ. ได้กำหนดแผนงานเพื่อทบทวนการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนการพัฒนาเปิดเหมืองจากแหล่งถ่านหินเวียงแหงเพื่อนำไปใช้กับโรงไฟฟ้าแม่เมาะ และเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2544 ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) มีมติเห็นควรให้ กฟผ. เข้าไปพัฒนาแหล่งถ่านหินนี้เพื่อนำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยไม่ต้องมีการประมูล โดยมีเงื่อนไขให้ทาง กฟผ. จัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ให้ความเห็นชอบก่อนการดำเนินการ

พื้นที่โครงการเหมืองถ่านหินลิกไนต์นี้ อยู่ห่างจากอำเภอเวียงแหงไปทางทิศเหนือประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 8 หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ 3 ตำบล ซึ่งพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา มีระดับความสูงเฉลี่ย 800 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่โครงการจัดอยู่ในเขตลุ่มน้ำปิงชั้น 3 และบางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติป่าเชียงดาว และป่าลุ่มแม่น้ำฝาง มีปริมาณแร่สำรองประมาณ 139 ล้านตัน

ตามหนังสือร้องเรียนจากกลุ่มพัฒนาชุมชนเวียงแหง ลงวันที่ 10 เมษายน 2546 ร้องเรียนว่าการไฟฟ้าฝ่าย

ผลิตแห่งประเทศไทยมีโครงการที่จะเปิดเหมืองลิกไนท์ที่อำเภอเวียงแหง ราษฎรในอำเภอมีความวิตกกังวลว่าโครงการดังกล่าวจะสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิต อาชีพ และอนาคตของชาวชุมชน โดยปัจจุบันไม่มีการเปิดเผยข้อมูลในการดำเนินโครงการ และได้มีการข่มขู่คุกคามสร้างความกดดันให้กับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งอาจนำไปสู่ความรุนแรงในอนาคตได้ จึงได้ขอให้ทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเข้ามาตรวจสอบดูแลให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อไป

ทั้งนี้ทางคณะกรรมการสิทธิฯ ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยทางคณะอนุกรรมการฯ ได้ลงตรวจสอบพื้นที่และรับฟังข้อมูลชี้แจงจากราษฎรในพื้นที่ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2546 และได้มีหนังสือถึงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ สม 001/05/877 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2546 ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงการดำเนินงานโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหง

12.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบพยาน หลักฐาน เอกสาร และรับฟังข้อเท็จจริง ดังนี้

1) ตรวจสอบพื้นที่และรับฟังข้อมูลชี้แจงจากราษฎรในพื้นที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2546

2) หนังสือการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ กฟผ. R4671/19902 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2546 เรื่องการชี้แจงข้อเท็จจริงการดำเนินงานโครงการพัฒนาเหมือง เวียงแหง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการเตรียมการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่รับเป็นผู้ศึกษา และยังไม่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการ

- ได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการประสานการดำเนินงาน โครงการพัฒนาเหมืองถ่านหินเวียงแหง มีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นประธาน เพื่อพิจารณาการดำเนินงานของโครงการ โดยมีการประชุมไปแล้ว 3 ครั้ง และยังได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นอีก 3 ชุด โดยหนึ่งในคณะอนุกรรมการดังกล่าว ได้แก่ คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และผลกระทบทางสังคม (SIA) ซึ่งมีตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นร่วมเป็นกรรมการ

- ได้เริ่มดำเนินการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนแล้ว ทั้งในรูปแบบเอกสารแผ่นพับ วิทยุทัศน์ การประชาสัมพันธ์

- มีการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหงให้แก่ข้าราชการ อบต. ผู้นำชุมชน และราษฎรอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2545

3) เข้าพบหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน นพ.พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เพื่อ

- เสนอมาตรการเร่งด่วนเฉพาะหน้า คือชะลอการจ้างทำรายงานศึกษา EIA ที่เดิมจะเซ็นสัญญากับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ออกไปก่อน เพื่อรอการแก้ไขปรับปรุงระเบียบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ



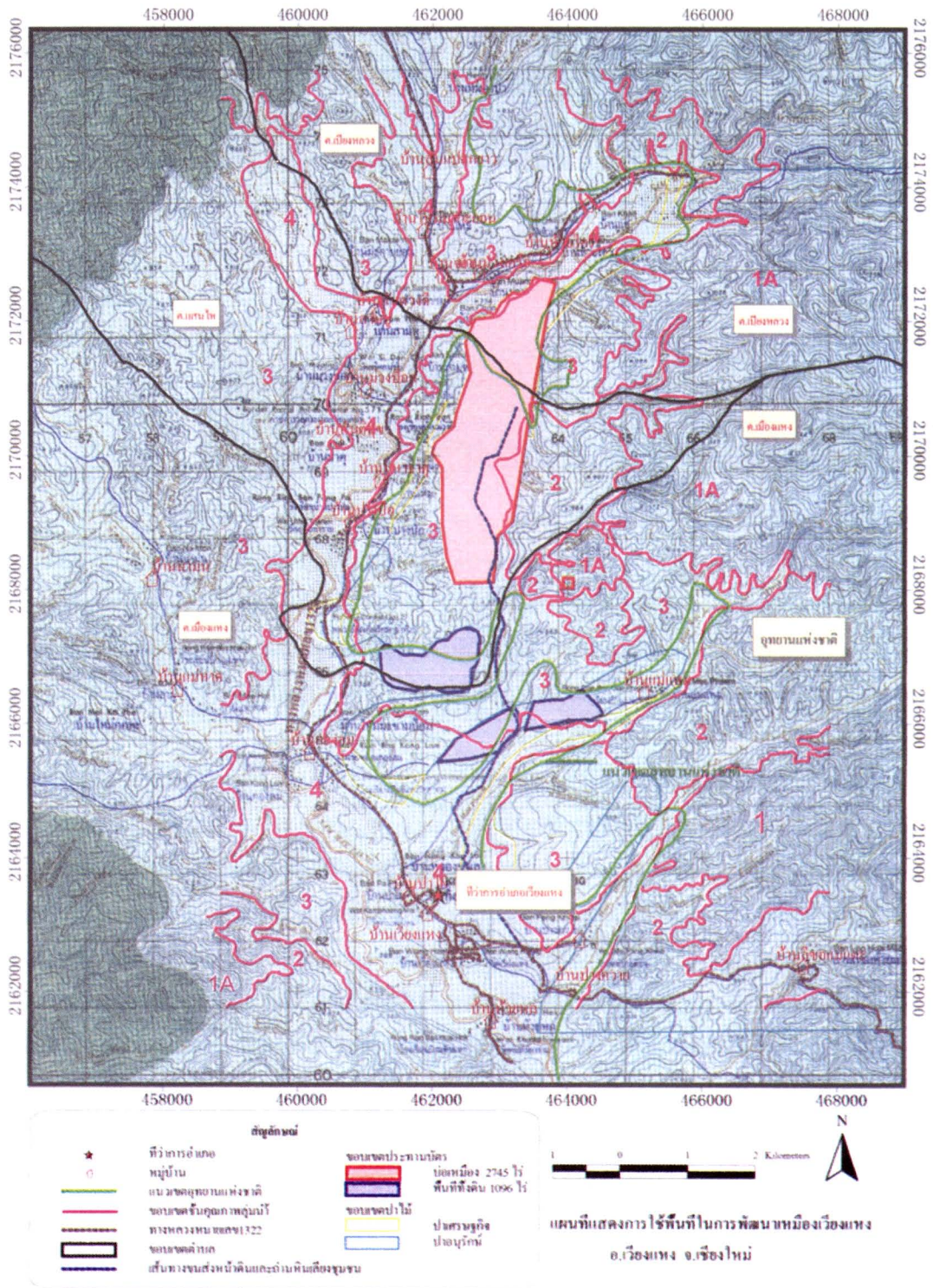
ภาพที่ 3.28 สภาพพื้นที่ทั่วไปของอำเภอเวียงแหง

■ ขอให้ศึกษาความเหมาะสมของโครงการใหม่ เนื่องจากกระทบต่อพื้นที่ป่า วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งความไม่คุ้มทุนเนื่องจากต้องลงทุนสูงในการคมนาคมขนส่งถ่านหิน

12.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

จากการตรวจสอบพื้นที่ของคณะอนุกรรมการฯ ในกรณีปัญหาเวียงแหง พบว่า พื้นที่อำเภอเวียงแหงเป็นอำเภอเล็กๆ ที่ตั้งอยู่ในหุบเขา ซึ่งมีสภาพธรณีวิทยาเป็นแอ่งสะสมตัวของถ่านหินอายุเทอร์เชียรีที่มีคุณภาพค่อนข้างดี การพัฒนาโครงการอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยสำรวจพบปริมาณสำรองถ่านหินประมาณ 80-90 ตันแต่คาดว่าจะสามารถขุดถ่านหินขึ้นมาใช้ได้คุ้มค่าในเชิงพาณิชย์ประมาณ 25-20 ล้านตัน (เทียบได้กับที่ใช้จากแม่เมาะประมาณ 2 ปี) โดยมีเป้าหมายหลักที่จะนำถ่านหินคุณภาพค่อนข้างดีนี้มาผสมกับถ่านหินจากแม่เมาะที่มีคุณภาพต่ำกว่าเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ พื้นที่โครงการ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณหุบเขาฝั่งตะวันออกของชุมชน จากการศึกษาเบื้องต้นจะใช้พื้นที่ใน 3 ตำบลของอำเภอเวียงแหง ได้แก่ตำบลเปียงหลวง ตำบลแสนไห และตำบลเมืองแหง พื้นที่เหมืองห่างจากชุมชน 2 กิโลเมตรและไม่มีการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่ (ตามเอกสารชี้แจงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต) ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากการตรวจสอบพื้นที่ของคณะอนุกรรมการฯ ได้มีข้อสังเกตว่าแม้พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่นอกเขตชุมชนแต่ก็มีเนื้อที่กว้างขวางทับพื้นที่ดินน้ำลำธารและพื้นที่เกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก (ดูแผนที่ประกอบ) และจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนไปอย่างมาก อาทิ การเปลี่ยนเส้นทางน้ำที่ไหลลงสู่พื้นที่เกษตรกรรมโดยตรง จากการสำรวจพื้นที่และสอบถามชุมชนเบื้องต้นพบว่า พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไร่กระเทียมซึ่งมีราคาดี ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ดีมาก นอกจากนี้ชุมชนยังมีภูมิ



ภาพที่ 3.29 ขอบเขตการใช้พื้นที่ในการพัฒนาเมืองเวียงแหง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่

ทัศนียภาพ และสภาพความเป็นอยู่สงบ ดังนั้นประชาชนส่วนใหญ่จึงกังวลถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ดังได้เห็น ตัวอย่างจากการทำเหมืองถ่านหินในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ดังนั้นการพัฒนาโครงการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตโครงการนี้จึงสร้างความวิตก และเกิดกระแสการคัดค้านจากชุมชนอย่างกว้างขวาง

12.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) ชุมชนมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในการร่วมตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และตามมาตรา 46, 56, 59, 60, 61, และ 79 ที่ให้สิทธิประชาชนร่วมตัดสินใจในกระบวนการต่างๆ และควรคำนึงถึงเสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยตามมาตรา 36 เนื่องจากการทำเหมืองถ่านหินในโครงการย่อมส่งผลถึงเสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยในราชอาณาจักรอย่างแน่นอน

2) ประชาชนต้องนำเสนอความคิดและการตัดสินใจเบื้องต้นต่อองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับต่างๆ เพื่อผลักดันให้มีมติตามนโยบายการอนุมัติประทานบัตรของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ในปัจจุบัน

3) คณะอนุกรรมการฯ มีความเห็นว่าการพัฒนาโครงการเหมืองถ่านหินในบริเวณอำเภอเวียงแหง จะมีผลกระทบต่ออย่างรุนแรงยิ่งต่อวิถีความเป็นอยู่ซึ่งปกติสุข และมีเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยที่ดีอยู่แล้วของชุมชน จึงไม่ควรให้มีการพัฒนาโครงการต่อไป

13. กรณีปัญหาเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี

13.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

บริษัท เอเชียแปซิฟิก โปแตช คอร์ปอเรชั่น จำกัด (APPC) ได้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ประกอบการขอประทานบัตรเหมืองแร่โพแทชในแหล่งอุดรใต้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2542 และได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในปลายปี 2543 แต่บริษัทได้ขอผ่อนผันการยื่นข้อมูลขอบเขตพื้นที่และการรับรองผังโครงการ โดยแจ้งว่ายังไม่มีการรังวัด เนื่องจากยังไม่ได้ขอประทานบัตร

ในขณะเดียวกันทางบริษัทได้ขออนุญาตเจาะสำรวจแหล่งแร่ในพื้นที่ต่อกระทรวงอุตสาหกรรม ด้วยการออกเป็นอาชญาบัตรพิเศษ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2543 โดยกรมทรัพยากรธรณี (เดิม) และจนถึง 17 เมษายน 2546 ทางบริษัทได้ทำการเจาะสำรวจไปแล้ว 160 หลุม ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 846 ตารางกิโลเมตร ในอำเภอหนองหาน และอำเภอกุมภวาปี พบแร่โพแทชชนิด Sylvinite

จากนั้นได้มีการร้องเรียนของชาวบ้านในพื้นที่เกี่ยวกับประเด็นในการได้รับอนุมัติ EIA และการดำเนินเจาะสำรวจของทางบริษัท APPC ดังกล่าว สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น คือ

1) การทำผิดข้อกำหนดของ APCC ได้แก่ การผิดขั้นตอน พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 เนื่องจากผู้ยื่น EIA ไม่ได้ยื่นในขั้นตอนการขอประทานบัตร และ พ.ร.บ. ดังก่อ (ม. 50) ยังไม่ครอบคลุมการทำเหมืองใต้ดิน ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ และเป็นการผิดรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ม. 46, 59, และ 290 เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) ความวิตกกังวลจากผลกระทบที่อาจได้รับ ทั้งในด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการแย่งชิงทรัพยากร การปนเปื้อนของน้ำเกลือ การก่อกองเกลือ แผ่นดินทรุด อุโมงค์ทรุด และการเกิดฝุ่นเกลือ เป็นต้น

3) ความบกพร่องในเนื้อหาของ EIA ในด้านเนื้อหาที่นำเสนอไม่ชัดเจน ไม่ได้ระบุข้อมูลการป้องกันผลกระทบและมาตรการป้องกันแก้ไขไว้อย่างเด่นชัด

13.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ

เนื่องจากในกรณีนี้ ไม่ได้มีการร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนโดยตรง แต่คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านเหมืองแร่ในกรณีอื่นๆ ที่ได้มีการร้องเรียนมาดั่งนั้น จึงหยิบยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษาด้วย อีกทั้งได้มีคณะกรรมการฯ บางท่านเข้าร่วมศึกษากับหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีปัญหาเหมืองแร่โพแทชนี้ โดยมีประเด็นศึกษาหลักๆ คือ

1) เงื่อนไขสัญญาที่ทำระหว่างบริษัทร่วมทุนต่างประเทศกับรัฐบาลไทย คือ ระหว่างบริษัท เอเชีย แปซิฟิก โปแตช คอร์ปอเรชั่น จำกัด (APCC) กับกระทรวงอุตสาหกรรม โดยกรมทรัพยากรธรณี ซึ่งนายวสันต์ พานิช และคณะ (2546) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า เป็นการผูกขาดการสัมปทานเหมืองใต้ดิน และเป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่บริษัทอย่างมาก ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ประเทศไทยและประชาชนในพื้นที่จะได้รับนั้น ไม่คุ้มค่ากับต้นทุนของการสูญเสียทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

2) การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้ประทานบัตรโดยตรง นายวสันต์ พานิช และคณะ (2546) ตั้งข้อสังเกตว่า การออกพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 เป็นการเน้นให้มีการทำเหมืองใต้ดินเป็นสำคัญ และสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยแร่นั้น ไม่สอดคล้องกับหลักการ หรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) การทบทวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยมี นายศศิน เฉลิมลาภ คณะกรรมการฯ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี จากคำสั่งแต่งตั้งของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมี ศ.ดร. ปริญญา นุดาลัย เป็นประธาน (คณะทำงานแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี, 2546) ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของข้อบกพร่องของรายงาน EIA ได้ดังนี้

■ ไม่มีการประเมินขนาดที่เหมาะสมของเหมืองและโรงแต่งแร่ที่จะให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

- ไม่มีการประเมินทางเลือกวิธีการทำเหมือง และวิธีการแต่งแร่ที่เหมาะสมที่สุด
- ไม่มีการรับรองความปลอดภัยของเหมืองที่ได้ออกแบบไว้
- ที่ตั้งของเหมืองและโรงแต่งแร่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำลำปางและห้วยหลวงและเป็น

แหล่ง Recharge น้ำบาดาล

■ การทำเหมืองที่นำเสนอจะก่อให้เกิดแผ่นดินไหวในวงกว้าง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อราษฎรในพื้นที่เหมือง ซึ่งยอมให้เกิดขึ้นมิได้

■ ไม่มีการประเมินผลกระทบในสาระสำคัญหลายประเด็น อาทิ ผลกระทบที่เกิดจากกองหางแร่ และบ่อน้ำเกลือต่อการปนเปื้อนน้ำผิวดินและน้ำบาดาลในพื้นที่ การเกิดไอน้ำเกลือและฝุ่นเกลือจากโรงแต่งแร่ ลานกองหางแร่ และบ่อน้ำเกลือ ไม่มีการประเมินผลกระทบต่อการใช้ที่ดินบริเวณข้างเคียงพื้นที่โครงการ ระบบนิเวศในพื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปี ผลกระทบที่อาจเกิดจากการขนส่ง การเก็บ การใช้ การกำจัด และอุบัติภัยจากสารเคมีที่ใช้ในการแต่งแร่ ผลกระทบต่อน้ำผิวดินและน้ำบาดาลในบริเวณพื้นที่โครงการและใกล้เคียง ผลกระทบจากการสร้างถนน ทางรถไฟ และจากการขนส่งแร่ ผลกระทบเนื่องจากการขายเกลือต่อผู้ผลิตเกลือรายย่อยภายในประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปิดเหมือง ผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

■ มาตรการลดผลกระทบและการติดตามตรวจสอบจะต้องดำเนินการใหม่ทั้งหมด เนื่องจากขาดการประเมินในประเด็นสำคัญ และในส่วนที่ประเมินก็มิได้ดำเนินการตามหลักวิชาการ แต่เป็นการตัดสินใจของคณะผู้จัดทำรายงานเท่านั้น

■ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการ อันขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ขัดต่อ พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และขัดต่อ พ.ร.บ. แร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

■ ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำรายงานไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือล้าสมัย

■ มีข้อผิดพลาดในรายงานมากเกินกว่าจะยอมรับได้

■ การพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานผิวดินตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

■ รายงานฉบับนี้มีความบกพร่องตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 และบกพร่องเพิ่มมากขึ้นตาม พ.ร.บ. แร่ ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารตามธรรมชาติ เรื่องขั้นตอนการจัดทำรายงาน เรื่องความปลอดภัยของเหมืองใต้ดิน เรื่องการกำหนดเงื่อนไขในประทานบัตรในการทำเหมืองใต้ดิน เรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย เรื่องการจัดตั้งกองทุน เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน และเรื่องการคุ้มครองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

■ บริษัท เอเชียแปซิฟิก โปแตช คอร์ปอเรชั่น จำกัด (เอพีซีซี) ได้ละเมิดสัญญาข้อ 8 ที่ทำไว้กับรัฐบาล และกระทรวงอุตสาหกรรม ในเรื่องการมีส่วนร่วมของคนไทย ดังนั้น รัฐบาลควรพิจารณาเลิกสัญญาที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบนี้เสีย

14. กรณีของตำบลเขาขี้ฝอย อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

14.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

หจก. โรงโม่หินศิลาทิพย์สุวรรณ ได้ยื่นขอประทานบัตรทำเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างบริเวณแหล่งหินเขานาค ตำบลเขาขี้ฝอย อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี (เพื่อดำเนินกิจการเดิมต่อไป) แต่สภาตำบลเขาขี้ฝอยมีมติไม่เห็นชอบ และเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2544 สภาตำบลเขาขี้ฝอย ได้มีมติให้ยกเลิกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ที่กำหนดให้พื้นที่บริเวณเขานาคเป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม คณะกรรมการกำหนดแหล่งหินจังหวัดอุทัยธานี (คณะกรรมการระดับจังหวัด) ก็มีมติให้ยกเลิกเพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งโบราณคดีของจังหวัด

ต่อมาเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ราษฎรตำบลเขาขี้ฝอย ได้เดินทางมาร้องเรียนต่อ รมว. อุตสาหกรรม ขอให้ดำเนินการประกาศยกเลิกแหล่งหินอุตสาหกรรมเขานาค ได้มีข้อบันทึกตกลงโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องรับจะทำเรื่องเสนอคณะกรรมการกำหนดแหล่งหิน (คณะกรรมการระดับชาติ) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยกเลิกแหล่งหินอุตสาหกรรมเขานาคก่อน จึงจะนำเสนอฯพณฯ รัฐมนตรีเพื่อพิจารณาประกาศยกเลิกแหล่งหินต่อไป

14.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงจากหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ที่ อก 0508/432 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2545 และเอกสารแนบต่างๆ ซึ่งมีสำเนาหนังสือกรมทรัพยากรธรณีที่ อก 0304/4148 ลงวันที่ 10 เมษายน 2545 ระบุให้เพิกถอนแหล่งหินเขานาค และให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรให้ถอนคำขอ และจะไม่พิจารณาอนุญาตประทานบัตรให้ผู้ขอรายใดในพื้นที่แหล่งหินนี้ต่อไป

14.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

ในกรณีของเขานาคนี้ ได้มีมติร่วมกันของประชาชนในท้องที่ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้ยกเลิกการเป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม และไม่ให้มีการดำเนินกิจกรรมเหมืองใดๆ ในบริเวณพื้นที่อีก โดยอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งโบราณคดีของจังหวัด ซึ่งมีความชัดเจนในการจัดการทั้งในภาครัฐและเอกชน ถือเป็นกรณีปัญหาตามข้อร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ และถือว่าเป็นการดำเนินการแก้ไขโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

15. เหมืองหินเทือกเขาแรด อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

15.1 ความเป็นมาของกรณีร้องเรียน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับการร้องเรียนจาก นางภินันท์ โชติรสเสถณี ประธานกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ และตัวแทนกลุ่มชาวบ้านในอำเภอม่วงสามสิบ และอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีเป็นหนังสือลงวัน

ที่ 23 พฤษภาคม 2546 เพื่อคัดค้านการทำเหมืองหิน เหมืองโคโลไมด์ ในบริเวณเทือกเขาแรด ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ทอดตัวยาวตลอดริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองระหว่างอำเภอท่าม่วงและอำเภอเมือง บริเวณฝั่งตรงข้ามกับศูนย์ราชการจังหวัดกาญจนบุรี วัดท่าล้อและบ้านเรือนชาวบ้าน โดยการทำเหมืองได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนและสุขภาพของประชาชน ตลอดจนทำลายทัศนียภาพของเมือง ส่งผลเสียหายแหล่งท่องเที่ยว ทำลายพื้นที่สีเขียวใกล้เมือง จึงต้องการร้องคัดค้านเพื่อให้เพิกถอนประทานบัตรการทำเหมืองในบริเวณดังกล่าว

15.2 กระบวนการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการ

คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ดำเนินการตรวจสอบตามที่มีการร้องเรียนดังกล่าว โดยทำการรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหา และดูสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) การตรวจสอบประเด็นการร้องเรียนจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

■ หนังสือร้องเรียนจากนางภินันท์ โชติรสเสรี ประธานกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2546

■ เอกสารชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีคัดค้านการทำเหมืองบริเวณเทือกเขาแรด อำเภอท่าม่วง และอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2546 ประกอบด้วย

- (1) บัญชีรายละเอียดผู้ถือประทานบัตรหินอุตสาหกรรม
- (2) บัญชีรายละเอียดผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน
- (3) สำเนาหนังสือคำขอต่ออนุญาตประกอบกิจการโรงงาน
- (4) บัญชีรายละเอียดผู้ถือประทานบัตรหินอุตสาหกรรมที่สั่งให้หยุดการทำเหมือง
- (5) สำเนาหนังสือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกาญจนบุรี ที่ กจ 0028(2)/1412 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2546

(6) สำเนาหนังสือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกาญจนบุรีที่ กจ 0028(2)/1413 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2546

(7) บัญชีรายชื่อผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการ โรงงาน(โรงโม่หิน) ที่สั่งให้หยุดประกอบกิจการ

■ เอกสารชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประทานบัตรหินอุตสาหกรรม บริเวณเทือกเขาแรด อำเภอท่าม่วง และอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2546 ประกอบด้วย

- (1) รายละเอียดการขอประทานบัตรบริเวณเทือกเขาแรด
- (2) แผ่นผังขั้นตอนการดำเนินการอนุญาตประทานบัตร
- (3) รายละเอียดขั้นตอนการอนุญาตประทานบัตรและการเพิ่มชนิดแร่
- (4) สรุปการดำเนินการแก้ไขปัญหาเหมืองและโรงโม่หิน

■ เอกสารชี้แจงจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 15 กันยายน 2546 ประกอบด้วย

- (1) สรุปการคัดค้านการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างและแร่ฟอสเฟต

ของบริษัทหินศิลาสยาม จำกัด คำขอประทานบัตรที่ 2/2544 ตั้งอยู่ที่ตำบลพังตรุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

(2) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับสมบูรณ์) โครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง และแร่ฟอสเฟต ของบริษัท หินศิลาสยาม จำกัด คำขอประทานบัตรที่ 2/2544 ตั้งอยู่ที่ตำบลพังตรุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

- 2) การตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ และรับฟังข้อมูลชี้แจงเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2546 ได้แก่
 - ตรวจสอบความเสียหายของผู้ได้รับผลกระทบบริเวณชุมชนในวัดท่าล้อ (ฝั่งตรงข้ามเขาแรด) ศาลจังหวัดกาญจนบุรี และบริเวณโดยรอบศูนย์ราชการ รวมทั้งถนนโดยรอบพื้นที่เหมืองและโรงโม่ (ถนนเชื่อมระหว่าง อ.ท่าม่วง และ อ.เมือง)
 - สํารวจสภาพเขาแรด ซึ่งภายในพบว่ามีถ้ำที่สวยงาม
 - ล่องแม่น้ำแม่กลองเพื่อดูทัศนียภาพ และพื้นที่ประทานบัตร
- 3) จัดประชุมสัมมนาที่จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 17 ธันวาคม 2546 เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

15.3 ผลการตรวจสอบตามกรณีร้องเรียน

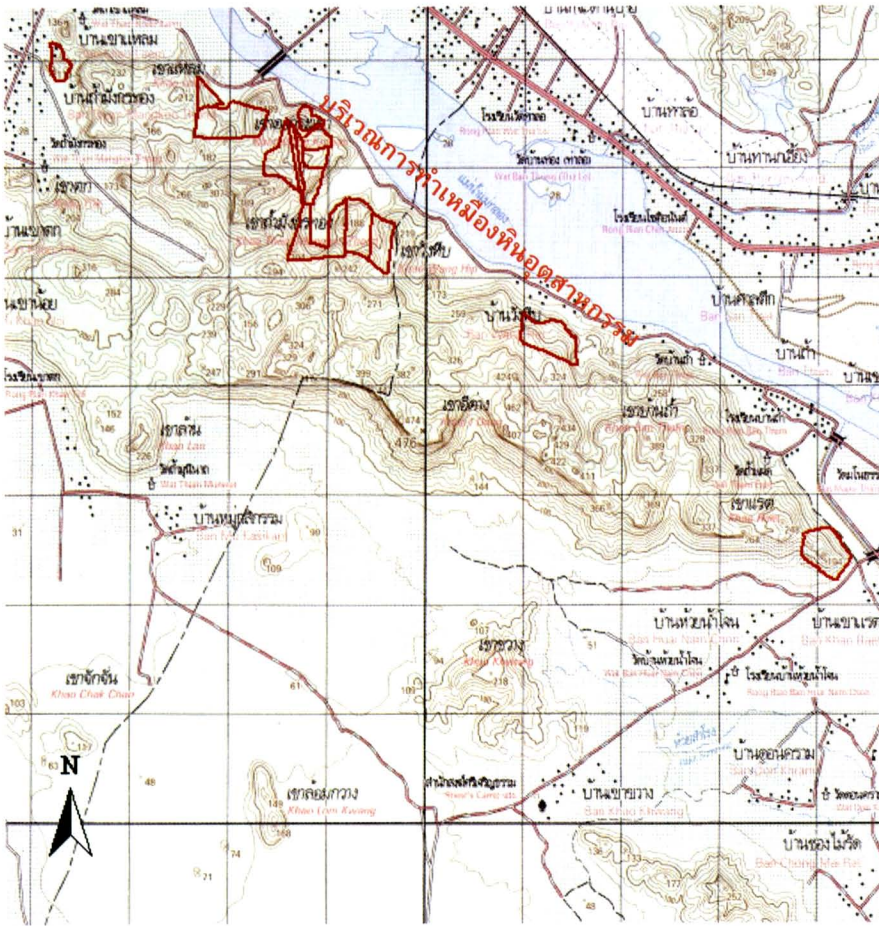
ตามที่คณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสาร พบว่าในบริเวณเทือกเขาแรด มีการให้ประทานบัตรในการทำเหมือง จำนวน 7 ราย และโรงโม่หินจำนวน 5 ราย ซึ่งในระหว่างการตรวจสอบได้มีคำสั่งจากทางจังหวัดกาญจนบุรี ให้ยุติการระเบิดหินชั่วคราวเป็นเวลา 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ 10 กรกฎาคม 2546 ถึงวันที่ 10 สิงหาคม 2546 ยกเว้นเหมืองใดจัดทำมาตรการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้วเสร็จ แต่ในวันที่ทำการสำรวจพบว่าเวลาประมาณ 17.30 น. ยังคงมีการระเบิดหินอยู่เหมือนเดิมมิได้ยุติแต่อย่างใด

อนึ่ง จากการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่า

- 1) พื้นที่ร้องเรียนอยู่ในบริเวณที่เรียกว่าเทือกเขาแรด เป็นเทือกเขาที่วางตัวขนานกับแม่น้ำแม่กลองทางฝั่งตะวันตก ในทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณตรงกันข้ามกับที่ตั้งศาลากลาง และศาลจังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่อยู่ในอำเภอเมืองและอำเภอท่าม่วง โดยเส้นแบ่งเขตอำเภอลากผ่านกึ่งกลางของเทือกเขาพอดี เทือกเขาแรดนี้มีขอบเขตตั้งแต่บริเวณวัดถ้ำเขาแหลม ไปถึงบริเวณบ้านเขาแรด มีความยาวของเทือกเขาประมาณ 10 กิโลเมตร มีความกว้างของเทือกเขาประมาณ 1-3 กิโลเมตร ยอดสูงสุดของเทือกเขาอยู่ที่บริเวณยอดเขาอีค้าง มีความสูง 476 เมตร ความสูงของยอดเขาส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ 200 -400 เมตร ความสูงชันของเทือกเขาทางฝั่งทิศใต้จะมีความชันมากกว่าทางฝั่งทิศเหนือที่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง เกือบทั้งหมดเป็นหินปูนที่มีแร่โดโลไมต์ปนอยู่ทั้งภูเขา
- 2) พื้นที่ประทานบัตรที่มีการร้องเรียนตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ราชการจังหวัดกาญจนบุรี และบ้านเรือนราษฎร โดยมีแม่น้ำแม่กลองกั้นตรงข้ามวัดท่าล้อเท่านั้น โดยจากถนนหน้าศูนย์ราชการจังหวัด สามารถมองเห็นภูเขาที่ถูกระเบิดได้อย่างชัดเจน

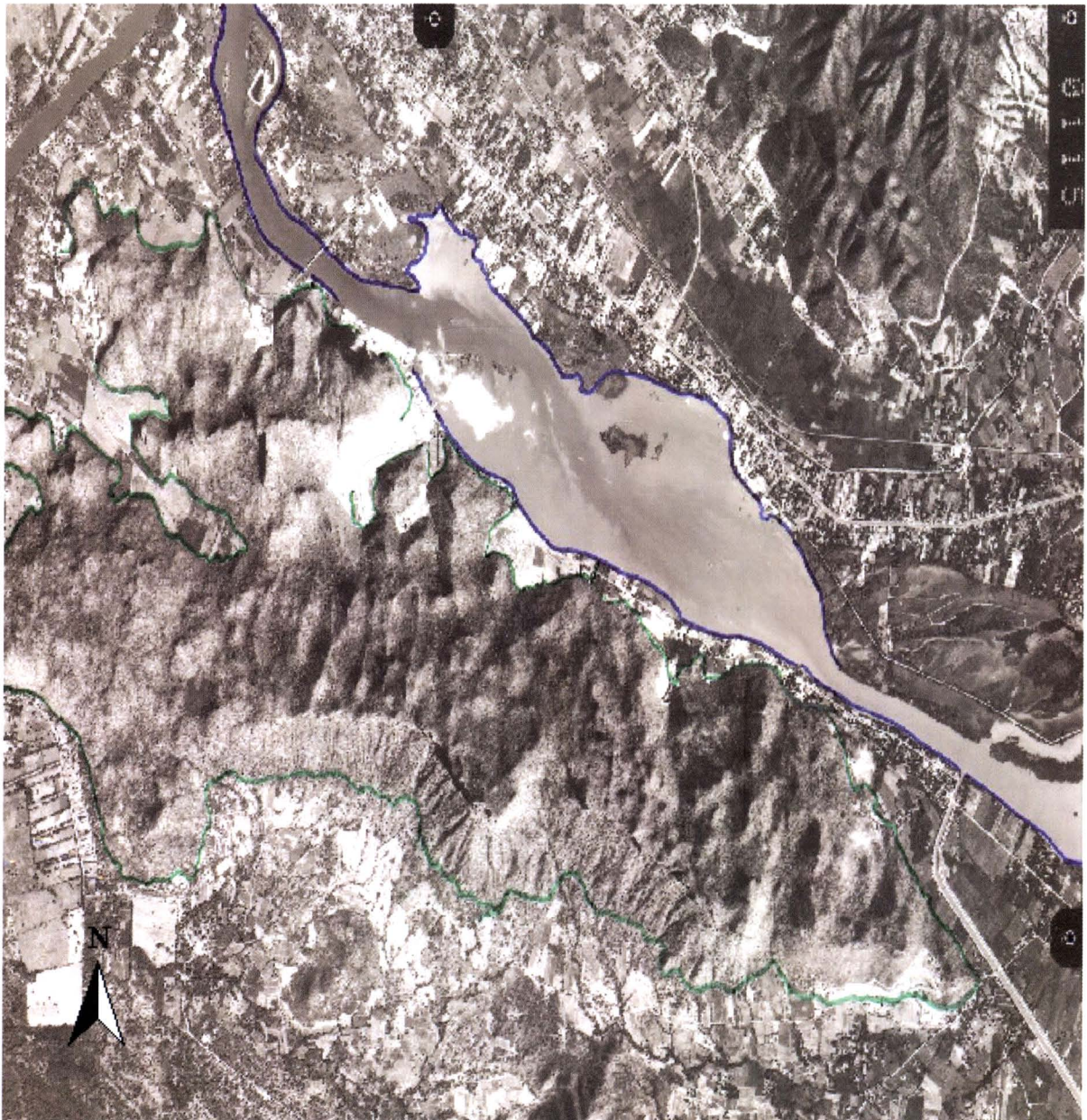


ภาพที่ 3.30 ลักษณะการทำเหมืองบริเวณเทือกเขาแรด และริมแม่น้ำแม่กลอง จ.กาญจนบุรี



แผนที่ลำดับชุด L7017 ระวาง 4936 IV มาตรฐาน 1 : 50,000

ภาพที่ 3.31 แผนที่แสดงที่ตั้งเทือกเขาแรด และบริเวณการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมและโรงโม่หิน จ.กาญจนบุรี



ภาพที่ 3.32 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเทือกเขาแรด อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

3) การระเบิดเหมืองมีลักษณะเป็นการเจาะเทือกเขายาวเป็นหย่อมๆ ทำการระเบิดทุกวันๆ ในเวลาประมาณ 17.00 น. เมื่อทำการสำรวจรอบพื้นที่พบว่า มีเหมืองหินและโรงโม่หิน 5-6 แห่ง เปิดทำการระเบิดและโม่หินเพื่อการก่อสร้าง และยังมีเหมืองโคลโลไมต์ และ หินอ่อนด้วย

4) นอกจากนี้พบว่าริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองบริเวณนี้ยังมีการทำธุรกิจชุดทรายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะฝั่งตรงข้ามกับพื้นที่ประทานบัตร

5) โรงโม่หินบางแห่งมีการถมดินรูกล้าลงไปในฝั่งแม่น้ำเพื่อทำการขยายพื้นที่ตั้งสำนักงาน

6) ในการระเบิดหิน ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งศูนย์ราชการและบ้านเรือนประชาชน และสิ่งแวดล้อมหลายประการ ดังเห็นได้จากข้อมูลการสำรวจพื้นที่ พบว่า

- กระจกศาลจังหวัดแตกเสียหายจากการระเบิดจำนวนมาก
- อาคารสำนักงานกระทรวงการคลังมีรอยร้าว เนื่องจากการระเบิด
- บ้านพักในวัดท่าล้อมีการแตกทรุดให้เห็นชัดเจน

7) จากการพบปะผู้ร้องเรียนและล่องเรือสำรวจตามแม่น้ำ พบว่า

■ ผู้หนี ที่เกิดจากกิจกรรมทำเหมืองส่งผลกระทบต่อชาวบ้านมาก โดยพบว่าเหมืองบางแห่งมีความพยายามหามาตรการป้องกันผู้หนีจากการระเบิดและไม่หนี เช่น โรงโมศิลากาญจน์ ทำการติดตั้งระบบหัวฉีดน้ำ (สปริงเกอร์) เพื่อดับจับฝุ่น แต่ก็มีการเปิดใช้งานบางส่วนเท่านั้น

- นอกจากนี้ เนื่องจากทิศทางลมไม่แน่นอนทำให้การฟุ้งกระจายของผู้หนีป้องกันได้ยาก

8) บริเวณใกล้พื้นที่ประทานบัตร พบว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่สำคัญของอำเภอเมือง โดยมีกิจกรรมล่องเรือชมธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำ ระหว่างทำน้ำอำเภอเมืองถึงวัดเขาน้อย และการล่องเรือดังก้าวจะผ่านพื้นที่เหมือง ทำให้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวด้วย

9) การอนุญาตประทานบัตรทำเหมืองแร่โคโลไมต์ เหมืองหิน และโรงโม่หิน ตลอดจนการชุดทรายบริเวณเทือกเขาแรดได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ดังนี้

- เกิดฝุ่นและเศษหินจำนวนมากกระจายทั่วพื้นที่ และบางส่วนลงสู่แม่น้ำแม่กลอง
- เสียงดังและแรงสั่นสะเทือนจากการระเบิดหินเป็นสาเหตุของการแตกร้าวของบ้านเรือน กระจกของอาคาร ทั้งสถานที่ราชการและบ้านเรือนราษฎร
- ถนนเลียบริมเทือกเขาได้รับความเสียหายเนื่องจากการขนส่งหิน และมีฝุ่นหินปกคลุมตลอดเส้นทาง
- เกิดสภาพทัศนอุจาดหลายบริเวณต่อทัศนทัศน์ของเทือกเขา เมื่อมองจากตัวเมืองกาญจนบุรี
- ทำให้สูญเสียพื้นที่ป่าไม้และส่งผลเสียต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด
- ลดคุณค่าความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

15.4 ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ

1) การใช้ทรัพยากรธรณีของเทือกเขาแรดเป็นการยอมรับผลประโยชน์ของชาวจังหวัดกาญจนบุรีและของประชาชนชาวไทยในรูปค่าภาคหลวงที่เหมาะสมแล้วหรือไม่ (ส่งให้กระทรวงการคลัง 60% องค์การบริหารส่วนจังหวัด 20% และให้องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นที่ตั้งของกิจการ 10% ส่วนที่เหลืออีก 10% กระจายไปสู่องค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ) เมื่อเทียบมูลค่าของเงินค่าภาคหลวงและคุณค่าของการรักษาสภาพธรรมชาติของเทือกเขาแรดไว้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2) อะไรคือความเหมาะสม ในการอนุญาตทำกิจการเหมืองแร่และเหมืองหินในบริเวณที่ใกล้ชุมชน ใกล้ตัวเมืองใหญ่ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ กระบวนการอนุญาตต่างๆ มีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ทั้งๆ ที่หินอุตสาหกรรมและโคโลไมต์ยังมีแหล่งหิน และแหล่งแร่อยู่อีกหลายแหล่งในประเทศ

3) แม้ว่าในอดีตการอนุญาตประทานบัตรต่างๆ จะไม่ให้ความสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมของสาธารณะชน แต่ปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล และยั่งยืน ในหลายมาตรา ดังนั้นการใช้ทรัพยากรที่ส่งผลเสียหายในลักษณะนี้ควรจะมีแนวทางในการทบทวนแก้ไขให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

4) แต่เดิมการอนุญาตกิจการเหมืองในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นการทำแร่โคโลไมต์เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมผลิตปุ๋ย และอุตสาหกรรมเคมีอื่นๆ แต่ปัจจุบันมีการอนุญาตให้เพิ่มชนิดแร่เป็นการระเบิดหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งจะต้องมีการผลิตมากขึ้นกว่าเดิมอีกทั้งยังสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย และมูลค่าของทรัพยากรลดลงเมื่อเทียบต่อหน่วยการผลิต (ราคาหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง เมตริกตันละ 70 บาท ในขณะที่แร่อุตสาหกรรมชนิดโคโลไมต์มีราคาเมตริกตันละ 350 บาท) โดยไม่มีการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรแต่อย่างใด ดังนั้นนับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่สมคุณค่า

5) ยิ่งไปกว่านั้น การที่ค้นพบแร่ที่มีความสวยงามในเทือกเขาชี้ให้เห็นว่ายังมีโอกาสพบแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนารองรับการท่องเที่ยวอย่างมีศักยภาพ เพราะมีระยะทางใกล้ และเข้าถึงสะดวก น่าจะอำนวยความสะดวกในเชิงเศรษฐกิจต่อจังหวัดกาญจนบุรีและประเทศไทยได้มากกว่าและยั่งยืนกว่าการใช้ภูเขาเป็นทรัพยากรหินแร่

16. ข้อเสนอสรุปกรณีปัญหาเหมืองแร่

จากการทำงานตรวจสอบกรณีปัญหาของคณะอนุกรรมการฯ ที่ผ่านมามีพบว่านโยบายการกำหนดพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ในรูปของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และการทับซ้อนด้วยการประกาศความสำคัญเรื่องพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นต่างๆ (1A, 1B, 2A, 2B ฯลฯ) เป็นการใช้ทรัพยากรในเชิงการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถรักษาทรัพยากรป่าไม้ และนำประโยชน์ในเชิงนิเวศวิทยาเข้าสู่ชุมชนและประเทศชาติได้ระดับหนึ่ง ในลักษณะของการถ่วงดุลกระแสพัฒนาทรัพยากรแบบเก่า

แต่ขณะเดียวกันปัญหาความไม่ลงตัวของ การถ่วงดุลด้วยวิธีนี้ก็ยังคงปรากฏอยู่ แต่ยังไม่มากเท่าพื้นที่ “ไม่อนุรักษ์” เช่นพื้นที่ภูเขาเล็กๆ ในแผนที่มาตราส่วน 1:50,000 แต่มีความสำคัญพอควรในระดับของหมู่บ้าน หรือตำบล ซึ่งมีชุมชนอาศัยอยู่รอบๆ ภูเขาเหล่านี้ซึ่งมีสถานะสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่คงเป็น “ป่าสงวน” ตามกฎหมายแต่ในขณะเดียวกันมาตรการอนุรักษ์ของรัฐต่อพื้นที่ป่าเช่นนี้ก็เข้มงวด หรือไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการสงวนรักษาทรัพยากรส่วนนี้ให้กับประชาชนทั่วไป

ที่ผ่านมามีการทำเหมืองแร่แม้สร้างปัญหาอยู่บ้าง แต่คงไม่กระทบต่อการเปลี่ยนสภาพทรัพยากรอย่างสิ้นเชิงเท่ากับการทำเหมืองระเบิดหินอุตสาหกรรม เนื่องจากอัตราการขุดกินภูเขาแตกต่างกันมาก ตลอดจนความต้องการในการใช้ “แร่” เช่น แร่ดีบุก แร่ตะกั่ว หรือ แร่ทองคำ ที่นำไปแปรรูปเป็นสินค้า หรือส่งออก เมื่อเทียบกันเชิงปริมาณย่อมน้อยกว่าปริมาณความต้องการ “หิน” เพื่อผสมคอนกรีตในงานก่อสร้างทั้งจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ และเอกชน ในยุคนี้ยิ่งเทียบกันไม่ได้

ภูเขาเล็กๆ หรือเรามักเรียกว่าเขาลูกโคด เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น อาจมีหน้าที่กันลมพายุให้หมู่บ้าน และที่สำคัญที่สุดคือการเป็นแหล่งน้ำซับน้ำซึมให้กับพื้นที่การเกษตรในพื้นที่เชิงเขาแต่ในมุมมองทางวิชาการแล้ว พื้นที่เล็กๆแบบนี้จะไม่ถูกนับให้เป็นพื้นที่ต้นน้ำเพราะไม่ปรากฏให้เห็นว่ามีลำห้วยลำธารไหลออกมาเหมือนเทือกเขาใหญ่ๆ แต่ในระดับชุมชนแล้วต่างก็รู้ว่า พี่ไร่ พี่สวนก็ต้องพึ่งพาน้ำที่ซึมผ่านช่องว่างเม็ดดิน ไหลตามแรงโน้มถ่วงของโลกนี้มาทั้งนั้น

น้ำที่ซึมซับจากเขาโคดๆ นี้ ไม่ถือว่าเป็น “น้ำบาดาล” หรือแหล่ง “ทรัพยากรน้ำใต้ดิน” เพราะไม่ได้มีปริมาณมากนัก ดังนั้นหน้าที่การเก็บชะลอน้ำที่วันนี้มักถูกนำไปเปรียบเทียบกับปริมาณน้ำจากระบบชลประทานที่มากกว่ามากและก็ถูกมองอย่างเหยียดหยามว่าไม่มีนัยสำคัญ กับการกินการใช้ โดยมองข้ามมิติในเชิงนิเวศวิทยา หรือการเป็นอยู่อย่างที่ต้องพึ่งพาน้ำเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ในวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบท

การระเบิดภูเขาเพื่อให้บริการเอกชนต่างๆเอาไปเป็นหินขนาดต่างๆ ที่เรียกว่าหิน โม่บั้ง หินก่อสร้างบ้าง จึงเป็นการมองในเชิงความคุ้มค่าทางการพัฒนาของภาครัฐ และภาคเอกชนที่ประกอบกิจการต่างๆ ทั้งในส่วนงานก่อสร้างและค้าขายวัสดุก่อสร้าง โดยมีการตอบแทนท้องถิ่น ในรูปแบบแบ่งค่าภาคหลวงที่ให้ในสูตร 60 :20: 10 : 10 คือเข้ากระทรวงการคลังส่วนกลาง 60% เข้าจังหวัด 20% เข้าตำบล 10 % และให้ อบต. ทัวประเทศอีก 10 % ซึ่งไม่ยุติธรรมหากคิดให้น้ำหนักกับผลกระทบต่อชุมชน

การแปรสภาพภูเขาเป็นเงินนี้ เป็นการไม่ยอมรับสิทธิของชุมชนในการเป็นเจ้าของทรัพยากรโดยตรง จึงอยู่ที่ว่าที่ภูเขาไม่มีการออกเอกสารสิทธิในบุคคลใดๆ แต่ก็ไม่น่าหมายความว่า สิทธิที่จะระเบิดภูเขาเป็นของภาครัฐเสียทั้งหมด เพราะชุมชนที่เคยใช้ประโยชน์โดยตรงในฐานะที่เป็นของสาธารณะ เป็นส่วนรวมก็ถูกแย่งชิงทรัพยากร ทั้งน้ำ ป่า ที่กำบังลม หรือทั้งป่าเล็กๆ ที่มีของให้กิน ให้เก็บใช้ตลอดปี ทั้งเห็ด หน่อไม้ ผัก ฟืน ไม้ก่อสร้าง แม้แต่โปรตีนจากสัตว์เล็กสัตว์น้อย ซึ่งมีสัดส่วนนี้หากทั่วประเทศยังไม่เปลี่ยนเป็นเมืองทั้งหมดย่อมยากปฏิเสธได้ว่า ทรัพยากรเหล่านี้ก็สำคัญเช่นกัน

นอกจากนี้ ความรู้สึกต่อภูเขาในฐานะของสิ่งสำคัญของท้องถิ่นที่เคยเห็นมาแต่กำเนิด เป็นเรื่องที่ภาครัฐไม่ยอมรับ เว้นแต่จะต้องหาเหตุผลทางวิชาการ เช่น การค้นพบแหล่งโบราณคดี ซากดึกดำบรรพ์ตัวโตๆ หรืออ้างเหตุผลด้านการท่องเที่ยว เช่น การค้นพบถ้ำมหัศจรรย์ต่างๆ ซึ่งจริงๆ แล้วความสำคัญเหล่านี้ก็แทบไม่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน แต่เป็นเพียงมาตรฐานคุณค่าที่ภาครัฐคิดเอา และหากถามกันจริงๆ แล้ว ลำพังการได้ยินเสียงระเบิดหินในที่ๆ ซึ่งเคยเห็น เคยคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ถิ่นฐานบ้านเรา” และเห็นบาดแผลมหึมาขนาดนั้นบนภูเขา ต่างทำให้มีผลกระทบต่อจิตใจของคนในท้องถิ่นทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ของชุมชนท้องถิ่นย่อมรู้ตลอดว่าภูเขาที่เคยเห็นนั้นเหลืออยู่แค่เปลือกบางๆ เป็นอนุสรณ์จริงๆ แล้วในเชิงเศรษฐศาสตร์ทรัพยากร ต้องเอาข้อมูลเหล่านี้มาคิด และตีเป็นค่าเสียหายด้วยจึงจะถูกต้อง

ประเด็นเรื่องให้เห็นผลกระทบรุนแรงที่สุด คือ การมีช่องว่างในมาตรการป้องกันความเดือดร้อนต่างๆ จากวิธีการระเบิด ทำให้หลายๆ พื้นที่กลายเป็นเมืองในฝุ่น เช่น ย่านการระเบิดใหญ่ของสระบุรี ไม่ว่าจะเป็ แก่งคอย พระพุทธบาท หรือ แดวราชบุรี ลพบุรี หลายๆ แห่ง ซึ่งปรากฏปัญหาตลอด ฝุ่นเหล่านี้ส่งผลในเชิงสุขภาพของคนซึ่งต้องนำมาคิดความเสียหายไว้ด้วย ได้แก่ ฝุ่นที่เกิดในขั้นตอนการระเบิด การไม่ย่อย การตัดถ่าง

และการขนส่งที่ส่งฝุ่นไปทั่วเมือง ทั้งหลังคาบ้าน เรือสวน ไร่เนา และแหล่งน้ำ

แรงระเบิดที่เกิดจากดินระเบิดจำนวนมาก มักส่งแรงสะเทือนไปยังพื้นที่ใกล้เคียงส่งผลให้โครงสร้างบ้าน อาคารร้างทรุด แต่รูปแบบนี้เป็นเรื่องทางเทคนิคอันเป็นสิ่งที่พิสูจน์ยาก และต้องฟ้องร้อง มีกระบวนการพิสูจน์ ชับซ้อน ยาวนาน

ผลกระทบทางอ้อมอีกประการ ได้แก่ ผลเสียหายต่อเส้นทางคมนาคมจากการขนส่งหินออกจากเหมืองและ โรงโม่ ซึ่งส่งผลต่อการคมนาคมและจำนวนอุบัติเหตุซึ่งไม่มีความชัดเจนถึงการรับผิดชอบจากผู้ประกอบการ โดยทั่วไป หรือการประเมินความคุ้มกับค่าภาคหลวงที่ได้ส่วนแบ่งมาหรือไม่

การทำเหมืองหิน มีหน่วยงานเกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรม ทรัพยากรธรณีเดิม) ส่วนกิจกรรมโรงโม่ย่อยหิน จะเปลี่ยนผู้ดูแลเป็นกรม โรงงานอุตสาหกรรม ทั้งสองหน่วยงาน ขึ้นอยู่กับกระทรวงอุตสาหกรรม มีกฎหมายต่างๆควบคุมกันอยู่พอสมควร แต่ในระดับปฏิบัติจะพบปัญหาการร้อง เรียนจากชาวบ้านหลายกรณี ส่วนมาตรการควบคุมตั้งแต่เริ่มต้นขออนุญาตเป็นของสำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่โดยตรง ในการพิจารณา EIA (รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม) ที่จะให้ผ่านไปสำหรับใช้ประกอบการขอ ประทานบัตรหรือไม่ ซึ่งในกรณีปัญหาต่างๆ ล้วนพบข้อบกพร่องจากกระบวนการในส่วนนี้อยู่เกือบทุกกรณี

สำหรับการมีส่วนร่วมในเชิงภาคประชาชนที่มีวิธีปฏิบัติในปัจจุบันเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วน ตำบลที่ต้องพิจารณาผลประโยชน์ความคุ้มค่าต่อความเสียหายของทรัพยากรท้องถิ่นหรือไม่เพียงใด ซึ่งโดยกรณี ปัญหาหลายแห่งพบว่าในระดับของพื้นที่ตำบล ไม่มีความเป็นธรรมในการพิจารณา เนื่องจากมีผู้เดือดร้อนในการ ระเบิดหิน หรือกิจการโรงโม่อยู่ในระดับไม่กี่หมู่บ้าน ดังนั้นการพิจารณาในภาพรวมของตำบลไม่สามารถนับว่า เป็นการมีส่วนร่วมตัดสินใจได้อย่างถูกต้องนัก

กฎหมายสำคัญที่กำหนดให้ติดประกาศแจ้งชาวบ้านให้ทราบว่าจะมีคนมาทำเหมืองในพื้นที่ หากมีความ ประสงค์จะคัดค้านก็รับมาแจ้งภายใน 20 วัน แต่ในทางปฏิบัติมักไม่ค่อยมีผล เนื่องจากปัญหาในการติดต่อสื่อสาร หรือการตั้งใจปกปิดโดยการไม่ให้ความสำคัญในการแจ้งให้ชาวบ้านร่วมรับรู้อย่างทั่วถึง ดังปรากฏว่าการติด ประกาศมักอยู่บนบอร์ดที่อำเภอ หรือที่บ้านผู้บริหารส่วนท้องถิ่นเท่านั้น เมื่อมีผู้คัดค้านมักเกิดกรณีการสร้าง ความ เข้าใจให้เป็นผู้มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง และมีแนวโน้มในการเกิดความรุนแรงถึงขั้นการสังหารผู้คัดค้านใน หลายกรณี

ชื่อเรื่อง : ...
ผู้แต่ง : ...
ชื่อเรื่อง : ...

บทที่สี่





4

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทรัพยากรธรณีของประเทศไทย

การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ในกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรแร่ ได้พบข้อร้องเรียนในกรณีการระเบิดหินและประกอบกิจการโรงโม่หินเป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีแนวโน้มการร้องเรียนมากขึ้นในแทบทุกจังหวัดตามอัตราการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณการผลิตหินอุตสาหกรรมก่อสร้างเพิ่มขึ้นอีกมาก อันอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ต่างๆ คณะกรรมการฯ จึงได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประทานบัตรเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง อันจะได้ใช้ประโยชน์สำหรับการตรวจสอบ เฝ้าระวัง ตลอดจนการพิจารณาศึกษาหาแนวทางการคุ้มครองสิทธิในการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมต่อไป

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) กระทรวงอุตสาหกรรม และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ประทานบัตรเหมืองหินอุตสาหกรรม ดังแสดงตำแหน่งประทานบัตรเหมืองหินประเภทต่างๆ ไว้ในภาพที่ 4.1 พบว่า ในปัจจุบันมีจำนวนเหมืองหินอุตสาหกรรมทั้งหมด 347 ประทานบัตร เป็นเหมืองที่กำลังจะหมดอายุลงภายในปี 2547 จำนวน 24 ประทานบัตรเท่านั้น และในจำนวนนี้เป็นเหมืองหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างมากที่สุด รองลงมา คือ หินบะซอลต์ และหินแกรนิต ตามลำดับ (ตารางที่ 4.1 และภาพที่ 4.2)

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากพื้นที่ประกาศแหล่งหินอุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี 2539 จนถึงปัจจุบัน พบว่า ภาคเหนือมีปริมาณหินสำรองมากที่สุดจำนวนถึง 33 เพอร์เซ็นต์ ของปริมาณหินสำรองทั่วประเทศ (ภาพที่ 4.3 และตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.1 สรุปจำนวนประธานบัตรเหมืองหินเพื่อการอุตสาหกรรมรายจังหวัด (สิงหาคม 2546)

ภาค	จังหวัด	ชนิดหิน	จำนวนที่ได้รับ (ประธานบัตร)	จำนวน ที่หมดอายุ (ประธานบัตร)	ปีที่หมดอายุ (ประธานบัตร)		จำนวนที่ รองรับ (แห่ง)
					2546-47	2548-70	
เหนือ	1. เชียงราย	หินปูน	5	-	-	5	1
	2. พะเยา	หินปูน	5	-	-	5	-
	3. เชียงใหม่	หินปูน	9	-	-	9	-
	4. แม่ฮ่องสอน	หินปูน	3	-	-	3	1
	5. ลำปาง	หินปูน	12	-	1	11	-
	6. ลำพูน	หินปูน	4	-	-	4	-
	7. แพร่	หินปูน	7	-	-	7	-
	8. น่าน	หินปูน	2	-	-	2	-
	9. อุตรดิตถ์	หินปูน	4	-	-	4	-
		หินแอนดีไซต์	4	-	-	4	-
	10. ตาก	หินปูน	10	1	-	9	-
		หินแกรนิต	3	-	-	3	-
	11. พิจิตร	หินปูน	1	-	-	1	1
	12. กำแพงเพชร	หินปูน	4	-	-	4	-
		หินควอร์ตไซต์	2	-	-	2	-
13. สุโขทัย	หินปูน	6	1	1	4	-	
14. นครสวรรค์	หินปูน	7	1	-	6	-	
15. เพชรบูรณ์	หินปูน	7	-	-	7	-	
	หินแอนดีไซต์	2	-	-	2	-	
	หินบะซอลต์	1	-	-	1	-	
กลาง และ ตะวันออก	1. สระบุรี	หินปูน	25	-	2	23	-
		หินไรโอไลต์	1	1	-	-	-
		หินแอนดีไซต์	1	-	-	1	-
	2. ปราจีนบุรี	หินปูน	4	-	-	4	-
	3. สระแก้ว	หินปูน	4	1	1	2	-
	4. สุพรรณบุรี	หินปูน	10	-	-	10	-
5. ลพบุรี	หินปูน	2	-	1	1	-	
6. ชัยนาท	หินปูน	2	-	-	2	-	

ตารางที่ 4.1 สรุปจำนวนประธานบัตรเมืองหินเพื่อการอุตสาหกรรมรายจังหวัด (ต่อ)

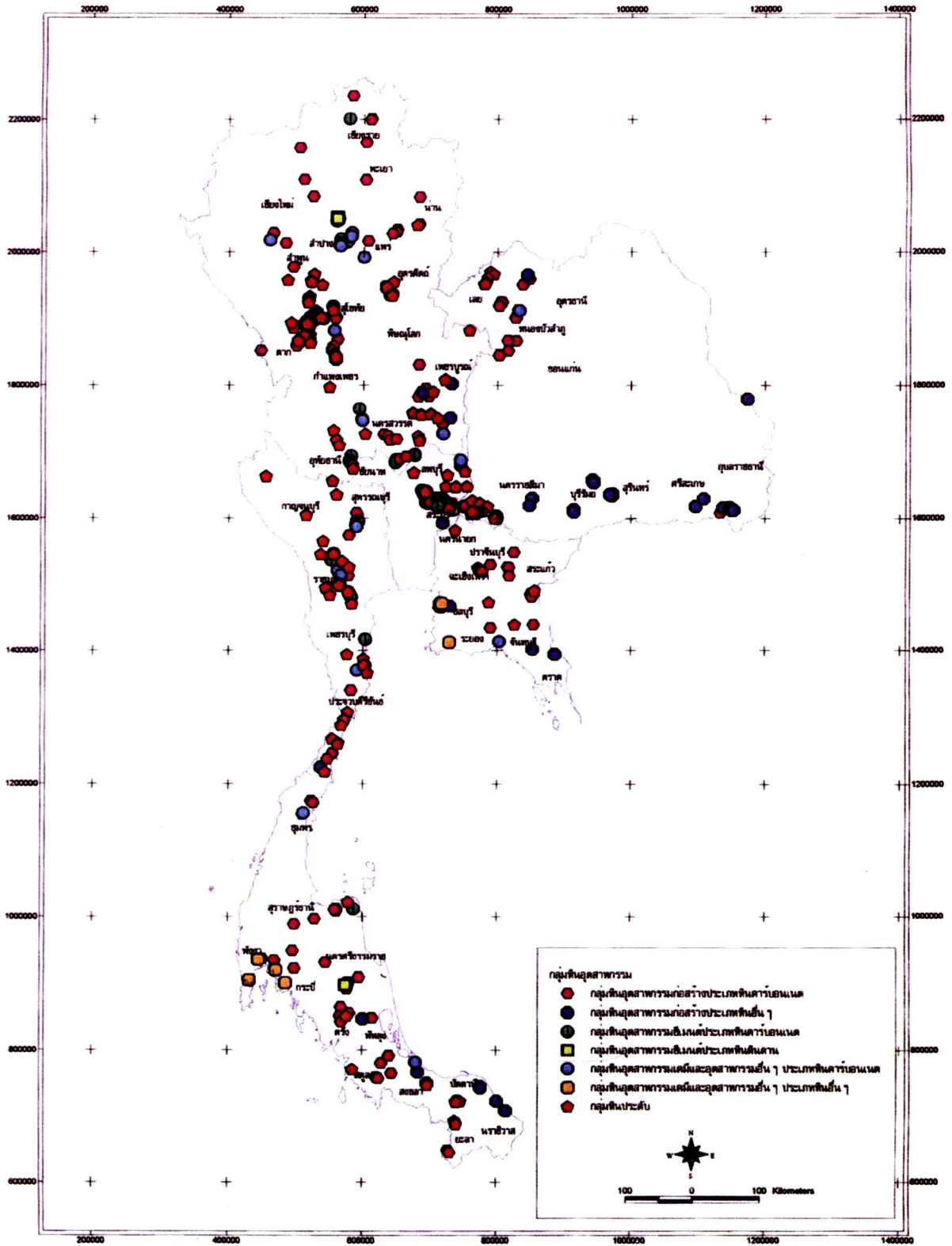
ภาค	จังหวัด	ชนิดหิน	จำนวนที่ได้รับ (ประธานบัตร)	จำนวน ที่หมดอายุ (ประธานบัตร)	ปีที่หมดอายุ (ประธานบัตร)		จำนวนที่ ร้องเรียน (แห่ง)	
					2546-47	2548-70		
กลาง และ ตะวันออก	7. อุทัยธานี	หินปูน	1	-	1	-	-	
	8. กาญจนบุรี	หินปูน	7	-	-	7	6	
	9. ราชบุรี	หินปูน	16	-	-	16	-	
	10. เพชรบุรี	หินปูน	3	2	-	1	-	
	11. ประจวบฯ	หินปูน	6	-	1	5	-	
		หินแกรนิต	1	-	-	1	-	
	12. ชลบุรี	หินแกรนิต	5	-	-	5	-	
		หินปูน	9	-	-	9	-	
	13. ระยอง	หินปูน	3	-	-	3	1	
		หินแกรนิต	2	-	-	2	-	
	14. จันทบุรี	หินกร่อยแวก	1	-	-	1	-	
		หินปูน	1	-	-	1	-	
	15. ตราด	หินบะซอลต์	2	-	1	1	-	
	16. ฉะเชิงเทรา	หินแกรนิต	1	-	-	1	-	
	ตะวันออก เฉียงเหนือ	1. นครราชสีมา	หินปูน	6	-	1	5	-
			หินบะซอลต์	4	-	-	4	-
2. ขอนแก่น		หินปูน	7	-	-	7	1	
3. บุรีรัมย์		หินบะซอลต์	14	3	2	9	-	
4. สุรินทร์		หินบะซอลต์	9	5	1	3	-	
5. อุบลราชธานี		หินปูน	2	1	-	1	-	
		หินทราย	1	-	1	-	-	
		หินบะซอลต์	6	-	3	3	-	
6. ศรีสะเกษ		หินบะซอลต์	4	-	1	3	-	
7. เลย	หินปูน	13	-	-	13	-		
8. อุดรธานี	หินปูน	3	-	-	3	-		
	หินทราย	1	1	-	-	-		
9. หนองบัวลำภู	หินปูน	3	-	-	3	1		

ตารางที่ 4.1 สรุปจำนวนประธานบัตรเหมืองหินเพื่อการอุตสาหกรรมรายจังหวัด (ต่อ)

ภาค	จังหวัด	ชนิดหิน	จำนวนที่ได้รับ (ประธานบัตร)	จำนวน ที่หมดอายุ (ประธานบัตร)	ปีที่หมดอายุ (ประธานบัตร)		จำนวนที่ ร้องเรียน (แห่ง)
					2546-47	2548-70	
ใต้	1. ชุมพร	หินปูน	4	-	-	4	-
	2. สุราษฎร์ธานี	หินปูน	10	-	-	10	-
	3. นครศรีฯ	หินปูน	15	1	1	13	-
	4. ตรัง	หินปูน	5	-	1	4	1*
	5. พังงา	หินปูน	3	-	-	3	-
		หินทราย	1	-	-	1	-
	6. พัทลุง	หินปูน	1	-	-	1	-
		หินทราย	1	-	-	1	-
	7. สตูล	หินปูน	3	-	1	2	-
	8. กระบี่	หินปูน	5	-	-	5	-
	9. สงขลา	หินปูน	5	-	-	5	-
		หินแกรนิต	2	-	-	2	-
10. ยะลา	หินปูน	8	-	-	8	-	
11. ปัตตานี	หินแกรนิต	2	-	2	-	-	
12. นราธิวาส	หินแกรนิต	4	-	2	2	-	
รวม			347	18	24	305	14

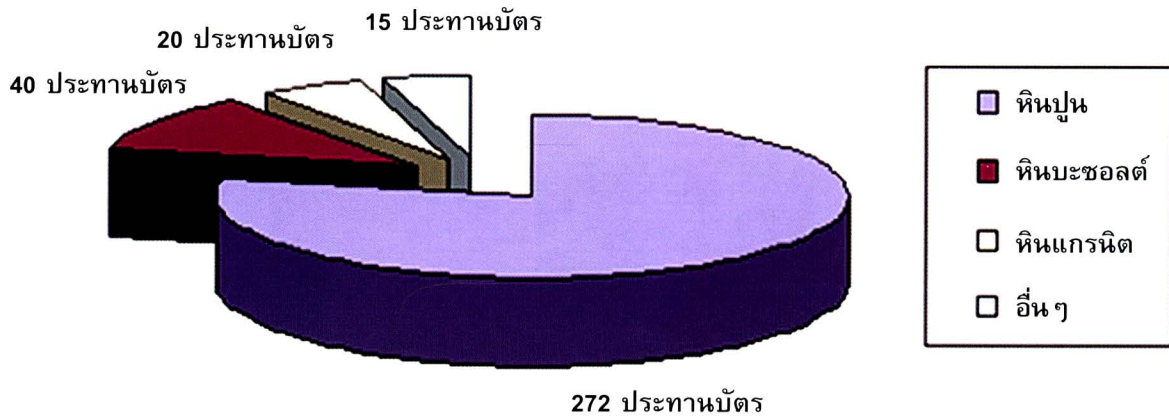
ที่มา: กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สิงหาคม 2546)

หมายเหตุ: * กำลังขอประธานบัตร



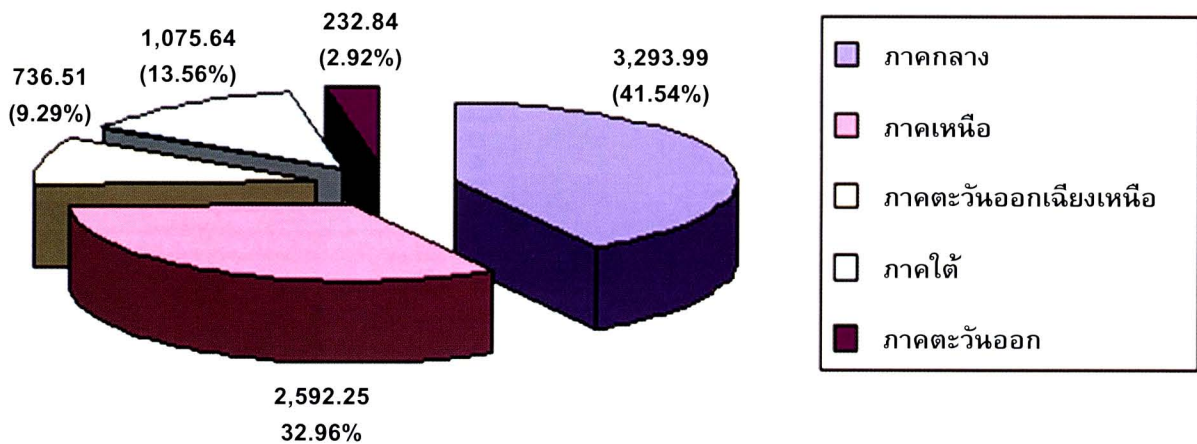
ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงตำแหน่งประธานบัตรเหมืองหินในประเทศไทย

จำนวนประธานบัตรแบ่งตามชนิดหิน



ภาพที่ 4.2 จำนวนประธานบัตรหินอุตสาหกรรมจำแนกตามชนิดหิน

ปริมาณหินสำรอง (ล้านเมตริกตัน)



ภาพที่ 4.3 ปริมาณหินอุตสาหกรรมสำรองจำแนกตามแหล่งหินอุตสาหกรรมรายภาคของประเทศไทย

ตารางที่ 4.2 สรุปปริมาณและพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรมสำรองรายจังหวัด

ลำดับ	จังหวัด	จำนวนแหล่ง	พื้นที่ (ไร่)	ปริมาณสำรอง (ล้านเมตริกตัน)
1	กาญจนบุรี	7	1,735	194.29
2	ประจวบคีรีขันธ์	8	2,549	104.15
3	ปราจีนบุรี	8	2,185	116.75
4	เพชรบุรี	2	1,539	320.90
5	ราชบุรี	4	1,660	102.76
6	ลพบุรี	7	1,755	160.98
7	สระแก้ว	3	955	55.57
8	สระบุรี	16	6,292	1,247.07
9	สุพรรณบุรี	7	8,320	991.52
10	กำแพงเพชร	5	1,934	69.08
11	เชิงราช	6	800	88.22
12	เชียงใหม่	11	5,522	198.63
13	ตาก	6	2,683	61.73
14	นครสวรรค์	12	2,659	230.11
15	น่าน	4	1,835	69.13
16	พะเยา	1	1,000	26.17
17	พิษณุโลก	10	1,393	20.25
18	เพชรบูรณ์	19	5,814	460.56
19	แพร่	8	3,595	163.02
20	แม่ฮ่องสอน	1	950	0.00
21	ลำปาง	11	9,845	596.21
22	ลำพูน	11	3,619	460.69
23	สุโขทัย	6	3,013	47.92
24	อุตรดิตถ์	6	3,170	90.06
25	อุทัยธานี	3	256	10.47
26	ขอนแก่น	8	3,713	138.36
27	ชัยภูมิ	6	3,580	27.24
28	นครราชสีมา	4	1,950	19.52
29	บุรีรัมย์	1	4,150	27.05
30	เลย	5	2,919	138.11

ตารางที่ 4.2 สรุปปริมาณและพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรมสำรองรายจังหวัด (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	จำนวนแหล่ง	พื้นที่ (ไร่)	ปริมาณสำรอง (ล้านเมตริกตัน)
31	ศรีสะเกษ	3	2,581	36.33
32	สุรินทร์	2	8,180	132.77
33	หนองคาย	1	150	8.40
34	หนองบัวลำภู	11	1,811	86.70
35	อุดรธานี	7	1,466	88.45
36	อุบลราชธานี	1	8,750	33.58
37	กระบี่	5	696	91.75
38	ชุมพร	7	2,685	133.75
39	ตรัง	13	3,145	57.66
40	นครศรีธรรมราช	20	4,557	278.05
41	พังงา	2	800	10.57
42	พัทลุง	5	538	72.78
43	ยะลา	5	3,684	56.15
44	ระนอง	1	300	0.00
45	สงขลา	7	2,665	136.11
46	สตูล	8	1,276	112.01
47	สุราษฎร์ธานี	8	1,807	126.80
48	จันทบุรี	2	1,294	105.14
49	ฉะเชิงเทรา	2	793	15.70
50	ชลบุรี	5	2,748	74.25
51	ระยอง	4	826	36.75
รวม		325	142,142	7,930.23

ที่มา: กลุ่มวิศวกรรมและความปลอดภัย สำนักเหมืองแร่และสัมปทาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
ข้อมูลแหล่งหินเพื่ออุตสาหกรรมการก่อสร้าง (<http://www.dpim.go.th/qr/>)

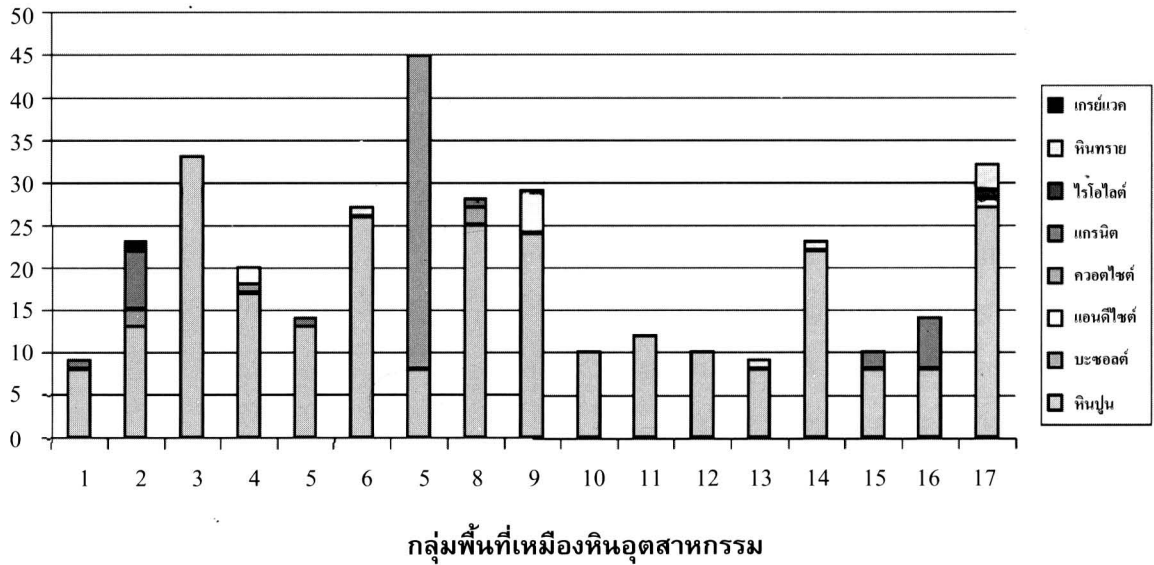
จากข้อมูลในตารางที่ 4.2 สามารถจัดแบ่งกลุ่มพื้นที่แหล่งหินสำรองดังกล่าวออกเป็น 17 พื้นที่ ตามสภาพภูมิประเทศและการคมนาคมขนส่ง ดังนี้

พื้นที่แหล่งหินสำรอง	ปริมาณหินสำรอง (ล้านตัน)
1. ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว	599.77
2. ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด	380.10
3. กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี	1,030.13
4. นครสวรรค์ ชัยนาท อุทัยธานี เพชรบูรณ์	1,856.87
5. เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร	185.20
6. หนองบัวลำภู อุดรธานี เลย ขอนแก่น ชัยภูมิ หนองคาย	544.60
7. อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์	140.60
8. ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย ลำพูน พิชัยโลก	170.30
9. แพร่ อุดรดิตถ์ น่าน ลำปาง	937.49
10. เชียงราย พะเยา	585.62
11. เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน	404.00
12. สุราษฎร์ธานี	1,947.78
13. พังงา กระบี่ ระนอง	599.77
14. นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง	380.10
15. สตูล สงขลา	1,030.13
16. ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	1,856.87
17. สระบุรี ลพบุรี	185.20

และจากการข้อมูลประทานบัตรเหมืองหินอุตสาหกรรมรายจังหวัดในตารางที่ 4.1 สามารถจำแนกชนิดและจำนวนประทานบัตรตามกลุ่มพื้นที่ได้ ดังภาพที่ 4.4

ประเภทของหินอุตสาหกรรมที่ได้รับประทานบัตรจำแนกตามกลุ่มพื้นที่

จำนวนประทานบัตร



ภาพที่ 4.4 ประเภทของหินอุตสาหกรรมที่ได้รับประทานบัตรจำแนกตามกลุ่มพื้นที่

คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ ได้ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลแหล่งหิน และพื้นที่ประทานบัตรจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เพื่อการทำงานในกรณีปัญหาต่างๆ โดย คณะผู้ศึกษาได้จัดทำรายละเอียดพื้นที่คำขอประทานบัตรหินอุตสาหกรรมไว้ในตารางที่ 4.3-4.6 และในจำนวนนี้ ได้รวมประทานบัตรที่มีการขอเพิ่มชนิดแร่ (ชนิดหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง) จำนวน 84 ประทานบัตร ไว้ ด้วย ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.3 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
1	อุทัยธานี	หจก.โรงโม่หินศิลาทรัพย์สุวรรณ	หมู่ 3 ต.เขาคี๋ย อ.ทัพทัน	-	3/2541	126-0-21	
2	อุทัยธานี	หจก.สหชนส่งอุทัยธานี	ต.หนองยาง อ.หนองฉาง	16879/12202			เพิ่มชนิดแร่
3	ชัยนาท	นายรังสรรค์ ตันตระกูล	ต.วังตะเคียน กิ่งอ.หนองมะโมง	10853/13581			เพิ่มชนิดแร่
4	ชัยนาท	นายรังสรรค์ ตันตระกูล	ต.วังตะเคียน กิ่งอ.หนองมะโมง	10854/13582			เพิ่มชนิดแร่
5	สระแก้ว	บ.พี ที เจ คอนสตรัคชั่น จก.	ม.2 ต.ไทยอุดม อ.คลองหาด	29956/15509	18/2539	172-3-6	
6	สระแก้ว	บ.พี ที เจ คอนสตรัคชั่น จก	ม.6 ต.ไทยอุดม อ.คลองหาด	ผ่าน	14/2540	71-3-58	ที่กรรมสิทธิ์
7	สระแก้ว	บ.พี ที เจ คอนสตรัคชั่น จก	ม.6 ต.ไทยอุดม อ.คลองหาด	ผ่าน	15/2539	95-3-82	ที่กรรมสิทธิ์
8	สระแก้ว	นายโกวิทย์ จงสกุล	ม.9 ต.บ้านแก่ง อ.เมือง	29955/15158	9/2539	26-1-75	
9	จันทบุรี	หจก.จันทบุรี ที เอส เอส	ม.4,13 ต.อ่างศิระ อ.มะขาม	-	16/2539	147-3-18	
10	จันทบุรี	บ.จันทบุรีหินสวยดีพร้อม จก.	ม.4,13 ต.อ่างศิระ อ.มะขาม	-	17/2539	187-2-14	
11	จันทบุรี	บ.จันทบุรีหินสวย จก.	ม.4,13 ต.อ่างศิระ อ.มะขาม	26299/15074	1/2539	92-2-66	
12	จันทบุรี	บ.ศิลาแก้ว จก.	ม.4 ต.ทับไทร อ.โป่งน้ำร้อน	26305/15192	12/2539	166-3-86	
13	จันทบุรี	หจก.เอกพานิชย์ระยอง	ม.4 ต.ทับไทร อ.โป่งน้ำร้อน	-	11/2539	300-0-0	
14	จันทบุรี	นายชุมพล นนทกนก	ม.4 ต.ตะเคียนทอง กิ่งอ.เขาฉกรรจ์	-	3/2540	74-3-2	ที่กรรมสิทธิ์
15	ระยอง	บ.สทวิศวก่อสร้าง จก	ไม่มีข้อมูล	30967/15390	-	185-3-26	
16	ระยอง	บ.นันทศิลา จก	ไม่มีข้อมูล	23718/15468	1/2539	169-0-98	
17	ระยอง	บ.ระยองศิลาเพชร จก.	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	
18	ระยอง	บ.กำแพงเพชรวิวัฒนาการก่อสร้าง จก.	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	
19	ระยอง	บ.อินทพรหรือเพชรดีเวลลอปเม้นต์ จก.	ต.เขาชัย กิ่งอ.เขาชะเมา	-	6/2540	78-2-97	
20	ระยอง	หจก.หาญกิจศิษย์	บ้านห้วยทับมอญ กิ่งอ.เขาชะเมา	23695/15139	-	60-2-73	
21	ระยอง	หจก.ถาวรวิศวะโยธา	ม.4 ต.ห้วยโป่ง อ.เมือง	30965/15479	27/2539	33-0-00	ที่กรรมสิทธิ์
22	ระยอง	บ.อิตาเลียนไทยดีเวลลอปเม้นต์ จก.(มหาชน)	ไม่มีข้อมูล	23720/15077	-	98-1-14	ที่กรรมสิทธิ์
23	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.4 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	12/2539	299-1-15	ที่กรรมสิทธิ์
24	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.4 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	13/2539	299-3-35	ที่กรรมสิทธิ์
25	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.4 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	14/2539	299-0-40	ที่กรรมสิทธิ์
26	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.4 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	15/2539	294-3-66	ที่กรรมสิทธิ์
27	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	16/2539	298-3-90	ที่กรรมสิทธิ์
28	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	17/2539	296-2-86	ที่กรรมสิทธิ์
29	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	18/2539	299-3-63	ที่กรรมสิทธิ์
30	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	19/2539	298-3-54	ที่กรรมสิทธิ์
31	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	20/2539	298-0-67	ที่กรรมสิทธิ์
32	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	21/2539	299-3-14	ที่กรรมสิทธิ์
33	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	22/2539	298-3-93	ที่กรรมสิทธิ์
34	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	23/2539	283-3-69	ที่กรรมสิทธิ์
35	ระยอง	บ.อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จก. (มหาชน)	ม.1 ต.ป่ายูบใน อ.วังจันทร์	-	24/2539	114-1-7	ที่กรรมสิทธิ์
36	ชลบุรี	บ.สุวลิคอนกรีต จก.	เขตแหล่งแร่อุตสาหกรรม เขาเชิงเทียน	-	7/2538	34-0-55	
37	ชลบุรี	หจก.ทัศนาศลบุรี	เขตแหล่งแร่อุตสาหกรรม เขาเชิงเทียน	21388/15469	25/2539	162-2-53	
38	ชลบุรี	บ.บี.อาร์.เอ็นจิเนียริ่ง จก	เขตแหล่งหินอุตสาหกรรมเชิงเทียน	21371/15373	2/2540	58-1-14	
39	ชลบุรี	บ.ศิลาพรชัย จก	เขตแหล่งหินอุตสาหกรรมเชิงเทียน	ผ่าน	1/2541	98-2-67	
40	ชลบุรี	บ.สุวลิ จก	เขตแหล่งหินอุตสาหกรรมเชิงเทียน	-	4/2541	108-0-57	

ตารางที่ 4.3 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
41	ชลบุรี	หจก.ไทพิพัฒน์	เขตแหล่งอุตสาหกรรมเขาทุ	21378/15248	12/2540	86-3-91	
42	ชลบุรี	บ.ผลิตภัณฑ์พลาสติกแอสบู จก.	เขตแหล่งอุตสาหกรรมเขาทุ	21379/15245	13/2540	48-1-79	
43	ชลบุรี	บ.สหชัยศิลาทอง จก.	เขตแหล่งอุตสาหกรรมเขาทุ	21377/15247	14/2540	72-3-92	
44	ชลบุรี	นายจักรวาล ตั้งประกอบ	เขตแหล่งอุตสาหกรรมเขาทุ	21381/15249	15/2540	235-0-51	
45	ชลบุรี	หจก.เอส.เอส. (1955) การศิลา	เขตแหล่งอุตสาหกรรมเขาทุ	21380/15246	16/2540	205-1-91	
46	ชลบุรี	บ.หินคม-เขาแหลม จก	เขตแหล่งหิน เขาชะอางคร่อมคลอง	-	7/2539	109-3-80	
47	ชลบุรี	นางศิริรัตน์ จารุสมบัติ	เขตแหล่งหิน เขาชะอางคร่อมคลอง	-	2/2541	120-0-47	
48	ชลบุรี	นายบูรินทร์ เจริญวัฒนา	เขตแหล่งหิน เขาชะอางคร่อมคลอง	-	3/2541	68-2-11	
49	ชลบุรี	กองทัพอากาศ	ไม่มีข้อมูล	ขบ.1/2535		48-3-0	
50	ชลบุรี	กองทัพอากาศ	ไม่มีข้อมูล	ขบ.2/2535		53-1-50	
51	ชลบุรี	นายอนันต์ ประเสริฐวิทย์	ไม่มีข้อมูล	-	10-2539	6-0-86	ที่กรรมสิทธิ์
52	ชลบุรี	บ.อิตาเลียนไทยดีเวลอปเม้นต์ จก.	ไม่มีข้อมูล	21365/15415	34/2539	57-1-31	ที่กรรมสิทธิ์
53	ชลบุรี	หจก.ชลบุรีจิตต์ประเสริฐ	ไม่มีข้อมูล	21357/15467	11/2539	31-3-8	ที่กรรมสิทธิ์
54	ชลบุรี	หจก.เทพศิลาอุตสาหกรรม	ไม่มีข้อมูล	-	16/2539	99-2-29	ที่กรรมสิทธิ์
55	ชลบุรี	บ.ปรีดา จก	ไม่มีข้อมูล	-	21/2539	102-1-46	ที่กรรมสิทธิ์
56	ชลบุรี	บ.ไพโอเนียร์แอกกริเททส์(ไทยแลนด์) จก.	ไม่มีข้อมูล	-	6/2540	95-1-7	ที่กรรมสิทธิ์
57	ชลบุรี	บ.สุวดี จก.	ไม่มีข้อมูล	21374/15319	-	38-1-97	ที่กรรมสิทธิ์
58	ชลบุรี	บ.ไพโอเนียร์แอกกริเททส์(ไทยแลนด์) จก.	ไม่มีข้อมูล	21375/15320	-	98-1-94	ที่กรรมสิทธิ์
59	ชลบุรี	หจก.ว.วิบูลย์กิจ	ไม่มีข้อมูล	21367/15470	15/2539	29-2-40	ที่กรรมสิทธิ์
60	ชลบุรี	หจก.เทพศิลาอุตสาหกรรม	ไม่มีข้อมูล	-	17/2539	25-0-81	ที่กรรมสิทธิ์
61	ชลบุรี	นางสวน เดชชิวะ	ไม่มีข้อมูล	21368/15466	24/2539	26-2-60	ที่กรรมสิทธิ์
62	ชลบุรี	นายกิตติ รัตนกิจ	ไม่มีข้อมูล	-	27/2539	16-3-40	ที่กรรมสิทธิ์
63	ชลบุรี	หจก.ทักษาชลบุรี	ไม่มีข้อมูล	-	31/2539	101-0-26	ที่กรรมสิทธิ์
64	ชลบุรี	บ.โรงโม่หินทวีทรัพย์อนันต์มหานคร จก.	ไม่มีข้อมูล	-	2/2542	-	ที่กรรมสิทธิ์
65	ชลบุรี	บ.อิตาเลียนไทย ดีเวลลอปเม้นท์ จก.	ไม่มีข้อมูล	21356/15173	-	98-2-81	ที่กรรมสิทธิ์
66	ปราจีนบุรี	หจก.สุกผลประจันตคาม	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาชะอาง	-	96/2538	62-3-94	
67	ปราจีนบุรี	บ.ผ.เพิ่มพูน จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาสูงช้าง	ผ่าน	40/2538	55-0-87	
68	ปราจีนบุรี	บ.ผ.เพิ่มพูน จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาสูงช้าง	29348/15233	39/2538	100-2-80	
69	ปราจีนบุรี	บ.ผ.เพิ่มพูน จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาเวง	-	45/2538	195-1-26	
70	ปราจีนบุรี	บ.ผ.เพิ่มพูน จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาเวง	-	46/2538	240-2-30	
71	ปราจีนบุรี	บ.ผ.เพิ่มพูน จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาเวง	-	47/2538	195-0-72	
72	ปราจีนบุรี	บ.สวนเกษตรบางบริบูรณ์ จก	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาพาน	29344/15148	48/2536	98-0-11	
73	ปราจีนบุรี	บ.สมใจพัฒนา จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขานกแกง	-	76/2540	102-1-70	
74	ปราจีนบุรี	บ.สมใจพัฒนา จก	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาปูน	29342/15146	31/2535	76-0-72	
75	ปราจีนบุรี	บ.ผ.เพิ่มพูน จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาหินกอง	-	94/2538	113-0-0	
76	ปราจีนบุรี	บ.สมใจพัฒนา จก	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาตะขบ	29343/15147	32/2535	197-3-31	
77	เพชรบุรี	หจก.โรงโม่หินวาสุกรี	ค.นาขาง อ.ชะอำ	-	8/2540	94-2-50	
78	เพชรบุรี	นายสุชน อินทเสมอ	ต.กัลลหอง อ.ท่ายาง	1777/13961			เพิ่มชนิดแร่
79	เพชรบุรี	บ.ปรีดา จก.	ค.หนองชุมพลเหนือ อ.เขาย้อย	17791/14113			เพิ่มชนิดแร่
80	เพชรบุรี	บ.ปรีดา จก.	ค.หนองชุมพลเหนือ อ.เขาย้อย	17792/14114	14/2540		เพิ่มชนิดแร่
81	ราชบุรี	นายฉรรค์ จำปาศักดิ์	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาสามง่าม	21052/15498	22/2538	49-1-37	

ตารางที่ 4.3 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
82	ราชบุรี	บ.กลุ่มโรงโม่หินและข่อยหิน เขาสวมงามราชบุรี จก.	ไม่มีข้อมูล				
83	ราชบุรี	หจก.ธีรพลการแร่	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาสวมงาม	20977/14540		32-0-0	
84	ราชบุรี	นายศรศักดิ์ นิติกาญจนา	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาสวมงาม	20976/14541		30-0-0	
85	ราชบุรี	นายบุญเลิศ พุทธานนท์	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาสวมงาม	15439/13988		125-0-0	
86	ราชบุรี	หจก.หินสวมงาม	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาน้ำตก	-	52/2538	113-1-45	
87	ราชบุรี	หจก.ราชบุรีหินอุตสาหกรรม	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาพระเอก (บางส่วน)	-	5/2540		
88	ราชบุรี	หจก.เขาสวมงามแสงศิลา	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาพระเอก (บางส่วน)	-	6/2540		
89	ราชบุรี	บ.ประศพลาก จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาพระเอก (บางส่วน)		1/2541		
90	ราชบุรี	บ.สารวาณิช จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาพระเอก (บางส่วน)	-	2/2541		
91	ราชบุรี	นายบุญเลิศ พุทธานนท์	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาพระเอก (บางส่วน)	21020/15116			
92	ราชบุรี	นายศุภชัย ปรานะวิริยะ	ม.1 ต.เขาชะงุ้ม อ.โพธาราม	21046/15244	7/2539	82-1-15	ที่กรรมสิทธิ์
93	ราชบุรี	หจก.ธีรพลการแร่	ค.หุ่งหลวง อ.ปากท่อ	20977/14540			เพิ่มชนิดแร่
94	ราชบุรี	นายศรศักดิ์ นิติกาญจนา	ค.หุ่งหลวง อ.ปากท่อ	20976/14541			เพิ่มชนิดแร่
95	ราชบุรี	นายบุญเลิศ พุทธานนท์	ค.หุ่งหลวง อ.ปากท่อ	15439/13988			เพิ่มชนิดแร่
96	ราชบุรี	หจก.ชัยพัฒนการแร่	ค.หุ่งหลวง อ.ปากท่อ	20978/14539			เพิ่มชนิดแร่
97	ราชบุรี	นางนงนุช จิตสุทธิ	ค.อ่างหิน อ.ปากท่อ	20983/14869			เพิ่มชนิดแร่
98	ราชบุรี	หจก.ปฐมวัฒนโลหะกิจ	ค.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20986/14573			เพิ่มชนิดแร่
99	ราชบุรี	บ.ศรีปฐมอุตสาหกรรม จก.	ค.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20984/14574			เพิ่มชนิดแร่
100	ราชบุรี	บ.ราชบุรีเอ็นเตอร์ไพรส์ จก.	ค.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20957/14639			เพิ่มชนิดแร่
101	ราชบุรี	นายถาวร สิมสมุทร	ค.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20958/14626			เพิ่มชนิดแร่
102	ราชบุรี	หจก.ที.ยู.คอนสตรัคชั่น	อ.ปากช่อง อ.จอมบึง	20935/14935			เพิ่มชนิดแร่
103	ราชบุรี	หจก.ชานคำไผ่นิ่ง	ค.จอมบึง อ.จอมบึง	20982/14838			เพิ่มชนิดแร่
104	ราชบุรี	หจก.ชานคำไผ่นิ่ง	ค.จอมบึง อ.จอมบึง	20950/14839			เพิ่มชนิดแร่
105	ราชบุรี	นายณรงค์ จำปาศักดิ์	ค.หุ่งหลวง อ.ปากท่อ	21005/14094			
106	ประจวบฯ	หจก.ศิลาปราณ	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาจำปา		12/2537	43-1-76	
107	ประจวบฯ	บ.ปราณบุรีเทรคคิง จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาจำปา	21262/15305	22/2539	30-0-52	
108	ประจวบฯ	บ.ปราณบุรีเทรคคิง จก.	แหล่งหินอุตสาหกรรมเขาจำปา	19144/14720		70-2-94	
109	ประจวบฯ	บ.อุทาศิลาทอง จก.	บ.ห้วยน้ำซับ ต.พงศัประศาสตร์ อ.บางสะพาน	21255/15216	29/2539	49-3-57	
110	ประจวบฯ	บ.โรงโม่หินชัยพัฒนา จก.	แหล่งหินเขาดัง ม.4 ต.หาดขาม อ.กุยบุรี	21234/15201		54-2-49	
111	ประจวบฯ	บ.เอสพี. 1993 จก.	แหล่งหินเขาดัง ต.หาดขาม อ.กุยบุรี	21259/15144	38/2539	46-1-84	
112	ประจวบฯ	บ.สหศิลาบางสะพาน (1986) จก.	ม.4 ต.ช้างแรก อ.บางสะพาน	21260/15409	1/2540	46-1-84	
113	ประจวบฯ	นางจลวย ศรีสุวรรณ	ม.2 ต.หนองพลับ อ.หัวหิน	ผาน	1/2541	106-3-11	
114	ประจวบฯ	นางเดือนฉาย ลิธิระ	ม.7 ต.หาดขาม อ.กุยบุรี		31/2538	36-0-98	
115	ประจวบฯ	บ.ขอนแก่น จก.	แหล่งหินดินดาน ต.กำนินพุก อ.บางสะพาน	21225/15124		129-3-94	
116	ประจวบฯ	หจก.ศิลาปราณ	ม.7 ต.หนองคาแต่ม อ.ปราณบุรี	21243/15267		49-0-91	
117	ประจวบฯ	หจก.ว.บัญชา	ม.1 ต.ไชยราช อ.บางสะพานน้อย		23/2539	38-2-40	ที่กรรมสิทธิ์
118	สุพรรณบุรี	บ.ศิลามาตรศรี จก.	แหล่งหินเขาวง ต.พลับพลาไชย อ.อู่ทอง	28464/15296	41/2538	138-0-21	
119	สุพรรณบุรี	นายพิพัฒน์ วิสุทธิการณ	แหล่งหินเขาวง ต.พลับพลาไชย อ.อู่ทอง	28463/15297	42/2538	100-0-63	
120	สุพรรณบุรี	บ.โรงโม่หินคำนช้าง จก.	แหล่งหินเขาวง ต.พลับพลาไชย อ.อู่ทอง		43/2539	220-0-92	
121	สุพรรณบุรี	บ.โรงโม่หินตะกั่วไจอม	แหล่งหินเขาวง ต.พลับพลาไชย อ.อู่ทอง		44/2539	260-1-95	
122	สุพรรณบุรี	บ.ลาภประเสริฐ จก.	แหล่งหินเขาวง ต.พลับพลาไชย อ.อู่ทอง		7/2540	165-1-93	

ตารางที่ 4.3 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
123	สุพรรณบุรี	บ.ประชาศิลา จก.	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		5/2540	165-1-93	
124	สุพรรณบุรี	หจก.มานะรุ่งเรือง	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		6/2540	131-0-4	
125	สุพรรณบุรี	หจก.มาตริจักรกล	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง	28465/15298	8/2540	192-3-8	
126	สุพรรณบุรี	นายประมินทร์ ธีรพันธ์วัฒน์	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		9/2540	159-3-27	
127	สุพรรณบุรี	นายธงชัย สราวิธ	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		13/2540	67-3-29	
128	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาชัยมงคล จก.	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		15/2540	117-3-88	
129	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาชัยมงคล จก.	แหล่งหินแขวง ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		16/2540	85-0-69	
130	สุพรรณบุรี	นางวันดี เจริญทรัพย์			8/2541	171-1-37	
131	สุพรรณบุรี	บ.วรพัฒน์ขนส่ง จก.	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง	28278/15167	3/2537	114-0-9	
132	สุพรรณบุรี	หจก.หินอุทอง	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		11/2537	119-2-18	
133	สุพรรณบุรี	หจก.หินอุทอง	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		12/2537	219-2-99	
134	สุพรรณบุรี	หจก.หินอุทอง	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		13/2537	238-2-57	
135	สุพรรณบุรี	นายณรงค์ จำปาศักดิ์	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		14/2537	265-1-50	
136	สุพรรณบุรี	นายสมภูมิ ไวกกุล	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		1/2538	105-1-87	
137	สุพรรณบุรี	นายสมภูมิ ไวกกุล	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		2/2538	251-2-82	
138	สุพรรณบุรี	นายประสานต์ บุญมี	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		3/2538	176-1-65	
139	สุพรรณบุรี	นายถาวร สิมสมุทร			22/2538	153-3-17	
140	สุพรรณบุรี	บ.หนึ่งเก้า-เก้าหนึ่ง (1991) จก.			6/2538	32-3-83	
141	สุพรรณบุรี	นายพรชัย สิมสมุทร	แหล่งหินเขาชายธง เขาคาแก้ว เขาโคกบึงทอง		7/2538	220-2-19	
142	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาช่างเคื่อก้าวตูก่อสร้าง (2535) จก.			20/2540	177-0-58	
143	สุพรรณบุรี	บ.พี.เอสอุตสาหกรรมโมหิน จก.			19/2540	86-0-58	
144	สุพรรณบุรี	บ.ชาญนนทเฮาซิ่ง จก.			21/2540	97-0-11	
145	สุพรรณบุรี	หจก.ศิลาภูศิริ จก.			1/2541	84-3-13	
146	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาเขาแก้ว จก.			2/2541	161-2-18	
147	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาทองอุตสาหกรรม จก.	แหล่งหินเขาลูกกลอน บ้านไร่คูวัง เขาเพชรน้อย		5/2537	299-1-40	
148	สุพรรณบุรี	นายวิระ อารยวัฒน์เวช	แหล่งหินเขาลูกกลอน บ้านไร่คูวัง เขาเพชรน้อย		6/2537	296-2-88	
149	สุพรรณบุรี	นางรัชณี เกตุชัยมงคล	แหล่งหินเขาลูกกลอน บ้านไร่คูวัง เขาเพชรน้อย		7/2537	293-1-15	
150	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาพัฒนาอุตสาหกรรม จก.			21/2538	210-3-47	
151	สุพรรณบุรี	บ.ศรีสุพรรณการแร่ จก.	แหล่งหินเขาลูกกลอน บ้านไร่คูวัง เขาเพชรน้อย		21/2537	66-3-82	
152	สุพรรณบุรี	นายบรรพ พงษ์มะลิ	แหล่งหินเขาตอก ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		8/2535	135-0-28	
153	สุพรรณบุรี	นางอุไร ดุงคะเสรวงศ์	แหล่งหินเขาตอก ค.พลับพลาไชย อ.อุทอง		19/2538	185-1-87	
154	สุพรรณบุรี	นายเคนพงษ์ คาบธรรม	แหล่งหินเขาปรัง ค.หนองบ่อ อ.สองพี่น้อง		36/2539	102-1-54	
155	สุพรรณบุรี	บ.ศิลาสมบูรณ์ทรัพย์ จก.	แหล่งหินเขาปรัง ค.หนองบ่อ อ.สองพี่น้อง		37/2539	108-0-35	
156	สุพรรณบุรี	บ.โรมไม่หินด้านข้าง จก.			3/2541	298-1-48	
157	สุพรรณบุรี	บ.โรมไม่หินสระกระโจม จก.	แหล่งหินเขาหนองจอก ค.สระกระโจม อ.ดอนเจดีย์		11/2540	204-0-99	
158	สุพรรณบุรี	บ.ศรีสุพรรณการแร่ จก.	ค.จระเข้สามพัน อ.อุทอง	28332/14853			เพิ่มชนิดแร่
159	สุพรรณบุรี	นายณรงค์ จำปาศักดิ์	ค.หนองโอง อ.อุทอง	28335/14746			เพิ่มชนิดแร่
160	สุพรรณบุรี	บ.ปฐมวัฒนาพาณิชย์การแร่ จก.	ค.จระเข้สามพัน อ.อุทอง	28326/14722			เพิ่มชนิดแร่

ตารางที่ 4.3 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
161	สุพรรณบุรี	หจก.วิวิโมไน้ง	ค.จระเข้สามพัน อ.อู่ทอง	28327/14970			เพิ่มชนิดแร่
162	สุพรรณบุรี	นายบัญชา ธรรมศุภมา	ค.หนองโอง อ.อู่ทอง	28332/14850			เพิ่มชนิดแร่
163	สุพรรณบุรี	นายบัญชา ธรรมศุภมา	ค.หนองโอง อ.อู่ทอง	28333/14851			เพิ่มชนิดแร่
164	สระบุรี	หจก.เขาใหญ่อุตสาหกรรม	แหล่งหินเขาเอมค ค.หน้าพระลาน	ผ่าน	120/2538	145-0-26	
165	สระบุรี	หจก.กลุ่มหน้าพระลานเหมืองหิน	แหล่งหินเขาเอมค ค.หน้าพระลาน	28610/15418	121/2538	137-3-43	
166	สระบุรี	หจก.กลุ่มเขาขาวหินใหญ่	แหล่งหินเขาเอมค ค.หน้าพระลาน	28613/15419	124/2538	132-1-76	
167	สระบุรี	หจก.พลัดแก่อุตสาหกรรมเหมืองหิน	แหล่งหินเขาพิศแคค ค.หน้าพระลาน	28608/15360	1/2539	249-0-94	
168	สระบุรี	หจก.ศิลาเนิล	แหล่งหินเขาพิศแคค ค.หน้าพระลาน	28614/15178	2/2539	230-3-1	
169	สระบุรี	หจก.สระบุรีเขาใหญ่	แหล่งหินเขาใหญ่ ค.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	28613/15419	124/2538	132-0-0	
170	สระบุรี	หจก.ศิลาพิงคันทันร			84/2538	111-3-27	
171	สระบุรี	บ.อิมพีเรียล ริชอรัส ดีเวลลอปเมนท์ จก.		18606/15291	119/2538	99-2-76	
172	สระบุรี	บ.น้ำเสงศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท	28087/15491	33/2538	175-3-35	
173	สระบุรี	บ.น้ำเสงศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท	28085/15493	64/2538	241-1-39	
174	สระบุรี	บ.น้ำเสงศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท	28107/15494	78/2538	34-1-98	
175	สระบุรี	บ.น้ำเสงศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท	28108/15495	22/2541	229-0-59	
176	สระบุรี	บ.รุ่งอรุณศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท		28/2541	167-0-0	
177	สระบุรี	บ.รุ่งอรุณศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท		29/2541	265-0-0	
178	สระบุรี	บ.รุ่งอรุณศิลา จก.	แหล่งหินเขาผาชี ค.พุด่าง อ.พระพุทธบาท		31/2541	300-0-0	
179	สระบุรี	บ.น้ำเสงศิลา จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ (ค่านใต้เขาผาชี)	28198/15492	29/2538	61-3-52	
180	สระบุรี	บ.นิมขัย (1994) จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ (ค่านใต้เขาผาชี)	286555/15227	126/2538	183-0-87	
181	สระบุรี	บ.นิมขัย (1994) จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ (ค่านใต้เขาผาชี)	28654/15228	128/2538	229-1-96	
182	สระบุรี	บ.นิมขัย (1994) จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ (ค่านใต้เขาผาชี)		127/2538	194-0-0	
183	สระบุรี	หจก.ศิลานิคมชัย	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ (บ.หนองโอง) ค.พุด่าง		72/2535	208-0-55	
184	สระบุรี	หจก.ศิลานิคมชัย	แหล่งหินเขาลูกกลอน บ้านไร่คูวัง เขาเพชรน้อย		73/2535	287-2-0	
185	สระบุรี	หจก.ศิลานิคมชัย	แหล่งหินเขาลูกกลอน บ้านไร่คูวัง เขาเพชรน้อย		74-2535	139-1-56	
186	สระบุรี	บ.สินธรริชอรัส จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ (บ.บ่อโศก) ค.บ่อตุม		13/2540	154-2-67	
187	สระบุรี	บ.ไกรสิน จก.	แหล่งหินเขาออกเคียง1,2 ค.หน้าพระลาน		12/2537	64-3-33	
188	สระบุรี	บ.ไกรสิน จก.	แหล่งหินเขาออกเคียง1,2 ค.หน้าพระลาน		16/2537	42-1+57	
189	สระบุรี	น.สถาการณ์ แสงไชย	แหล่งหินเขาออกเคียง1,2 ค.หน้าพระลาน	ผ่าน	34/2538	102-2-36	
190	สระบุรี	นายจตุพร รวงผึ้งทอง	แหล่งหินเขาขางคาศี ค.หน้าพระลาน		55/2538	58-0-23	
191	สระบุรี	หจก.กลุ่มเขาขาวหินใหญ่	แหล่งหินเขาขาว ค.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	28611/15140	122/2538	44-2-68	
192	สระบุรี	หจก.กลุ่มเขาขาวหินใหญ่	แหล่งหินเขาขาว ค.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	28612/15142	123/2539	166-1-54	
193	สระบุรี	หจก.กลุ่มเขาขาวหินใหญ่	แหล่งหินเขาขาว ค.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	28619/15141	122/2539	241-0-92	
194	สระบุรี	บ.ศิลาตานนท์ จก.	ค.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	19989/13712			เพิ่มชนิดแร่
195	สระบุรี	บ.สามหินปะดับ จก.	ค.ลำพญากลาง อ.ม่วงเหล็ก	27951/14713			เพิ่มชนิดแร่
196	สระบุรี	บ.สามปะดับหิน จก.	ค.ลำพญากลาง อ.ม่วงเหล็ก	27952/14714			เพิ่มชนิดแร่
197	สระบุรี	บ.พงษ์ศักดิ์ไทย จก.	ค.เขาวง อ.พระพุทธบาท	24889/14756			เพิ่มชนิดแร่
198	สระบุรี	หจก.อุดมศิลา	ค.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	8253/12491			เพิ่มชนิดแร่

ตารางที่ 4.3 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
199	สระบุรี	หจก.อุดมศิลา	ต.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	8256/12492			เพิ่มชนิดแร่
200	สระบุรี	หจก.โรงโม่หินพระบาท	ต.ขุนโคกลน อ.พระพุทธบาท	27944/14820			เพิ่มชนิดแร่
201	สระบุรี	นายไพศาล นภาโชติศิริ	ต.เขาวง อ.พระพุทธบาท	19978/13546			เพิ่มชนิดแร่
202	ลพบุรี	หจก.ศิลาแผ่นหินทองเขาคำบล	ต.นาโฆ อ.ชัยบาดาล	22429/14032			เพิ่มชนิดแร่
203	ลพบุรี	หจก.ศิลาเขาคำบล	ต.นาโฆ อ.ชัยบาดาล	22477/14895			เพิ่มชนิดแร่
204	ลพบุรี	หจก.ศิลาทรายกริด	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ อ.พัฒนานิคม		71/2538	134-3-89	
205	ลพบุรี	บ.รุ่งพิทยะ จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ อ.พัฒนานิคม		106/2538	126-3-6	
206	ลพบุรี	บ.รุ่งอรุณศิลา จก.	แหล่งหินเขาเขียว อ.พัฒนานิคม		33/2536	125-2-94	
207	ลพบุรี	บ.รุ่งอรุณศิลา จก.	แหล่งหินเขาเขียว อ.พัฒนานิคม		36/2536	295-2-80	
208	ลพบุรี	การรถไฟแห่งประเทศไทย	ไม่มีข้อมูล		1/2540	196-2-67	
209	ลพบุรี	หจก.ศิลาเขาคำบล	แหล่งหิน ต.นาโฆ อ.ชัยบาดาล		27/2540	54-0-26	
210	ลพบุรี	บ.รุ่งพิทยะ จก.	แหล่งหินเขาไม่มีชื่อ ต.ซับตะเคียน อ.ชัยบาดาล		88/2538	189-0-32	
211	กาญจนบุรี	บ.โรงโม่หินศิลาทอง จก.	แหล่งหินเขาปู่จก. ต.คลองโค อ.ด่านมะขามเตี้ย		11/2538	53-0-66	
212	กาญจนบุรี	บ.โรงโม่หินศิลาทอง จก.	แหล่งหินเขาปู่จก. ต.คลองโค อ.ด่านมะขามเตี้ย		12/2538	198-1-57	
213	กาญจนบุรี	นายจิตติ สิริเวชรังสรรค์	แหล่งหิน ต.หนองปลิง อ.เลาขวัญ		5/2538	75-2-79	
214	กาญจนบุรี	บ.ศิลาสมบูรณ์ทรัพย์ จก.		15889/1173		223-2-64	
215	กาญจนบุรี	บ.มิตรปทุมพัฒนา จก.	เขาคันหอก (2) ต.รางหวาย อ.พนมทวน		47/2539	79-0-30	
216	กาญจนบุรี	บ.เค.ซี. ไมนิ่งโปรดักส์ จก.	เขาคันหอก (2) ต.รางหวาย อ.พนมทวน	28476/15503	21/2540	200-2-54	
217	กาญจนบุรี	บ.ศิลาคอนตาเพชร (1991) จก.	เขาคันหอก (2) ต.รางหวาย อ.พนมทวน	28475/15389	20/2540	204-0-86	
218	กาญจนบุรี	บ.วังสิงห์การเกษตร จก.	ม.6 ต.สิงห์ อ.ไทรโยค		14/2540	291-3-74	ที่กรรมสิทธิ์
219	กาญจนบุรี	หจก.ศิลาเขาน้อย	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	24743/14901			เพิ่มชนิดแร่
220	กาญจนบุรี	นางสุศรี สมชัย	ต.ปากแพรก อ.เมือง	22111/13578			เพิ่มชนิดแร่
221	กาญจนบุรี	บ.เอเชียเพเลทส์ จก.	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	28308/14567			เพิ่มชนิดแร่
222	กาญจนบุรี	บ.เอเชียเพเลทส์ จก.	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	28307/14568			เพิ่มชนิดแร่
223	กาญจนบุรี	บ.เอเชียเพเลทส์ จก.	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	28309/14569			เพิ่มชนิดแร่

ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สิงหาคม 2546)

ตารางที่ 4.4 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	กบป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
1	เชียงราย	บ.เชียงรายแลนด์ แอสโซซิเอทส์ จก.	คอยผาคัน ม.10 ต.ผางาม อ.เวียงชัย	16365/15284	1/2538	196-0-68
2	เชียงราย	หจก.เชียงรายพัฒน์นันท	คอยผาจรูญ ม.10 ต.ป่าแงะ อ.ป่าแดด	31103/15287	9/2538	73-3-10
3	เชียงราย	หจก.ชนวงศ์ก่อสร้าง	คอยผาจรูญ ม.10 ต.ป่าแงะ อ.ป่าแดด		2/2541	63-1-80
4	เชียงราย	บ.หาญเจริญเอนเคอร์ไพรส์เชียงราย จก.	คอยผาคันแคบ ม.2 ต.ผางาม อ.เวียงชัย		44/2540	33-0-64
5	เชียงราย	หจก.หาญกิตติชัย	คอยแม่เอกรู ม.9 ต.ผางาม อ.เวียงชัย		1/2533	46-1-53
6	เชียงราย	บ.เบ็ญค้อย จก.	คอยแม่เอกรู ม.9 ต.ผางาม อ.เวียงชัย		45/2540	37-1-40
7	เชียงราย	บ.สโตร์วิลด์ จก.	คอยแม่เอกรู ม.9 ต.ผางาม อ.เวียงชัย		46/2540	31-2-40
8	เชียงราย	หจก.เชียงรายธนวงส์	คอยแม่เอกรู ม.9 ต.ผางาม อ.เวียงชัย		1/2541	28-2-45
9	เชียงราย	บ.เวียงชัยผางามก่อสร้าง จก.	คอยแม่เอกรู ม.9 ต.ผางาม อ.เวียงชัย		47/2540	39-3-39
10	เชียงราย	บ.เวียงราย เอส.เอส.พี. จก.	ม.8 ต.ศรีคำ อ.แม่จัน	31101/15128	3/2539	124-2-87
11	เชียงราย	นายวัฒนา ชำรงดีชัย (12 มี.ย30-11 มี.ย.55)	ต.แม่ยาว อ.เมือง	16319/14023		
12	เชียงใหม่	นายเฉลิมโชค อุทัยวงศ์ศักดิ์	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง	22873/15197	1/2537	118-3-82
13	เชียงใหม่	นางมณฑาณา เอื้อวิทยา	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		5/2538	38-1-54
14	เชียงใหม่	บ.เชียงใหม่จรัญ จก.	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		8/2538	84-0-85
15	เชียงใหม่	บ.เชียงใหม่จรัญ จก.	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		9/2538	139-0-69
16	เชียงใหม่	หจก.เชียงใหม่ไท่เซียง	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		2/2540	147-0-29
17	เชียงใหม่	บ.สหพาณิชย์ จก.	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง	31224/15464	3/2540	150-1-77
18	เชียงใหม่	หจก.เชียงใหม่ธรากรคอนสตรัคชั่น	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		4/2540	50-1-77
19	เชียงใหม่	นายวิรุณ คำภีโร	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		5/2540	67-2-62
20	เชียงใหม่	หจก.เชียงใหม่ไท่เซียง	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง		7/2540	43-2-96
21	เชียงใหม่	บ.พิงก์พัฒนา จก.	ม.1 และ 2 ต.เชิงคอย อ.คอยสะเกี		21/2538	41-0-62
22	เชียงใหม่	หจก.พาณิชย์	ม.1 และ 2 ต.เชิงคอย อ.คอยสะเกี		22/2538	53-3-68
23	เชียงใหม่	บ.ศิลาวิระวัชร จก.	ม.1 และ 2 ต.เชิงคอย อ.คอยสะเกี		6/2540	120-2-66
24	เชียงใหม่	บ.เชียงใหม่สหศิลา จก.			36/2538	49-3-66
25	เชียงใหม่	หจก.ปรากฏการศึกษาก่อสร้าง	ม.7 และ 8 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	28611/15143		142-3-63
26	เชียงใหม่	บ.ศพรศิลาภัณฑ์ จก.	ม.7 ต.แม่ฮ่อง อ.ฝาง		21/2539	94-2-98
27	เชียงใหม่	หจก.เชียงใหม่ธรากรคอนสตรัคชั่น	ม.6 และ 13 ต.สมเด็จพระ อ.จอมทอง		25/2539	28-2-45
28	เชียงใหม่	หจก.เชียงใหม่ศิลาทอง	ม.6 และ 13 ต.สมเด็จพระ อ.จอมทอง		13/2540	59-3-0
29	เชียงใหม่	นายอดุลย์ เอี่ยมแพ	ม.6 และ 13 ต.สมเด็จพระ อ.จอมทอง	31241/15321	19/2540	79-2-14
30	เชียงใหม่	บ.หุ่ยนศิลาอิตาน จก.	ม.1 ต.แม่โป่ง อ.คอยสะเกี	31221/15180		137-1-49
31	เชียงใหม่	บ.หุ่ยนศิลาเชียงใหม่ จก.	ม.1 ต.แม่โป่ง อ.คอยสะเกี	22886/15179		151-2-21
32	เชียงใหม่	บ.รุ่งเรืองคอมเมอร์เชียล จก.	ม.10 ต.ม่อนปิน อ.ฝาง		9/2540	128-1-36
33	เชียงใหม่	บ.วิศุวิศวกรรม จก.	ม.2 และ 7 ต.บ้านสหกรณ์ กิ่งอ.แม่ฮอน		17/2540	268-2-21
34	เชียงใหม่	นายราม สุทา	ม.8 ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง	31239/15238	2/2541	170-3-6
35	เชียงใหม่	นายจิรินทร์ มุกสิพงษ์	ม.1 และ 2 ต.เชิงคอย อ.คอยสะเกี		33/2538	60-1-38
36	เชียงใหม่	บ.เชียงใหม่สหศิลา จก.		31213/15125	15/2539	44-2-98
37	แม่ฮ่องสอน	บ.พี.วี. ไม่นิ่งแอนด์อีกริซท์ลอเรชั่น จก.	ต.บ้านกาศ อ.แม่สะเรียง		4/2538	300-0-0
38	แม่ฮ่องสอน	หจก.อเนกสัมพันธวงษ์รัน	ต.บ้านกาศ อ.แม่สะเรียง		2/2539	65-0-0
39	แม่ฮ่องสอน	หจก.พี.วี. ซัพพลายส์	ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย	12628/13902		
40	แม่ฮ่องสอน	หจก.พี.วี. ซัพพลายส์	ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย	12624/13904		
41	แม่ฮ่องสอน	หจก.เชียงใหม่จำวันตัง	ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง	15603/14704		

ตารางที่ 4.4 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
42	ลำปาง	บ.เอเซียริชชีออร์สเอนคเอนเนอริจเซอร์ จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ	30392/15215	62/2539	177-2-50
43	ลำปาง	หจก.หาญกิจศิขย์	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ	30391/15282	64/2539	299-3-30
44	ลำปาง	บ.ที.ไอ.พี.คอนครีตชั่น จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		68/2539	178-1-66
45	ลำปาง	หจก.จันทรวงษ์ศิลา	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		71/2539	190-1-80
46	ลำปาง	บ.ศิลาสากลลำปาง จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		72/2539	294-2-5
47	ลำปาง	หจก.โรงโม่หินชัยประภารุ่งเรือง	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ	30403/15322	75/2539	289-2-7
48	ลำปาง	บ.ศิลารวมโชค จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		77/2539	87-2-60
49	ลำปาง	บ.ทิพย์เนตร จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ	30348/15500	79/2539	73-2-73
50	ลำปาง	บ.กำแพงเพชรวิวัฒน์ก่อสร้าง จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		83/2539	130-1-14
51	ลำปาง	บ.ศิลาสาม จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		85/2539	103-1-53
52	ลำปาง	บ.ปิยะกิจโยธาการ จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		95/2539	116-3-98
53	ลำปาง	บ.ภูหินปูน จก.			3/2540	105-2-90
54	ลำปาง	หจก.ทวีศักดิ์ก่อสร้าง	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		12/2540	199-3-18
55	ลำปาง	นางทองพิศ อินทรวิจิตร	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ		15/2538	136-1-99
56	ลำปาง	นางอุษา มนต์เสีญศมภ์			9/2534	96-0-62
57	ลำปาง	บ.ศิลาลินลำปาง (2522) จก.	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ	30414/15294	69/2539	220-2-1
58	ลำปาง	หจก.รัตนพงษ์ลำปาง	ด.แม่ทะ อ.แม่ทะ	30413/15295	73/2539	147-1-26
59	ลำปาง	นางนิศากร ศิริวัฒนกุล	คอยผาปู่แก่น ด.วังเหนือ อ.วังเหนือ	ผ่าน	2/2537	58-1-10
60	ลำปาง	บ.เงินศิลา จก.	คอยเขาควาย ด.ล้อมแรด อ.เงิน	30393/15194	63/2539	211-3-86
61	ลำปาง	หจก.ลำปางบุญชัย	คอยเขาควาย ด.ล้อมแรด อ.เงิน	30421/15278	74/2539	130-3-87
62	ลำปาง	หจก.หาญกิจศิขย์	คอยเขาควาย ด.ล้อมแรด อ.เงิน		14/2540	197-3-39
63	ลำปาง	หจก.หาญกิจศิขย์	ด.พระบาท อ.เมือง	30419/15283	65/2539	255-3-25
64	ลำปาง	นายอิทธิเดช อนุสรราชกิจ	ด.บุญนาคพัฒนา อ.เมือง		7/2538	172-3-68
65	ลำปาง	บ.โรงโม่หินมาวิน จก.	ด.บ้านเตี้ย อ.เมือง		66/2539	180-0-39
66	ลำปาง	หจก.หาญกิจศิขย์	ด.บ้านเตี้ย อ.เมือง		10/2540	113-2-4
67	ลำปาง	หจก.หาญกิจศิขย์	ด.นิคมพัฒนา อ.เมือง		13/2540	113-3-97
68	ลำปาง	บ.เอส.เอส.อาร์ อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม จก.	ด.ทุ่งผ่า อ.เมือง	27441/14966		
69	ลำปาง	บ.เอส.เอส.อาร์ อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม จก.	ด.ทุ่งผ่า อ.เมือง	27442/14967		
70	ลำปาง	นายอำไพ โกษาการ	ด.แม่แก้ว อ.สบปราบ	20073/14848		
71	ลำพูน	บ.เชียงใหม่รัฐพล จก.	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง	ผ่าน	6/2540	260-0-17
72	ลำพูน	นายฉัตรนารถ สินธุมาวา	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง	ผ่าน	1/2538	276-2-66
73	ลำพูน	นายฉัตรนารถ สินธุมาวา	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง	ผ่าน	2/2538	264-3-35
74	ลำพูน	บ.กรุงเทพนครเอนจิเนียริ่ง จก.	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง		37/2538	300-0-0
75	ลำพูน	หจก.เชียงใหม่ซากรคอนครีตชั่น	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง		ทั่วไป	200-0-0
76	ลำพูน	หจก.ปราการวิศวกก่อสร้าง	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง		ทั่วไป	219-3-3
77	ลำพูน	บ.ศรีนครสินแร่ จก.	ด.ป่าตอ อ.บ้านโฮ้ง		23/2538	52-2-59
78	ลำพูน	นายบูรณัฐ ฐิติวัฒนาการ	ด.บ้านโฮ้ง อ.บ้านโฮ้ง		ทั่วไป	300-0-0
79	ลำพูน	บ.เหมืองหิน-โรงโม่ เอ็ม.ที.แอล. จก.	ด.บ้านโฮ้ง อ.บ้านโฮ้ง		ทั่วไป	100-0-0
80	ลำพูน	บ.ยูนิเวอร์แซลมายนิ่ง จก.	ด.ท่าซุมเงิน อ.แม่ทา		44/2538	72-1-19
81	ลำพูน	นายเทพ พลจันทร์	ด.ท่าซุมเงิน อ.แม่ทา		10/2538	40-10-42
82	ลำพูน	บ.คำวิศุวิศวกรรม จก.	ด.ศรีวิชัย อ.เถิน		24/2538	250-3-10

ตารางที่ 4.4 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
83	ลำพูน	นายฐานิษฐ์พงศ์ เครือนาค	ด.แม่ต๋อน อ.ลี้		22/2538	212-3-80
84	ลำพูน	นางดวงใจ สุริคนเมธากุล	ด.แม่ต๋อน อ.ลี้		2/2539	250-1-23
85	ลำพูน	บ.ลานนาคาตากรูป จก.	ด.แม่ต๋อน อ.ลี้		11/2541	285-2-39
86	ลำพูน	นายจวงศักดิ์ วงศ์ตะ	ด.แม่ต๋อน อ.ลี้		9/2541	300-0-0
87	ลำพูน	หจก.โรงไม้หินแม่ป่าไผ่	ม.4 ด.ป่าไผ่ อ.ลี้		4/2540	38-2-87
88	ลำพูน	บ.ศิลาตามยอค จก.	ด.ป่าพูล อ.บางโฮ้ง	25856/14715		
89	ลำพูน	นายคำริห์ บุญญาวิจักขณ์	ด.ป่าพูล อ.บางโฮ้ง	25861/14924		
90	พะเยา	บ.พิณบุรีธุรกิจ จก.	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง	31107/15407	34/2540	187-2-68
91	พะเยา	บ.พะเยาธุรกิจ จก.	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง	31110/15408	35/2540	83-1-26
92	พะเยา	หจก.รัตนบุษย์	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง		36/2540	47-2-12
93	พะเยา	บ.พะเยาศิลาภัณฑ์ จก.	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง	31108/15370	37/2540	148-1-94
94	พะเยา	บ.พะเยาวิชัย จก.	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง		38/2540	106-2-12
95	พะเยา	หจก.จรัสรัตน์	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง	31106/15396	40/2540	110-3-39
96	พะเยา	นายจรัส เขาวรัตน์	คอยโคน ม.3 ด.แม่กา อ.เมือง	31109/15494	39/2540	56-2-2
97	น่าน	บ.สเด็จพระรัตน (น่าน) จก.	ม.4 ด.ผาลิ่ง อ.เมือง	32112/15364	48/2538	41-3-10
98	น่าน	บ.ทุ่งสีคอนสวรรค์ จก.	ม.5 ด.สถาน อ.เวียงสา	22363/15231	11/2538	188-1-42
99	น่าน	บ.สเด็จพระรัตน (น่าน) จก.	ม.5 ด.สถาน อ.เวียงสา		19/2540	154-2-53
100	น่าน	บ.ทุ่งสีคอนสวรรค์ จก.	ม.5 ด.สถาน อ.เวียงสา		32/2540	97-3-45
101	น่าน	หจก.แพร่ธำรงวิทย์	ม.5 ด.สถาน อ.เวียงสา	ผ่าน	33/2540	76-3-79
102	แพร่	หจก.ปรีชาแพร่ขนส่ง	ม.1 ด.บ้านปาง อ.สูงเม่น		51/2539	208-1-71
103	แพร่	หจก.แพร่ธำรงวิทย์	ม.6 ด.ไม้โตน อ.ร้องกวาง		7/2540	215-2-14
104	แพร่	บ.แพร่ศิลา จก.	ม.6 ด.ไม้โตน อ.ร้องกวาง		26/2540	102-3-47
105	แพร่	บ.แพร่ศิลา จก.	ม.3 ด.ไม้โตน อ.ร้องกวาง	22362/15135	13/2538	148-2-41
106	แพร่	หจก.แพร่วิศวกรรม	ม.3 ด.เวียงคำ อ.ลอง	22360/15257	4/2538	298-3-14
107	แพร่	บ.ซีแอนดี้ แพร่สหกิจ จก.	ม.3 ด.เวียงคำ อ.ลอง		12/2538	214-2-33
108	แพร่	บ.เหมืองขุนฝาง จก.	ม.5 ด.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง		23/2538	261-2-22
109	แพร่	นางสมจิตตรา พนมขวัญ	ม.5 ด.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง	22375/15486	39/2538	186-3-63
110	แพร่	บ.แพร่ศิลา จก.	ม.5 ด.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง	22361/15325	49/2538	269-1-66
111	แพร่	บ.แพร่ศิลา จก.	ม.5 ด.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง		11/2541	298-2-7
112	แพร่	บ.แพร่ทก๊อ จก.	ม.8 ด.แม่ปาน อ.ลอง	ผ่าน	45/2538	55-0-35
113	แพร่	บ.ศักดิ์พร จก.	ม.8 ด.แม่ปาน อ.ลอง	32113/15496	9/2539	241-2-71
114	แพร่	หจก.แพร่ปิโตรเลียม	ม.8 ด.แม่ปาน อ.ลอง	22384/15482	2/2541	35-2-26
115	ตาก	หจก.เพชรประเสริฐเอ็นเคอร์ไพรส์	คอยกระแต ด.แม่ท้อ อ.เมือง		50/2539	227-1-24
116	ตาก	บ.ไกรสิน จก.	คอยกระแต ด.แม่ท้อ อ.เมือง		53/2539	217-3-60
117	ตาก	บ.พระดีคอนสวรรค์ จก.	คอยกระแต ด.แม่ท้อ อ.เมือง		59/2539	147-3-45
118	ตาก	บ.ตากถกกิจ (1996) จก.	คอยกระแต ด.แม่ท้อ อ.เมือง		64/2539	270-2-45
119	ตาก	บ.เหมืองหิน-โรงไม้หินเมืองตาก จก.	คอยกระแต ด.แม่ท้อ อ.เมือง		1/2540	122-0-3
120	ตาก	นายดำรง คำวงไทย	คอยกระแต ด.แม่ท้อ อ.เมือง		8/2540	95-1-93
121	ตาก	บ.เทพปราชญ์ (1996) จก.	เขาหินปูน ด.ป่ามะม่วง อ.เมือง		19/2538	75-2-54
122	ตาก	บ.ผาแดงอินดัสตรี จก.(มหาชน)	เขาหินปูน ด.ป่ามะม่วง อ.เมือง	20803/13788		61-1-22
123	ตาก	บ.พระดีคอนสวรรค์ จก.	คอยคินจี ด.แม่ปะ-ท่าสายลวด อ.แม่สอด		60/2539	84-0-62

ตารางที่ 4.4 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บพ.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
124	ตาก	นายสุชาติ อรชัยพันธ์ถ่าก	คอยคินจี ต.แม่ปะ-ท่าสายลวด อ.แม่สอด		67/2539	120-0-83
125	ตาก	นายเทอดเกียรติ จีนสนั่นท์	คอยคินจี ต.แม่ปะ-ท่าสายลวด อ.แม่สอด		68/2539	101-0-53
126	ตาก	บ.ศิลา อ่าพล จก.	คอยคินจี ต.แม่ปะ-ท่าสายลวด อ.แม่สอด		71/2539	138-2-81
127	ตาก	หจก.วี.วาย.เค. คอนกรีตจัน	คอยคินจี ต.แม่ปะ-ท่าสายลวด อ.แม่สอด		3/2540	156-2-17
128	ตาก	นายสมเกียรติ วานนาม			2/2543	90-3-23
129	ตาก	บ.เทพราณี (1991) จก.	เขาน้ำท่าช่างคาย ต.แม่ท้อ อ.เมือง		20/2538	275-0-74
130	ตาก	บ.แม่ปิงพนากิจ จก.	ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด	28202/14896		
131	ตาก	นางอนงค์ โกลุจันท์	ต.แม่ท้อ อ.เมือง	20727/13424		
132	ตาก	นางกฤษณา คันติสุนทร	ต.น้ำรั่ม อ.เมือง	20761/14504		
133	ตาก	นายทวีป เกิดหล้า	ต.เกาะตะเภา อ.บ้านตาก	20816/13715		
134	ตาก	น.ศศิริพร ศรีสมบัติ	ต.โป่งแดง อ.เมือง	20899/14104		
135	ตาก	บ.พี.แอนด์ เอส แบโรคโมไน้ง จก.	ต.แม่ท้อ อ.เมือง	20844/14337		
136	ตาก	นายคำรงค์ คำรงไทย	ต.ป่ามะม่วง อ.เมือง	20818/13922		
137	ตาก	บ.ผาแดงอินคัศทรี จก. (มหาชน)	ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด	20780/13280		
138	ตาก	บ.ผาแดงอินคัศทรี จก. (มหาชน)	ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด	20781/13285		
139	ตาก	บ.ผาแดงอินคัศทรี จก. (มหาชน)	ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด	20782/13287		
140	ตาก	บ.สินธน์นัค จก.	ต.วังประจบ อ.เมือง	25695/14506		
141	อุตรดิตถ์	หจก.ศิลามาลัย	ม.8 ต.ผาจุก อ.เมือง	32106/15455	52/2539	100-0-0
142	อุตรดิตถ์	บ.อัสพรธม จก.	ม.3 ต.ป่าลาย อ.ทองแสนขัน	ผาน	9/2536	296-1-40
143	อุตรดิตถ์	บ.บ่อทองศิลา จก.	ม.9 ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน	32109/15263	12/2539	112-2-60
144	อุตรดิตถ์	หจก.แพร่ธารวิทย์	ต.น้ำไคร้ อ.ปากน้ำ	44/2538		97-0-33
145	อุตรดิตถ์	หจก.ศิลาพิชัย	ม.8 ต.ผาจุก อ.เมือง	22376/15400	15/2539	221-3-30
146	อุตรดิตถ์	บ.เอ.จี. ไม่นั้ง จก.	ต.ผาจุก อ.เมือง	22346/14912		
147	อุตรดิตถ์	นายกำพล เหมาะะประสิทธิ์	ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน	22245/13897		
148	อุตรดิตถ์	หจก.ถ้ำราษฎร์พโยไม่นั้ง	ต.หาดจิว อ.เมือง	22338/14947		
149	อุตรดิตถ์	นายปลื้ม เกตุวงก์	ต.ผาเสียด อ.ท่าปลา	22316/14653		
150	อุตรดิตถ์	นายสุศักดิ์ เหมาะะประสิทธิ์	ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน	22252/13859		
151	สุโขทัย	บ.ศิลารวมโชค จก.	คอยปุย ต.คงคู่ อ.ศรีสัชนาลัย		19/2540	88-0-10
152	สุโขทัย	นายสวัสดิ์ ยะเชียงคำ	เขาเต่า ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม และ ต.นาขุนไกร อ.ศรีสำโรง	30682/15323	23/2538	72-0-76
153	สุโขทัย	นายสุทิน ชิดหิน	เขาเต่า ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม และ ต.นาขุนไกร อ.ศรีสำโรง	30683/15327	24/2538	71-1-26
154	สุโขทัย	บ.ศิลาคำคำ จก.	เขาเต่า ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม และ ต.นาขุนไกร อ.ศรีสำโรง		40/2538	131-3-9
155	สุโขทัย	บ.ศิลาคำคำ จก.	เขาเต่า ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม และ ต.นาขุนไกร อ.ศรีสำโรง		43/2538	92-2-28
156	สุโขทัย	บ.ศิลารวมโชค จก	เขาเต่า ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม และ ต.นาขุนไกร อ.ศรีสำโรง		51/2539	99-3-41
157	สุโขทัย	หจก.โรงไมหินศิลาพัฒนา	เขาปูน ต.หนองหญ้าปล้อง อ.บ้านด่านลานหอย		15/2538	38-3-94
158	สุโขทัย	หจก.ลานหอยหินอ่อน	เขาปูน ต.หนองหญ้าปล้อง อ.บ้านด่านลานหอย	20866/15083		36-0-1
159	สุโขทัย	หจก.ศิลาคำคอนกรีตจัน	เขาปูน ต.หนองหญ้าปล้อง อ.บ้านด่านลานหอย	30751/15262	9/2540	44-3-36
160	สุโขทัย	นางวรรณมา ทองปากน้ำ	ม.6 ต.ขุนไกร อ.ศรีสำโรง	30686/15119		134-2-23
161	สุโขทัย	นางวรรณมา ทองปากน้ำ	ม.6 ต.ขุนไกร อ.ศรีสำโรง	30687/15113	26/2538	94-1-59

ตารางที่ 4.4 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บ.ที่	คป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
162	พิจิตร	บ.ม่วงหอมฟาร์ม จก.			57/2539	34-2-99
163	พิจิตร	หจก.ร็อกแอนด์สโตน	เขาใหญ่ ต.วังยาง อ.เนินมะปราง		58/2539	238-1-28
164	พิจิตร	หจก.อนุเมธีการศิลา			62/2539	89-1-31
165	พิจิตร	บ.อัมรินทร์แลนด์แอนด์เฮาส์ จก.	เขาใหญ่ ต.วังยาง อ.เนินมะปราง		63/2539	162-3-49
166	พิจิตร	บ.ไกรสิน จก.			69/2539	83-0-55
167	พิจิตร	หจก.วงศะหลวงก่อสร้าง	เขาใหญ่ ต.วังยาง อ.เนินมะปราง		49/2539	19-0-1
168	พิจิตร	หสน.เกตุคำร็อกสโตน	ม.3 ต.บ้านม่วง อ.เนินมะปราง		44/2539	86-3-63
169	พิจิตร	หจก.ดาวศุกกิจ	ม.3 ต.บ้านม่วง อ.เนินมะปราง	30720/15159	35/2538	111-1-38
170	พิจิตร	หจก.วงศะหลวงก่อสร้าง	เขาใหญ่ ต.วังยาง อ.เนินมะปราง		37/2538	155-0-16
171	พิจิตร	นายศิริก พักคง	เขาใหญ่ ต.วังยาง อ.เนินมะปราง		5/2539	73-3-78
172	พิจิตร	หจก.ศุกกิจก่อสร้าง	เขาขาด ต.วังยาง อ.เนินมะปราง		33/2538	180-2-22
173	พิจิตร	บ.ศะหลวงก่อสร้าง จก.	เขาคอกควาย ต.บ้านม่วง อ.เนินมะปราง		17/2540	85-0-58
174	พิจิตร	บ.บำรุงสุพรรณภูมิก่อสร้าง จก.	เขาคอกควาย ต.บ้านม่วง อ.เนินมะปราง		18/2540	62-2-82
175	นครสวรรค์	หจก.ชัยพฤกษ์คอนกรีตขั้น	เขาคัดไร่ ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี	29557/15485	33/2538	230-0-38
176	นครสวรรค์	หจก.อุทัยเมืองทอง	เขาคัดไร่ ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี	32225/15359	51/2538	79-3-75
177	นครสวรรค์	นางสาวปิยะภา ประทุมมาส	เขาคัดไร่ ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี		24/2536	245-2-35
178	นครสวรรค์	บ.อัคราเซียโปรเจ็คแอนด์คอนกรีตขั้น แมนเนจเม้นท์ จก.	เขานมนาง ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี		4/2541	173-3-97
179	นครสวรรค์	หจก.ศิลานครสวรรค์	เขาทะเล ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี	32224/15417	23/2539	147-2-76
180	นครสวรรค์	นางบังอร เอี่ยมเพชร	เขาทะเล ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี		6/2541	80-0-0
181	นครสวรรค์	หจก.ศิลาเทียนทอง			10/2541	90-0-0
182	นครสวรรค์	นายวีระศักดิ์ ปัญจนันท์	ม.8 และ ม.10 ต.สุลาราย อ.ตากฟ้า	72220/15380	87/2540	79-0-58
183	นครสวรรค์	นายวีระศักดิ์ ปัญจนันท์	ม.6 ต.สุลาราย อ.ตากฟ้า		88/2540	118-3-14
184	นครสวรรค์	นายวีระศักดิ์ ปัญจนันท์	ม.6 ต.สุลาราย อ.ตากฟ้า		89/2540	130-3-61
185	นครสวรรค์	นายวีระศักดิ์ ปัญจนันท์	ม.6 ต.เขาทราย อ.ตากฟ้า	29586/15183	60/2539	107-0-91
186	นครสวรรค์	หจก.ดาวศุกกิจ	ม.11 ต.เขาทอง อ.พยุหะคีรี	29554/15218	46/2538	66-0-52
187	นครสวรรค์	บ.ตั้งแจ้งเสียดลิจ จก.	เขาทราย ต.เขาทราย อ.ตากฟ้า		153/2538	149-2-64
188	นครสวรรค์	นางสาวงามตา วัชชะโน	เขาทราย ต.เขาทราย อ.ตากฟ้า		1/2539	104-2-74
189	นครสวรรค์	นางบังอร แก้วสว่าง	เขาทราย ต.เขาทราย อ.ตากฟ้า		5/2541	118-0-97
190	นครสวรรค์	นายวรวิทย์ จันทรวงศ์	เขาเพดานถ้ำ ต.นิคมบ่อแก้ว อ.พยุหะคีรี	ผ่าน พรบ.แร่	112/2538	50-0-0
191	นครสวรรค์	หจก.ศิลาจินดา	ม.11 ต.ห้วยหอม อ.ตากฟ้า		48/2540	71-0-14
192	นครสวรรค์	นายชัยวุฒิ สุริยะจันทร์	ม.5 ต.ห้วยหอม อ.ตากฟ้า		2/2541	25-2-69
193	นครสวรรค์	บ.ชีวิลอนเจนิเอริง จก.	ม.7 ต.หัวควาย อ.ตากฟ้า		80/2539	253-3-67
194	นครสวรรค์	นายเด่นพงษ์ คาบธรรม	ม.15 ต.เขาทะเล อ.พยุหะคีรี	29585/15164	59/2539	182-2-9
195	เพชรบูรณ์	หจก.พุดพิงก่อสร้าง	ที่ราบ ต.น้ำร้อน และ ต.นายน อ.เมือง	25605/15508	310/2539	187-3-72
196	เพชรบูรณ์	บ.สันตาเพีย จก.	เขานาแดง ต.น้ำร้อน และ ต.นายน อ.เมือง	ผ่าน	27/2538	221-2-28
197	เพชรบูรณ์	บ.ทรัพย์ทองทอง จก.	เขาท่าเกย ต.สามแยก อ.วิเชียรบุรี	ผ่าน	150/2540	209-1-97
198	เพชรบูรณ์	บ.ก.นราพัฒน์ จก.	เขาชันน้อย ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน	25600/15414	598/2539	61-1-20
199	เพชรบูรณ์	หจก.พรหมศิพามิชย์	เขาหมาแหงน ต.ชนแดน อ.ชนแดน และ ต.ลำบัวพัฒนา อ.หนองไผ่		26/2539	267-0-7
200	เพชรบูรณ์	หจก.พรหมศิพามิชย์	เขาหมาแหงน ต.ชนแดน อ.ชนแดน และ ต.ลำบัวพัฒนา อ.หนองไผ่		27/2539	103-2-68
201	เพชรบูรณ์	บ.ทองขาว จก.	เขาดีชัย ต.ศาลาลาย อ.ชนแดน	ผ่าน	660/2539	269-1-17

ตารางที่ 4.4 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
202	เพชรบูรณ์	บ.พี.ที.ดี.คอนกรีตชั้น จก.	เขาขี้จุด ต.บ้านเนิน อ.หล่มเก่า		87/2538	34-3-41
203	เพชรบูรณ์	หจก.ณัฐศิรินกก่อสร้าง	เขาภูปูน ต.บ้านเนิน อ.หล่มเก่า		10/2539	160-2-82
204	เพชรบูรณ์	หจก.ศิลารัตนหล่มสัก	เขาสองพี่น้อง ต.บ้านโคก อ.เมือง		34/2539	62-3-44
205	เพชรบูรณ์	หจก.ศิลารัตนหล่มสัก	เขาสองพี่น้อง ต.บ้านโคก อ.เมือง		14/2540	46-1-28
206	เพชรบูรณ์	นางแสงกระจ่าง จับบาง	ที่ราบ ค.คงขุข อ.ชนแดน		670/2539	25-2-0
207	เพชรบูรณ์	บ.มหัดพันธ์ จก.	เขารวก ค.คงขุข อ.ชนแดน	25606/15270	640/2539	86-2-67
208	เพชรบูรณ์	นางแสงกระจ่าง จับบาง	เขารวก ค.คงขุข อ.ชนแดน		680/2539	37-0-82
209	เพชรบูรณ์	หจก.ศิลาวิเชียรทอง	เขาเต่าถาย ค.สามแยก อ.วิเชียรบุรี	25615/15411	20/2540	136-0-72
210	เพชรบูรณ์	นางสาววันเพ็ญ โยนิพัฒน์	เขาไม่มีชื่อ ต.ซับไม้แดง อ.บึงสามพัน		107/2538	155-2-38
211	เพชรบูรณ์	นางสาววันเพ็ญ โยนิพัฒน์	เขาไม่มีชื่อ ต.ซับไม้แดง อ.บึงสามพัน		108/2538	148-2-57
212	เพชรบูรณ์	บ.ดุสิตบริการ จก.	เขาไม่มีชื่อ ต.ซับไม้แดง อ.บึงสามพัน		230/2539	300-0-0
213	เพชรบูรณ์	บ.ดุสิตบริการ จก.	เขาไม่มีชื่อ ต.ซับไม้แดง อ.บึงสามพัน		240/2539	275-0-0
214	เพชรบูรณ์	นายสุพล พันธุ์ประเสริฐ	เขาในเขต ต.ซับผอทอด อ.บึงสามพัน		9/2538	158-1-43
215	เพชรบูรณ์	บ.พันธุ์ประเสริฐเพชรศิลา จก.	เขาในเขต ต.ซับผอทอด อ.บึงสามพัน		17/2538	188-0-25
216	เพชรบูรณ์	นายทัศนัยพันธุ์ประเสริฐ	เขาในเขต ต.ซับผอทอด อ.บึงสามพัน		10/2540	118-2-69
217	เพชรบูรณ์	นายอมร สิริวาท	เขาในเขต ต.ซับไม้แดง อ.บึงสามพัน		58/2538	203-0-54
218	เพชรบูรณ์	บ.ศิลาทวีโชค จก.	เขารอนทอง ต.ตะกุดไร และ ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน	25593/15456	510/2539	214-3-2
219	เพชรบูรณ์	บ.ศิลาทวีโชค จก.	เขารอนทอง ต.ตะกุดไร และ ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน	25594/15457	520/2539	213-2-40
220	เพชรบูรณ์	บ.ศิลาทวีโชค จก.	เขารอนทอง ต.ตะกุดไร และ ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน	25595/15386	530/2539	238-1-28
221	เพชรบูรณ์	บ.ศิลาทวีโชค จก.	เขารอนทอง ต.ตะกุดไร และ ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน		540/2539	117-0-17
222	เพชรบูรณ์	บ.ศิลาทวีโชค จก.	เขารอนทอง ต.ตะกุดไร และ ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน	25597/15187	550/2539	171-2-46
223	เพชรบูรณ์	หจก.เจริญแสงเพชรบูรณ์	ม.14 ค.กันจู่ อ.บึงสามพัน	25613/15285	18/2540	169-2-10
224	เพชรบูรณ์	บ.ศิลาทวีโชค จก.	ม.7 ต.ตะกุดไร อ.ชนแดน	25580/15193	380/2539	140-2-35
225	กำแพงเพชร	บ.สุวิศิลา จก.	เขาจันทน์ ต.ถ้ำกระต่ายทอง และ ต.ท่าไม้ อ.พรานกระต่าย		34/2538	254-3-66
226	กำแพงเพชร	บ.สุวิศิลา จก.	เขาจันทน์ ต.ถ้ำกระต่ายทอง และ ต.ท่าไม้ อ.พรานกระต่าย		11/2540	185-1-47
227	กำแพงเพชร	หจก.ศุภกิจก่อสร้าง	เขามะคืด ต.ท่าไม้ อ.พรานกระต่าย		32/2538	202-3-39
228	กำแพงเพชร	หจก.ศุภกิจก่อสร้าง	เขามะคืด ต.ท่าไม้ อ.พรานกระต่าย		41/2538	150-2-82
229	กำแพงเพชร	บ.เพชรภูษา จก.	เขาหมี อ.พรานกระต่าย	30765/15385	2/2541	279-0-28
230	กำแพงเพชร	บ.เพชรภูษา จก.	เขาหมี อ.พรานกระต่าย	30749/15391	6/2540	74-2-28
231	กำแพงเพชร	บ.เพชรภูษา จก.	เขาหมี อ.พรานกระต่าย	30752/15293	10/2540	118-0-80
232	กำแพงเพชร	บ.เขาปูน จก.	เขาแก้ว ต.โกสัมพีนคร		16/2539	97-0-89
233	กำแพงเพชร	บ.สุวิ จก.	ต.ถ้ำกระต่ายทอง อ.พรานกระต่าย	25743/14620		
234	กำแพงเพชร	หจก.กำแพงเพชรคอนกรีตชั้น	ต.ท่าไม้ อ.พรานกระต่าย	25745/14556		
235	กำแพงเพชร	บ.พี.เค.ที. โอเวอร์ซีส์ เทรคคิง จก.	ต.พรานกระต่าย อ.พรานกระต่าย	20713/13882		

ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สิงหาคม 2546)

ตารางที่ 4.5 พื้นที่คำขอประทานบัตรหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
1	นครราชสีมา	หจก.ทิพย์วัลย์กลกิจ	ต.หนองหัวแรด อ.หนองบุญนา	28720/15152		153-3-66
2	นครราชสีมา	บ.เกษมอุตสาหกรรม	ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง	25048/15276		42-1-80
3	นครราชสีมา	นางภัทร จุกาวัง	ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง	28706/15399		65-1-3
4	นครราชสีมา	นายนิพนธ์ ฌมใจ	ต.หนองหัวแรด อ.หนองบุญนา	28719/15460		205-2-75
5	นครราชสีมา	บ.โรงไม้ เค.เอส.ศิลา 1996 จก.	ต.ท่าเยี่ยม, ทุ่งอรุณ อ.ปากช่อง	28742/15401		156-0-48
6	นครราชสีมา	บ.โรงไม้หินโชคชัย จก.	ต.ทุ่งอรุณ อ.โชคชัย	28722/15528	26/2540	208-3-37
7	นครราชสีมา	บ.โรงไม้หินโชคชัย จก.	ต.ทุ่งอรุณ อ.โชคชัย	28721/15529	27/2540	142-1-2
8	นครราชสีมา	หจก.อโศกอุตสาหกรรม	ต.กลางคอง อ.ปากช่อง	15543/13444		
9	นครราชสีมา	บ.สินิธิ จก.	ต.กลางคอง อ.ปากช่อง	24947/14628		
10	นครราชสีมา	นายประธาน สุวานนท์	ต.ขงพระ อ.ปากช่อง	15538/13225		
11	นครราชสีมา	บ.รุ่งทิพย์ จก.	ม.2 ต.กลางคอง อ.ปากช่อง		38/2538	31-3-15
12	นครราชสีมา	นายประเสริฐ ศรีศิริรัตน์	ม.9 ต.ท่าเยี่ยม อ.โชคชัย		21/2540	167-2-21
13	ขอนแก่น	บ.สอมรพรรณ (1993) จก.	ต.บวิบูรณ์ อ.สีชมพู	15514/15190		198-1-21
14	ขอนแก่น	นางวัชรภรณ์ พ่องใส	ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน	31428/15381	53/2539	67-2-82
15	ขอนแก่น	หจก.ภักดีขอนแก่น	ต.วังสาป อ.ภูผาม่าน	15518/15458	29/2538	141-3-69
16	ขอนแก่น	หจก.ภักดีขอนแก่น	ต.วังสาป อ.ภูผาม่าน	15519/15459	34/2538	148-2-1
17	ขอนแก่น	บจก.โรงไม้หินศิลารุ่งเรือง	ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน	31435/15462		
18	ขอนแก่น	บจก.โรงไม้หินศิลารุ่งเรือง	ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน	31430/15461		
19	ขอนแก่น	หจก.ผลัดถิ่นศาสตร์บุรี	ต.นาหนองทุ่ม อ.ชุมแพ	15506/15404		
20	ขอนแก่น	หจก.ศิลาถิ่นศาสตร์บุรี	ม.4 ต.นาหนองทุ่ม อ.ชุมแพ	15816/15404	24/2538	88-1-67
21	ขอนแก่น	หจก.ศิลาถิ่นศาสตร์บุรี	ม.4 ต.นาหนองทุ่ม อ.ชุมแพ		25/2538	55-1-57
22	ขอนแก่น	บ.ดี แอนด์ ที เรืออุตสาหกรรม จก	ม.5 ต.นาหนองทุ่ม อ.ชุมแพ		40/2540	201-0-70
23	ขอนแก่น	หจก.คงลานศิลา	ม.7 ต.คงลาน อ.สีชมพู		115/2538	243-3-46
24	ขอนแก่น	หจก.คงลานศิลา	ม.7 ต.คงลาน อ.สีชมพู		8/2539	186-1-87
25	ขอนแก่น	หจก.คงลานศิลา	ม.7 ต.คงลาน อ.สีชมพู		9/2539	180-0-42
26	ขอนแก่น	นายปรีชา เข็มมบุญ	ม.6 ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน		107/2539	203-3-46
27	ขอนแก่น	นายเฮง ทองแห่งประเทศไทย	ม.3 ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน		51/2540	59-3-34
28	ขอนแก่น	บ.สิทธิ์ชัยเจียม จก.	ม.3 ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน		24/2540	30-0-0
29	ขอนแก่น	บจก.โรงไม้หินชุมแพรุ่งเรือง	ม.3 ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน	31435/15462	13/2541	29-2-10
30	ขอนแก่น	บจก.โรงไม้หินชุมแพรุ่งเรือง	ม.3 ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน	31430/15461	32/2540	20-0-0
31	ขอนแก่น	หจก.ฉัฐกิจรุ่ง	ม.2 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท		89/2539	84-0-78
32	ขอนแก่น	บ.ขอนแก่นศิลาทอง จก.	ม.6 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท		97/2539	22-0-53
33	ขอนแก่น	บ.ภูซัย จก.	ม.6 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท		88/2539	29-3-60
34	ขอนแก่น	บ.ศิลาไทยสวน (2540) จก.	ม.4 ต.นาหนองทุ่ม อ.ชุมแพ		31/2540	167-3-40
35	บุรีรัมย์	บ.นางรองศิลาทิพย์ จก.	ต.ถาวร อ.เฉลิมพระเกียรติ	27259/15324		76-2-87
36	บุรีรัมย์	บ.นางรองศิลาทิพย์ จก.	ม.7 ต.ถาวร อ.เฉลิมพระเกียรติ		104/2538	45-2-20
37	บุรีรัมย์	บ.รวมทุนทรายแก้ว	ต.ถาวร อ.เฉลิมพระเกียรติ	27276/15481	30/2540	62-0-12
38	บุรีรัมย์	หจก.จิบดงคังการช่างบุรีรัมย์	ต.สายจึก อ.เมือง	27275/15472	23/2540	230-1-23
39	บุรีรัมย์	บ.แบล็คซี จก.	ต.เจริญสุข อ.เฉลิมพระเกียรติ	27253/15240		120-0-60
40	บุรีรัมย์	บ.แบล็คซี จก.	ม.14 ต.เจริญสุข อ.นางรอง	27273/15241		237-2-68
41	บุรีรัมย์	บ.แบล็คซี จก.	ต.เจริญสุข อ.เฉลิมพระเกียรติ		44/2538	142-0-17
42	บุรีรัมย์	บ.หินลาด จก.	ต.สายจึก อ.เมือง	27267/15243		217-3-85

ตารางที่ 4.5 พื้นที่คำขอประทานบัตรหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
43	บุรีรัมย์	บ.สหชัยสีลาทอง จก.	ต.สายจิก อ.เมือง	27268/15239		91-1-24
44	บุรีรัมย์	หจก.กริชมิชัย	ต.สายจิก อ.เมือง	27271/15204		34-3-32
45	บุรีรัมย์	หจก.กริชมิชัย	ต.สายจิก อ.เมือง	27272/15205		24-2-3
46	บุรีรัมย์	บ.ศิลาชัยบุรีรัมย์ (1991) จก.	ต.สายจิก อ.เมือง	27261/15163		210-3-2
47	บุรีรัมย์	บ.หินเพชร จก.	ต.สายจิก อ.เมือง	27256/15375	61/2538	144-3-28
48	บุรีรัมย์	บ.บุรีรัมย์นรินทร์ จก.	ต.อิสาณ และต.สายจิก อ.เมือง	27264/15242		110-3-90
49	บุรีรัมย์	หจก.หินบุรีรัมย์	ต.สายจิก อ.เมือง	27265/15279		190-0-55
50	บุรีรัมย์	นายชูศักดิ์ จรรย์วรกุล	ม.1 ต.เจริญสุข อ.นางรอง		42/2539	79-3-8
51	บุรีรัมย์	บ.ยุคสมบูรณ์ จก.	ม.13 ต.สายจิก อ.เมือง		59/2538	136-0-31
52	บุรีรัมย์	นายกิตติเทพ เขียรพันธ์	ม.4 ต.อิสาณ อ.เมือง		62/2538	48-0-47
53	บุรีรัมย์	บ.นิลธิร์สวัสดิ์ จก.	ต.เสม็ด และต.อิสาณ อ.เมือง	27262/15369		61-0-82
54	บุรีรัมย์	บ.นิลธิร์สวัสดิ์ จก.	ม.13 ต.สายจิก อ.เมือง		59/2539	55-1-47
55	บุรีรัมย์	บ.นิลธิร์สวัสดิ์ จก.			1/2542	190-0-55
56	บุรีรัมย์	บ.ศิลาเพชร จก.	ม.4 ต.อิสาณ อ.เมือง		96/2539	48-2-95
57	บุรีรัมย์	บ.นำพลเทรคคิง			2/2542	75-0-0
58	สุรินทร์	บ.สุรินทร์ศิลาทิพย์ จก.	ต.สาย อ.เมือง	31085/15350		
59	สุรินทร์	นายชาติชาย วงศ์อารีย์สันติ	ต.สาย อ.เมือง	31065/15224		49-0-37
60	สุรินทร์	บ.สุรินทร์ศิลาทิพย์ จก.	ต.สาย อ.เมือง	31507/15129		
61	สุรินทร์	บ.สุรินทร์รุ่งนคร จก.	ต.สาย อ.เมือง	31064/15153		
62	สุรินทร์	หจก.โรงงานไม้บดหินมุ่งเจริญ	ต.สาย อ.เมือง	31061/15200		71-3-83
63	สุรินทร์	หจก.โรงงานไม้บดหินมุ่งเจริญ	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		122/2539	226-0-52
64	สุรินทร์	บ.สุรินทร์สินชัย จก.	ต.สาย อ.เมือง	31058/15162		11-0-14
65	สุรินทร์	บ.สุรินทร์สินชัย จก.	ม.3 ต.สาย อ.เมือง		39/2540	101-1-30
66	สุรินทร์	บ.สุรินทร์สินชัย จก.	ม.2 ต.สาย อ.เมือง		25/2540	27-1-51
67	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินคุณอนันต์	ต.นาบัว อ.เมือง	31056/15259		17-2-77
68	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินคุณอนันต์	ม.5 ต.นาบัว อ.เมือง		121/2539	265-2-77
69	สุรินทร์	บ.ทอมแลนด์ จก.	ต.นาบัว อ.เมือง	31063/15304	94/2539	26-2-46
70	สุรินทร์	นายเจดไพบูลย์ เหมือนนาวาจา	ต.ประจักษ์ อ.ปราสาท	31084/15416		143-3-31
71	สุรินทร์	นายสุเทพ เหมือนนาวาจา	ม.7 ต.ไพล อ.ปราสาท		21/2538	132-0-50
72	สุรินทร์	นายเจดไพบูลย์ เหมือนนาวาจา	ม.19 ต.ไพล อ.ปราสาท		45/2538	224-1-82
73	สุรินทร์	นายเจดไพบูลย์ เหมือนนาวาจา	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		11/2540	208-3-95
74	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินศิลาทิพย์	ม.2 ต.ประจักษ์ อ.ปราสาท		114/2539	260-1-46
75	สุรินทร์	นายพิษณุ เจริญสถาพงษ์	ม.5 ต.นาบัว อ.เมือง		28/2539	239-2-2
76	สุรินทร์	บ.ธนาศิริวงษ์ จก.	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		49/2539	294-3-28
77	สุรินทร์	บ.โคกนันท จก.	ม.5 ต.นาบัว อ.เมือง		109/2539	136-0-0
78	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินขงล้ง	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		111/2539	256-3-71
79	สุรินทร์	บ.สุรินทร์รุ่งนคร จก.	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		115/2539	229-2-74
80	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินศิลาทิพย์	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		116/2539	222-2-61
81	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินศิลาทิพย์	ม.2 ต.ประจักษ์ อ.ปราสาท		83/2539	77-0-7
82	สุรินทร์	หจก.โรงไม้หินศิลาทิพย์	ม.2 ต.ประจักษ์ อ.ปราสาท		84/2539	17-3-85
83	สุรินทร์	บ.ทอมแลนด์ จก.	ม.5 ต.นาบัว อ.เมือง		119/2539	272-1-5
84	สุรินทร์	นายชัยวัฒน์ วงศ์อารีย์สันติ	ม.4 ต.นาบัว อ.เมือง		83/2539	45-3-75

ตารางที่ 4.5 พื้นที่คำขอประทานบัตรหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
85	สุรินทร์	บ.ศิลาเตเอก จก.	ม.15 ต.นาบัว อ.เมือง		123/2539	19-3-94
86	สุรินทร์	บ.โค่นัน จก.	ม.12 ต.ไพล อ.ปราสาท		22/2540	15-3-52
87	สุรินทร์	บ.โค่นัน จก.	ม.15 ต.นาบัว อ.เมือง		28/2540	23-1-92
88	สุรินทร์	บ.สุรินทร์ศิลาทวีรย์ จก.	ม.5 ต.สวาย อ.เมือง	31085/15350		32-3-78
89	สุรินทร์	บ.สุรินทร์ศิลาทวีรย์ จก.		31057/15129		43-1-33
90	อุบลราชธานี	บ.ศิลาน้ำเย็น จก.	ต.สิวีเขียร อ.น้ำยืน	31865/15188		144-0-66
91	อุบลราชธานี	บ.ศิลาภูทอง จก.	ต.บุเปือย อ.น้ำยืน	23619/15066		53-2-63
92	อุบลราชธานี	บ.ศิลาภูทอง จก.	ม.13 ต.บุเปือย อ.น้ำยืน		1/2540	297-2-44
93	อุบลราชธานี	บ.ศิลาภูทอง จก.	ม.5 ต.โขง อ.น้ำยืน		2/2540	34-0-59
94	อุบลราชธานี	บ.ส.เขมรารู อินคัศร์ จก.	ต.นาแวง อ.เขมรารู	31863/15217		43-3-4
95	อุบลราชธานี	หจก.น้ำเย็นศิลาทอง	ต.โขง อ.น้ำยืน	31851/15150		220-0-30
96	อุบลราชธานี	บ.ศิลาน้ำเย็น จก.	ต.โขง อ.น้ำยืน	31860/15185		74-2-58
97	อุบลราชธานี	นายอำพล จารุกุศล	ต.ตาเกอ อ.น้ำยืน	31855/15161		43-3-14
98	อุบลราชธานี	บ.หินหนึ่ง จก.	ต.โขง อ.น้ำยืน	31857/15403		61-1-56
99	อุบลราชธานี	บ.ศิลาสากลศรีสะเกษ จก.	ต.โขง อ.น้ำยืน	31854/15397		28-2-31
100	อุบลราชธานี	บ.ศิลาสากลศรีสะเกษ จก.	ม.5 ต.โขง อ.น้ำยืน		5/2540	286-1-78
101	อุบลราชธานี	บ.ส.เขมรารู อินคัศร์ จก.	ต.สิวีเขียร อ.น้ำยืน	31864/15523		
102	อุบลราชธานี	บ.ส.เขมรารู อินคัศร์ จก.	ม.13 ต.บุเปือย อ.น้ำยืน		9/2540	177-1-2
103	อุบลราชธานี	บ.ศิลาสากลอุบลราชธานี จก.	ม.5 ต.โขง อ.น้ำยืน		4/2540	292-1-51
104	อุบลราชธานี	บ.ศิลาสากลอุบลราชธานี จก.	ม.5 ต.โขง อ.น้ำยืน		79/2539	24-0-57
105	อุบลราชธานี	หจก.ศิลานาหอม			8/2541	15-1-70
106	อุบลราชธานี	บ.กิตติวิศิลาพานิชย์ จก.			1/2543	
107	ศรีสะเกษ	หจก.ศรีสะเกษเหมืองแร่	ต.พราน อ.ขุนหาญ	31807/15377		260-2-5
108	ศรีสะเกษ	หจก.ศิริสินโยธการ	ต.พราน อ.ขุนหาญ	31807/15378		253-0-28
109	ศรีสะเกษ	นางอรพิน เกษชุมพล	ต.พราน อ.ขุนหาญ	31804/15388		202-1-16
110	ศรีสะเกษ	บ.ศิลาสากลศรีสะเกษ จก.	ต.น้ำอ้อม อ.กันทรลักษ์	31803/15520	78/2539	84-0-52
111	ศรีสะเกษ	หจก.ภูเงินเอ็นจิเนียริ่ง	ม.10 ต.ภูเงิน อ.กันทรลักษ์		74/2539	255-2-85
112	ศรีสะเกษ	หจก.ภูเงินเอ็นจิเนียริ่ง			46/2539	169-3-71
113	ศรีสะเกษ	บ.สุขสมบูรณ์พัฒนา จก.	ม.8 ต.พราน อ.ขุนหาญ		16/2540	270-0-69
114	เลย	บ.สหศิลาเลย จก.	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง	26986/15219		132-2-71
115	เลย	บ.สหศิลาเลย จก.	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง	26988/15220		110-1-78
116	เลย	บ.สหศิลาเลย จก.	ม.5 ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง		50/2538	56-0-55
117	เลย	บ.บำรุงเทพการศิลา จก.	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง	26985/15211		188-2-43
118	เลย	นางสาวรุ่งเรือง ธนาสิริวงศ์	ต.ผาสามยอด กิ่ง อ.เอราวัณ	27017/15182		263-1-48
119	เลย	นางสาวรุ่งเรือง ธนาสิริวงศ์	ต.ผาสามยอด กิ่ง อ.เอราวัณ	27023/15132		266-1-60
120	เลย	นางสาวรุ่งเรือง ธนาสิริวงศ์	ต.ผาสามยอด กิ่ง อ.เอราวัณ	27026/15133		137-3-57
121	เลย	นางสาวรุ่งเรือง ธนาสิริวงศ์	ต.ผาสามยอด กิ่ง อ.เอราวัณ	27022/15131		237-2-76
122	เลย	นางสาวรุ่งเรือง ธนาสิริวงศ์	ต.ผาสามยอด กิ่ง อ.เอราวัณ		155/2539	131-0-87
123	เลย	หจก.อรพินก่อสร้าง	ต.ผานกเค้า อ.ภูกระดึง	27100/15151		135-0-93
124	เลย	บ.เพชรเมืองเลยอสังหาริมทรัพย์ จก.	ต.เอราวัณ กิ่ง อ.เอราวัณ	27054/15075		172-2-34
125	เลย	บ.ชาญยุทธการศิลาเลย (1997) จก.	ต.เอราวัณ กิ่ง อ.เอราวัณ	27157/15202		299-3-81
126	เลย	บ.บำรุงเทพการศิลา จก.	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง	26988/15312		86-1-76

ตารางที่ 4.5 พื้นที่คำขอประทานบัตรหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
127	เลย	หจก.บุญขงคักจ (เลย)	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง	26951/15372		85-2-52
128	เลย	หจก.บุญขงคักจ (เลย)	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง	26983/15473		
129	เลย	นายกฤษฎา ดันติวิวัฒน์พันธ์	ม.7 ต.ทรัพย์ไพวัลย์ กิ่ง อ.เอราวัณ		22/2538	294-1-50
130	เลย	นายสันติ ปิยะประสิทธิ์	ม.7 ต.ทรัพย์ไพวัลย์ กิ่ง อ.เอราวัณ		48/2538	289-0-1
131	เลย	บ.เมืองเลขการศิลา จก.	ม.8 ต.เอราวัณ กิ่ง อ.เอราวัณ		22/2539	190-0-16
132	เลย	นางวัชรภรณ์ ผ่องใส	ม.8 ต.ศรีสงคราม อ.วังสะพุง		214/2539	248-0-9
133	อุดรธานี	บ.สุมิตรมิเนอรัล จก.	ต.บ้านหยวก อ.น้ำโสม	27061/15288		43-0-56
134	อุดรธานี	บ.สุมิตรอุดรก่อสร้าง 1979 จก.	ต.สามัคคี อ.น้ำโสม	25215/15307		
135	อุดรธานี	หจก.ศิลาวิวัฒน์	ต.สามัคคี อ.น้ำโสม	27007/15166		194-3-6
136	อุดรธานี	บ.สุมิตรอุดรก่อสร้าง 1979 จก.	ต.สามัคคี อ.น้ำโสม	25216/15315		
137	อุดรธานี	บ.สุมิตรอุดรก่อสร้าง 1979 จก.			1/2541	102-2-65
138	อุดรธานี	หจก.น้ำโสมภูผาทอง			23/2539	299-0-76
139	อุดรธานี	บ.ศรีมหาทรัพย์ จก.			24/2539	275-1-66
140	อุดรธานี	หจก.ศิลาวิวัฒน์			26/2539	25-0-2
141	อุดรธานี	หจก.ทิพย์วัลย์ถกกกิจ			160/2539	99-3-68
142	อุดรธานี	นายโตเกียรติ ภาวภรณ์			80/2538	300-0-0
143	หนองบัวลำภู	นายสุพจน์ ดันคงจำรับกุล	ต.เทพศิรี อ.นาวัง	26954/15512	25/2538	148-2-82
144	หนองบัวลำภู	นายดุสิต ศรีวิวัฒน์สุวรรณ	ต.คงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา	27221/15393		175-3-65
145	หนองบัวลำภู	นายดุสิต ศรีวิวัฒน์สุวรรณ	ม.2 ต.เทพศิรี อ.นาวัง		179/2539	164-0-94
146	หนองบัวลำภู	บ.โชคอนันต์ก่อสร้างอุดรธานี จก.	ต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง	25192/14989		
147	หนองบัวลำภู	บ.โชคอนันต์ก่อสร้างอุดรธานี จก.	ม.1 ต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง		25/2539	19-0-28
148	หนองบัวลำภู	นายวิจิต วงศ์มีประทีป	ม.2 ต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง		96/2538	25-3-18
149	หนองบัวลำภู	หจก.อรพินก่อสร้าง	ม.2 ต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง		29/2539	88-3-74
150	หนองบัวลำภู	หจก.อรพินก่อสร้าง	ม.7 ต.ด่านช้าง อ.นากลาง		199/2539	19-0-69
151	หนองบัวลำภู	บ.ศิลาผาทอง จก.	ม.1 ต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง		28/2539	174-3-17
152	หนองบัวลำภู	บ.ศิลาผาทอง จก.	ม.7 ต.ด่านช้าง อ.นากลาง		198/2539	
153	หนองบัวลำภู	นายสมชาติ เขยคำแหง	ม.1 ต.ด่านช้าง อ.นากลาง		6/2538	68-2-4
154	หนองบัวลำภู	หจก.ไม้หินสุกชัย	ม.2 ต.เทพศิรี อ.นาวัง		7/2540	160-0-19
155	หนองบัวลำภู	หจก.หนองบัว เอส. เค.	ม.1 ต.หนองกุงแก้ว อ.ศรีบุญเรือง		3/2540	27-2-49
156	หนองบัวลำภู	หจก.หนองบัว เอส. เค.	ม.1 ต.หนองกุงแก้ว อ.ศรีบุญเรือง		4/2540	45-2-9
157	หนองบัวลำภู	หจก.ศิลาการเหมืองหิน	ต.คงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา		41/2540	300-0-0
158	นครพนม	นายปราสาท วงศ์เทวราช	ม.10 ต.พุ่มแก อ.นาแก		36/2540	40-1-53
159	หนองคาย	นายไพบุลย์ คงเจริญ	ม.7 ต.นาแดง อ.ปากคาด		2/2541	23-2-0
160	หนองคาย	นายไพบุลย์ คงเจริญ	ม.7 ต.นาแดง อ.ปากคาด		3/2541	45-0-95
161	ชัยภูมิ	นายรัชชัย ดันคงจำรับกุล	ม.9 ต.ทุ่งนาเลา อ.คอนสาร		50/2538	88-2-37
162	ชัยภูมิ	นางวิภาพรรณ นิยมจันทร์	ม.2 ต.ห้วยยาง อ.คอนสาร		97/2538	136-2-33
163	ชัยภูมิ	บ.ภูมิเขียว จก.	ม.6 ต.ทุ่งพระ อ.คอนสาร		41/2540	205-2-68
164	ชัยภูมิ	บ.ภูมิเขียว จก.			10/2541	236-2-68
165	ชัยภูมิ	บ.ภูมิเขียว จก.			11/2541	243-3-50
166	ชัยภูมิ	หจก.ทิพย์วัลย์ถกกกิจ				293-0-3

ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สิงหาคม 2546)

ตารางที่ 4.6 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคใต้

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	กป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
1	ชุมพร	บ.ซีวิลเอนจิเนียริง จก.	เขาลิ้นกำแพง ม.12 ต.ท่าแซะ		3/2535	260-0-68
2	ชุมพร	นายกิตติ กิตติชนมรัวัช	เขาหอยโข่ง ม.4 และ 7 ต.ขุนกระหัง อ.เมือง	21590/15250		105-3-53
3	ชุมพร	นายกิตติ กิตติชนมรัวัช	เขาหอยโข่ง ม.4 และ 7 ต.ขุนกระหัง อ.เมือง	21591/15251		123-3-90
4	ชุมพร	บ.ชุมพรการศิลา	เขาหอยโข่ง ม.4 และ 7 ต.ขุนกระหัง อ.เมือง		2/2540	198-3-90
5	ชุมพร	บ.ยู.ดี.เอส.ไอนิ่ง จก.	เขาวง ม.7 ต.ทุ่งระยะ อ.สวี		13/2536	32-3-93
6	ชุมพร	บ.ยู.ดี.เอส.ไอนิ่ง จก.	เขาวง ม.7 ต.ทุ่งระยะ อ.สวี		14/2536	80-0-3
7	ชุมพร	หจก.พิบูลย์โชควัฒนา	เขาตะแคง ม.3 ต.สะพลี อ.ปะทิว	28511/15271		204-2-4
8	ชุมพร	นาวสาวประภาศรี ทองสุข	เขาหลวง ม.2 ต.ทุ่งหลวง อ.ละแม		11/2538	109-3-86
9	ชุมพร	นายประสาน บุศปพงศ์	ม.10 ต.นาเกาะตาม อ.ท่าแซะ		18/2538	105-3-93
10	ชุมพร	บ.ศิลา อาร์ เอ็น จก.	ม.10 ต.นาเกาะตาม อ.ท่าแซะ		4/2539	262-1-22
11	ชุมพร	บ.หลานหลวงกรุ๊ป จก.	ม.10 ต.นาเกาะตาม อ.ท่าแซะ		21/2538	57-2-44
12	ชุมพร	บ.สมบูรณ์ศิลาทอง จก.	ม.10 ต.นาเกาะตาม อ.ท่าแซะ	28509/15156		256-2-72
13	พัทลุง	หจก.ปรางค์พยอมศิลาพัทลุง	เขาพนมวังค์ ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน		43/2538	20-1-32
14	พัทลุง	บ.ศรानันท์ จก.	เขาพนมวังค์ ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน		7/2539	
15	พัทลุง	นายกฤษณ์ เชาวน์บรร	เขารูน ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน (ลุ่มน้ำชั้น 1 บี)	23956/15410	23/2538	68-1-19
16	พัทลุง	นายสมศักดิ์ ศรีธราดล	เขารูน ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน (ลุ่มน้ำชั้น 1 บี)		64/2538	81-1-70
17	พัทลุง	หจก.บัญชาพาณิชย์	เขารูน ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน (ลุ่มน้ำชั้น 1 บี)		18/2540	43-0-0
18	พัทลุง	นายแก้ว เปล่งอรุณ	เขารูน ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน (ลุ่มน้ำชั้น 1 บี)		1/2542	57-3-29
19	พัทลุง	หจก.ปรางค์พยอมศิลาพัทลุง	เขารูน ต.พนมวังค์ อ.ควนขนุน (ลุ่มน้ำชั้น 1 บี)		17/2540	29-0-0
20	พัทลุง	นายอรรถพล จิตรเสมา	เขาอ้อย ต.คลองใหญ่ อ.ตะโหมด		4/2538	150-0-0
21	พัทลุง	หจก.อรุณภัณฑ์พาณิชย์	เขาหวัง ต.ชะรัด อ.กงหรา		1/2539	300-0-0
22	พัทลุง	นายกฤษณ์ เชาวน์บรร	เขาหวัง ต.ชะรัด อ.กงหรา		2/2539	300-0-0
23	พัทลุง	หจก.อรุณภัณฑ์พาณิชย์	เขาหินแท่น ต.พญาขัน อ.เมือง		3/2539	60-0-0
24	พัทลุง	นายวิศิษฐ์ วสุนทรารักษ์	ต.นาซาด อ.ควนขนุน		21/2541	63-2-71
25	พัทลุง	หจก.ปิ่นบำรุงไทย	ต.ตะแพน อ.ศรีบรรพต	23939/15277	42/2539	94-3-40
26	สุราษฎร์ฯ	นายสมพิศ มีแสง	ม.4 ต.ดลิ่งงาม อ.เกาะสมุย		22/2538	46-3-48
27	สุราษฎร์ฯ	หจก.ทรัพย์ศิลา	ต.พลาवास อ.กาญจนดิษฐ์	23291/15254		166-3-11
28	สุราษฎร์ฯ	หจก.สุราษฎร์ผาทอง	ม.7 และ 8 ต.กรูด อ.กาญจนดิษฐ์		3/2538	256-2-60
29	สุราษฎร์ฯ	นายยุทธศักดิ์ ชุศักดิ์	ม.8 ต.กรูด อ.กาญจนดิษฐ์		61/2538	163-2-97
30	สุราษฎร์ฯ	หจก.สุราษฎร์ผาทอง	ม.7 ต.บ้านท่าเนียน อ.คีรีรัฐนิคม		6/2537	243-2-41
31	สุราษฎร์ฯ	หจก.ทวีฤๅล	ม.4 ต.กรูด อ.กาญจนดิษฐ์		6/2538	299-3-64
32	สุราษฎร์ฯ	หจก.ทวีฤๅล	ม.7 ต.พลาवास อ.กาญจนดิษฐ์	30202/15232		137-3-66
33	สุราษฎร์ฯ	บ.ศิลาชัยสุราษฎร์ จก.	ม.7 ต.บ้านท่าเนียน อ.คีรีรัฐนิคม		57/2538	221-1-74
34	สุราษฎร์ฯ	นายธรรมศักดิ์ นิธิโยทัย	ม.3 ต.บางสวรรค์ อ.พระแสง	30172/15222		125-3-96
35	สุราษฎร์ฯ	บ.ก.รวมพัฒนา จก.	ม.1 และ 2 ต.ท่าสะทอน อ.พุนพิน		28/2539	40-3-39
36	สุราษฎร์ฯ	นายอนนพร ตามเคียม	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนล้า		24/2539	47-1-11
37	สุราษฎร์ฯ	นายประทีป คุณาลิทธิพร	ม.6 ต.เพิ่มพูนทรัพย์ อ.บ้านนาสาร		4/2540	78-3-81
38	สุราษฎร์ฯ	บ.ที.เอส.ไอนิ่ง จก.	ม.1 ต.บ้านส้อง อ.เสียดชะ	30195/15488	9/2540	204-2-94
39	สุราษฎร์ฯ	นายประทวน พรหมเมฆ	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนล้า		35/2539	
40	สุราษฎร์ฯ	นายประทวน พรหมเมฆ	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนล้า		36/2539	
41	สุราษฎร์ฯ	นายประทวน พรหมเมฆ	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนล้า		37/2539	

ตารางที่ 4.6 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคใต้ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
42	ตราด	นายประเสริฐ เรืองรอง	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนลี้		38/2539	
43	ตราด	นายประเสริฐ เรืองรอง	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนลี้		39/2539	
44	ตราด	นายสงคราม รักจันทร์	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนลี้		42/2539	
45	ตราด	นายประเสริฐ เรืองรอง	ม.9 ต.ปากแพรก อ.คอนลี้		43/2539	
46	ตราด	นายเดิมนักดิ์ ศรีนุรัตน์	ต.ปากแพรก อ.คอนลี้	23185/14418		
47	ตราด	หจก.ตราดรุ่งเรืองกิจ	ต.บ้านธรรมเนียน อ.คีรีรัฐนิคม	23273/14877		
48	ตราด	บ.วงศวิ จก.	ต.ท่าอุแท อ.กาญจนดิษฐ์	23272/15009		
49	ระนอง	นายกิตติ กิดคิชนมธวัช	เขาในวงเหนือ-ในวงใต้ อ.ละอุ่น		4/2540	109-0-88
50	ระนอง	หจก.สินสาทรก่อสร้าง	เขาในวงเหนือ-ในวงใต้ อ.ละอุ่น		6/2540	39-0-64
51	ระนอง	หจก.พิบูลย์ไพศุณย์พัฒนาสมุทร	เขาในวงเหนือ-ในวงใต้ อ.ละอุ่น		4/2541	35-1-66
52	นครศรีฯ	นายโพพันธ์ สินธุบดี	ต.ท้องเนียน อ.ขนอม		7/2532	40-1-96
53	นครศรีฯ	นายนิคม สังขรักษ์	เขาปัดโวก ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์	26198/15273		73-3-8
54	นครศรีฯ	หจก.วังศิลา	เขาปัดโวก ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์	26199/15274		69-2-12
55	นครศรีฯ	บ.มานะศิลา (2537) จก.	เขาปัดโวก ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์	26188/15237		91-3-88
56	นครศรีฯ	บ.ศิลาอารี จก.	เขาปัดโวก ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์	26189/15255		48-2-68
57	นครศรีฯ	หจก.จุติธรรม	เขาแดง ม. 3 ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์	26184/15313		169-1-11
58	นครศรีฯ	หจก.เจริญพานิชอุตสาหกรรม หุ่งสง	ม.4 ต.บางรูป อ.ทุ่งใหญ่		7/2538	67-1-58
59	นครศรีฯ	บ.แรม เอ เอส อาร์ จก.	ม.7 ต.ควนทอง อ.ขนอม		36/2538	124-1-0
60	นครศรีฯ	นางสุธิดา วิชชุโครภพ	ต.สี่ขีด อ.สิชล		46/3538	94-0-65
61	นครศรีฯ	หจก.นครมานะภัณฑ์	ต.สี่ขีด อ.สิชล		68/2538	36-3-12
62	นครศรีฯ	หจก.ศิลาโพธิ์ทอง	ต.บางขัน อ.บางขัน		35/2539	30-0-0
63	นครศรีฯ	หจก.นครรัตนศิลา	ต.บางขัน อ.บางขัน		7/2540	50-1-87
64	นครศรีฯ	หจก.เลิศพัฒนาการโยธา	ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง	26193/15449	14/2540	70-3-88
65	นครศรีฯ	หจก.พัทลุงสหกิจ			15/2540	39-2-33
66	นครศรีฯ	บ.เอเชียเหมืองแร่อุตสาหกรรม จก.	ม.3 ต.นบพิตำ กิ่ง อ.นบพิตำ		22/2538	16-3-45
67	นครศรีฯ	นายสมิทธิ์ คำนวนิช	ต.กรูงชิง กิ่ง อ.นบพิตำ		29/2539	18-1-70
68	นครศรีฯ	หสน.ผาทองทุ่งสง	ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง	26120/15064		137-3-86
69	นครศรีฯ	หสน.ผาทองทุ่งสง	ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง	26179/15168		130-2-73
70	นครศรีฯ	หจก.ป.ศิลาชัย	ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง	26180/15169		126-0-41
71	นครศรีฯ	บ.ภูเก็ตการเคหะ จก.	ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง		3/2540	60-0-0
72	นครศรีฯ	บ.ขุนวังทุ่งสง 93 จก.	ม.5 ต.ที่วัง อ.ทุ่งสง	26168/15126		98-2-49
73	นครศรีฯ	นายเลอพงษ์ ชัยรัตนสิน	ต.ทุ่งวัง อ.ทุ่งสง		26/2539	78-2-75
74	นครศรีฯ	นางสาวปนัดดา ตระกูลศิษฐ์			13/2540	74-3-98
75	นครศรีฯ	นายสุชาติ มานะจิตต์	ต.สี่ขีด อ.สิชล	26131/14995		
76	นครศรีฯ	นายอำนาจ สินธุบดี	ต.ควนทอง อ.ขนอม	26095/14920		
77	นครศรีฯ	นายสุชาติ มานะจิตต์	ต.ควนเกษ อ.ร่อนพิบูลย์	26111/14825		
78	ตรัง	นายชวลิต รุ่งเชวง	เขาเทียมป่า ต.นาท่ามเหนือ อ.เมือง	23894/15326		58-1-57
79	ตรัง	หจก.ศรีพุทธศิลาทอง	เขาโคกค่าย ต.เขาขาว อ.ห้วยยอด	23899/15221		168-2-61
80	ตรัง	หจก.วงศสวัสดิ์ก่อสร้าง	เขาไม่มีชื่อ ต.เขาปูน อ.ห้วยยอด		70/2538	110-0-0
81	ตรัง	นายถาวร ไรศกุลวัฒนา	เขาจำปา ต.ปากแจ่ม อ.ห้วยยอด	23937/15299		46-2-14
82	ตรัง	นายนิเวศน์ บัวเลิศ	เขาวังช้าง ต.ลิพัง อ.ปะเหลียน		20/2539	64-0-11

ตารางที่ 4.6 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคใต้ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บ.ป.ที่	คป.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
83	ตรัง	หจก.ศรีพุทธศิลาทอง	เขาวังช้าง ต.ลิพัง อ.ปะเหลียน		41/2539	167-1-91
84	ตรัง	หจก.โลศิลาทอง	เขานาเหนือ ต.ลิพัง อ.ปะเหลียน		83/2538	81-1-39
85	ตรัง	บ.ไทยคอนเทนเนอร์ โอเปอร์เรชั่น จก.	เขาลูกเล็ก-เขาลูกใหญ่ ต.นาเมืองเพชร อ.สิเกา		1/2539	300-0-0
86	ตรัง	บ.ไทยคอนเทนเนอร์ โอเปอร์เรชั่น จก.	เขาลูกเล็ก-เขาลูกใหญ่ ต.นาเมืองเพชร อ.สิเกา		2/2539	300-0-0
87	ตรัง	นายบุญทิพย์ สุมาเสินนัท	เขาน้ำทราย ต.ลำภูรา อ.ห้วยยอด	23920/15184		43-3-24
88	ตรัง	บ.ตรัง ซี. ยู. จก.	ต.ทุ่งค่าย อ.ย่านตาขาว	28379/14913		
89	กระบี่	นายชัชวาล อิศวศิริสุข	เขาหนองแขง ต.ทับปริก อ.เมือง		40/2538	89-3-96
90	กระบี่	หจก.ตรังสหพัฒนา	เขาอ่าวปากหมาก ต.ทับปริก อ.เมือง	23950/15405	1/2540	78-1-68
91	กระบี่	หจก.ยอดโพธิ์ศิลาทอง	เขาอ่าวปากหมาก ต.ทับปริก อ.เมือง	23951/15406	3/2540	91-0-64
92	กระบี่	นายอรรณู จิตติถาวร	เขาถ้ำแขก (แหล่งที่ 2) ต.หน้าเขา อ.เขาพนม	23935/15157	21/2539	251-1-71
93	กระบี่	หจก.ตรังสหพัฒนา	เขาถ้ำแขก (แหล่งที่ 1) ต.หน้าเขา อ.เขาพนม		19/2539	89-2-28
94	กระบี่	หจก.ยอดโพธิ์ศิลาทอง	เขาถ้ำแขก (แหล่งที่ 1) ต.หน้าเขา อ.เขาพนม		25/2539	89-0-6
95	กระบี่	บ.ถนนอมวงศักริการ จก.	เขาลูกเล็กหลังเขาลูกใหญ่ ต.เขาใหญ่ อ.อ่าวลึก	23961/15306	7/2540	93-2-90
96	กระบี่	นายสาคร เกี่ยวข้อง	เขาปลายพระยา ต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา		31/2539	134-1-43
97	กระบี่	นายสาคร เกี่ยวข้อง	เขาปลายพระยา ต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา		103/2538	207-0-40
98	กระบี่	นายอภิรักษ์ วามิช	เขาปลายพระยา ต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา		68/2538	177-2-77
99	กระบี่	บ.ซีวิลเอนจิเนียริง จก.	ต.ดินแดง อ.ลำทับ		6/2540	75-2-40
100	กระบี่	บ.นพวงศ์ก่อสร้าง จก.	อ.อ่าวลึกใต้ อ.อ่าวลึก		3/2541	26-0-26
101	พังงา	บ.เขาบ่อคอนกรีตชั้น จก.	ต.บางเขย อ.เมือง	23432/15513	2/2540	79-1-20
102	พังงา	บ.สหกิจภักดี จก.	ต.บางเขย อ.เมือง		4/2540	40-3-86
103	พังงา	บ.ภูเก็ตดินชัย จก.	ต.บางเขย อ.เมือง		2/2541	28-2-24
104	พังงา	หจก.ฉัฐพงศ์ศิลา จก.	ต.บางเขย อ.เมือง		4/2541	50-0-0
105	พังงา	บ.สหกิจภักดี จก.	ต.ตากแดด อ.เมือง	23431/15256		64-0-33
106	พังงา	หจก.โรงไม้หินสมทรงและบุตร	ต.บางเขย อ.เมือง		3/2540	28-1-21
107	พังงา	บ.ตันศิลา จก.	ต.บางเขย อ.เมือง		1/2541	13-1-83
108	พังงา	นายบำรุง วงศ์ชุมพิศ	ม.9 ต.หล่อของ อ.ตะกั่วทุ่ง	23430/15117		143-0-38
109	สตูล	นายลำพูน กองศาสมะ	เขาวังมูมาก ต.ทุ่งนุ้ย อ.ควนกาหลง		41/2538	233-0-0
110	สตูล	นายสมพร เรืองกุล	เขาโต๊ะขั่ง ต.ทุ่งนุ้ย อ.ควนกาหลง	23943/15223	32/2539	130-3-46
111	สตูล	บ.สตูลผลิตภัณฑ์คอนกรีต จก.	เขาละมู ต.ทุ่งนุ้ย อ.ควนกาหลง		57/2538	69-1-34
112	สตูล	บ.จักรภัทรหินทอง จก.	เขาจุ่งหนุ่ย ต.กำแพง อ.ละงู		65/2538	83-2-80
113	สตูล	นายประสิทธิ์ ทวนคำ	เขาจุ่งหนุ่ย ต.กำแพง อ.ละงู		63/2538	149-0-18
114	สตูล	นายธรราร พิบูลธรรมศักดิ์	เขาพลู ต.ควนกาหลง อ.ควนกาหลง		95/2539	208-0-90
115	สตูล	หจก.ทรัพย์ยั่งยืน	เขาลูกเล็กหลังเขาลูกใหญ่ ต.ป่าแก่บ่อหิน อ.ทุ่งหว้า		28/2539	247-1-43
116	สตูล	บ.สตูลผลิตภัณฑ์คอนกรีต จก.	เขาละใบดำ ต.ควนกาหลง อ.ควนกาหลง		55/2538	199-3-71
117	สตูล	หจก.กิจธรรม	ต.น้ำผุด อ.ละงู	23853/14018		
118	ยะลา	หจก.พีรพลศิลา	ม.1 ต.ยะลา อ.เมือง	12337/15272		40-3-5
119	ยะลา	หจก.โรงไม้หินสามแยกยะลา	ม.3 ต.ยะลา อ.เมือง	12340/15420		46-3-19
120	ยะลา	นายมนู เดชะกุล	ม.3 ต.ยะลา อ.เมือง	12342/15235		98-2-59
121	ยะลา	หจก.ธนบดินศิลา	ม.4 ต.ยะลา อ.เมือง	31530/15236		27-1-81
122	ยะลา	นายอับดุลลาเตะ ยากัด	ม.3 ต.ยะลา อ.เมือง		22/2538	52-1-98
123	ยะลา	นายสุพรรณ อัครพันธ์	ม.3 ต.ยะลา และม.4 ต.ลิเลด อ.เมือง		1/2540	27-1-85

ตารางที่ 4.6 พื้นที่คำขอประทานบัตรแหล่งหินอุตสาหกรรมในเขตภาคใต้ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	คปบ.ที่	เนื้อที่ (ไร่)
124	ยะลา	บ.ศิลาอุตสาหกรรม จก.	ม.4 ต.ยะลา อ.เมือง	12338/15154		69-1-78
125	ยะลา	บ.ศิลาเขาแดง จก.	ม.3 ต.ลิลิต อ.เมือง		10-2538	52-2-70
126	ยะลา	นายมนู เลขะกุล	ม.4 ต.ปะแต อ.ยะหา		45/2538	97-0-49
127	ยะลา	นายมนู เลขะกุล	ม.9 ต.ห้วยกระทิง กิ่ง อ.กรงปินัง		38/2538	29-3-74
128	ยะลา	นายมนู เลขะกุล	ม.9 ต.ปะแต อ.ยะหา		41/2538	264-1-97
129	ยะลา	นายมนู เลขะกุล	ม.4 ต.ปะแต อ.ยะหา		44/2538	24-1-22
130	ยะลา	นายมนู เลขะกุล	ม.3 ต.ห้วยกระทิง กิ่ง อ.กรงปินัง		42/2538	64-0-87
131	ยะลา	นายมนู เลขะกุล	ม.3 ต.ห้วยกระทิง กิ่ง อ.กรงปินัง		46/2538	28-2-67
132	ยะลา	นางการเกศ สันติวิศิษฐ์	ม.7 ต.บันนังสตา อ.บันนังสตา		36/2538	225-0-0
133	ยะลา	หจก.นัง-ศาศิลา	ม.7 ต.บันนังสตา อ.บันนังสตา		2/2539	224-0-90
134	ยะลา	หจก.โรมโม่หินบ่อน้ำร้อน	ม.2 ต.ตานะมาเราะ อ.เบตง	12348/15463	27/2538	63-3-99
135	ยะลา	บ.ซีวิลเอนจิเนียริง จก.	ม.1 ต.ถ้ำทะลุ อ.บันนังสตา		16/2539	30-3-38
136	ยะลา	หจก.ก่อสร้างนรมิต	ม.2 ต.ตานะมาเราะ อ.เบตง	31535/15394		98-0-0
137	ยะลา	หจก.ศิลาทองพัฒนา	ม.4 ต.ตานะมาเราะ อ.เบตง		23/2539	15-2-7
138	สงขลา	วังพาศิลา	ต.ทุ่งคำเตอ อ.หาดใหญ่	27651/15229		50-2-15
139	สงขลา	หจก.ไทยพาณิชย์ค้าไม้	ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ	27647/15363		223-0-0
140	สงขลา	บ.บ้านเมืองวังไผ่ จก.	ควนไม้ไผ่ ต.คลองเปียงะ ต.นาหว้า อ.จะนะ	27639/15301		118-1-78
141	สงขลา	บ.สะกอมพรอน จก.	ควนไม้ไผ่ ต.คลองเปียงะ ต.นาหว้า อ.จะนะ		20/2539	182-0-0
142	สงขลา	บ.จะนะหินแกรนิต จก.	ควนไม้ไผ่ ต.คลองเปียงะ ต.นาหว้า อ.จะนะ		5/2540	180-0-0
143	สงขลา	บ.วิวัฒน์ศิริทรัพย์ จก.	ควนไม้ไผ่ ต.คลองเปียงะ ต.นาหว้า อ.จะนะ		6/2540	195-0-0
144	สงขลา	บ.ไสลรุ่งเรือง จก.	ควนไม้ไผ่ ต.คลองเปียงะ ต.นาหว้า อ.จะนะ		8/2540	170-0-0
145	สงขลา	หจก.พิรพลศิลา	เขาคูหา ต.คูหาใต้ อ.รัตภูมิ	27654/15290		165-0-32
146	สงขลา	นายมนู เลขะกุล	เขาคูหา ต.คูหาใต้ อ.รัตภูมิ	27655/15311		44-0-95
147	สงขลา	นายสมนึก พันธุ์ฤกษ์		27637/15123		211-3-95
148	สงขลา	นายบรรจบ พันธุ์พงศ์	ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง		6/2539	50-0-48
149	สงขลา	หจก.ประมวลวิศวกรรมก่อสร้าง			4/2542	
150	สงขลา	บ.ซีวิลเอนจิเนียริง จก.	ควนไม้ไผ่ ต.คลองเปียงะ ต.นาหว้า อ.จะนะ		7/2539	28-0-0
151	ปัตตานี	นายบือราเฮง แม่กอง	ม.2 ต.ลางา อ.มายอ		18/2539	12-1-54
152	ปัตตานี	นายคือลาเตะ หะมิดง	ม.4 ต.ทุ่งคล้า อ.สายบุรี	31533/15260		27-2-75
153	ปัตตานี	บ.ชาซูดาคาวรี จก.	ม.7 ต.ลางา อ.มายอ	31537/15289		25-1-58
154	นราธิวาส	บ.โรมโม่หินไทยถาวร จก.	ม.1 ต.โคะเต็ง อ.สุไหงปาดี		13/2539	82-1-22
155	นราธิวาส	นายประดิษฐ์ เสวีตคนะ	ม.2 ต.กะลุวอเหนือ อ.เมือง	31517/15280		17-0-75
156	นราธิวาส	หจก.นราธิวาสโรมโม่หิน	ม.2 ต.กะลุวอเหนือ อ.เมือง	31543/15281		192-2-84
157	นราธิวาส	บ.บ้านคีรี จก.	ม.2 ต.กะลุวอเหนือ อ.เมือง		15/2539	103-1-62
158	นราธิวาส	หจก.ปูลาบาคี	ม.1 ต.ริโก อ.สุไหงปาดี		3/2540	42-1-58
159	นราธิวาส	บ.ผู้ไทยคอนกรีตจัน จก.	ม.6 ต.โคกเคียน อ.เมือง		5/2540	39-2-8
160	นราธิวาส	หจก.ศิลاب้านทอน	ม.6 ต.โคกเคียน อ.เมือง		17/2539	24-2-1

ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สิงหาคม 2546)

ตารางที่ 4.7 รายละเอียดประธานบัตรที่ขอเพิ่มชนิดแร่ ชนิดหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง

ลำดับ	จังหวัด	ประธานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	ระยะเวลาอนุญาต
1	อุทัยธานี	หจก.สหชนสงอุทัยธานี	ต.หนองยาง อ.หนองฉาง	1679/12202	17 ต.ค. 21 - 16 ต.ค. 46
2	ชัยนาท	นายรังสรรค์ ดันตระกูล	ต.วังตะเคียน กิ่งอ.หนองมะโมง	10853/13581	9 มี.ค. 27 - 9 มี.ค. 52
3	ชัยนาท	นายรังสรรค์ ดันตระกูล	ต.วังตะเคียน กิ่งอ.หนองมะโมง	10854/13581	9 มี.ค. 27 - 9 มี.ค. 53
4	ฉะเชิงเทรา	หจก.มาร์เบิลเซนเดอร์	ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสงคราม	15774/14787	19 ก.ค. 37 - 18 ก.ค. 62
5	เพชรบุรี	นายสุชน อินทเสมอ	ต.กัลลหอง อ.ท่ายาง	1777/13961	11 ธ.ค. 29 - 10 ธ.ค. 54
6	เพชรบุรี	บ.ปรีนดา จก.	ต.หนองขอมพลเหนือ อ.เขาย้อย	17791/14113	16 พ.ค. 31 - 15 พ.ค. 46
7	เพชรบุรี	บ.ปรีนดา จก.	ต.หนองขอมพลเหนือ อ.เขาย้อย	17792/14114	16 พ.ค. 31 - 15 พ.ค. 47
8	ราชบุรี	หจก.ธีรพลการแร่	ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ	20977/14540	19 มี.ค. 35 - 18 มี.ค. 54
9	ราชบุรี	นายสรศักดิ์ นิดิกกาญจนา	ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ	20976/14541	19 มี.ค. 35 - 18 มี.ค. 55
10	ราชบุรี	นายบุญเลิศ พุทธานนท์	ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ	15439/13988	21 ก.พ. 30 - 19 ก.พ. 55
11	ราชบุรี	หจก.ชัยวัฒน์การแร่	ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ	20978/14539	19 มี.ค. 35 - 18 มี.ค. 54
12	ราชบุรี	นางนฤมล จิตสุทธิ	ต.อ่างหิน อ.ปากท่อ	20983/14869	12 ธ.ค. 37 - 11 ธ.ค. 48
13	ราชบุรี	หจก.ปฐมวัฒน์โลหะกิจ	ต.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20986/14573	2 มี.ย. 35 - 1 มี.ย. 60
14	ราชบุรี	บ.ศรีปฐมอุตสาหกรรม จก.	ต.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20984/14574	2 มี.ย. 35 - 1 มี.ย. 61
15	ราชบุรี	บ.ราชบุรีเอ็นเตอร์ไพรส์ จก.	ต.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20957/14639	24 ต.ค. 35 - 23 ต.ค. 60
16	ราชบุรี	นายฉาวร สันตบุตร	ต.จอมบึง-รางบัว อ.จอมบึง	20958/14626	26 มี.ย. 35 - 25 มี.ย. 60
17	ราชบุรี	หจก.ที.ยู. คอนสตรัคชั่น	ต.ปากช่อง อ.จอมบึง	20935/14935	30 มี.ย. 38 - 29 มี.ย. 63
18	ราชบุรี	หจก.ชานคำไผ่	ต.จอมบึง อ.จอมบึง	20982/14838	25 ต.ค. 34 - 24 ต.ค. 52
19	ราชบุรี	หจก.ชานคำไผ่	ต.จอมบึง อ.จอมบึง	20950/14839	25 ต.ค. 34 - 24 ต.ค. 53
20	ราชบุรี	นายณรงค์ จำปาศักดิ์	ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ	21005/14904	1 มี.ย. 38 - 31 พ.ค. 63
21	สุพรรณบุรี	บ.ศรีสุพรรณการแร่ จก.	ต.จะเข้สามพัน อ.อู่ทอง	28332/14853	16 พ.ย. 37 - 15 พ.ย. 61
22	สุพรรณบุรี	นายณรงค์ จำปาศักดิ์	ต.หนองไธ้ อ.อู่ทอง	28335/14746	27 เม.ย. 37 - 26 เม.ย. 62
23	สุพรรณบุรี	บ.ปฐมวัฒนาพาณิชย์การแร่ จก.	ต.จะเข้สามพัน อ.อู่ทอง	28326/14722	30 ธ.ค. 36 - 29 ธ.ค. 62
24	สุพรรณบุรี	หจก.วิวิโมอิง	ต.จะเข้สามพัน อ.อู่ทอง	28327/14970	17 พ.ย. 37 - 16 พ.ย. 54
25	สุพรรณบุรี	นายบัญชา ธรรมมุสตา	ต.หนองไธ้ อ.อู่ทอง	28332/14850	11 พ.ย. 37 - 10 พ.ย. 57
26	สุพรรณบุรี	นายบัญชา ธรรมมุสตา	ต.หนองไธ้ อ.อู่ทอง	28333/14851	11 พ.ย. 37 - 10 พ.ย. 58
27	สระบุรี	บ.ศิลาสถานท์ จก.	ต.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	19989/13712	6 พ.ย. 36 - 5 พ.ย. 55
28	สระบุรี	บ.สยามหินประดับ จก.	ต.ลำพญากลาง อ.มวกเหล็ก	27951/14713	26 พ.ย. 36 - 25 พ.ย. 61
29	สระบุรี	บ.สยามหินประดับ จก.	ต.ลำพญากลาง อ.มวกเหล็ก	27952/14714	17 ม.ค. 37 - 16 ม.ค. 62
30	สระบุรี	บ.พงษ์ศักดิ์ไทย จก.	ต.เขาวง อ.พุทธรบาท	24889/14756	17 ม.ค. 37 - 16 ม.ค. 63
31	สระบุรี	หจก.อุดมศิลา	ต.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	8253/12491	11 พ.ค. 22 - 10 พ.ค. 47
32	สระบุรี	หจก.อุดมศิลา	ต.หน้าพระลาน อ.เฉลิมพระเกียรติ	8256/12492	11 พ.ค. 22 - 10 พ.ค. 48
33	สระบุรี	หจก.โรมหินพระบาท	ต.ขุนโคกลน อ.พุทธรบาท	27944/14820	19 ก.ย. 37 - 18 ก.ย. 50
34	สระบุรี	นายไพศาล นากาโชติศิริ	ต.เขาวง อ.พุทธรบาท	19978/13546	3 ม.ค. 37 - 2 ม.ค. 52
35	ลพบุรี	หจก.ศิลาแผ่นดินทองชาด้าบล	ต.นาโสม อ.ชัยบาดาล	22429/14032	17 ต.ค. 30 - 16 ต.ค. 47
36	ลพบุรี	หจก.ศิลาเขาต้าบล	ต.นาโสม อ.ชัยบาดาล	22477/14895	4 พ.ค. 38 - 3 พ.ค. 61
37	กาญจนบุรี	หจก.ศิลาเขาน้อย	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	24743/14901	1 มี.ย. 38 - 31 พ.ค. 63
38	กาญจนบุรี	นางสุศรี สมณชัย	ต.ปากแพรก อ.เมือง	22111/13578	27 ก.พ. 24 - 26 ก.พ. 53

ตารางที่ 4.7 รายละเอียดประธานบัตรที่ขอเพิ่มชนิดแร่ ชนิดหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประธานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	ระยะเวลาอนุญาต
39	กาญจนบุรี	บ.เอเชียเพลทส์ จก.	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	28308/14567	21 มี.ค. 35 - 20 มี.ค. 60
40	กาญจนบุรี	บ.เอเชียเพลทส์ จก.	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	28307/14568	21 มี.ค. 35 - 20 มี.ค. 61
41	กาญจนบุรี	บ.เอเชียเพลทส์ จก.	ต.เขาน้อย อ.ท่าม่วง	28309/14569	21 มี.ค. 35 - 20 มี.ค. 62
42	สุราษฎร์ฯ	นายเดิมศักดิ์ ศรีนุรัตน์	ต.ปากแพรก อ.คอนสัก	23185/14418	24 ก.ค. 34 - 23 ก.ค. 48
43	สุราษฎร์ฯ	หจก.สุราษฎร์เรืองกิจ	ต.บ้านธรรมเนียน อ.คีรีรัฐนิคม	23273/14877	9 ธ.ค. 37 - 8 ธ.ค. 58
44	สุราษฎร์ฯ	บ.วงศวิ จก.	ต.ท่าอุแท อ.กาญจนดิษฐ์	23272/15009	23 ก.ค. 39 - 22 ก.ค. 51
45	นครศรีฯ	นายสุชาติ มานะจิตต์	ต.สี่ขีด อ.สิชล	26131/14992	23 ก.พ. 39 - 22 ก.พ. 64
46	นครศรีฯ	นายอำนาจ ลินรูปดี	ต.ควนทอง อ.ขนอม	26095/14920	30 มี.ย. 38 - 29 มี.ย. 51
47	นครศรีฯ	นายสุชาติ มานะจิตต์	ต.ควนเกย อ.ร่อนพิบูลย์	26111/14825	21 ก.ย. 37 - 20 ก.ย. 49
48	ตรัง	บ.ตรังซี.ยู. จก.	ต.ทุ่งค่าย อ.ย่านตาขาว	28379/14913	20 มี.ย. 38 - 19 มี.ย. 57
49	สตูล	หจก.กิจธรรม (1993)	ต.น้ำผุด อ.ละงู	23853/14018	12 มี.ย. 41 - 11 มี.ย. 47
50	เชียงราย	นายวัฒนา ช่างลัดขี	ต.แม่ยาว อ.เมือง	16319/14023	12 มี.ย. 41 - 11 มี.ย. 55
51	เชียงใหม่	นางมณฑานา เอื้อวิทยา	ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง	20670/13292	26 ต.ค. 25 - 25 ต.ค. 50
52	แม่ฮ่องสอน	หจก.เชียงใหม่จิวสโตน	ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง	15603/14704	29 ต.ค. 36 - 28 ต.ค. 47
53	แม่ฮ่องสอน	หจก.พี.วี.ซัพพลายส์	ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย	12628/13902	27 มี.ย. 29 - 26 มี.ย. 52
54	แม่ฮ่องสอน	หจก.พี.วี.ซัพพลายส์	ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย	12624/13904	27 มี.ย. 29 - 26 มี.ย. 53
55	ลำปาง	บ.เอสเอสอาร์อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม จก.	ต.ทุ่งผ่า อ.เมือง	27441/14966	6 ต.ค. 38 - 5 ต.ค. 59
56	ลำปาง	บ.เอสเอสอาร์อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม จก.	ต.ทุ่งผ่า อ.เมือง	27442/14966	25 ต.ค. 38 - 24 ต.ค. 61
57	ลำปาง	นายอำไพ โกษาการ	ต.แม่กัว อ.สบปราบ	20073/14848	7 พ.ย. 37 - 6 พ.ย. 47
58	ลำพูน	บ.ศิลาตามยอด จก.	ต.ป่าพูล อ.บ้านโฮ้ง	25856/14715	22 ธ.ค. 36 - 21 ธ.ค. 61
59	ลำพูน	นายคำรพ บุญญาวิจักสัน	ต.ป่าพูล อ.บ้านโฮ้ง	25861/14924	30 มี.ย. 38 - 29 มี.ย. 58
60	อุดรดิคค์	บ.เอ.จี.โมนิง จก.	ต.ผาสูง อ.เมือง	22346/14924	20 มี.ย. 38 - 19 มี.ย. 63
61	อุดรดิคค์	นายกำพล เหมาะะประสิทธิ์	ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน	22252/13859	10 มี.ค. 29 - 9 มี.ค. 54
62	อุดรดิคค์	หจก.ตำราญทรัพย์โมนิง	ต.หาคิ้ว อ.เมือง	22338/14947	22 ก.ย. 38 - 21 ก.ย. 53
63	อุดรดิคค์	นายปลื้ม เกตุวงศ์	ต.ผาเลือก อ.ท่าปลา	22316/14653	11 ก.ค. 35 - 10 ก.ค. 60
64	อุดรดิคค์	นายสุศักดิ์ เหมาะะประสิทธิ์	ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน	22252/13859	10 มี.ค. 29 - 9 มี.ค. 54
65	ตาก	บ.ผาแดงอินดัสทรี จก. (มหาชน)	ต.ป่ามะม่วง อ.เมือง	20803/13788	28 พ.ค. 28 - 27 พ.ค. 53
66	ตาก	บ.แม่ปิงพนากิจ จก.	ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด	28202/14896	4 ต.ค. 36 - 3 ต.ค. 61
67	ตาก	นางอนงค์ โถสุจินท์	ต.แม่ท้อ อ.เมือง	20727/13424	3 มี.ย. 36 - 2 มี.ย. 51
68	ตาก	นางกฤษณา ดันติสุนทร	ต.แม่ริม อ.เมือง	20761/14504	21 ก.พ. 35 - 20 ก.พ. 58
69	ตาก	นายทวีป เกิดหล้า	ต.เกาะตะเภา อ.บ้านตาก	20816/13715	6 พ.ย. 27 - 5 พ.ย. 52
70	ตาก	นางสาวศิริพร ศรีสมบัติ	ต.โป่งแดง อ.เมือง	20899/14104	3 มี.ค. 31 - 30 มี.ค. 56
71	ตาก	บ.พี แอนด์ เอสแบโรคโมนิง จก.	ต.แม่ท้อ อ.เมือง	20844/14337	6 ธ.ค. 33 - 5 ธ.ค. 58
72	ตาก	นายดำรงค์ ดำรงไทย	ต.ป่ามะม่วง อ.เมือง	20818/13922	31 ก.ค. 29 - 30 ก.ค. 43
73	ตาก	บ.ผาแดงอินดัสทรี จก. (มหาชน)	ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด	20780/13280	18 ต.ค. 25 - 17 ต.ค. 50
74	ตาก	บ.ผาแดงอินดัสทรี จก. (มหาชน)	ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด	20781/13287	18 ต.ค. 25 - 17 ต.ค. 51
75	ตาก	บ.ผาแดงอินดัสทรี จก. (มหาชน)	ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด	20782/13287	18 ต.ค. 25 - 17 ต.ค. 52
76	ตาก	บ.สินธน์จก. จก.	ต.วังประจวบ อ.เมือง	25695/14506	21 ก.พ. 35 - 20 ก.พ. 60

ตารางที่ 4.7 รายละเอียดประทานบัตรที่ขอเพิ่มชนิดแร่ ชนิดหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ประทานบัตรแหล่งหิน	ที่ตั้ง	บป.ที่	ระยะเวลาอนุญาต
77	กำแพงเพชร	บ.สุวดี จก.	ต.ถ้ากระด้ายทอง อ.พรานกระด้าย	25743/14620	1 มี.ย. 35 - 31 พ.ค. 60
78	กำแพงเพชร	หจก.เพชรกำแพงคอนกรีตชั้น จก.	ต.ท่าไม้ อ.พรานกระด้าย	25745/14556	21 มี.ค. 35 - 20 มี.ค. 60
79	กำแพงเพชร	บ.พี.เค.พี.โอเวอร์ซีส์ เทรคคิง จก.	ต.พรานกระด้าย อ.พรานกระด้าย	20713/13882	12 มี.ย. 29 - 11 มี.ย. 54
80	นครราชสีมา	หจก.อโศกอุตสาหกรรมกิจ	ต.กลางดง อ.ปากช่อง	15543/13444	4 ส.ค. 26 - 3 ส.ค. 49
81	นครราชสีมา	บ.สิรินธร จก.	ต.กลางดง อ.ปากช่อง	24947/14628	30 ก.ค. 35 - 29 ก.ค. 60
82	นครราชสีมา	นายประสาน อุวานนท์	ต.ขุนงพระ อ.ปากช่อง	15538/13225	21 ม.ค. 35 - 20 ม.ค. 50
83	นครราชสีมา	บ.โซคอนันต์ก่อสร้างอุดรธานี จก.	ต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง	25192/14989	26 ม.ค. 39 - 25 ม.ค. 57
84	นครราชสีมา	หจก.มาร์เบิลเซนเตอร์	ต.เขานินซอน อ.พนมสกลราม	15774/14787	19 ก.ค. 37 - 18 ก.ค. 62

ที่มา : กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (สิงหาคม 2546)



บทที่ห้า





5

การวิเคราะห์ กรณีปัญหาในมิติ สิทธิมนุษยชน

1. วิเคราะห์ลักษณะปัญหาของการใช้ทรัพยากรธรณี

จากการศึกษากรณีปัญหาที่มีผู้ร้องเรียนมายังคณะอนุกรรมการฯ ตั้งแต่ พ.ศ.2544 จนถึง พ.ศ.2546 รวม 15 กรณี พบว่าเป็นกรณีปัญหาจากการใช้ทรัพยากรธรณีประเภท หินอุตสาหกรรมก่อสร้างถึง 10 กรณี นับว่าเป็นประเภททรัพยากรธรณีที่มีผู้ร้องเรียน เข้ามามากที่สุด ส่วนที่เหลือเป็นกรณีการใช้ทรัพยากรธรณีประเภทแร่ 4 กรณี และ กรณีการใช้ทรัพยากรธรณีประเภทเชื้อเพลิงถ่านหิน 1 กรณี โดยอาจพิจารณาตาม สถานภาพกิจกรรม ได้แก่ กรณีปัญหาที่ได้ประทานบัตรและอยู่ในช่วงการดำเนินการ 4 กรณี กรณีปัญหาที่ได้ประทานบัตรแต่ยังไม่สามารถเริ่มดำเนินการเนื่องจากการคัด ค้าน 2 กรณี กรณีปัญหาที่อยู่ในช่วงขอประทานบัตร และดำเนินการก่อนขอประทาน บัตรต่างๆ 4 กรณี กรณีปัญหาที่ยุติกิจกรรมเหมืองแร่รวมถึงอยู่ในช่วงหยุดดำเนินการ เนื่องจากกระบวนการคัดค้าน 3 กรณี และกรณีที่มีการยกเลิกคำขอ 1 กรณี

ในกรณีเหมืองหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง 10 กรณี เป็นกรณีที่ขอประทานบัตร เริ่มต้นกับกรมที่ดินก่อน พ.ศ.2539 และเปลี่ยนมาได้ประทานบัตรจากกรมอุตสาหกรรม พื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณีเดิม) หลังนโยบายเปลี่ยนแหล่งหินเป็น ทรัพยากรแร่อุตสาหกรรม ส่วน 4 กรณีที่เหลือเป็นกรณีที่ขอประทานบัตรหินปูน อุตสาหกรรมอื่นๆ (รวมถึง โคล โล ไมต์) จากกรมทรัพยากรธรณี (เดิม) และขอเพิ่มชนิด แร่เป็นระเบิดหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง (หลังนโยบายฯ พ.ศ. 2539) 3 กรณี นอกจากนี้ เป็นกรณีที่ขอประทานบัตรหินอุตสาหกรรมก่อสร้างจากกรมทรัพยากรธรณี 1 กรณี (หลังนโยบายฯ พ.ศ. 2539) และเป็นกรณีที่ขอเพิ่มชนิดแร่จากเหมืองแร่ฟลูออไรด์เป็น หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง 1 กรณี

ในด้านสาเหตุของการคัดค้านโครงการ พบว่า ที่สร้างปัญหาหมอกภาวะ ฝุ่นหิน เสียงดัง แรงสั่นสะเทือน และ ถนนชำรุดเสียหายจากการขนส่ง รวมถึงปัญหาทัศนียภาพ ในกรณีปัญหาเหมืองหินที่ได้ดำเนินการแล้ว 3 กรณี เกิดจากปัญหาหมอกภาวะจากกระบวนการแต่งแร่ 1 กรณี และเกิดจากความกังวลในเรื่องผลกระทบต่อแหล่งน้ำและ แหล่งต้นน้ำ 1 กรณี ส่วนที่ยังไม่มีการดำเนินการแต่ชุมชนมีความกังวลต่อปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น 8 กรณี ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.1

การศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาการใช้ทรัพยากรธรณี ได้ดังนี้

1) กิจกรรมการระเบิดหินเป็นปัญหาการใช้ทรัพยากรธรณีที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด และมีกรณีที่ส่งผลให้เกิดมลภาวะต่างๆ ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในเรื่องแหล่งต้นน้ำ รวมถึงการคุกคามต่อความเชื่อ หรือความรู้สึกในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และอาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับผู้เดือดร้อน หรือสร้างความมั่นใจให้ผู้วิตกกังวลต่อปัญหาได้

2) แม้ว่าทรัพยากรประเภทหินอุตสาหกรรมก่อสร้างจะยังมีปริมาณสำรองที่มากมายในแต่ละภูมิภาค แต่ภายใต้ข้ออ้างเรื่องการพัฒนา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีแนวโน้มที่จะใช้ทรัพยากรประเภทนี้ในปริมาณมหาศาล จนต้องส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยรอบเพิ่มขึ้นอีกมากอย่างแน่นอน และแหล่งหินที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ จะต้องถูกคุกคามอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (หากประมาณการใช้หินอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นประมาณ 100% ทุกๆ 5 ปี ในปี 2550 จะมีความต้องการใช้หินถึง 400 เมตริกตัน/ปี (คำนวณจากข้อมูลการศึกษาของ TDRI,2535) ดังนั้นแหล่งหินตามประกาศปัจจุบันจะหมดภายในระยะเวลาไม่เกินปี 2560)

3) การใช้ทรัพยากรธรณีในกิจกรรมเหมืองแร่ส่งผลกระทบต่อชุมชนน้อยกว่าเหมืองหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง แต่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาวและแก้ไขปัญหาได้ยากกว่า ดังที่ปรากฏในกรณีโรงแต่งแร่ ตะกั่วคลิตี้ ในขณะที่เดียวกัน โครงการทำเหมืองแร่ที่ต้องการผลผลิตในปริมาณมากก็ส่งผลถึงความวิตกกังวลต่อชุมชนในวงกว้าง ดังเห็นได้จากกรณีโครงการเหมืองใต้ดินแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี หรือโครงการเหมืองถ่านหิน อำเภอเวียงแหง จ.เชียงใหม่ และหากเปรียบเทียบลักษณะผลกระทบ จะพบว่า เหมืองหินก่อสร้างจะกระทบต่อชุมชนในระดับหมู่บ้าน ส่วนเหมืองแร่โพแทชและเหมืองถ่านหินเวียงแหงจะส่งผลกระทบในระดับอำเภอ หรือหากมลพิษจากกรณีคลิตี้ได้รับการพิสูจน์ว่าส่งผลถึงเขื่อนศรีนครินทร์และแม่น้ำแม่กลอง ก็อาจนับได้ว่าส่งผลกระทบกว้างถึงระดับภูมิภาคลุ่มน้ำแม่กลอง ในขณะที่เดียวกันปัญหาอันเกิดจากทัศนียภาพ และการทำลายศักยภาพการค้นพบถ้ำในเทือกเขาแระด จังหวัดกาญจนบุรี สามารถนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับประเทศ และทำให้เสียผลประโยชน์ของประเทศในส่วนของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไม่คุ้มค่า

4) การประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรในด้านความเสียหายต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศน์ที่สำคัญ เช่น เหมืองตะกั่วในผืนป่าตะวันตก, เหมืองทรายแก้วในพื้นที่ชายฝั่งทะเล จังหวัดตราด, เหมืองถ่านหินเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณา กำหนดนโยบายการใช้ทรัพยากรธรณีเพิ่มเติม และควรมีการทบทวนเกี่ยวกับสัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์ค่าภาคหลวง ซึ่งหากพิจารณาในเบื้องต้นแล้วจะพบว่าชุมชนที่ได้รับผลกระทบในระดับหมู่บ้านเป็นผู้มีส่วนเสียหายที่ต้องเสียสละรับผลกระทบ โดยไม่ได้รับผลตอบแทนโดยตรงใดๆ เนื่องจากผลประโยชน์ที่ได้จะตกอยู่ในระดับ

การบริหารส่วนกลางของตำบล ขณะเดียวกันการพัฒนาทรัพยากร โดยบริษัทข้ามชาติก็พบความไม่ถูกต้อง และมีแนวโน้มที่จะเสียเปรียบหลายประการในกรณีเมืองโพแทช ส่วนกรณีที่มีการพัฒนาแร่ โดยไม่สามารถแปรรูปการผลิตได้ครบวงจรไปถึงผลิตภัณฑ์ก็เป็นเรื่องที่ต้องทบทวนความคุ้มค่าในการพัฒนาทรัพยากรแร่เช่นกัน

5) เจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. แร่ 2510 มาตรา 57 ที่เกี่ยวข้องกับการให้อำนาจอธิบดีในการเพิ่มชนิดแร่ได้ โดยอาศัยขั้นตอนภายในระดับกรม น่าจะเอื้อผลดีต่อการใช้ทรัพยากรแร่ให้คุ้มค่า ในกรณีของการพัฒนาทรัพยากรธรณีประเภทแร่ที่มักเกิดหรือเป็นแหล่งสะสมตัวของแร่หลายชนิดในบริเวณเดียวกัน ดังนั้นเมื่อสำรวจพบแร่เพิ่มเติมก็สามารถพัฒนาทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าไม่เสียเปล่า แต่กรณีดังกล่าวนี้ไม่น่าจะใช้ในกรณีเมืองแร่ชนิดอื่น แม้แต่ในกรณีของโดโลไมต์ หรือหินปูนอุตสาหกรรมเคมี ที่มีวิธีการพัฒนาเหมืองแร่โดยการระเบิดเหมือนกัน แต่การนำหินที่มีคุณสมบัติและมูลค่าในระดับอุตสาหกรรมเคมีที่สูงกว่ามาใช้เป็นหินก่อสร้าง ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำกว่าย่อมเป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่าในระยะยาว แม้ปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้น แต่นั่นก็เป็นเพียงผลประโยชน์ในระยะสั้น และการเพิ่มปริมาณการผลิตย่อมมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรอบมากขึ้น

6) เทคโนโลยีการทำเหมืองและการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในแทบทุกกรณีปัญหาต่างๆ มีความบกพร่องทั้งทางด้านเทคนิค วิชาการ และความบกพร่องของผู้ประกอบการ รวมถึงการปล่อยปลดละเลยของหน่วยงานดูแล ควบคุม และอาจกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุหลักของการร้องเรียน

2. วิเคราะห์การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการบังคับใช้กฎหมาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ทรัพยากรแร่ ได้แก่ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีหน้าที่อนุมัติประทานบัตร และการดูแลควบคุมในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรธรณีและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดการผลประโยชน์ในรูปแบบค่าภาคหลวง โดยมีพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 เป็นกฎหมายหลัก

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลัก

หน่วยงานอื่นๆ ที่ตรวจสอบพื้นที่รับผิดชอบ อาทิ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในกรณีที่ขอประทานบัตรในเขตป่า สปก. หรือกรมศิลปากรในการตรวจสอบแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ เป็นต้น โดยใช้กฎหมายของหน่วยงานพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำกิจกรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลถูกกำหนดให้มีส่วนบทบาทเกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบในการอนุญาตประทานบัตร รวมถึงการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 และตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมาตรการฟื้นฟูเหมืองแร่ตามที่ระบุในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ทั้งหมด

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนงานและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ มีบทบาทในการควบคุมดูแลและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากมลภาวะของการประกอบการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติงานของหน่วยงานและการใช้กฎหมายต่างๆ ได้ดังนี้

1) อุตสาหกรรมเหมืองแร่อยู่ในการดูแลของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เป็นหลัก ตั้งแต่การพิจารณาอนุญาตประทานบัตร ไปจนถึงขั้นตอนการดำเนินงาน การสิ้นสุดโครงการ และการฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังดำเนินงานแล้ว แม้ว่าจะต้องมีการพิจารณาอนุญาตการใช้พื้นที่จากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามระเบียบปฏิบัติ แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น ทำให้เกิดภาวะขาดหน่วยงานถ่วงดุลและตรวจสอบ ดังเช่น กรณีเหมืองแร่คิลิตี้ ซึ่งกรมควบคุมมลพิษเข้ามามีบทบาททำงานภายหลังเกิดปัญหารุนแรงเป็นเวลานานและมีข่าวเผยแพร่สู่สาธารณะแล้ว ขณะที่หน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ กรมทรัพยากรธรณี (ในขณะนั้น) ไม่สามารถดูแลการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยได้ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ก็เปรียบเทียบปรับเป็นเงินเพียง 2,000 บาท ตามที่กำหนดโทษไว้ในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ซึ่งถือเป็นมาตรการที่ล้าสมัยเกินไป ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ก็ไม่นำกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ทันสมัยกว่ามาใช้ในการแก้ไขปัญหา ด้วยเพราะเห็นว่ากิจการเหมืองแร่มีกรมทรัพยากรธรณีเป็นผู้ดูแลหลักอยู่แล้ว และเหตุการณ์เช่นนี้ก็ปรากฏในกรณีปัญหาอื่นๆ ด้วย

2) ในส่วนปัญหาเกี่ยวกับความบกพร่องของข้อมูลในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการไม่ปฏิบัติตามมาตรการควบคุมดูแลผลกระทบสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการฯ ได้รับคำชี้แจงจากสำนักงานนโยบายและแผนฯ เสมอว่า เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการผู้ชำนาญการมีเวลาพิจารณารายงานจำกัด และไม่มีโอกาสตรวจสอบพื้นที่ภาคสนาม เนื่องจากติดขัดเรื่องงบประมาณ นอกจากนี้ระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ต้องพิจารณารายงานให้แล้วเสร็จภายในเวลาเพียง 45 วัน มิฉะนั้นจะถือว่ารายงานนั้นผ่านการพิจารณา ทั้งยังมีข้อจำกัดเรื่องอัตราค่าจ้างบุคลากรในการตรวจสอบมาตรการแก้ไขผลกระทบต่างๆ ตามรายงาน EIA ในแง่นี้จะเห็นว่าขั้นตอนการวิเคราะห์และปฏิบัติตามรายงาน EIA ล้วนมีปัญหาในการปฏิบัติ

3) การพิจารณาอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ ในหลายกรณีดำเนินไปภายใต้ข้อมูลที่เป็นปัญหา เช่น การตรวจสอบพบสภาพป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่ตรงกับข้อมูลของกรมป่าไม้ ในกรณีเขาควนเหมียง จังหวัดตรัง หรือปัญหาความไม่ชัดเจนของข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี ในกรณีเขาชะอากกลางทุ่ง จังหวัดระยอง นอกจากนี้ยังพบว่าหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่อนุรักษ์ไม่ได้มีบทบาทเกี่ยวข้องในการร่วมพิจารณาโครงการหากพื้นที่โครงการอยู่บริเวณใกล้เคียงเขตอนุรักษ์ (นอกเขต) และอาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์ได้ เช่น กรณีปัญหาที่ตำบลแม่หอพระ จังหวัดเชียงใหม่

4) กิจการโรงโม่หิน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม 2535 สามารถประกอบกิจการต่อได้แม้หมดอายุใบอนุญาต เนื่องจากเงื่อนไขการอนุญาตกำหนดให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจกรรมต่อ

เนื่องไปได้ขณะอยู่ในระหว่างขอต่อใบอนุญาต โดยไม่ต้องรออนุมัติจากหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งอาจกลายเป็นช่องทางที่เอื้อให้มีการดำเนินกิจการ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต และใช้เทคนิคชะลอเวลา ชะลอเรื่องต่อไปได้เรื่อยๆ

5) แม้ว่ากรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่จะเพิ่มขึ้นขั้นตอนการอนุมัติประทานบัตร ด้วยการมอบหมายบทบาทการอนุญาตประทานบัตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สภาตำบล หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ยังไม่ปรากฏปัญหาในการพิจารณาและการขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการพิจารณาหามติในทุกกรณีปัญหา โดยเฉพาะการใช้สิทธิพลท้องถิ่นข่มขู่ คุกคาม การจัดทำเอกสารเบี่ยงเบนข้อมูล การสร้างหลักเกณฑ์จำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการร่วมพิจารณาผลกระทบของโครงการ โดยพบว่ามีการกั้นกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยออกไป นอกจากนี้ในกระบวนการตรวจสอบส่วนอื่นๆ มักพบปัญหาการขาดการรับรู้และไม่มีบทบาทตัดสินใจร่วมจากภาคประชาชนเสมอๆ เช่น ในกรณีคอกแม่ออกรู จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่ามีชุมชนที่ได้รับผลกระทบอยู่เพียง 2 หมู่บ้าน (จาก 11 หมู่บ้าน) และตัวแทน อบต. เป็นเสียงส่วนน้อยในการประชุมระดับตำบล แต่ในกรณีเขาควนเหมียง จังหวัดตรัง กลับมีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ทำๆ ไปในทุกๆ หมู่บ้าน โดยอ้างว่าจะรับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับแปลงประทานบัตรเท่านั้น คณะอนุกรรมการฯ จึงมีความเห็นว่ากระบวนการให้ อบต. ร่วมตัดสินใจ หรือการทำกระบวนการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านในขั้นตอนอนุญาตประทานบัตรตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะมีผลเป็นเพียงการสร้างภาพชอบธรรมให้หน่วยงานอนุญาตหลัก และโอนความรับผิดชอบต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังไปที่ อบต. หรือหลักฐานการประชุมประชาคมรายหมู่บ้าน ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับหลักการทางการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 59

6) ในส่วนบทบาทด้านการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและการดูแลผลกระทบโดยชุมชนท้องถิ่นในแต่ละกรณีปัญหานั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากขาดกระบวนการที่ชัดเจน ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านเทคนิค และที่สำคัญมักพบว่าผู้ประกอบการเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างจากชุมชน โดยรอบ คณะอนุกรรมการฯ ตรวจสอบแล้วไม่พบว่าเจ้าหน้าที่หน่วยงานในระดับภูมิภาคจะสามารถส่งเสริมกระบวนการนี้ให้เกิดผลเป็นจริงได้ และในกรณีปัญหาส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกลับมีท่าทีใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ประกอบการมากกว่าชุมชนทั้งสิ้น

7) การอนุญาตให้เพิ่มชนิดแร่ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 (มาตรา 57) โดยอาศัยอำนาจการอนุมัติของอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี (เปลี่ยนเป็นกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่) ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในกรณีเหมืองแร่ฟลูออไรด์ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีการขอเพิ่มชนิดแร่เป็นแร่หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง

8) พระราชบัญญัติแร่ ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 เกิดขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมเหมืองใต้ดินกรณีโพแทช ถือเป็นกฎหมายที่มีความก้าวหน้าในเชิงการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายประการ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นกฎหมายที่มีลักษณะรอนสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะการอนุญาตให้ผู้ประกอบการสามารถขุดเหมืองใต้ดินในความลึกเกิน 100 เมตร ไปยังที่ดินของเอกชนได้โดยไม่ต้องขออนุญาต เป็นต้น

9) การตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ ไม่พบความรับผิดชอบต่อชัดเจนในกระบวนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่าน

กิจกรรมการทำเหมืองแร่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ เนื่องจากส่วนใหญ่พื้นที่ก็คงอยู่ในความดูแลของเจ้าของประทานบัตรเมื่อมีการยุติกิจกรรม ทั้งจะมีเครื่องมือและอาคารขนาดใหญ่ที่อยู่ สำหรับกรณีปัญหาของเหมืองหินที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก คณะอนุกรรมการฯ ได้พยายามประสานงานให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่เดิม คือ กรมป่าไม้ ซึ่งเป็นผู้ออกคำสั่งให้มีการรื้อถอน แต่ผู้ประกอบการก็ยังไม่รื้อถอนเครื่องมือออกไป แม้กรมป่าไม้ไปยังผู้ประกอบการและแจ้งว่าจะทำการฟ้องร้องดำเนินคดีแล้วก็ตาม ต่อกรณีดังกล่าว คณะอนุกรรมการฯ ทราบว่าการออกคำสั่งรื้อถอนเช่นกรณีนี้ ไม่เคยปฏิบัติการได้จริงในกรณีอื่นๆ

3. วิเคราะห์การทำงานของคณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่

จากข้อมูลในตาราง 5.1 จะเห็นว่าคณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการตรวจสอบและนำเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาต่างๆ แบ่งเป็นกลุ่มความเห็นต่างๆ ตามแต่ละกรณี ดังนี้

1) กรณีเห็นควรต้องศึกษาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และประเมินความเหมาะสมโครงการใหม่ รวมถึงเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มเติม 3 กรณี ได้แก่ กรณีเหมืองหินและโรงโม่หินที่ภูผาคำ จังหวัดขอนแก่น ประทานบัตรเหมืองหินที่ตำบลแม่หอพระ จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี

2) กรณีเห็นควรไม่อนุมัติประทานบัตร รวมถึงควรถูกยุติการดำเนินการ 7 กรณี ได้แก่ กรณีเขาบุ่งกะเซอ์ จังหวัดอุทัยธานี เขาชะอางกลางทุ่ง จังหวัดระยอง ภูผาชา จังหวัดหนองบัวลำภู คอยกั้วคอกหมา (อำเภอแม่ลาน้อย) จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ยุติเฉพาะการระเบิดหิน) เทือกเขาแรด จังหวัดกาญจนบุรี เขาควนเหมียง จังหวัดตรัง และโครงการเหมืองถ่านหินเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

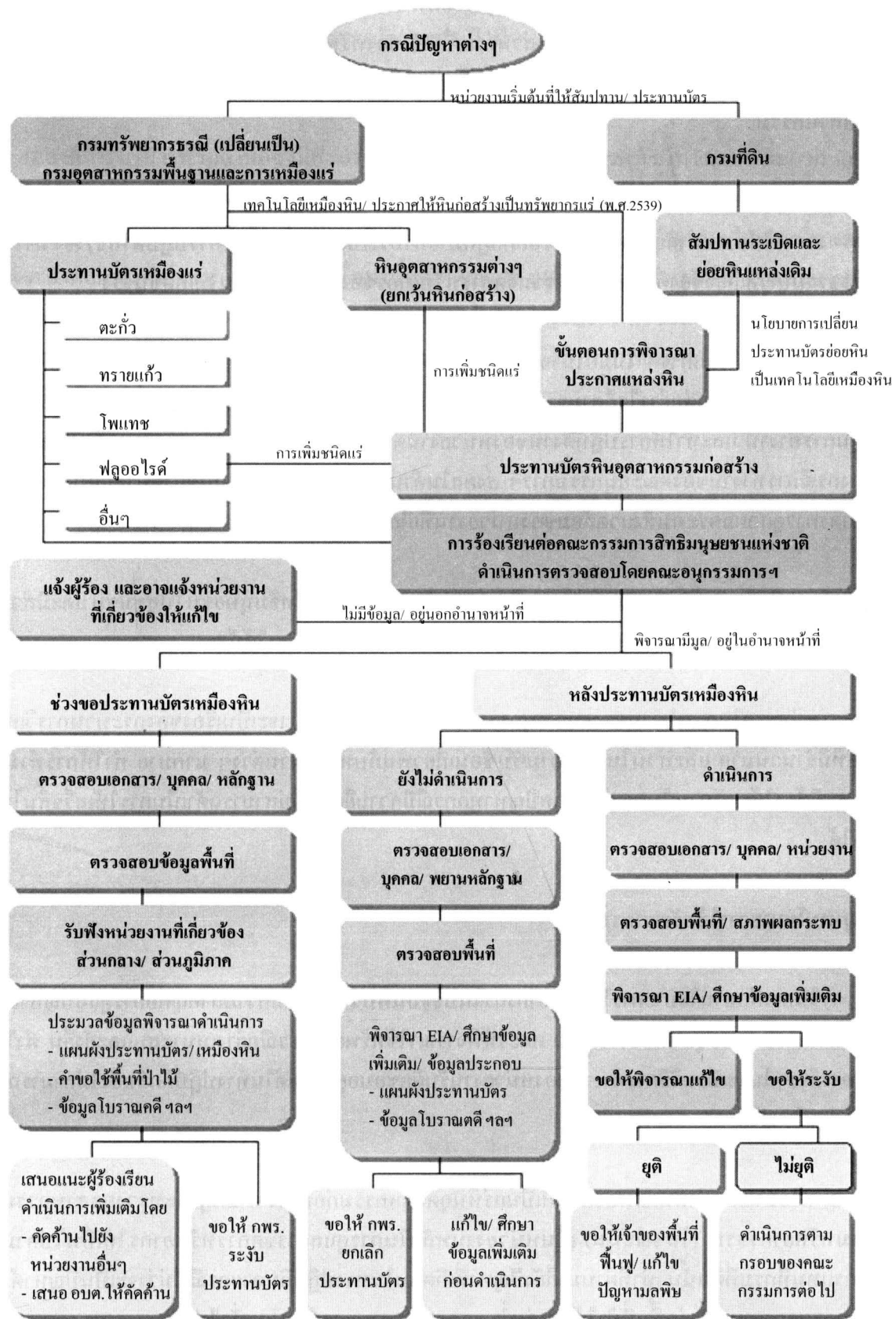
3) กรณีเห็นควรให้ดำเนินการต่อแต่ไม่ควรอนุญาตให้เพิ่มแปลงประทานบัตร 1 กรณี ได้แก่ กรณีดอยแม่ฮอกรู จังหวัดเชียงราย

4) กรณีเร่งรัดให้ฟื้นฟูพื้นที่และสิ่งแวดล้อมในกรณีที่ได้ยุติกิจกรรมแล้ว 2 กรณี ได้แก่ กรณีเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และเหมืองบ่องาม-โรงแต่งแร่คลิตี้ จังหวัดกาญจนบุรี

5) กรณีต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและขอให้กรณีร้องเรียนมีความชัดเจน 1 กรณี ได้แก่ กรณีเหมืองทรายแก้ว จังหวัดตราด

6) กรณีที่ปัญหายุติโดยองค์กรบริหารส่วนตำบลไม่อนุมัติให้ทำเหมืองหินในขั้นตอนการขอประทานบัตร และมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การประกาศยกเลิกแหล่งหิน 1 กรณี ได้แก่ กรณีเขาขี้ฝอย จังหวัดอุทัยธานี

จากการทำงานสามารถสรุปแนวทางการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการฯ ได้ดังแผนภาพที่ 5.1 และมีข้อวิเคราะห์การทำงานเชิงสิทธิมนุษยชน ได้ดังนี้



ภาพที่ 5.1 กระบวนการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ ต่อกรณีปัญหาต่างๆ

1) กรณีปัญหาเหมืองแร่เป็นกรณีที่คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ กระบวนการดำเนินงานไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากร และสิทธิการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่เป็นปกติสุข เช่น กรณีการเปลี่ยนสภาพสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนใช้ในรูปของภูเขาให้กลายเป็นทรัพยากรหินอุตสาหกรรม

2) สิทธิต่างๆ ในการร่วมจัดการทรัพยากรของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ เช่น ในมาตรา 46, 56, 59, และ 79 การขาดการให้ความสำคัญ และขาดการออกกฎหมายหรือระเบียบใดๆ รองรับการปฏิบัติให้จริงจัง ทำให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นไม่เกิดขึ้นจริง

3) คณะกรรมการฯ ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสั่งการ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามจากการตรวจสอบเอกสาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะมีผลดีในการกระตุ้นการทำงาน และทำให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ คำนึงถึงสิทธิของชุมชนและประชาชนมากขึ้น ในบางกรณีการทำงานของคณะกรรมการฯ ส่งผลในด้านการปรับแก้ผลกระทบของผู้ประกอบการ หรือการเพิ่มมาตรการดูแลผลกระทบสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น

4) การทำงานของคณะกรรมการฯ มีส่วนเผยแพร่แนวคิดเชิงสิทธิมนุษยชนไปสู่ชุมชน และมีส่วนร่วมในการให้แนวทางการแก้ไขปัญหาภายใต้กระบวนการต่างๆ ของชุมชนเองได้บ้าง

5) อุปสรรคในการทำงานของคณะกรรมการฯ ในด้านหลักๆ น่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีจำนวนมาก และส่วนใหญ่มีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทำให้การทำงานในแต่ละกรณีต้องใช้เวลาานาน ในขณะที่สภาพปัญหาทุกกรณีมีความยืดเยื้อไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นในเวลาจำกัดได้

4. ปัญหานโยบายการใช้ทรัพยากรธรณี

1) ในการศึกษา นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ในปัจจุบันพบว่าล้วนเพิ่มความสำคัญต่อการดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชนอย่างชัดเจน และให้พิจารณาใช้ทรัพยากรธรณีอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ทำให้เกิดมาตรการต่างๆ ในระเบียบวิธีการทำงานของหน่วยงานรับผิดชอบอยู่บ้าง แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ได้

2) นโยบายการกำหนดแหล่งหินให้เป็นแร่หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง ตามกฎกระทรวงอุตสาหกรรม โดยให้กรมทรัพยากรธรณี (ในขณะนั้น) เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลการจัดการทรัพยากร ให้เป็นไปตามหลักวิชาการแทนที่กรมที่ดินนั้น เท่าที่ผ่านมาก็ยังปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านมลภาวะ และผลกระทบ ทั้งต่อพื้นที่ป่าไม้ แหล่งน้ำ ตลอดจนสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

3) ขั้นตอนการกำหนดแหล่งหินมีการพิจารณาในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัด จนถึงส่วนกลาง (ระดับกรม) แม้จะมีผู้เกี่ยวข้องมากมาย แต่โดยภาพรวมแล้วก็ยังไม่มีการศึกษาความเหมาะสมตามหลักวิชาการอย่างแท้

จริง เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มุ่งเอื้อประโยชน์ให้ผู้ประกอบการเดิมตามมาตรา 9 ในสมัยที่ดูแลโดยกรมที่ดิน ในขณะที่เดียวกันยังมีการเพิ่มระยะเวลาของประทานบัตรจาก 5 ปี เป็น 10-20 ปีต่อ 1 ประทานบัตร ซึ่งก่อให้เกิดคำถามว่านั่นเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนหรือไม่ เพียงใด

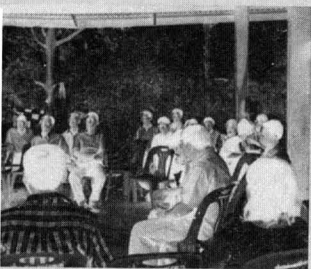
4) องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีส่วนร่วมในการอนุญาตกำหนดแหล่งหินในขั้นตอนเริ่มแรก และถูกกำหนดให้เป็นองค์กรพื้นฐานในการอนุมัติ โดยถือเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยนั้น นับเป็นความผิดพลาดในเชิงนโยบายเนื่องจากการตัดสินใจของ อบต. เป็นไปตามเงื่อนไขผลประโยชน์ระดับตำบล ในขณะที่การระเบิดหินอาจจะส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านจำนวนหนึ่งเท่านั้นคงได้กล่าวถึงแล้ว ในเชิงนโยบายจึงถือว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเพียงระบบกลไกเฉพาะส่วนที่หน่วยงานรัฐรับรอง หรือชี้ให้ได้ ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมตัดสินใจจากชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบการทำประชาพิจารณ์ก็ดี การหาฉันทามติจากข้อมูลทางวิชาการที่เพียงพอก็ดี จึงยังไม่เคยเกิดขึ้นจริง

ตาราง 5.1 แสดงลักษณะเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของกรณีปัญหาต่างๆ

กรณีปัญหา	ประเภททรัพย์สิน	การขอประทานบัตรเริ่มต้น	หน่วยงานเริ่มต้น	เพิ่ม/เปลี่ยนแปลง/ชนิดแร่	กิจกรรมแร่	สถานภาพกิจกรรม	ปัญหาจากกิจกรรมแร่	ข้อเสนออนุกรรมการ	หมายเหตุ
ภูผาค่า	หินก่อสร้าง	หินก่อสร้าง	กรมที่ดิน	-	ระเบิดหิน/โรงโม่	ดำเนินการ	มลภาวะ	แก้ไข EIA	พ้องศัลปกรอง
ดอยแม่ออกกุ	หินก่อสร้าง	หินก่อสร้าง	กรมที่ดิน	-	ระเบิดหิน/โรงโม่	ดำเนินการ	แหล่งต้นน้ำ	ไม่ให้เกิดเพิ่มแปลง	
เขามุ่งกะเซอ	แร่แคลไซต์	แร่แคลไซต์	กรมทรัพย์ฯ	-	ระเบิดหิน/โรงโม่	ขอประทานบัตร	ยังไม่มิกิจกรรม	ไม่ควรรออนุมัติ	
แม่หอพระ	หินก่อสร้าง	หินก่อสร้าง	กรมทรัพย์ฯ	-	ระเบิดหิน/โรงโม่	ได้ประทานบัตรรอดำเนินการ	ยังไม่มิกิจกรรม	ศึกษา EIA ใหม่/น่าจะยกเลิก	เหมืองฟ่องรองศัลปกรอง
เนินมะปราง	หินก่อสร้าง	หินก่อสร้าง	กรมที่ดิน	-	ระเบิดหิน/โรงโม่	ยุติกิจกรรม	ยุติกิจกรรม	ฟื้นฟูพื้นที่	
เขาชะอาง	หินก่อสร้าง	หินปูนอุตสาหกรรมอื่น	กรมทรัพย์ฯ	เพิ่ม	ระเบิดหิน/โรงโม่	ได้ประทานบัตรรอดำเนินการ	ยังไม่มิกิจกรรม	ยกเลิกประทานบัตร	
ภูผายา	หินก่อสร้าง	หินโดโม่	กรมทรัพย์ฯ	เพิ่ม	ระเบิดหิน/โรงโม่	ยุติกิจกรรม	ยุติกิจกรรม	ยกเลิกประทานบัตร	พ้องศัลปกรอง
แม่ลานอย	หินก่อสร้าง	ฟลูออไรด์	กรมทรัพย์ฯ	เพิ่ม	ระเบิดหิน/โรงโม่	ดำเนินการ	มลภาวะ	ไม่ให้เกิดหิน	
เวียงแหง	ถ่านหิน	ถ่านหิน	กฟผ./กพร.	-	ชุดระเบิด	ทำ EIA/ SIA	ยังไม่มิกิจกรรม	ไม่ควรรออนุมัติ	
โพเทพัช	แร่โลหะ	แร่โพแทช	กรมทรัพย์ฯ	-	ชุดระเบิด (ใต้ดิน)	ขอประทานบัตร	ยังไม่มิกิจกรรม	ทำ EIA/สัญญาใหม่	
คัลดี-เคมโก	แร่โลหะ	แร่ตะกั่ว	กรมทรัพย์ฯ	-	ชุดลอยแร่	ยุติกิจกรรม	มลภาวะตกค้าง	ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม	พ้องศัลปกรอง
ความเหมียง	หินก่อสร้าง	หินก่อสร้าง	กรมทรัพย์ฯ	เพิ่ม	ระเบิดหิน/โรงโม่	ขอประทานบัตร	ยังไม่มิกิจกรรม	ไม่ควรรออนุมัติ	
เทือกเขาแรด	หินก่อสร้าง	หินโดโม่	กรมทรัพย์ฯ	เพิ่ม	ระเบิดหิน/โรงโม่	ดำเนินการ	มลภาวะ	ยกเลิก/หาแหล่งใหม่	
ทรายแก้ว	แร่โลหะ	ทรายแก้ว	กรมทรัพย์ฯ	-	ชุดทราย	ขอประทานบัตร	ยังไม่มิกิจกรรม	รอศึกษาเพิ่มเติม	
เขาชีฝอย	หินก่อสร้าง	หินก่อสร้าง	กรมที่ดิน	-	ระเบิดหิน	ยกเลิกคำขอ	ยังไม่มิกิจกรรม	เห็นด้วย	

บทที่หก





6

ข้อเสนอ เชิงนโยบาย

จากการศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ จึงเห็นสมควรกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย ใน 4 เรื่องหลักๆ ดังนี้

1. นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ของรัฐ
2. แนวทางการปฏิบัติงานของข้าราชการภายใต้บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

1. นโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ของรัฐ

คณะอนุกรรมการฯ มีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

1) ให้ภาครัฐทบทวนนโยบายการใช้ทรัพยากรแร่ และกำหนดมาตรการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องให้เป็นรูปธรรม ตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 และควรมีความต่อเนื่องในเชิงนโยบายที่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และพัฒนาบทบาทและรูปแบบการมีส่วนร่วม ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรจากภาคประชาชนต่อไป นอกจากนี้จำเป็นต้องให้ต้องให้ประชาชนมีโอกาสร่วมตัดสินใจในการพัฒนาโครงการ ตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งปรากฏอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องรอปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

2) ทบทวนการประกาศแหล่งหินอุตสาหกรรมก่อสร้างให้อยู่บนแนวทางของการจัดเขต (Zoning) ที่คำนึงถึงหลักวิชาการในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ทรัพยากร และมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน รวมถึงให้ทบทวนมาตรการการให้ประทานบัตรในระยะยาวแก่ผู้ประกอบการว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

3) พัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิชาการในเรื่องเศรษฐศาสตร์ทรัพยากร การใช้หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง และทางเลือกในการพัฒนาอื่นๆ เพื่อเสนอแนะต่อการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม หรือไม่คุ้มค่า

2. แนวทางการปฏิบัติงานของข้าราชการภายใต้บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมการฯ มีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

- 1) หามาตรการร่วมติดตามตรวจสอบผลกระทบจากกิจกรรมเหมืองแร่ และการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมมลพิษ จากหน่วยงานอื่นๆ นอกเหนือจากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ โดยเฉพาะจาก
 - สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการตรวจสอบข้อมูลก่อนการอนุมัติและมาตรการติดตามตรวจสอบภายหลังการเห็นชอบรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
 - กรมควบคุมมลพิษ ในการตรวจสอบและใช้มาตรการตามกฎหมายในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
 - กรมโรงงานอุตสาหกรรม ในการดูแลรักษามาตรฐานการดำเนินการ

อีกทั้ง ส่งเสริมให้ใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 ควบคู่ไปกับมาตรการในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 เพื่อสนับสนุนหลักการตรวจสอบ และถ่วงดุลอำนาจการปฏิบัติงานที่มีลักษณะการดูแลรับผิดชอบ โดยหน่วยงานเดียว และเห็นควรเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีมาตรการตรวจสอบและรับรองข้อมูลที่ปรากฏตามรายงานด้วย

2) กำหนดให้เจ้าพนักงานระดับจังหวัดนำมาตรการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการประสานงานกับชุมชนในโครงการพัฒนาเหมืองแร่ตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว (อาทิ การคิดประกาศการขอประทานบัตร ในมาตรา 49 ของ พ.ร.บ. แร่ 2510 หรือการผ่านความเห็นชอบของชุมชน ตามนโยบายของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่) และสร้างประสิทธิภาพการตัดสินใจร่วมกันให้ได้มากที่สุด โดยไม่มีปัญหาการข่มขู่คุกคามจากกลุ่มผู้มีอิทธิพล และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนั้น ต้องสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งหมด มิใช่เพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรมีการตีความตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 290 ให้ครอบคลุมความรับผิดชอบต่อประชาชนนอกพื้นที่ปกครองแต่ได้รับผลกระทบจากโครงการด้วย

3) เสนอมาตรการในการปฏิบัติตามขั้นตอนการฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่ เช่น กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยอาจเสนอมาตรการรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและอาญาอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเกิดผลในทางปฏิบัติ

3. การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมการฯ มีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

- 1) ให้เพิ่มความสำคัญ และ/หรือแก้ไขพระราชบัญญัติแร่ 2510 ในมาตราต่อไปนี้
 - 1.1) เพิ่มความสำคัญในการพิจารณาพื้นที่แหล่งน้ำซับซึมตามมาตรา 6 จัตวา
 - 1.2) พิจารณายืดระยะเวลาการติดประกาศคำขอประทานบัตรและหารูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในมาตรา 49
 - 1.3) แก้ไขกฎหมายการให้อำนาจอนุมัติการขอเพิ่มชนิดแร่จากอธิปติ ในมาตรา 57 โดยเน้นไปที่ประเด็นการเพิ่มชนิดแร่หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง หรือการพัฒนาแร่ที่ต้องมีการใช้ระเบิดขนาดใหญ่ในลักษณะเหมืองหิน โดยอาจให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ หรือเพิ่มขึ้นตอนการขอประทานบัตรใหม่
 - 1.4) แก้ไขการแจ้งข้อมูลกรณีการพัฒนาเหมืองแร่ต้องมีการขอเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ที่แต่เดิมอยู่ในอำนาจของเจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัดไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อปรึกษาหารือและออกกระเบียบให้มีการปรึกษาหารือต่อชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบ ในมาตรา 59 มาตรา 62 มาตรา 63 และมาตรา 64
 - 1.5) หากเป็นไปได้ควรผลักดันขั้นตอนการอนุมัติประทานบัตรเหมืองบนดินให้มีมาตรฐานเดียวกับพระราชบัญญัติแร่ ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 ที่บังคับใช้กับเหมืองใต้ดินในมาตรา 88/7
- 2) เพิ่มเติมมาตรการในการกำกับดูแลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ดังนี้
 - 2.1) มาตรการในช่วงก่อนการอนุญาตประทานบัตร
 - 2.1.1) ให้เพิ่มขึ้นตอนการให้กรมศิลปากรตรวจสอบแหล่งโบราณคดี และให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจสอบแหล่งอันควอรูรักษาทรงถณีวิทยา ในพื้นที่ที่ขอประทานบัตรอย่างจริงจัง โดยให้ความเห็นประกอบเพื่อสงวนรักษามรดกของชาติ
 - 2.1.2) เลิกตรวจคัดค้านตอนการขอความเห็นประชาชน ที่ทำเพียงติดประกาศคำขอประทานบัตรให้คัดค้านภายในเวลาเพียง 20 วัน และขอมติจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขอให้ส่งเสริมขบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจภายใต้วิธีการที่ได้รับการยอมรับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 59 โดยในขณะที่ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเห็นควรให้ใช้วิธีปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์เป็นอย่างน้อย แม้ว่าจะเป็นโครงการของเอกชนก็ตาม
 - 2.1.3) เสนอแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยมีเงื่อนไขให้ต้องแจ้งรายละเอียดข้อมูลของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Examination-IEE) เป็นภาษาไทย และให้สิทธิการจัดหาผู้มีความรู้ในการศึกษาข้อมูลของชุมชน ตลอดจนมีการทำงานปรึกษาหารือรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน คู่ขนานกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment - EIA) และควรนำผลการมีส่วนร่วมของประชาชนไประบุไว้ในรายงาน EIA หรือรายงานอื่นๆ ที่มีความสำคัญเทียบเท่ากันด้วย

2.2) มาตรการในระหว่างการทำเหมืองแร่

2.2.1) เสนอให้มีกระบวนการตรวจสอบ โดยอาศัยกระบวนการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 จากกรมควบคุมมลพิษ และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ในระยะเวลาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

2.2.2) เสนอให้มีรูปแบบและกระบวนการที่เป็นรูปธรรมในการตรวจสอบจากชุมชน ตามนโยบายการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจกำหนดให้ต้องจัดทำรายงานเสนอที่ประชุม อบต. และประชาสัมพันธ์ผลการตรวจสอบต่อชุมชนด้วยวิธีที่เหมาะสม และเป็นไปได้

2.3) มาตรการภายหลังจากประทานบัตรสิ้นอายุ

2.3.1) เสนอให้มีกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และหน่วยงานผู้รับผิดชอบเดิมก่อนออกประทานบัตรอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนและมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานตามรายงาน EIA จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3.2) ให้เพิ่มมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการหาผู้รับผิดชอบในการฟื้นฟูพื้นที่จากการทำเหมือง และการบังคับให้ปฏิบัติ โดยมีการกำหนดโทษทางแพ่งและทางอาญาเพิ่มเติม

3) หาแนวทางการเสนอรูปแบบเกี่ยวกับบทบาทการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดระเบียบปฏิบัติและโครงสร้างการทำงานที่เกิดขึ้นได้จริง มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

3.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนุมัติโครงการ

3.2) การตรวจสอบสิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการ

3.3) ทบทวนความเหมาะสมเกี่ยวกับผลประโยชน์ในการเรียกเก็บค่าภาคหลวงตามหลักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ทรัพยากร และแนวทางการปรับปรุงรูปแบบการได้รับผลประโยชน์ในระดับตำบล และชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

3.4) ให้แก้ไข พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในภาพรวมให้สอดคล้องกับมาตรา 46, 47, 48, และ 49 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

4. กลไกการคุ้มครองสิทธิ

คณะอนุกรรมการฯ มีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

1) เร่งรัดการออกกฎหมายรองรับการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา

2) หาแนวทางกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานกับชุมชน (เพื่อขออนุญาตดำเนินโครงการ) ทำกิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ในเรื่องกลไกการคุ้มครองสิทธิในส่วนต่างๆ ดังนี้

- 2.1) สิทธิและช่องทางการร้องทุกข์ไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบตามกฎหมาย
- 2.2) การร้องทุกข์ไปยังองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ
- 2.3) การใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล
- 2.4) การร้องเรียนไปยังองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

3) เสนอมาตรการในการป้องกันและยุติเหตุการณ์รุนแรงซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ ในการข่มขู่ คุกคาม และทำร้ายผู้คัดค้าน โครงการ

4) เสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรที่มีความเหมาะสม และเชี่ยวชาญในการตัดสินใจ และคดีความทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ เช่น “ศาลสิ่งแวดล้อม”

5) เสนอแนวทางการรับผิดชอบ ในกรณีที่เกิดการฟ้องร้องให้ครอบคลุมความเสียหายที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดขึ้นกับผู้เสียหายรายอื่นๆ ด้วย แม้จะไม่ได้เป็นคู่กรณีฟ้องร้องโดยตรงก็ตาม (Class action)

บรรณานุกรม

กรมทรัพยากรธรณี, 2534. รายงานสถานการณ์แร่ของประเทศไทย. 80 หน้า.

_____, 2542. “ธรณีวิทยาประเทศไทย: เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542” ในโครงการอุตสาหกรรมรวมใจกักดี 72 พรรษา มหาราช, กระทรวงอุตสาหกรรม. 555 หน้า.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535”. 70 หน้า.

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม, 2545. “รายละเอียดประทานบัตรหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง”. เอกสารในสิ่งที่ส่งมาด้วย 5 ของหนังสือที่ ออก 0508/768 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2545.

กองประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2544. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”. 197 หน้า.

กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2544. “ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย”. กรุงเทพฯ. 104 หน้า.

กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545.

“การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีประโยชน์อย่างไร”. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 11 หน้า.

กระทรวงอุตสาหกรรม, 2540. “ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องการกำหนดพื้นที่แหล่งหินอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1-17”.

กลุ่มวิศวกรรมและความปลอดภัย สำนักเหมืองแร่และสัมปทาน, 2546. “ข้อมูลแหล่งหินเพื่ออุตสาหกรรมการก่อสร้าง”. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. <http://www.dpim.go.th/qr/>.

กลุ่มส่งเสริมวิสาหกิจเหมืองแร่ สำนักเหมืองแร่และสัมปทาน, 2546. “ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกาศราคาแร่”. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. <http://www.dpim.go.th/qr/>.

เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์, 2544. “พ.ร.บ. แร่ฉบับใหม่: บทบัญญัติแห่งการรอนสิทธิ”. นิตยสาร โลกลีเชียว ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 กันยายน-ตุลาคม 2544, หน้า 48-53.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546. “รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2545”. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรุงเทพฯ, หน้า 34.

คณะทำงานแก้ไขปัญหาร่องเรียนเกี่ยวกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี, 2546. “รายงานการทบทวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองแร่โพแทช แหล่งอุดรใต้ (แหล่งสมบูรณ์) ของ บริษัท เอเชียแปซิฟิก โปแตช คอร์ปอเรชั่น จำกัด” 30 หน้า.

งามพิศ เข้มนิยม, 2543. “ทรัพยากรแร่ในประเทศไทย”. ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการกรมทรัพยากรธรณี, 93 หน้า.

จิตติมา อรรถอารุณ, 2543. “เศรษฐกิจแร่ไทยสู่สหัสวรรษใหม่”. หนังสือ 108 ปี กรมทรัพยากรธรณี, หน้า 45-53.

ชัชวาล จันทรวิจิตร, 2546. “การทบทวนสถานการณ์ผลกระทบทางสุขภาพจากการทำเหมืองถ่านหิน”. 51 หน้า.

บริษัท โรงถลุงแร่ดีบุกสยามเจริญ จำกัด, 2531. “รายงานเกี่ยวกับการศึกษาและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองหาบ แร่โดโลไมต์ คำขอประทานบัตรที่ 45/2531 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาน้อย อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ของ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สีลาเขาน้อย”.

บริษัท อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล เทสติ้ง จำกัด, 2538. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เล่มที่ 2 รายงานหลัก โครงการเหมืองแร่โดโลไมต์ คำขอประทานบัตรที่ 29/2530 หมู่ที่ 2 ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ของนายชูศักดิ์ กาญจนถวัลย์ ร่วมแผนผังโครงการเดียวกับ คำขอประทานบัตรที่ 22/2532 ของ นายปราโมทย์ อุ่นจิตสกุล”.

บริษัท เอเชียน เอ็นไวรอนเมนทัล โปรดักชั่น จำกัด, 2541. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับคำขอประทานบัตรที่ 2/2541 ของ นายราม สุภา”.

บริษัท เอส.พี.เอส. คอนซัลติ้ง เซอร์วิส จำกัด, 2541. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับเพิ่มเติม) โครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง (คำขอประทานบัตรที่ 29/2538 และ คำขอประทานบัตรที่ 34/2538) ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ภักดีขอนแก่น ตำบลนาสาย อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น”.

_____, 2542. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง บริษัทเวียงชัยผางามก่อสร้าง จำกัด (คำขอประทานบัตรที่ 47/2540) ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงรายชนะวงศ์ (คำขอประทานบัตรที่ 1/2541) ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย”.

_____, 2543. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด หาญกิติชัย (คำขอประทานบัตรที่ 1/2533) ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย”.

บริษัท เอส.พี.เอส. คอนซัลติ้ง เซอร์วิส จำกัด, 2545. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการทำเหมืองหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง คำขอประทานบัตรที่ 45/2540 บริษัท เบิร์ดออย จำกัด ร่วมแผนผังโครงการทำเหมืองเดียวกันกับ คำขอประทานบัตรที่ 46/2540 ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย”.

_____, 2546. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับสมบูรณ์) โครงการทำเหมืองแร่ชนิดแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง และแร่ฟอสเฟต คำขอประทานบัตรที่ 2/2544 บริษัท เหมืองศิลาสยาม จำกัด ตำบลพังตรุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี”.
กรุงเทพฯ.

บัณฑิตวิทยาลัยร่วมด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2546. “โครงการสำรวจและประเมินความเสี่ยงการปนเปื้อนของสารตะกั่วในลุ่มน้ำแม่กลองตอนบน”, เอกสารประกอบการประชุม เสนอ กรมควบคุมมลพิษ.

ปิยะรัตน์ ชูรอด และ เพ็ญพักตร์ วรแสน, 2545. “การวิเคราะห์การปนเปื้อนของสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.

“แผนปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนการระเบิดและย่อยหินไปเป็นเทคโนโลยีการทำเหมือง”. www.oepp.go.th/projects/Rock/view.asp

ฝ่ายเลขานุการ คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่, “รายงานการประชุม”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

_____, “เอกสารเรื่องเรียน” (เอกสารไม่มีตีพิมพ์).

ฝ่ายสิ่งแวดล้อม กองการเหมืองแร่, 2528. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการทำเหมืองแร่ฟลูออไรท์ หอก. พี.วี. ชัพพลายด์ (ไทยแลนด์) ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน”.

พงษ์เทพ จารุอำพรพรรณ, 2545. “การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กรุงเทพฯ, 17 หน้า.

_____, 2546. พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ว่าด้วยการให้สิทธิและการใช้พื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตเพื่อสำรวจและทำเหมืองแร่”. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กรุงเทพฯ, 29 หน้า.

พงษ์เทพ จารุอำพรพรรณ, 2546. การบังคับใช้กฎหมายแร่หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน”. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กรุงเทพฯ, 15 หน้า.

มูลนิธิโลกสีเขียว, 2538. EIA การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม”. บริษัท มายด์ พับลิชจิง จำกัด, 260 หน้า.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2535. “รายงานการศึกษาโครงการจัดการทรัพยากรแร่”. 475 หน้า.

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES) และคณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2544. “สิทธิมนุษยชน: รวบรวมสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญ”. กรุงเทพฯ, 248 หน้า.

_____, 2544. “กลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”. กรุงเทพฯ, 150 หน้า.

โยธิน สมสกุล และกมลชนก จรตระการ, 2545. “การวิเคราะห์การปนเปื้อนของสารตะกั่วในลุ่มน้ำคลองงู อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”. ปรินญาณิพนธ์วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.

วสันต์ พานิช, ศยามล ไกยูรวงศ์, ดนัย อนันติโย และไพโรจน์ พลเพชร, 2546. “กฎหมายแร่และสัมปทานเหมืองแร่โพแทช” ใน การสัมมนาโครงการเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี ปัญหาและแนวทางแก้ไข วันที่ 29 มีนาคม 2546 ณ อาคารสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บริษัท แมนนี่ พรินติ้ง โปรดิวเซอร์ จำกัด, หน้า 164-183.

วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2545. “ความตายลึกลับ ของ กระหริ่งคลิตี้”. นิตยสารสารคดี ปีที่ 18 ฉบับที่ 209 กรกฎาคม 2545, หน้า 65-85.

ศุภมาส พนิชศักดิ์พัฒนา, 2539. “ภาวะมลพิษของดินจากการใช้สารเคมี”. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ, 327 หน้า.



ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศศิน เฉลิมลาภ และสุรพงษ์ กองจันทึก, 2544. “(ร่าง) ข้อเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาพิชสารตะกั่วต่อสุขภาพและสภาพแวดล้อมบริเวณห้วยคลิตี้ จังหวัดกาญจนบุรี” เสนอต่อ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร.

สง่า ตั้งชวาล, 2541. “การระเบิดหินและผลกระทบ”. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท กรุงเทพฯ, 220 หน้า.

สุณี ไชยรส, 2545, “คิดก่อนแก้ไขรัฐธรรมนูญ ต้องจัดขบวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น”. เอกสารประกอบการประชุมในวาระครบรอบ 5 ปีรัฐธรรมนูญ, สถาบันพระปกเกล้า.

สุรัชย์ ตรงงาม, 2546, “สิทธิตามกฎหมายของประชาชนในการคุ้มครองสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และกลไกการใช้สิทธิ”. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังปัญหาและผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองหินและโรงโม่หิน, สิงหาคม 2546.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497”.

www.krisdika.go.th/

_____. “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”.

www.krisdika.go.th/

_____. “พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545”. www.krisdika.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ”. แผ่นพับเผยแพร่.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2543. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”.

สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542”. กรุงเทพฯ, 43 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และ สถาบันนโยบายการศึกษา, 2539. “คู่มือแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม”. 54 หน้า.

อุบลศรี ชัยสาม และเขวาลักษณ์ นิสสภา, 2537. “คุณลักษณะของแร่ตามมาตรฐานการใช้งานและมาตรฐานการซื้อขายในตลาดแร่”. ฝ่ายข้อมูลและสถิติ กองวิชาการและวางแผน กรมทรัพยากรธรณี, 289 หน้า.

ภาคผนวก

เวทีประชุมสัมมนา 4 ภาค

คณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองหินและโรงโม่หิน จำนวนทั้งสิ้น 4 เวที คือ เวทีภาคกลาง (รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก) ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อระดมความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองหินและโรงโม่และกระบวนการแก้ไขปัญหาที่กำลังมีการดำเนินการอยู่และข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ต่อการแก้ไขปัญหา โดยโครงการนิติธรรมสิ่งแวดล้อม (En-Law) เป็นผู้ดำเนินการ

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายซึ่งถูกกำหนดให้เป็นกรณีศึกษาสภาพปัญหาฯ ของทั้ง 4 ภาค ถูกกำหนดขึ้นตามกรอบลักษณะสภาพปัญหาฯ 3 ลักษณะคือ

1. พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองหินและโรงโม่หิน และกลุ่มราษฎรที่ได้รับผลกระทบและได้มาร้องเรียนกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว
2. พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองหินฯ แล้ว แต่ไม่ได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. พื้นที่ที่ยังไม่เกิดผลกระทบ แต่เป็นพื้นที่ที่กำลังมีการยื่นคำขอประทานบัตร, พื้นที่ที่ได้ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งหินอุตสาหกรรมแล้ว รวมถึงพื้นที่ที่มีแนวโน้มว่าจะมีการยื่นคำขอประทานบัตรและประกอบกิจการโรงโม่หิน

นอกจากผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ยังมีนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เข้าร่วมการสัมมนาด้วย โดยได้จัดเวทีประชุมสัมมนา 4 ภาค ดังนี้

1. เวทีภาคกลาง (รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2546 ณ ห้องประชุม 101 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. เวทีภาคเหนือ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2546 ณ ห้องประชุมศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. เวทีภาคใต้ จัดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2546 ณ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
4. เวทีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2546 ณ ห้องประชุมรักษ์สุข โรงพยาบาลเวชประสิทธิ์ จังหวัดขอนแก่น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. ศาสตราจารย์เสน่ห์	จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัส	ดิษฐาอภิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. คุณหญิงจันทน์	สันตะบุตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. นางสาวนัยนา	สุภาพิ่ง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี		กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. นายวสันต์	พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิน	นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
8. นางสุนี	ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
9. นายสุรสิทธิ์	โกศลนาวิน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
10. คุณหญิงอัมพร	มีสุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
11. นางสาวอาภร	วงษ์สังข์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่

1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี	ประธานอนุกรรมการ
2. นายวสันต์ พานิช	อนุกรรมการ
3. นางสุนี ไชยรส	อนุกรรมการ
4. นางรศยา จันทรเทียร	อนุกรรมการ
5. นายหาญณรงค์ ยาวเลิศ	อนุกรรมการ
6. นายศศิน เฉลิมลาภ	อนุกรรมการ
7. นางวิภา แก้วสังข์ทอง	อนุกรรมการและเลขานุการ
8. นางสาวชิติมา รุญเจริญ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
9. นางสาวเพ็ญพรรณ อินทปิ่นดี	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ



“

ที่ผ่านมาการทำเหมืองแร่ แม้สร้างปัญหาอยู่บ้างแต่คงไม่กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพทรพยากรอย่าง
สิ้นเชิง เท่ากับการทำเหมืองระเบิดหินอุตสาหกรรม เนื่องจากอัตราการขุดหินภูเขาแตกต่างกันมาก
ตลอดจนความต้องการในการใช้ “แร่” เช่น แร่ดีบุก แร่ตะกั่ว หรือ แร่ทองคำ ที่นำไปแปรรูปเป็นสินค้า
หรือส่งออก เมื่อเทียบกับในเชิงปริมาณย่อมน้อยกว่าปริมาณความต้องการ “หิน” เพื่อผสมคอนกรีต
ในงานก่อสร้างทั้งจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ และเอกชนในยุคนี้อย่างเทียบกันไม่ได้

ภูเขาตึกๆ หรือเรามักเรียกว่าเขาลูกโดด เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น อาจมี
หน้าที่กั้นลมพายุให้หมู่บ้าน และที่สำคัญที่สุดคือการเป็นแหล่งน้ำซับน้ำซึมให้กับพื้นที่การเกษตรใน
พื้นที่เชิงเขา แต่ในมุมมองทางวิชาการแล้ว พื้นที่เล็กๆ แบบนี้จะไม่ถูกนับให้เป็นพื้นที่ต้นน้ำ เพราะ
ไม่ปรากฏให้เห็นว่ามีลำห้วยลำธารไหลออกมาเหมือนเทือกเขาใหญ่ๆ แต่ในระดับชุมชนแล้วต่างก็รู้ดี
ว่า พี่ไร่ พี่สวนก็ต้องพึ่งพาน้ำที่ซึมผ่านช่องว่างเม็ดดินไหลตามแรงโน้มถ่วงของโลกนี้มาทั้งนั้น

น้ำที่ซึมซับจากเขาโดดๆ นี้ ไม่ได้ถือว่าเป็น “น้ำบาดาล” หรือแหล่ง “ทรัพยากรน้ำใต้ดิน” เพราะไม่ได้
มีปริมาณมากนัก ดังนั้นหน้าที่การเก็บชะลอน้ำที่ว่ามีมักถูกนำไปเปรียบเทียบับปริมาณน้ำจากระบบ
ชลประทานที่มากกว่ามากและก็ถูกมองอย่างเหยียดหยามว่าไม่มีนัยสำคัญกับการกินการใช้น้ำ โดยมอง
ข้ามมิติในเชิงนิเวศวิทยา หรือการเป็นอยู่อย่างที่ต้องพึ่งพาน้ำเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ในวิถีชีวิตแบบ
ชุมชนชนบท

”